

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja • Yritykset • 2/2018

Liikesalaisuusdirektiivin kansallista täytäntöönpanoa valmistelleen työryhmän mietintö

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2/2018

Liikesalaisuusdirektiivin kansallista täytäntöönpanoa valmistelleen työryhmän mietintö

Työ- ja elinkeinoministeriö

ISBN: 978-952-327-292-7

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2018

Kuvailulehti

Julkaisija	Työ- ja elinkeinoministeriö		18.1.2018
Tekijät	Paula Laine-Nordström, hallitussihteeri, TEM, työryhmän sihteeri Johanna Lähde, asianajaja, työryhmän sihteeri		
Julkaisun nimi	Liikesalaisuusdirektiivin kansallista täytäntöönpanoa valmistelleen työryhmän mietintö		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2/2018		
Diaari/hankenumero	TEM/1611/00.04.01/2016	Teema	Yritykset
ISBN painettu		ISSN painettu	
ISBN PDF	978-952-327-292-7	ISSN PDF	1797-3562
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-292-7		
Sivumäärä	200	Kieli	Suomi
Asiasanat	liikesalaisuudet, liikesalaisuuslaki		
Tiivistelmä	<p>Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 4.10.2016 työryhmän valmistelemaan liikesalaisuusdirektiivin kansallista täytäntöönpanoa. Samalla työ- ja elinkeinoministeriö asetti työryhmän alaisuuteen erillisen kolmikantaisen jaoston käsittelemään työoikeudelliseen sääntelyyn liittyviä kysymyksiä.</p> <p>Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/943, annettu 8 päivänä kesäkuuta 2016, julkistamattoman taitotiedon ja liiketoimintatiedon (liikesalaisuuksien) suojaamisesta laittomalta hankinnalta, käytöltä ja ilmaisemiselta (jälj. liikesalaisuusdirektiivi) tuli voimaan kesällä 2016. Sen kansalliselle täytäntöönpanolle säädetty määräaika päättyy 9.6.2018.</p> <p>Työryhmä luovutti mietintönsä työ- ja elinkeinoministeriölle 18.10.2017. Mietintö sisälsi hallituksen esityksen muotoon laaditun ehdotuksen liikesalaisuuslaiksi sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Kyseiset lakiehdotukset sisältävät työryhmän käsityksen mukaan tarpeelliset lainsäädännön muutokset liikesalaisuusdirektiivin täytäntöönpanemiseksi. Työryhmän esittämät muutokset edellyttävät hallituksen esityksen luonnokseen sisältyvien lakiehdotusten lisäksi oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain (100/2013), oikeuden-käymiskaaren sekä todistelun turvaamisesta teollis- ja tekijänoikeuksia koskevissa riita-asioissa annetun lain (344/2000) muuttamista.</p> <p>Ehdotus työsopimuslain muuttamisesta sitä koskevina perusteluineen sekä liikesalaisuuslain työoikeuteen liittyvät kysymykset on käsitelty työoikeudellisessa jaostossa.</p> <p>Mietintöön liittyy palkansaajakeskusjärjestöjen (PSKJ) sekä Suomen Yrittäjien ja Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n erivät mielipiteet.</p> <p>Työ- ja elinkeinoministeriön yhdyshenkilö: Innovaatiot ja yritysrahoitusosasto/Paula Laine-Nordström, puh. 029 504 7110</p>		
Kustantaja	Työ- ja elinkeinoministeriö		
Painopaikka ja vuosi			
Julkaisun myynti/jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Arbets- och näringsministeriet	18.1.2018	
Författare	Paula Laine-Nordström, regeringssekreterare, ANM, sekreterare för arbetsgruppen Johanna Lähde, advokat, sekreterare för arbetsgruppen		
Publikationens titel	Slutrapport från arbetsgruppen som beredde det nationella genomförandet av direktivet om företagshemligheter		
Publikationsseriens namn och nummer	Arbets- och näringsministeriets publikationer 2/2018		
Diarie-/ projektnummer	TEM/1611/00.04.01/2016	Tema	Företag
ISBN tryckt		ISSN tryckt	
ISBN PDF	978-952-327-292-7	ISSN PDF	1797-3562
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-292-7		
Sidantal	200	Språk	Finska
Nyckelord	företagshemligheter, lag om företagshemligheter		
Referat	<p>Arbets- och näringsministeriet tillsatte den 4 oktober 2016 en arbetsgrupp med uppgift att bereda det nationella genomförandet av direktivet om företagshemligheter. Samtidigt tillsatte arbets- och näringsministeriet en separat reparatsektion, som är underställd arbetsgruppen, med uppgift att behandla frågor i samband med arbetsrättslig reglering.</p> <p>Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/943 av den 8 juni 2016 om skydd mot att icke röjd know-how och företagsinformation (företagshemligheter) olagligen anskaffas, utnyttjas och röjs (nedan direktivet om företagshemligheter) trädde i kraft sommaren 2016. Den föreskrivna tidsfristen för det nationella genomförandet går ut den 9 juni 2018.</p> <p>Arbetsgruppen lämnade sitt betänkande till arbets- och näringsministeriet den 18 oktober 2017. I betänkandet ingick ett förslag till lag om företagshemligheter och vissa lagar i samband med den, skriven i form av en regeringsproposition. Lagförslagen innehåller sådana ändringar i lagstiftningen som enligt arbetsgruppens uppfattning behövs för att genomföra direktivet om företagshemligheter. De ändringar som arbetsgruppen föreslår förutsätter utöver de lagförslag som ingår i utkastet till regeringsproposition också ändring av lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013), ändring av rättegångsbalken och ändring av lagen om säkerställande av bevisning i tvistemål som gäller immateriella rättigheter (344/2000).</p> <p>Förslaget till ändring av arbetsavtalslagen jämte motivering samt de arbetsrättsliga frågorna i lagen om företagshemligheter har behandlats i den arbetsrättsliga sektionen.</p> <p>Betänkandet inbegriper avvikande meningar från löntagarnas centralorganisationer (PSKJ), Företagarna i Finland och Finlands Näringsliv EK.</p> <p>Kontaktperson vid arbets- och näringsministeriet: Avd. för innovationer och företagsfinansiering/Paula Laine-Nordström, tfn 029 504 7110.</p>		
Förläggare	Arbets- och näringsministeriet		
Tryckort och år			
Beställningar/distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Economic Affairs and Employment		18 January 2018
Authors	Paula Laine-Nordström, governmental secretary, TEM, working group secretary Johanna Lähde, lawyer, working group secretary		
Title of publication	Final report of the working group preparing the national implementation of the Trade Secrets Directive		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Economic Affairs and Employment 2/2018		
Register number	TEM/1511/00.04.01/2016	Subject	Enterprises
ISBN (printed)		ISSN (printed)	
ISBN PDF	978-952-327-292-7	ISSN (PDF)	1797-3562
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-292-7		
Pages	200	Language	Finnish
Keywords	trade secrets, Trade Secrets Act		
<p>Abstract</p> <p>On 4 October 2016, the Ministry of Economic Affairs and Employment appointed a working group to prepare the national implementation of the Trade Secrets Directive. At the same time, the Ministry of Economic Affairs and Employment appointed a tripartite sub-committee under the working group to examine questions concerning labour law regulation.</p> <p>Directive (EU) 2016/943 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure (hereinafter the Trade Secrets Directive) entered into force in summer 2016. The deadline set for the national implementation of the Directive is 9 June 2018.</p> <p>The working group submitted its report to the Ministry of Economic Affairs and Employment on 18 October 2017. The report included bills for the Trade Secrets Act and certain related acts drafted in the form of a government proposal. These bills include the legislative changes that the working group considers necessary for the national implementation of the Trade Secrets Directive. In addition to the legislative changes included in the drafted government proposal, the changes proposed by the working group require amendments to the Market Court Proceedings Act (100/2013), the Code of Judicial Procedure and the Act on Securing the Provision of Evidence in Civil Cases Concerning Industrial Property Rights and Copyright (344/2000).</p> <p>A proposal for the amendment of the Employment Contracts Act and relevant grounds as well as questions related to the labour law of the Trade Secrets Act have been examined in the labour law sub-committee.</p> <p>The report includes the differing opinions of the employees' confederations (PSKJ) as well as the Federation of Finnish Enterprises and the Confederation of Finnish Industries (EK).</p> <p>Contact person at the Ministry of Economic Affairs and Employment: Innovations and Enterprise Financing/ Paula Laine-Nordström, tel. +358 (0)29 504 7110</p>			
Publisher	Ministry of Economic Affairs and Employment		
Printed by (place and time)			
Publication sales/ Distributed by	Electronic version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

Työ- ja elinkeinoministeriölle	10
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	13
YLEISPERUSTELUT	15
1 Johdanto	15
2 Liikesalaisuusdirektiivi	16
2.1 Yleistä.....	16
2.2 Direktiivin sisältö	17
3 Nykytila	33
3.1 Kansallinen lainsäädäntö	33
3.1.1 Yleistä	33
3.1.2 Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa.....	35
3.1.3 Työlainsäädäntö.....	37
3.1.4 Rikoslaki	41
3.1.5 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta	43
3.1.6 Oikeudenkäynnin julkisuus.....	44
3.1.7 Todistaminen liikesalaisuudesta.....	49
3.1.8 Teollisoikeusasiamiehen salassapitovelvollisuus	49
3.2 Liikesalaisuuksien suoja käytännössä	49
3.3 Erillisten kysymysten sääntely	53
3.3.1 Teknisten esikuvien ja teknisten ohjeiden suoja	53
3.3.2 Ilmiantajan suoja	55
3.3.3 Sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus.....	58
3.3.4 Kielto	60
3.3.5 Vahingonkorvaus.....	61
3.3.6 Työntekijän työssä aiheuttamat vahingot.....	62
3.3.7 Tuomion julkistaminen.....	63
3.3.8 Väliaikaisista oikeussuojakeinoista	64

3.3.9	Todistelun turvaaminen	67
3.3.10	Vanhentuminen	67
3.4	Kansainvälinen kehitys sekä muiden maiden lainsäädäntö.....	70
3.4.1	Kansainväliset sopimukset	70
3.4.2	Muiden maiden lainsäädäntö	72
4	Nykytilan arviointi	77
5	Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	83
5.1	Tavoitteet.....	83
5.2	Toteuttamisvaihtoehdot.....	83
5.3	Keskeiset ehdotukset.....	89
5.3.1	Ehdotettava liikesalaisuuslaki	89
5.3.2	Muut muutostarpeet.....	101
6	Esityksen vaikutukset	103
6.1	Yritysvaikutukset.....	103
6.2	Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	108
6.3	Vaikutukset työntekijöiden asemaan	109
7	Asian valmistelu	112
7.1	Valmisteluvaiheet ja -aineisto	112
7.1.1	Direktiivin valmistelu	112
7.1.2	Kansallinen valmistelu	112
7.2	Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen	114
8	Riippuvuus muista esityksistä	115
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT		116
1	Lakiehdotusten perustelut	116
1.1	Liikesalaisuuslaki	116
1.2	Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa.....	167
1.3	Työsopimuslaki.....	167

2	Voimaantulo	170
3	Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	171
3.1	Omaisuuksensuoja	171
3.2	Sananvapaus.....	172
3.3	Oikeusturva.....	175
3.4	Oikeus työhön ja elinkeinonvapaus	177
3.5	Yksityiselämän suoja.....	178
3.6	Säätämisyjärjestys.....	178
	Lakiehdotukset	179
1.	Liikesalaisuuslaki.....	179
2.	Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain muuttamisesta.....	188
3.	Laki työsopimuslain muuttamisesta.....	188
 LIITTEET		
 Rinnakkaistekstit		
	Eriävä mielipide liikesalaisuuslain 6 §:n osalta.....	190
	Palkansaajakeskusjärjestöjen (PSKJ) eriävä mielipide.....	192

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖLLE

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 4.10.2016 työryhmän valmistelemaan liikesalaisuusdirektiivin kansallista täytäntöönpanoa. Samalla työ- ja elinkeinoministeriö asetti työryhmän alaisuuteen erillisen kolmikantaisen jaoston käsittelemään työoikeudelliseen sääntelyyn liittyviä kysymyksiä.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/943, annettu 8 päivänä kesäkuuta 2016, julkistamattoman taitotiedon ja liiketoimintatiedon (liikesalaisuuk-sien) suojaamisesta laittomalta hankinnalta, käytöltä ja ilmaisemiselta (jälj. liikesa-laisuusdirektiivi) tuli voimaan kesällä 2016. Sen kansalliselle täytäntöönpanolle sää-detty määräaika päättyy 9.6.2018.

Työryhmän tehtävänä oli arvioida kansallisen lainsäädännön muutostarpeet liittyen liikesalaisuusdirektiivin täytäntöönpanoon sekä valmistella tarpeelliset lainsäädän-nön muutosehdotukset hallituksen esityksen muotoon. Työryhmän alaisen kolmi-kantaisen jaoston tehtävänä oli käsitellä liikesalaisuusdirektiivin täytäntöönpanoon liittyviä työoikeudellisen sääntelyn kysymyksiä sekä valmistella sitä koskevat lain-säädännön muutosehdotukset.

Työryhmän puheenjohtajaksi määrättiin hallitusneuvos Liisa Huhtala työ- ja elinkein-oministeriöstä. Työryhmän jäseniksi nimitettiin lainsäädäntöneuvos Maarit Leppänen oikeusministeriöstä, vanhempi hallitussihteeri Anne-Mari Mäkinen työ- ja elinkeino-ministeriöstä, professori, johtaja Niklas Bruun IPR University Centeristä, asiantuntija Riikka Tähtivuori Elinkeinoelämän keskusliitto EK:sta, pääsihteeri Paula Paloranta Kes-kuskauppakamarista, lainopillinen asiamies Albert Mäkelä Suomen Yrittäjistä, laki-mies Vesa Vuorenkoski Akava ry:stä sekä asianajaja Tom Vapaavuori Suomen Asianajajaliiton edustajana. Työryhmän sihteereiksi määrättiin hallitussihteeri Paula Laine-Nordström työ- ja elinkeinoministeriöstä sekä asianajaja Johanna Lähde.

Työryhmän alaisen työoikeudellisen jaoston puheenjohtajaksi määrättiin vanhempi hallitussihteeri Anne-Mari Mäkinen työ- ja elinkeinoministeriöstä sekä jäseniksi työnantajapuolen edustajina johtaja Hannu Rautiainen Elinkeinoelämän keskusliitto EK:sta sekä lainopillinen asiamies Albert Mäkelä Suomen Yrittäjistä sekä jäseniksi työntekijäpuolen edustajina lakimies Vesa Vuorenkoski Akava ry:stä ja lakimies Päivi Vanninen Ammattiliitto Pro ry:stä.

Työ- ja elinkeinoministeriön päätöksellä 6.6.2017 myönnettiin ero Anne-Mari Mäkiselle liikesalaisuusdirektiivin kansallista täytäntöönpanoa valmistelevalle työryhmästä ja sen alaisesta jaostosta ja määrättiin hänen tilalleen vanhempi hallitussihteeri Seija Jalkanen työ- ja elinkeinoministeriöstä.

Jaoston kokouksiin Hannu Rautiaisen sijasta on osallistunut asiantuntija Mika Kärkäinen Elinkeinoelämän keskusliitto EK:sta.

Työryhmän toimikaudeksi määrättiin 5.10.2016–15.6.2017. Työryhmän toimikautta jatkettiin työ- ja elinkeinoministeriön päätöksellä 30.9.2017 asti. Työryhmä kokoontui 21 kertaa.

Työnsä aikana työryhmä on kuullut asiantuntijoina Senior Legal Counsel Leena Kuusniemeä Roviolta, asianajaja Jaakko Lindgreniä Dottir asianajotoimistosta, Senior Legal Counsel Jalmari Sasia Neste Oyj:stä, neuvotteleva virkamies Catharina Groopia oikeusministeriöstä, erityisasiantuntija Leena Vettenrantaa oikeusministeriöstä, lakimies Karolina Lehtoa Hansel Oy:stä, ylituomari Kimmo Mikkolaa markkinaoikeudesta ja markkinaoikeustuomari Jussi Karttusta markkinaoikeudesta, toimialajohtaja Mikko Hoikkaa Medialiitosta sekä viestintäoikeuden professori Päivi Korpisaarta Helsingin yliopistosta.

Toimeksiantonsa mukaisesti työryhmä otti valmistelussa huomioon sääntelyn yrityksille aiheuttamat kustannukset ja huomioi yksi yhdestä -mallin, joka ei soveltunut tähän hankkeeseen.

Nyt luovutettava mietintö sisältää työ- ja elinkeinoministeriön toimeksiannon mukaisesti hallituksen esityksen muotoon laaditun ehdotuksen liikesalaisuuslaiksi sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Kyseiset lakiehdotukset sisältävät työryhmän käsityksen mukaan tarpeelliset lainsäädännön muutokset liikesalaisuusdirektiivin täytän-

töönpanemiseksi. Työryhmän esittämät muutokset edellyttävät hallituksen esityksen luonnokseen sisältyvien lakiehdotusten lisäksi oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain (100/2013), oikeudenkäymiskaaren sekä todistelun turvaamisesta teollis- ja tekijänoikeuksia koskevissa riita-asioissa annetun lain (344/2000) muuttamista.

Ehdotus työsopimuslain muuttamisesta sitä koskevine perusteluineen sekä liikesalaisuuslain työoikeuteen liittyvät kysymykset on käsitelty työoikeudellisessa jaostossa.

Saatuana työnsä valmiiksi työryhmä kunnioittavasti luovuttaa mietintönsä työ- ja elinkeinoministeriölle.

Mietintöön liittyy palkansaajakeskusjärjestöjen (PSKJ) sekä Suomen Yrittäjien ja Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n eriävät mielipiteet.

Helsingissä 18 päivänä lokakuuta 2017

Liisa Huhtala

Maarit Leppänen

Seija Jalkanen

Niklas Bruun

Riikka Tähtivuori

Paula Paloranta

Albert Mäkelä

Vesa Vuorenkoski

Tom Vapaavuori

Päivi Vanninen

Hannu Rautiainen

Paula Laine-Nordström

Johanna Lähde

LUONNOS 18.10.2017

Hallituksen esitys eduskunnalle liikesalaisuuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi liikesalaisuuslaki. Laissa säädettäisiin liikesalaisuuksien suojasta ja siviilioikeudellisista oikeussuojakeinoista. Esityksellä pantaisiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/943 julkaisemattoman taitotiedon ja liiketoimintatiedon (liikesalaisuuksien) suojaamisesta laittomalta hankinnalta, käytöltä ja ilmaisemiselta. Samalla liikesalaisuuksien suojaa koskeva sääntely sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettusta laista kumottaisiin ja voimassa oleva sääntely siirrettäisiin eräin täsmennyksin liikesalaisuuslakiin. Liikesalaisuuslain sääntely koskisi soveltuvin osin teknisiä ohjeita.

Liikesalaisuuslaissa säädettäisiin liikesalaisuuden määritelmästä ja liikesalaisuuden oikeudettomasta hankkimisesta, käyttämisestä ja ilmaisemisesta. Laissa säädettäisiin myös sallituista liikesalaisuuden hankkimistavoista. Laissa säädettäisiin myös siitä, millä edellytyksillä väärinkäytöksistä ja laittomasta toiminnasta voidaan ilmoittaa ja sananvapautta käyttää liikesalaisuuden suojasta huolimatta. Vastaavasti säädettäisiin edellytyksistä, joilla liikesalaisuus voidaan ilmaista työntekijän edustajalle.

Uusi laki sisältäisi siviilioikeudelliset oikeussuojakeinot liikesalaisuuden loukkaustilanteissa. Tuomioistuimien voisi liikesalaisuuden haltijan vaatimuksesta määrätä kieltoja ja korjaavista toimenpiteistä. Korjaavien toimenpiteiden sijaan tuomioistuimien voisi tietyin edellytyksin määrätä vastaajan maksamaan käyttökorvauksen. Lisäksi laissa säädettäisiin velvollisuudesta maksaa vahingonkorvausta liikesalaisuuden haltijalle ja tuomion julkistamisen kustannusten määrittämisestä liikesalaisuuden loukkaajan maksettavaksi.

Liikesalaisuuslaissa säädettäisiin tuomioistuimelle mahdollisuus rajoittaa niiden luonnollisten henkilöiden määrää, joilla olisi asianosaisena olevassa oikeushenkilös-

sä oikeus saada oikeudenkäynnissä tieto myös sellaisesta liikesalaisuutta koskevasta seikasta, joka on määrätty yleisöltä salassa pidettäväksi.

Esityksessä ehdotetaan, että liikesalaisuuksien loukkauksia koskevat riita-asiat ja lakiin perustuvat rikosasiat käsiteltäisiin käräjäoikeudessa. Yksittäisessä asiassa toimivaltainen käräjäoikeus määräytyisi oikeudenkäymiskaaren ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain perusteella. Markkinaoikeus olisi käräjäoikeuden ohella toimivaltainen tuomioistuin tutkimaan riita-asiat, jos vastaaja olisi oikeushenkilö tai elinkeinotoimintaa harjoittava luonnollinen henkilö.

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi työsopimuslakia. Lakia täsmennettäisiin siten, että työntekijä ei saisi työsuhteen kestäessä nimenomaan oikeudettomasti käyttää hyödykseen tai ilmaista muille työnantajan liikesalaisuuksia. Työsopimuslakiin otettaisiin myös viittaussäännös liikesalaisuuslakiin, koska ehdotettu työsopimuslain liikesalaisuuksia koskeva säännös saisi sisältönsä myös ehdotettavasta liikesalaisuuslaista.

Esityksessä ehdotettujen muutosten toteuttaminen edellyttää lisäksi tarkistuksia oikeudenkäymiskaareen, oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettuun lakiin sekä todistelun turvaamisesta teollis- ja tekijänoikeuksia koskevissa riita-asioissa annettuun lakiin.

Direktiivin täytäntöönpanon määräaika päättyy 9 päivänä kesäkuuta 2018. Ehdotettu lait on tarkoitettu tulemaan voimaan viimeistään kyseisenä päivänä.

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Liikesalaisuudet voivat olla hyvin monentyyppistä teknistä tai taloudellista tietoa. Jotta tieto voidaan luokitella liikesalaisuudeksi, tiedon on oltava salaista. Lisäksi tiedolla on oltava taloudellista arvoa ja tiedon haltijan on tullut tehdä kohtuullisia toimenpiteitä pitääkseen tiedon salaisena. Liikesalaisuuksia voivat olla muun muassa valmistustiedot, testitulokset, liikeideat, hinnoittelutiedot, taitotieto, markkinaselvitykset, talousennusteet, kilpailija-analyysit, asiakasrekisterit ja yritysten hallinnollis-organisatoriset tiedot. Myös niin sanottu negatiivinen tieto voi olla liikesalaisuus. Negatiivisella tiedolla tarkoitetaan esimerkiksi tietoa siitä, että jokin valmistusmenetelmä ei toimi.

Liikesalaisuuksien suojalla pyritään edistämään tutkimustyön ja tuotekehittelyn avulla tapahtuvaa teknistä ja taloudellista kehitystä sekä estämään epäsuotavien keinojen käyttöä tietojen hankkimiseksi, kuten yritysvakoilua.

Liikesalaisuuksina suojataan hyvin monenlaista taitotietoa ja liiketoimintatietoa joko täydentäen teollis- ja tekijänoikeuksia tai niiden vaihtoehtona. Liikesalaisuudet ovat erityisen tärkeitä liiketoiminnan kilpailukyvyyn sekä tutkimus- ja kehitystyön ja innovointiin liittyvän suorituskyvyn kannalta.

2 Liikesalaisuusdirektiivi

2.1 Yleistä

Euroopan unionin (jäljempänä *EU*) jäsenmaiden liikesalaisuuksien suojaa koskevassa lainsäädännössä on eroja. Kaikkien jäsenvaltioiden lainsäädäntöihin ei esimerkiksi sisälly liikesalaisuuden taikka liikesalaisuuden laittoman hankinnan, käytön tai ilmaisemisen kansallisia määritelmiä. Yksityisoikeudelliset oikeussuojakeinot, joilla voidaan puuttua liikesalaisuuksien laittomaan hankkimiseen, käyttämiseen tai ilmaisemiseen, eivät myöskään ole eri maissa yhdenmukaisia. Kaikissa jäsenvaltioissa ei esimerkiksi voida aina antaa kieltomääräyksiä kolmansille osapuolille, jotka eivät ole liikesalaisuuden laillisen haltijan kilpailijoita. Eroja on myös vahingonkorvauksen määrittämisessä sekä säännöissä, jotka suojaavat liikesalaisuutta oikeudenkäynnin yhteydessä.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/943 julkaisemattoman taitotiedon ja liiketoimintatiedon (liikesalaisuuksien) suojaamisesta laittomalta hankinnalta, käytöltä ja ilmaisemiselta (jäljempänä *liikesalaisuusdirektiivi* tai *direktiivi*) annettiin 8 päivänä kesäkuuta 2016. Liikesalaisuusdirektiivin tavoitteena on EU:n tasolla yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden liikesalaisuuksien suojaa koskevaa lainsäädäntöä.

Liikesalaisuusdirektiivi koskee liikesalaisuuksien siviilioikeudellisia oikeussuojakeinoja. Näin ollen se ei suoraan koske jäsenvaltioiden liikesalaisuuksien rikosoikeudellisia oikeussuojakeinoja. Jäsenvaltiot voivat suojata liikesalaisuuksia laittomalta hankkimiselta, käyttämiseltä ja ilmaisemiselta liikesalaisuusdirektiiviä laajemmin edellyttäen, että varmistetaan direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa mainittujen direktiivin artiklojen soveltaminen. Näin ollen direktiivi on vähimmäisharmonisointia eli siinä määritellään liikesalaisuuksien suojan vähimmäistaso. Kuitenkin direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa mainittujen direktiivin kohtien osalta direktiivin sääntely on täys-harmonisointia, josta jäsenmaat eivät voi poiketa kansallisessa lainsäädännössään. Kyseisten direktiivin kohtien osalta direktiivissä asetetaan liikesalaisuuksien suojalle rajat, joiden puitteissa jäsenmaiden on liikesalaisuuksien suojaamisessa pysyttävä. Näin ollen kyseisten kohtien osalta jäsenmaiden ei ole mahdollista antaa liikesalaisuuksille parempaa suojaa kuin mitä direktiivin kyseisissä säännöksissä annetaan.

Direktiivin laatimisessa esikuvana on ollut teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/48/EY (jäljempänä täytäntöönpanodirektiivi). Täytäntöönpanodirektiivillä pyrittiin teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamiseen tähtäävien EU-jäsenmaiden järjestelmien yhdenmukaistamiseen, ja liikesalaisuusdirektiivin menettelyjä, toimenpiteitä ja oikeussuojakeinoja koskeva sääntely on soveltuvin osin samansisältöinen täytäntöönpanodirektiivin kanssa.

Jäsenvaltioiden on saatettava liikesalaisuusdirektiivin täytäntöönpanemiseksi tarvittavat lainsäädännön muutokset voimaan viimeistään 9 päivänä kesäkuuta 2018.

2.2 Direktiivin sisältö

Direktiivissä on säännöksiä, jotka on ensisijaisesti kohdistettu lainsäätäjälle. Kyseisiä säännöksiä ei tästä syystä ole tarpeen panna kansallisesti täytäntöön. Lisäksi valmistelun aikana arvioitiin, että nykyinen kansallinen lainsäädäntö kattaa jo joitakin direktiivin säännöksiä. Tässä direktiivin sisältöä koskevassa jaksossa on direktiivin sisällön kuvauksen lisäksi nimenomaisesti todettu säännökset, joita ei ehdoteta erikseen täytäntöönpantavaksi.

Liikesalaisuusdirektiivi koskee myös palveluita. Direktiivin johdanto-osan 26 ja 27 perustelukappaleissa on nimenomaisesti mainittu erikseen liikesalaisuuden käyttäminen palvelujen tarjoamiseen.

Kohde, soveltamisala ja määritelmät

Liikesalaisuusdirektiivin 1 artiklan 1 kohdan mukaan direktiivissä vahvistetaan säännöt liikesalaisuuksien suojaamisesta laittomalta hankinnalta, käytöltä ja ilmaisemiselta. Direktiivin mukaan jäsenvaltiot voivat säätää direktiivissä vaadittua laajemmasta suojasta. Näin ollen direktiivi on minimiharmonisointia eli direktiivin mukaan jäsenmailla on mahdollisuus antaa liikesalaisuuksille enemmän suojaa kuin mitä direktiivi edellyttää. Saman kohdan toisessa alakohdassa nimetään kuitenkin useita direktiivin artikloja tai kohtia, joiden sääntelyä jäsenmaiden on kaikissa tilanteissa noudatettava. Tällaisia direktiivin artikloja tai kohtia ovat: 3 artikla, jossa säännellään

sitä, milloin liikesalaisuuden hankkiminen, käyttäminen ja ilmaiseminen on katsottava lailliseksi; 5 artikla, jossa säännellään poikkeuksista eli siitä, milloin direktiivin mukainen liikesalaisuuksien suoja ei sovellu; 6 artikla, jossa asetetaan jäsenmaille yleinen velvoite säätää tarkoituksenmukaisista ja tehokkaista siviilioikeudellisista toimenpiteistä, menettelyistä ja oikeussuojakeinoista liikesalaisuuksien suojaamiseksi; toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen oikeasuhtaisuutta koskevat direktiivin säännökset (7.1, 11, 13.1 ja 15.3 artiklat); vanhentumisaikaa koskeva 8 artikla; liikesalaisuuksien luottamuksellisuuden säilyttämistä oikeudenkäynnin aikana koskeva 9 artikla osittain; 10.2 artikla, joka koskee vakuuden asettamista vaihtoehtona väliaikaisille toimille ja turvaamistoimille sekä 13 artikla myös muilta kuin edellä mainittua oikeasuhtaisuutta koskevalta osaltaan. Näin ollen myös 13 artiklan 3 kohdan mukainen mahdollisuus määrätä rahallinen korvaus kiellon ja korjaavien toimenpiteiden määräämisen sijaan on yksi niistä direktiivin kohdista, joiden mukaisesta sääntelystä jäsenmailla ei ole mahdollista poiketa.

Direktiivin 1 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan direktiivin säännökset eivät vaikuta Euroopan unionin perusoikeuskirjassa määrättyjen sananvapautta ja tiedonvälityksen vapautta koskevien oikeuksien käyttöön. Direktiivin johdanto-osan 19 perustelukappaleen mukaan kyseistä vapautta ei rajoiteta erityisesti tutkivan journalismin ja journalististen lähteiden osalta. Direktiivi ei myöskään vaikuta yleistä etua koskevista syistä ilmaisuvollisuuden perustavien unionin tai kansallisten sääntöjen soveltamiseen eikä unionin toimielimien, elimien tai kansallisten viranomaisten tietojenilmaisuoikeudesta tai -völlisyydestä säätävien unionin tai kansallisten sääntöjen soveltamiseen. Direktiivi ei myöskään vaikuta työmarkkinaosapuolten itsemääräämisoikeuteen eikä niiden oikeuteen tehdä työehtosopimuksia unionin oikeuden sekä kansallisten lakien ja käytäntöjen mukaisesti.

Direktiivin 1 artiklan 3 kohdan mukaan direktiivi ei rajoita työntekijöiden liikkuvuutta. Direktiivi ei rajoita sitä, että työntekijät käyttävät tietoa, joka ei ole liikesalaisuus tai että työntekijät käyttävät kokemusta ja taitoja, jotka he ovat rehellisesti hankkineet osana tavanomaista työskentelyään. Direktiivissä ei myöskään anneta perustetta asettaa työntekijöille näiden työsuhteissa muita kuin unionin oikeuden tai kansallisen lain mukaisesti määrättyjä rajoituksia.

Direktiivin 1 artiklan säännökset direktiivin kohteesta ja soveltamisalasta velvoittavat lainsäätäjää direktiivin täytäntöönpanossa, ja niitä ei ole tarpeen erikseen panna kansallisesti täytäntöön.

Direktiivin 2 artikla sisältää direktiivin määritelmät. Siinä on määritelty direktiivissä käytetyt käsitteet liikesalaisuus, liikesalaisuuden haltija, oikeudenloukkaaja sekä loukkaavat tavarat.

Direktiivin käsite liikesalaisuus pohjautuu Suomeakin sitovaan Maailman kauppajärjestön perustamissopimukseen (SopS 5/1995) liittyvän sopimuksen teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights; TRIPS-sopimus) 39 artiklan 2 kohtaan. Määritelmässä on kolme elementtiä, jotka liikesalaisuuden on täytettävä: 1) salaisuus (luottamuksellisuus), 2) taloudellinen arvo sekä 3) kohtuulliset toimenpiteet salaisuuden säilyttämiseksi. Direktiivin johdanto-osan 14 perustelukappaleen mukaan liikesalaisuuden määritelmän ulkopuolelle jäävät vähäpätöiset tiedot sekä kokemus ja taidot, jotka työntekijät ovat hankkineet osana tavanomaista työskentelyään, ja sen ulkopuolelle jäävät myös tiedot, jotka ovat sellaiseen henkilöpiiriin kuuluvien henkilöiden, jotka yleensä käsittelevät tällaisia tietoja, yleisesti tiedossa olevia tai helposti saatavissa.

Myös käsitteen liikesalaisuuden haltija taustalla on TRIPS-sopimus, jonka mukaan luonnollisilla ja oikeushenkilöillä tulee olla mahdollisuus estää laillisesti heidän valvonnassaan olevan tiedon ilmaiseminen, hankkiminen tai käyttäminen ilman heidän lupaansa muiden toimesta tavalla, joka on vastoin rehellistä kaupallista käytäntöä. Direktiivin valmisteluasiakirjojen mukaan liikesalaisuuden haltijan käsitteessä olennainen elementti on tiedon laillisesti hallussa pitäminen. Näin ollen direktiivin mukaan sekä tiedon alkuperäinen omistaja että lisenssinsaaja voi puolustaa liikesalaisuutta. Direktiivistä ei käy kuitenkaan tarkemmin ilmi se, kuka voi laillisesti pitää tietoa hallussaan, vaan tiedon laillinen haltija määräytyy kansallisen lainsäädännön perusteella.

Oikeudenloukkaajan määritelmää ei ole pidetty tarpeellisena erikseen sisällyttää kansalliseen lakiin, koska käsitteen sisältö tulee lakiin muiden direktiivin artiklojen täytäntöönpanon kautta.

Liikesalaisuuksien laillinen hankkiminen, käyttäminen ja ilmaiseminen

Direktiivin 3 artiklassa säännellään sitä, milloin liikesalaisuuksien hankkiminen, käyttäminen ja ilmaiseminen on laillista. Direktiivin 3 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan liikesalaisuuden hankkiminen on laillista, jos liikesalaisuus saadaan itsenäisellä keksimisellä tai luomisella. Näin ollen direktiivissä ei anneta liikesalaisuuteen yksinoikeutta, vaan sama tieto voi olla laillisesti useamman tahon liikesalaisuus. Saman kohdan b alakohdan mukaan liikesalaisuuden hankkiminen on myös laillista, jos liikesalaisuus saadaan sellaista yleisön saataville asetettua tai laillisesti tiedon hankkijan hallussa olevaa tuotetta tai esinettä havainnoimalla, tutkimalla, purkamalla tai testaamalla, jos tuotteen tai esineen hallussa pitävää henkilöä ei koske oikeudellisesti pätevä velvoite rajoittaa liikesalaisuuden hankkimista. Näin ollen direktiivissä ei kielletä käänteismallinnusta (englanniksi *reverse engineering*). Hankkiminen katsotaan direktiivin 3 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan lailliseksi myös, jos kyseessä on työntekijöiden tai heidän edustajiensa tiedonsaantia ja heidän kuulemistaan koskevan oikeuden käyttö unionin oikeuden sekä kansallisten lakien tai käytäntöjen mukaisesti. Kyseisellä direktiivin alakohdalla katetaan tilanteet, joissa työntekijät tai työntekijöiden edustajat saavat tietoa työnantajilta työoikeudellisten velvoitteiden, kuten Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/14/EY, mukaisesti. Kyseinen direktiivin alakohta on eräänlainen konkreettinen esimerkki direktiivin 3 artiklan 2 kohdan yleisestä säännöksestä, jonka mukaan liikesalaisuuden hankkimista, käyttämistä tai ilmaisemista on pidettävä laillisena siltä osin kuin tällaista hankkimista, käyttämistä tai ilmaisemista edellytetään tai se sallitaan unionin oikeudessa tai kansallisessa laissa. Kyseinen direktiivin 3 artiklan 2 kohta on yleinen, ja sitä ei ole tarpeen panna erikseen täytäntöön. Lisäksi 3 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaan sallittua on myös mikä tahansa muu käytäntö, joka vallitsevissa olosuhteissa on rehellisten kaupallisten käytäntöjen mukainen.

Liikesalaisuuksien laitton hankkiminen, käyttäminen ja ilmaiseminen

Direktiivin 4 artiklan 1 kohdan mukaan liikesalaisuuksien haltijoilla on oltava oikeus vaatia direktiivissä säädettyjä toimenpiteitä, menettelyjä ja oikeussuojakeinoja estääkseen liikesalaisuuksiensa laittoman hankkimisen, käyttämisen tai ilmaisemisen tai saadakseen oikeussuojan tällaista hankkimista, käyttämistä tai ilmaisemista vastaan.

Direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa säännellään sitä, milloin liikesalaisuuden hankkimista on pidettävä laittomana, kun taas 3 kohdassa säännellään sitä, milloin liikesalaisuuden käyttämistä ja ilmaisemista on pidettävä laittomana. Laitonta hankkimista on direktiivin mukaan muun muassa esineiden ja asiakirjojen anastus tai kopioiminen tai muu toimintatapa, jonka katsotaan vallitsevissa olosuhteissa olevan vastoin rehellisiä kaupallisia käytäntöjä. Liikesalaisuuden laittomasta käyttämisestä ja ilmaisemisesta on kyse aina, kun sen ilman haltijan suostumusta suorittaa henkilö, a) joka on hankkinut liikesalaisuuden laittomasti, b) joka rikkoo luottamuksellisuutta koskevaa sopimusta tai muuta velvollisuutta olla ilmaisematta liikesalaisuutta, tai c) joka rikkoo sopimusvelvoitetta tai muuta velvoitetta, joka koskee liikesalaisuuden käytön rajoittamista.

Direktiivin 4 artiklan 4 kohdan mukaan laittomasta toiminnasta on kyse myös silloin, kun henkilö hankinnan, käytön tai ilmaisemisen aikana tiesi tai hänen olisi vallitsevissa olosuhteissa pitänyt tietää, että liikesalaisuus oli saatu suoraan tai välillisesti toiselta henkilöltä, joka käytti liikesalaisuutta laittomasti tai oli ilmaissut sen laittomasti. Direktiivin mukaan seuraavassa portaassa tapahtuva liikesalaisuuden oikeudeton käyttäminen ja ilmaiseminen on siten kielletty, kun liikesalaisuutta on aikaisemmassa vaiheessa oikeudettomasti käytetty tai ilmaistu.

Direktiivin 4 artiklan 5 kohdan mukaan loukkaavien tavaroiden tuotanto, tarjoaminen tai saattaminen markkinoille taikka loukkaavien tavaroiden tuonti, vienti tai varastointi tällaisia tarkoituksia varten on myös katsottava liikesalaisuuden laittomaksi käytöksi, jos tällaisia toimia toteuttava henkilö tiesi tai hänen olisi vallitsevissa olosuhteissa pitänyt tietää, että liikesalaisuutta käytettiin laittomasti.

Sekä 3 että 4 artiklassa liikesalaisuuden hankkimisen laillisuutta arvioidaan sen pohjalta, onko menettely ollut rehellisten kaupallisten käytäntöjen mukaista. Koska se, mitä pidetään rehellisen kaupallisen käytännön mukaisena menettelynä, voi vaihdella eri EU-jäsenmaissa, on oletettavaa, että käsitteen merkityssisältö tulee muotoutumaan EU-tuomioistuimen ratkaisukäytännön perusteella.

Poikkeukset

Direktiivin 5 artiklassa säädetään direktiivin poikkeuksista. Liikesalaisuuden haltijan vaatimus direktiivin menettelyiden ja oikeussuojakeinojen määräämisestä on

hylättävä, jos liikesalaisuuden väitetty hankkiminen, käyttäminen tai ilmaiseminen on tapahtunut joissain artiklan mukaisissa tilanteissa. Direktiivin mukainen sääntely, jonka mukaan liikesalaisuuden haltijan vaatimus on tietyissä tilanteissa hylättävä, ei ole tyypillistä Suomessa. Suomessa sääntely koskee tavanomaisesti sitä, millaista menettelyä on pidettävä oikeudettomana.

Artiklan a alakohdan mukainen poikkeus koskee perusoikeuskirjassa määrätyn sananvapautta ja tiedonvälityksen vapautta koskevan oikeuden käyttämistä, mukaan lukien tiedotusvälineiden vapauden ja moniarvoisuuden kunnioittaminen. Direktiivin johdanto-osan 11 perustelukappaleen mukaan sananvapauden ja tiedonvälityksen vapauden käyttö käsittää Euroopan unionin perusoikeuskirjan 11 artiklan mukaisesti myös tiedotusvälineiden vapauden ja moniarvoisuuden, erityisesti tutkivan journalismin ja journalististen lähteiden suojan.

Artiklan b alakohdan mukainen poikkeus koskee väärinkäytöksen taikka väärän tai laittoman toiminnan paljastamista edellyttäen, että vastaaja toimi tarkoituksenaan suojata yleistä etua. Direktiivin johdanto-osan 20 perustelukappaleessa todetaan, että direktiivissä säädetyt toimenpiteet, menettelyt ja oikeussuojakeinot eivät saisi rajoittaa ilmiantamista. Tämän vuoksi liikesalaisuuksien suojan ei olisi ulotuttava tapauksiin, joissa liikesalaisuuden ilmaiseminen palvelee yleistä etua, siltä osin kuin paljastetaan asiaan välittömästi liittyvä väärinkäytös taikka väärä tai laiton toiminta. Tämä ei saisi kuitenkaan merkitä sitä, että toimivaltaiset oikeusviranomaiset eivät voisi poiketa toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen määrittämisestä, kun vastapuolella oli täysi syy uskoa vilpittömästi, että hänen toimintatapansa täytti direktiivissä säädetyt asianmukaiset kriteerit.

Artiklan c alakohdan mukainen poikkeus koskee tilannetta, jossa työntekijät ovat ilmaisseet liikesalaisuuden edustajilleen osana näiden edustajien tehtävien perusteltua hoitoa unionin oikeuden tai kansallisen lain mukaisesti edellyttäen, että tällainen ilmaiseminen oli tarpeen kyseisten tehtävien hoitamiseksi. Kyseessä on konkreettinen esimerkki 5 artiklan d alakohdan mukaisesta yleisestä poikkeuksesta, joka koskee tilannetta, jossa on kyse unionin oikeudessa tai kansallisessa laissa tunnetun oikeutetun edun suojaamisesta. Tätä yleistä poikkeusta ei ole tarpeen panna erikseen täytäntöön. Direktiivin c alakohdassa käytetyn ilmaisun merkityssisältö ei täysin vastaa toisiaan direktiivin eri kieliversioissa. Direktiivin suomenkielisessä versiossa käytetään c alakohdassa ilmaisua oli tarpeen. Vastaava ilmaus on englannin-

kielisessä versiossa *was necessary*, ruotsinkielisessä *var nödvändig* ja ranskankielisessä *ait été nécessaire*.

Yleinen velvoite

Direktiivin 6 artiklan tarkoituksena on varmistaa, että jäsenvaltiot säätävät liikesalaisuuksia koskevan yksityisoikeudellisen oikeussuojan saatavuuden varmistamiseksi tarpeellisista toimenpiteistä, menettelyistä ja oikeussuojakeinoista. Näiden toimenpiteiden ja menettelyjen on oltava oikeudenmukaisia ja tasapuolisia. Ne eivät saa olla tarpeettoman monimutkaisia tai kalliita, eivätkä ne saa sisältää kohtuuttomia määräaikoja tai johtaa aiheettomiin viiveisiin. Lisäksi niiden on oltava tehokkaita ja varoittavia.

Oikeasuhtaisuus ja oikeudenkäynnin väärinkäyttö

Direktiivin 7 artiklan 1 kohdan mukaan direktiivissä säädetyt toimenpiteet, menettelyt ja oikeussuojakeinot on määrätä tavalla, joka on oikeasuhtainen, jolla vältetään esteiden luominen sisämarkkinoilla käytävälle lailliselle kaupalle ja joka tarjoaa oikeussuojakeinot niiden väärinkäyttöä vastaan. Kun mainittujen säännösten velvoite on kohdistettu lainsäätäjälle, niitä ei ole tarpeen erikseen panna täytäntöön kansallisessa lainsäädännössä.

Saman 7 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava toimivaltaisten oikeusviranomaisten mahdollisuus määrätä kansallisessa laissa säädettyjä aiheellisia toimenpiteitä, jos kanne on ilmeisen perusteeton ja kantajan katsotaan panneen oikeudenkäynnin vireille vahingoittamistarkoituksessa tai vilpillisessä mielessä. Kohdan mukaan tällaisiin toimenpiteisiin voi tilanteen mukaan kuulua vahingonkorvauksen määrääminen suoritettavaksi vastaajalle, seuraamusten määrääminen kantajalle taikka määrääminen siitä, että ratkaisusta on julkistettava tietoa direktiivin 15 artiklassa tarkoitettulla tavalla. Jäsenvaltiot voivat säätää, että toimenpiteitä käsitellään erillisessä oikeudenkäynnissä.

Direktiivi jättää jäsenvaltioille harkintavaltaa direktiivin 7 artiklan 2 kohdassa edellytettyjen aiheellisten toimenpiteiden sisällöstä. Direktiivissä tarkoitettuina tuomioistuimen määrääminä toimenpiteinä voidaan pitää asianosaisen velvollisuutta korvata vastapuolen oikeudenkäyntikulut. Oikeudenkäyntikulujen korvaamises-

ta säädetään oikeudenkäymiskaaren 21 luvussa. Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 1 §:n mukaan asianosainen, joka häviää asian, on velvollinen korvaamaan kaikki vastapuolensa tarpeellisista toimenpiteistä johtuvat kohtuulliset oikeudenkäyntikulut, jollei muualla laissa toisin säädetä. Saman luvun 4 §:n 1 momentin mukaan, jos voittanut asianosainen on aloittanut oikeudenkäynnin ilman, että vastapuoli on antanut siihen aihetta, taikka muutoin tahallisesti tai huolimattomuudesta aiheuttanut tarpeettoman oikeudenkäynnin, hän on velvollinen korvaamaan vastapuolensa oikeudenkäyntikulut, jollei asiassa ilmenneisiin seikkoihin nähden ole aihetta määrätä, että kumpikin asianosainen saa pitää oikeudenkäyntikulunsa vahinkonaan. Koska mainittu 4 §:n 1 momentti tulee sovellettavaksi silloin, kun asianosaisen kanne on perusteeton tai oikeudenkäynti on aloitettu direktiivin 7 artiklan 2 kohdan tarkoittamalla tavalla vahingoittamistarkoituksessa tai vilpillisessä mielessä, artiklan 2 kohdan täytäntöönpano ei edellytä lainsäädäntötoimenpiteitä.

Vanhentumisaika

Direktiivin 8 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on vahvistettava vanhentumisaikoja koskevat säännöt, joita sovelletaan direktiivissä säädettyjen toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen määrittämisestä koskeviin aineellisoikeudellisiin vaatimuksiin ja hakemuksiin. Säännöissä on määritettävä vanhentumisajan alkamisajankohta, sen pituus sekä olosuhteet, joiden vallitessa vanhentumisaika keskeytyy tai katkeaa.

Direktiivin 8 artiklan 2 kohdan mukaan vanhentumisaika ei saa ylittää kuutta vuotta. Direktiivistä ei käy ilmi, tarkoitetaanko kyseisessä kohdassa niin sanottua subjektiivista vanhentumisaikaa eli kuutta vuotta siitä ajankohdasta, jolloin loukkauksen kohteena ollut sai tiedon loukkauksesta vai niin sanottua objektiivista vanhentumisaikaa eli tulisiko kuusi vuotta laskea siitä ajankohdasta, jolloin loukkaus tapahtui.

Liikesalaisuuskien luottamuksellisuuden säilyttäminen oikeudenkäynnin aikana

Direktiivin 9 artiklan tarkoituksena on varmistaa, että jäsenvaltioissa on lainsäädäntöä, joka mahdollistaa liikesalaisuuden luottamuksellisuuden säilymisen oikeudenkäynnin aikana. Säännös velvoittaa vain varmistamaan, että luottamuksellisuus säilyy oikeudenkäynneissä, jotka liittyvät liikesalaisuuden laittomaan hankkimiseen, käyttämiseen tai ilmaisemiseen.

Artiklan 1 kohta koskee vaitiolo- ja käyttökieltovelvollisuutta. Liikesalaisuuden luottamuksellisuuden säilyminen tulisi turvata varmistamalla, etteivät henkilöt, jotka ovat oikeudenkäynnin puitteissa saaneet sellaisen tiedon liikesalaisuudesta, jonka tuomioistuin on määrännyt salassa pidettäväksi, saa sitä ilmaista tai käyttää. Kielto tulisi voida kohdistaa tuomioistuimen henkilöstöön, asianosaisiin ja heidän asiamiehiinsä, todistajiin, asiantuntijoihin ja muihin oikeudenkäyntiin osallistuviin henkilöihin sekä henkilöihin, joilla on oikeus tutustua oikeudenkäyntiasiakirjoihin.

Vaitiolo- ja käyttökieltovelvoitteen tulisi säännöksen mukaan lähtökohtaisesti pysyä voimassa myös oikeudenkäynnin päätyttyä. Artiklassa ei kuitenkaan säädetä salassa pidettäväksi määrätyn tiedon salassapitoajasta. Velvoitteen voimassaolon on kuitenkin päätyttävä viimeistään siinä vaiheessa, kun salassa pidettäväksi määrätty tieto ei enää täytä liikesalaisuuden määritelmää.

Artiklan 2 kohdassa säädetään toimenpiteistä, joilla oikeudenkäynnin julkisuutta tulisi voida rajoittaa liikesalaisuuden luottamuksellisuuden säilyttämiseksi. Kysymys on vähimmäissäännöksestä. Jäsenvaltiot voivat näin ollen säätää myös muista toimenpiteistä.

Toimenpiteet luetellaan kohdan toisessa alakohdassa. Alakohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että toimivaltaisen oikeusviranomaisen tulee asianosaisen pyynnöstä voida rajoittaa kokonaan tai osittain oikeutta tutustua oikeudenkäyntiasiakirjoihin, jotka sisältävät liikesalaisuuksia tai väitettyjä liikesalaisuuksia, ja oikeutta osallistua suulliseen käsittelyyn, jossa saatetaan ilmaista liikesalaisuuksia, siten että oikeus tutustua oikeudenkäyntiasiakirjoihin ja osallistua suulliseen käsittelyyn olisi vain rajoitetulla määrällä henkilöitä. Alakohdan c alakohdassa edellytetään lisäksi, että muille kuin edellä mainitulle rajoitetulle määrälle henkilöitä tulisi voida antaa tuomioistuimen ratkaisusta vain toisinto, josta on poistettu tai muutettu liikesalaisuutta koskevat kohdat.

Oikeudenkäynnin julkisuutta rajoittavia toimenpiteitä tulisi säännöksen mukaan voida kohdistaa kaikkiin artiklan 1 kohdassa mainittuihin henkilöihin, eli käytännössä tuomioistuimen henkilöstöön, asianosaisiin ja kaikkiin muihinkin tahoihin.

Tuomioistuimen henkilökunnan osalta direktiivin johdanto-osan 25 perustelukappaleessa todetaan, että henkilöpiirin rajoittamista koskevan säännöksen ei pitäisi katsoa rajoittavan tuomioistuimen oikeutta päättää kansallisen lainsäädännön

ja käytännön mukaisesti, että tuomioistuimen henkilökunnalla on täysimääräinen oikeus tutustua todisteisiin ja osallistua suullisiin käsittelyihin tehtäviensä hoitamiseksi. Suomessa tuomioistuin ei tällaisia päätöksiä tee. Henkilöstöllä on aina oikeus tutustua tietoihin ja osallistua käsittelyyn silloin, kun tehtävien hoitaminen sitä edellyttää.

Mahdollisuus määrätä oikeudenkäyntiasiakirjassa olevia tietoja liikesalaisuudesta yleisöltä salassa pidettäväksi, toimittaa suullinen käsittely yleisön läsnä olematta tai antaa tuomiosta yleisölle sellainen toisinto, josta salassa pidettävät tiedot on peitetty, on kansallisesti ja kansainvälisesti katsoen tavanomainen toimenpide, jolla turvataan salassa pidettäväksi määrätyn tiedon pysyminen salassa. Suomessa näistä toimenpiteistä säädetään muun muassa oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa (370/2007).

Asianosaisen tiedonsaantioikeuden rajoittaminen liikesalaisuutta koskevassa oikeudenkäynnissä on sen sijaan toimenpiteenä poikkeuksellinen. Erikoisena voidaan pitää myös sitä, että nimenomaan asianosaisjulkisuuden rajoittaminen on alun perin ollut direktiivin keskeisiä tavoitteita. Tämä ilmenee komission alkuperäisestä ehdotuksesta COM(2013) 813 lopullinen. Direktiiviehdotuksen 8 artiklassa ehdotettiin erikseen säädettäväksi edellytyksistä, joiden täytyessä asianosaisen oikeutta saada tietoa muun muassa tuomioistuimelle annetuista oikeudenkäyntiasiakirjoista ja osallistua oman asiansa suulliseen käsittelyyn olisi mahdollista rajoittaa. Jos näin tehtäisiin, tuomioistuimella olisi kuitenkin ehdotuksen mukaan ollut mahdollisuus velvoittaa myös salassa pidettäväksi määrätty tieto annettavaksi asianosaisen asiamiehelle ja mahdolliselle auktorisoidulle asiantuntijalle. Komission ehdotus perustui komission toimeksiannosta tehtyyn selvitykseen (Baker & McKenzie, Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market, 2013), jossa katsotaan, että liikesalaisuuden luottamuksellisuus on tehokkaasti suojattu vain silloin, kun voidaan tehokkaasti estää asianosaista saamasta tieto liikesalaisuudesta liikesalaisuutta koskevassa oikeudenkäynnissä.

Komission ehdotus asianosaisjulkisuuden rajoittamisesta sai direktiivin valmistelun yhteydessä osakseen arvostelua. Mahdollisuuksia rajoittaa asianosaisjulkisuutta supistettiin, mutta sitä ei poistettu kokonaan. Direktiivin 9 artiklan 2 kohdan 3 alakohdan mukaan niitä henkilöitä, joilla olisi oikeus tutustua asiakirjoihin, osallistua suulliseen käsittelyyn ja saada ehyt toisinto tuomioistuimen ratkaisusta, tulisi

edelleenkin voida rajoittaa ja henkilöitä tulisi olla vain niin monta kuin on tarpeen sen varmistamiseksi, että noudatetaan oikeudenkäynnin asianosaisten oikeutta tehokkaisuuteen oikeussuojakeinoihin ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Henkilöiden määrään olisi kuitenkin sisällyttävä kunkin asianosaisten osalta vähintään yksi luonnollinen henkilö sekä asianosaisten kaikki asianajajat tai muut sellaiset edustajat, jotka kansallisen lain mukaan voivat toimia oikeudenkäyntiasiamiehen tehtävissä. Vaikka säännös siten edelleen edellyttää, että tuomioistuimen tulee voida rajata asianosaisjulkisuutta, sitä ei kuitenkaan voisi rajata tilanteessa, jossa asianosainen on luonnollinen henkilö. Rajaaminen tulisi näin ollen kysymykseen vain silloin, kun asianosainen on oikeushenkilö. Käytännössä säännöksestä seuraa, että tuomioistuin voisi asianosaisten ollessa yritys määrätä, että oikeudenkäyntiin ilman rajoituksia asianosaisten oikeuksin saisi osallistua vain yrityksen toimitusjohtaja. Asiamiesten määrää ja oikeuksia ei kuitenkaan saisi rajoittaa. Asianajajia, joilla olisi rajoittamaton tiedonsaantioikeus, oikeus osallistua suulliseen käsittelyyn sekä oikeus saada ehyt toisinto tuomiosta, voisi siten kunkin asianosaisten osalta olla kymmeniä.

Artiklan 3 kohta sisältää soveltamisohjeen. Kohdan mukaan toimivaltaisten oikeusviranomaisten olisi päättäessään oikeudenkäynnin julkisuutta rajoittavista toimenpiteistä ja arvioidessaan niiden oikeasuhteisuutta huomioitava tarve varmistaa oikeusturvan toteutuminen sekä asianosaisten ja kolmansien osapuolten edut sekä toimenpiteiden määräämisestä aiheutuva mahdollinen vahinko. Artiklan 4 kohdassa säädetään henkilötietojen käsittelystä.

Väliaikaiset toimet ja turvaamistoimet sekä niiden soveltamisen edellytykset ja oikeusturvakeinot

Liikesalaisuuden julkitulemisen jälkeen liikesalaisuuden haltijan voi olla mahdotonta palauttaa liikesalaisuuden menettämistä edeltänyttä tilannetta. Tästä syystä direktiivissä säädetään väliaikaisista toimista ja turvaamistoimista, joiden tarkoituksena on lopettaa liikesalaisuuden oikeudeton hankkiminen, käyttäminen ja ilmaiseminen välittömästi jo ennen pääasiaa koskevaa ratkaisua. Direktiivin 10 artiklan mukaan toimivaltaisten oikeusviranomaisten tulee voida haltijan vaatimuksesta määrätä liikesalaisuuden käyttämisen tai ilmaisemisen lopettamisesta tai tapauksen mukaan kieltämisestä väliaikaisesti. Samoin tulee olla mahdollisuus loukkaavien tavaroiden tuotannon, tarjoamisen, markkinoille saattamisen tai käytön kieltämiseen taikka näitä tarkoituksia varten tapahtuvan loukkaavien tavaroiden tuonnin, viennin tai varastoinnin

kieltämiseen. Oikeusviranomaisten tulee voida myös määrätä loukkaavaksi epäiltyjen tavaroiden takavarikoinnista tai luovutuksesta. Vaihtoehtona edellä mainituille toimenpiteille oikeusviranomaisilla on oltava mahdollisuus määrätä vakuuksien asettaminen liikesalaisuuden väitetyn laittoman käytön jatkamisen ehdoksi, jotta liikesalaisuuden haltijalle kuuluvan korvauksen saaminen voidaan varmistaa. Liikesalaisuutta ei saa koskaan ilmaista vakuuksien asettamisen perusteella.

Direktiivin 11 artiklan mukaan toimivaltaisilla viranomaisilla on oltava oikeus väliaikaisten toimien ja turvaamistoimien osalta vaatia hakijaa esittämään kohtuudella saatavilla oleviksi arvioidut todisteet, jotta viranomaiset saisivat riittävän varmuuden siitä, että a) liikesalaisuus on olemassa; b) hakija on liikesalaisuuden haltija; ja c) liikesalaisuus on hankittu laittomasti, sitä käytetään tai se ilmaistaan laittomasti, taikka liikesalaisuuden laittoman hankinnan, käytön tai ilmaisemisen uhka on välitön.

Väliaikaisia toimia ja turvaamistoimia koskevan hakemuksen hyväksymistä tai hylkäämistä tai sen oikeasuhtaisuutta arvioidessaan toimivaltaisten oikeusviranomaisten on otettava huomioon tapaukseen liittyvät erityisolosuhteet, kuten liikesalaisuuden arvo ja muut erityispiirteet sekä liikesalaisuuden suojaamiseksi toteutetut toimenpiteet.

Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että väliaikaiset toimet ja turvaamistoimet kumotaan tai niiden vaikutukset muulla tavalla vastapuolen vaatimuksesta lakkaavat, jos hakija ei pane pääasiaa koskevaa kannetta vireille asianomaisen jäsenvaltion asettamassa kohtuullisessa määräajassa tai, tällaisen puuttuessa, direktiivissä määritellyssä määräajassa tai jos tieto menettää liikesalaisuuden aseman. Direktiivin mukaan väliaikaisten toimien tai turvaamistoimien ehtona voi myös olla hakijan asettama riittävä vakuus tai vastaava takuu, jonka tarkoituksena on varmistaa vastapuolen ja tarvittaessa toimien vaikutuspiiriin kuuluvien muiden henkilöiden mahdollisesti kärsimän vahingon korvaaminen. Direktiivin mukaan hakija voidaan myös vastapuolen tai vahinkoa kärsineen kolmannen osapuolen vaatimuksesta määrätä suorittamaan tietyissä tilanteissa vastapuolelle tai vahinkoa kärsineelle kolmannelle osapuolelle asianmukainen korvaus näiden toimien aiheuttamasta vahingosta.

Kiellot ja korjaavat toimenpiteet sekä niiden soveltamisen edellytykset

Direktiivin 12 artiklan 1 kohdan mukaan jos pääasiaa koskevassa ratkaisussa todetaan, että liikesalaisuus on hankittu laittomasti, sitä on käytetty laittomasti tai se on ilmaistu laittomasti, oikeudenloukkaajaa vastaan voidaan kantajan vaatimuksista määrätä yksi tai useampi seuraavista toimenpiteistä: a) liikesalaisuuden käytön tai ilmaisemisen lopettaminen tai tapauksen mukaan kieltäminen; b) loukkaavien tavaroiden tuotannon, tarjoamisen, markkinoille saattamisen tai käytön kieltäminen taikka näitä tarkoituksia varten tapahtuvan loukkaavien tavaroiden tuonnin, viennin tai varastoinnin kieltäminen; c) loukkaavia tavaroita koskevien aiheellisten korjaavien toimenpiteiden hyväksyminen; d) liikesalaisuuden sisältävien tai sen käsittävien asiakirjojen, esineiden, materiaalien, aineiden tai sähköisten tiedostojen tuhoaminen kokonaan tai osittain taikka tarvittaessa niiden luovutus kokonaan tai osittain kantajalle.

Direktiivin 12 artiklan 2 kohdan mukaan edellä mainittuihin aiheellisiin korjaaviin toimenpiteisiin on sisällyttävä loukkaavien tavaroiden takaisinvento markkinoilta, loukkaavan ominaisuuden poistaminen tavaroista, loukkaavien tavaroiden tuhoaminen tai tarvittaessa niiden poistaminen markkinoilta.

Direktiivi antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden säätää siitä, että määrätessään loukkaavien tavaroiden poistamisesta markkinoilta tavarat on liikesalaisuuden haltijan vaatimuksesta toimitettava liikesalaisuuden haltijalle tai hyväntekeväisyysjärjestölle.

Direktiivin 12 artiklan 4 kohdan mukaan edellä mainitut korjaavat toimenpiteet tai liikesalaisuuden sisältävien tai sen käsittävien asiakirjojen, esineiden, materiaalien, aineiden tai sähköisten tiedostojen tuhoaminen kokonaan tai osittain toteutetaan oikeudenloukkaajan kustannuksella, jollei sen esteenä ole erityisiä syitä. Nämä toimenpiteet eivät vaikuta vahingonkorvaukseen, johon liikesalaisuuden haltijalla voi olla oikeus liikesalaisuuden laittoman hankkimisen, käyttämisen tai ilmaisemisen perusteella.

Direktiivin 13 artiklan 1 kohdassa säädetään seikoista, jotka edellä mainittujen kieltojen ja korjaavien toimenpiteiden toteuttamista koskevan vaatimuksen ja sen oikeasuhtaisuuden arvioinnissa on otettava huomioon. Huomioon otettavia seikkoja on direktiivin mukaan tapaukseen liittyvät erityisolosuhteet, kuten liikesalaisuuden arvo ja muut erityispiirteet sekä liikesalaisuuden suojaamiseksi toteutetut toimenpi-

teet. Kyseinen listaus huomioon otettavista seikoista on melko kattava, ja vastaavaa listausta ei sisälly esimerkiksi täytäntöönpanodirektiiviin.

Vaihtoehtoiset toimenpiteet

Direktiivin 13 artiklan 3 kohdassa säädetään mahdollisuudesta määrätä rahallisen korvauksen maksamisesta vahinkoa kärsineelle osapuolelle direktiivin 12 artiklassa mainittujen toimenpiteiden sijaan sen henkilön vaatimuksesta, jota vastaan todennäköisesti määrätään direktiivin 12 artiklassa säädettyjä toimenpiteitä. Kyseinen korvauksen saamiseksi kaikkien seuraavien edellytysten on täytyttävä: a) asianomainen henkilö ei liikesalaisuutta käyttäessään tai ilmaistessaan tiennyt eikä hänen vallitsevissa olosuhteissa pitänyt tietää, että liikesalaisuus oli saatu toiselta henkilöltä, joka oli käyttänyt liikesalaisuutta laittomasti tai ilmaissut sen laittomasti; b) kyseisten toimenpiteiden toteuttaminen aiheuttaisi kyseiselle henkilölle kohtuutonta haittaa; ja c) rahallinen korvaus vahinkoa kärsineelle osapuolelle näyttää kohtuullisen tyydyttävältä. Kun tällainen rahallinen korvaus 12 artiklassa säädettyjen toimenpiteiden sijaan määrätään, se ei saa direktiivin mukaan ylittää niiden lisenssimaksujen tai maksujen määrää, jotka olisi jouduttu suorittamaan, jos henkilö olisi pyytänyt lupaa kyseisen liikesalaisuuden käyttöön sille ajanjaksolle, jona liikesalaisuuden käyttö olisi voitu kieltää.

Täytäntöönpanodirektiivi sisältää vastaavan säännöksen. Säännöksen implementointi jätettiin jäsenvaltioiden harkinnan varaan. Täytäntöönpanodirektiivin kansallisen täytäntöönpanon yhteydessä säännöstä ei otettu osaksi kansallista lainsäädäntöä.

Vahingonkorvaus

Jottei liikesalaisuutta loukannut henkilö voisi hyötyä oikeudettomasta toimintatavasta ja vahinkoa kärsinyt liikesalaisuuden haltija palautettaisiin mahdollisuuksien mukaan tilanteeseen, joka olisi vallinnut ilman kyseistä toimintatapaa, direktiivissä on oma säännöksensä vahingonkorvauksesta. Direktiivin 14 artikla velvoittaa jäsenvaltioita säätämään siitä, että toimivaltaiset oikeusviranomaiset määräävät vahinkoa kärsineen osapuolen vaatimuksesta oikeudenloukkaajan maksamaan liikesalaisuuden haltijalle liikesalaisuuden laittoman hankkimisen, käyttämisen tai ilmaisemisen johdosta koitunutta tosiasiallista vahinkoa vastaavan vahingonkorvauk-

sen. Vahingonkorvauksen määrässä voidaan ottaa huomioon kaikki asianmukaiset tekijät, kuten kielteiset taloudelliset seuraukset, mukaan lukien saamatta jäänyt voitto, oikeudenloukkaajan mahdollisesti saama perusteeton etu ja asianmukaisissa tapauksissa muut kuin taloudelliset tekijät, kuten aineeton vahinko.

Direktiivin 14 artiklan mukaan työntekijöiden liikesalaisuuden oikeudettomasta hankkimisesta, käyttämisestä tai ilmaisemisesta aiheutuvaa korvausvastuuta työnantajansa kohtaan voidaan rajoittaa, jos työntekijät eivät ole toimineet tahallisesti.

Vaihtoehtoisesti vahingonkorvaus voidaan direktiivin 14 artiklan 2 kohdan 2 alakohdan mukaan määrittää kiinteänä määränä esimerkiksi lisenssimaksujen perusteella. Vaihtoehtoisen vahingonkorvauksen määrittämisen tarkoituksena on direktiivin johdanto-osan 30 perustelukappaleen mukaan varmistaa korvaus, joka perustuu objektiivisiin perusteisiin ja jossa otetaan huomioon liikesalaisuuden haltijalle loukkauksen selvittämisestä aiheutuvat menot.

Tuomioistuimen ratkaisujen julkaiseminen

Toimivaltaisten oikeusviranomaisten tulee direktiivin 15 artiklan mukaan voida määrätä liikesalaisuuden loukkauksen vuoksi vireille pannuissa oikeudenkäynneissä kantajan vaatimuksesta ja oikeudenloukkaajan kustannuksella aiheellisia toimenpiteitä ratkaisua koskevien tietojen julkistamiseksi, mukaan lukien ratkaisun julkaiseminen kokonaan tai osittain. Toimenpiteissä on säilytettävä liikesalaisuuksien luotamuksellisuus direktiivin 9 artiklassa tarkoitettulla tavalla. Päätäessään toimenpiteiden määräämisestä ja sen oikeasuhtaisuutta arvioidessaan oikeusviranomaisten on tarvittaessa otettava huomioon muun muassa liikesalaisuuden arvo sekä se, miten todennäköistä on, että oikeudenloukkaaja jatkaa liikesalaisuuden laitonta käyttämistä tai ilmaisemista. Oikeusviranomaisten on myös otettava huomioon, voidaan-ko luonnollinen henkilö tunnistaa oikeudenloukkaajaa koskevien tietojen avulla ja, jos voidaan, onko tietojen julkaiseminen perusteltua.

Direktiivin noudattamatta jättämisestä määrättävät seuraamukset

Direktiivin 16 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että toimivaltaiset oikeusviranomaiset voivat määrätä seuraamuksia henkilöille, jotka eivät noudata

tai kieltäytyvät noudattamasta direktiivin 9, 10 ja 12 artiklan nojalla toteutettuja toimenpiteitä.

Seuraamukset liikesalaisuuden luottamuksellisuuden säilyttämistä oikeudenkäynnin aikana koskevan direktiivin 9 artiklan vastaisesta toiminnasta ovat Suomessa rikosoikeudellisia ja niitä on selostettu jäljempänä jaksossa 3.1.6. Kyseiset kansallisen lain mukaiset seuraamukset ovat riittäviä ja oikeasuhtaisia ja riittävät täyttämään direktiivin 16 artiklan vaatimukset 9 artiklaa koskevan viittauksen osalta.

Direktiivin 16 artiklan 2 kohdan mukaan seuraamuksiin on artiklojen 10 (väliaikaiset toimet ja turvaamistoimet) ja 12 (kiellot ja korjaavat toimenpiteet) osalta sisällytettävä mahdollisuus määrätä uhkasakko. Direktiivistä ei ilmene, mitä muita seuraamuksia kuin uhkasakko direktiivin 16 artiklassa tarkoitetaan.

Direktiivin 16 artiklan 3 kohdan mukaan seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia. Kyseisen säännöksen mukainen velvoite kohdistuu lainsäätäjään, ja sitä ei ole tarpeen panna erikseen täytäntöön kansallisessa lainsäädännössä. Kansallinen uhkasakkojärjestelmä sekä edellä mainitut liikesalaisuuden luottamuksellisuuden säilyttämistä oikeudenkäynnin aikana koskevat rikosoikeudelliset seuraamukset ovat direktiivin 16 artiklassa edellytetyllä tavalla tehokkaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia.

Loppusäännökset

Direktiivin 17–21 artikloissa on säännökset tietojenvaihdosta ja yhteyshenkilöistä, kertomuksista, direktiivin saattamisesta osaksi kansallista lainsäädäntöä, voimaantulosta ja osoituksesta.

3 Nykytila

3.1 Kansallinen lainsäädäntö

3.1.1 Yleistä

Liikesalaisuudet voivat olla hyvin monentyyppistä teknistä tai taloudellista tietoa. Jotta tieto voidaan luokitella liikesalaisuudeksi, tiedon on oltava salaista. Lisäksi tiedolla on oltava taloudellista arvoa ja tiedon haltijan on tullut tehdä kohtuullisia toimenpiteitä pitääkseen tiedon salaisena. Liikesalaisuuksia voivat olla muun muassa valmistustiedot, testitulokset, liikeideat, hinnoittelutiedot, taitotieto, markkinaselvitykset, talousennusteet, kilpailija-analyysit, asiakasrekisterit ja yritysten hallinnollis-organisatoriset tiedot. Myös niin sanottu negatiivinen tieto voi olla liikesalaisuus. Negatiivisella tiedolla tarkoitetaan esimerkiksi tietoa siitä, että jokin valmistusmenetelmä ei toimi.

Suomessa ei ole erillistä lakia liikesalaisuuden suojasta. Immateriaalioikeuksista kuten patenteista, tavaramerkeistä ja tekijänoikeuksista, joihin liikesalaisuudet rinnastuvat osana yritysten aineetonta varallisuutta, on erillislait. Tämä johtune ainakin osin siitä, että immateriaalioikeuksien osalta oikeudenhaltija saa lähtökohtaisesti yksinoikeuden suojan kohteeseen, ja suojan sisältö on suhteellisen selkeästi määriteltä. Liikesalaisuus on vaikeammin määriteltävissä eikä anna sen haltijalle yksinoikeutta, mistä muun muassa seuraa, että liikesalaisuus voi olla samanaikaisesti laillisesti useamman eri henkilön hallussa. Liikesalaisuuden erityisluonteen vuoksi suojaavat säännökset yleensä estävät vain liikesalaisuuden oikeudettoman hankkimisen, ilmaisemisen ja käyttämisen. Liikesalaisuus voidaan hankkia siten laillisesti esimerkiksi käänteismallinnuksella, itsenäisellä kehitystyöllä taikka ostamalla tai lisensoimalla liikesalaisuuksia.

Suomen lainsäädännössä on erillislain sijaan useita liikesalaisuuden yleistä suojaa koskevaa säännöstä sekä lukuisia liikesalaisuuksia eri tilanteissa suojaavaa sään-

nöstä. Liikesalaisuuksien yleinen suoja on Suomessa hajautunut siten, että laissa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa (1061/1978) on säännelty liikesalaisuuksien siviilioikeudellinen suoja. Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetussa laissa on lisäksi teknisen esikuvan tai teknisen ohjeen suoja koskevat säännökset. Työnantajan ammatti- ja liikesalaisuuksien suojasta on säädetty myös työsopimuslain (55/2001) 3 luvun 4 §:ssä.

Rikoslain (39/1889) 30 luvun 4–6 ja 11 §:ssä on säännelty yrityssalaisuuksien rikosoikeudellinen suoja. Lisäksi rikoslain 38 luvun 1 ja 2 §:n salassapitorikos ja salassapitorikkomus voivat koskea myös liikesalaisuuden loukkauksia.

Viranomaisten hallussa olevien liikesalaisuuksien salassapitovelvoitteista säädetään puolestaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999, jäljempänä *julkisuuslaki*).

Mainittujen lakien lisäksi lukuisissa laeissa on yksittäisiä säännöksiä liikesalaisuuksien, liike- ja ammattisalaisuuksien tai yrityssalaisuuksien suojaamiseksi tai säännöksiä viranomaisten tiedonsaantioikeuksista liike- ja ammattisalaisuuksista.

Suomen lainsäädännössä liikesalaisuuksien suoja koskevan sääntelyn lisäksi myös terminologia on epäyhtenäistä. Laissa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa käytetään liikesalaisuuden käsitettä, kun taas työsopimuslaissa käytetään ammatti- ja liikesalaisuuden käsitettä. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa käytetään taas liike- ja ammattisalaisuuksien käsitettä.

Rikoslaisissa käytetään sen sijaan yrityssalaisuuden käsitettä. Termien ainoa määritelmä sisältyykin rikoslain 30 luvun 11 §:ään, jonka mukaan yrityssalaisuudella tarkoitetaan luvussa liike- tai ammattisalaisuutta taikka muuta vastaavaa elinkeinotoimintaa koskevaa tietoa, jonka elinkeinonharjoittaja pitää salassa ja jonka ilmaiseminen olisi omiaan aiheuttamaan taloudellista vahinkoa joko hänelle tai toiselle elinkeinonharjoittajalle, joka on uskonut tiedon hänelle. Säännöksessä mainittu taloudellisen vahingon edellytys koskee sekä liike- tai ammattisalaisuuksia että muuta vastaavaa elinkeinotoimintaa koskevaa tietoa. Siviilioikeudellisessa lainsäädännössä ei sen sijaan ole määritelty liikesalaisuuden eikä ammatti- ja liikesalaisuuden käsitettä. Liikesalaisuus on kuitenkin määritelty Suomea sitovassa TRIPS-sopimuksessa. Sopimuksen 39 artikla koskee julkistamattoman tiedon suo-

jaa ja artiklan 2 kohta sisältää liikesalaisuuden määritelmän jäljempänä jaksossa 3.4.1 tarkemmin kuvatulla tavalla.

3.1.2 Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa

Liikesalaisuuksien yleistä siviilioikeudellista suojaa koskevat kiellot ovat säilyneet muuttumattomina vuonna 1979 voimaantulleessa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetussa laissa. Lain 4 §:ssä kielletään yleisesti, että kukaan ei saa oikeudettomasti hankkia tai yrittää hankkia tietoa liikesalaisuudesta eikä käyttää tai ilmaista näin hankkimaansa tietoa. Lisäksi se, joka elinkeinonharjoittajan palveluksessa ollessaan on saanut tiedon liikesalaisuudesta, ei saa sitä palvelusaikanaan oikeudettomasti käyttää eikä ilmaista hankkiakseen itselleen tai toiselle etua tai toista vahingoittaakseen. Myös henkilö, joka on saanut tiedon liikesalaisuudesta suorittaessaan tehtävää elinkeinonharjoittajan puolesta tai joka on saanut tiedon liikesalaisuudesta toiselta henkilöltä tietäen, että tämä on hankkinut tai ilmaissut tiedon oikeudettomasti, ei saa sitä oikeudettomasti käyttää eikä ilmaista. Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain säännökset liikesalaisuuksien suojasta ovat yleisesti sovellettavia ja täydentävät erityislainsäädännön liikesalaisuuksien suojaa koskevaa sääntelyä. Elinkeinonharjoittajan liikekumppanin liikesalaisuudet tulevat myös usein suojatuiksi sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetulla lailla.

Liikesalaisuuden lisäksi lain 4 §:ssä suojataan teknistä esikuvaa ja teknistä ohjetta. Se, jolle tekninen esikuva tai tekninen ohje on uskottu työn tai tehtävän suorittamista varten taikka muuten liiketarkoituksessa, ei saa sitä oikeudettomasti käyttää eikä ilmaista. Sama kielto koskee sitä, joka on saanut toiselta tiedon teknisestä esikuvasta tai teknisestä ohjeesta tietäen, että tämä on hankkinut tai ilmaissut tiedon oikeudettomasti. Teknisten esikuvien ja ohjeiden suojaa on kuvattu tarkemmin jäljempänä jaksossa 3.3.1.

Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 6 §:n mukaan elinkeinonharjoittajaa, joka on toiminut vastoin 4 §:ssä säädettyä, voidaan kieltää jatkamasta tai uudistamasta tällaista menettelyä. Kieltoa on tehostettava uhkasakolla, jollei se erityisestä syystä ole tarpeetonta. Lain 8 §:n 1 momentin mukaan määrätessään 6 §:ssä tarkoitetun kiellon, tuomioistuin voi velvoittaa elinkeinonharjoittajan määräajassa ryhtymään sopivaan oikaisutoimeen, jos sitä teosta aiheutuvi-

en ilmeisten haittojen vuoksi on pidettävä tarpeellisena. Määräystä voidaan tehostaa uhkasakolla. Säännös oikaisutoimiin velvoittamisesta on yleinen, mutta sitä ei käytännössä ole sovellettu liikesalaisuuksien loukkauksia koskevissa riita-asioissa.

Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 6 §:ssä tarkoitetun kiellon määräämistä koskevat asiat sekä lakiin perustuvat riita-asiat käsitellään lain 10 a §:n mukaisesti markkinaoikeudessa. Asioiden käsittelystä markkinaoikeudessa säädetään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa (100/2013). Lain 1 luvun 4 §:n 2 momentin mukaan markkinaoikeus käsittelee sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetussa laissa säädetty riita-asiat teollis- ja tekijänoikeudellisina asioina. Teollis- ja tekijänoikeudellisten asioiden käsittelystä säädetään lain 4 luvussa. Jos kysymys on sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 6 §:ssä tarkoitetun kiellon määräämisestä, kiello käsitellään markkinaoikeudessa markkinaoikeudellisena asiana. Markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä säädetään lain 5 luvussa. Markkinaoikeudellisiin asioihin on katsottu liittyvän julkinen intressi myös tilanteessa, jossa oikeudenkäynnin vastapuolina on kaksi elinkeinonharjoittajaa. Markkinaoikeudellisissa asioissa on piirteitä virallisperiaatteesta, sillä markkinaoikeus voi tällöin hankkia asiassa selvitystä omasta aloitteestaan sekä velvoittaa elinkeinonharjoittajan antamaan asian selvittämiseksi tarpeellisia tietoja.

Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 10 §:n 1 momentissa säädetään teknisen esikuvan ja teknisen ohjeen rikosoikeudellisista seuraamuksista. Momentin mukaan joka tahallaan 4 §:n vastaisesti käyttää teknistä esikuvaa tai teknistä ohjetta taikka ilmaisee sen, on tuomittava, jollei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta, teknisen esikuvan tai ohjeen väärinkäytöstä sakkoon. Pykälän 2 momentissa on viittaussäännös rikoslain 30 luvun yrityssalaisuuksia koskeviin säännöksiin. Momentin mukaan joka muuten menettelemällä tahallaan 4 §:n vastaisesti tekee rikoslain 30 luvun 4–6 §:ssä tarkoitetun rikoksen, tuomitaan yritysvakoilusta, yrityssalaisuuden rikkomisesta tai yrityssalaisuuden väärinkäytöstä rikoslain mukaan.

Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 11 §:n mukaan syyte laissa mainitusta rikoksesta ja teknisen esikuvan tai teknisen ohjeen väärinkäyttöä koskevasta rikkomuksesta käsitellään Helsingin käräjäoikeudessa. Syyteasian yhteydessä voidaan 11 §:n 2 momentin mukaan käsitellä myös syytteessä

tarkoitettua rikoksesta johtuva vahingonkorvausvaatimus sen estämättä, mitä lain 10 a §:ssä säädetään.

3.1.3 Työlainsäädäntö

Työntekijän yleisestä salassapitovelvollisuudesta on säädetty kolmessa eri laissa: työsopimuslaissa, laissa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa ja rikoslaissa. Näiden perusteella työntekijällä on vahva salassapitovelvollisuus. Lisäksi työnantaja voi direktio-oikeuden nojalla antaa työntekijälle tarkempia ohjeita ja määräyksiä työsuhteen aikana noudatettavasta salassapidosta. Työsopimuslain salassapitoa koskevat säännökset ovat lain 3 luvussa.

Työnantajan ja työntekijän väliset työsopimusriidat käsitellään käräjäoikeudessa oikeudenkäymiskaaren 10 luvun mukaisessa oikeuspaikassa ja asioiden käsittelyyn sovelletaan oikeudenkäymiskaarta. Työtuomioistuin käsittelee työehto- ja virkaehtosopimusten soveltamisesta ja tulkinnasta johtuvat riita-asiat.

Työsopimuslaki

Työsopimuslain 3 luvun 1 momentissa on säännelty työntekijän yleisestä lojaliteettivelvollisuudesta työnantajaa kohtaan. Säännöksen mukaan työntekijän on toiminnassaan vältettävä kaikkea, mikä on ristiriidassa hänen asemassaan olevalta työntekijältä kohtuuden mukaan vaadittavan menettelyn kanssa. Tätä työntekijän lojaliteettivelvollisuutta ilmentävät työsopimuslain 3 luvun 3 §:n kilpailevan toiminnan kielto ja 4 §:n kielto hyödyntää työnantajan ammatti- ja liikesalaisuuksia.

Työsopimuslain 3 luvun 4 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan työntekijä ei saa työsuhteen kestäessä käyttää hyödykseen tai ilmaista muille työnantajan ammatti- ja liikesalaisuuksia. Tämän säännöksen perusteluissa todetaan, että säännöksen perustana on sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 4.1 §:n säännös, joka suojaa nimenomaan liikesalaisuuksia sekä teknisiä esikuvia ja ohjeita (HE 157/2000 vp). Työsopimuslain 3 luvun 4 §:n 1 momentin toisen virkkeen mukaan jos työntekijä on saanut tiedot oikeudettomasti, kielto jatkuu myös työsuhteen päättymisen jälkeen.

Työsopimuslain 3 luvun 4 §:n 2 momentin mukaan salaisuuden ilmaiseen työntekijän ohella työnantajalle syntyneen vahingon korvaamisesta on vastuussa myös se,

jolle työntekijä ilmaisi tiedot, jos viimeksi mainittu tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää työntekijän menetelleen oikeudettomasti.

Luvallisesti työsuhteen aikana saadun tiedon osalta työntekijällä on työsuhteen jälkeinen lakisääteinen salassapitovelvollisuus vain rikoslain 30 luvun 5 §:n yrityssalaisuuden rikkomista koskevan sääntelyn perusteella. Kyseinen pykälä asettaa palvelussuhteessa olevalle yrityssalaisuuksia koskevan kahden vuoden salassapitovelvoitteen vielä palvelussuhteen päättymisen jälkeen.

Työsopimuslain 3 luvun 5 §:n mukaan työnantajan toimintaan tai työsuhteeseen liittyvästä erityisen painavasta syystä voidaan tehdä kilpailukieltosopimus, joka rajoittaa työntekijän oikeutta tehdä työsuhteen päättymisen jälkeen alkavasta työstä sellaisen työnantajan kanssa, joka harjoittaa kilpailevaa toimintaa samoin kuin työntekijän oikeutta harjoittaa omaan lukuun tällaista toimintaa. Pykälän 2 momentin mukaan kilpailukieltosopimuksen perusteen erityistä painavuutta arvioitaessa yksi huomioonotettava peruste on työnantajan sellainen suojan tarve, joka johtuu liike- tai ammattisalaisuuden säilyttämisestä. Kilpailukieltosopimus liittyy siten läheisesti työnantajan liike- ja ammattisalaisuuden suojaan (katso esimerkiksi *KKO 2003:19* ja *KKO:2014:50*). Kieltoa voidaan sovitella, jos sen soveltaminen johtaa kohtuuttomuuteen. Työsopimuslain 10 luvun 2 §:ssä säädetään kohtuuttomista ehdoista. Säännöksen mukaan jos työsuhteen ehdon soveltaminen olisi hyvän tavan vastaista tai muutoin kohtuutonta, ehtoa voidaan sovitella tai se voidaan jättää huomioon ottamatta.

Työnantajan ja työntekijän välillä voidaan tehdä salassapitosopimus tai ottaa työsuhteen salassapitoehto. Näillä voidaan täsmentää ja tarkentaa lakisääteistä salassapitovelvollisuutta sekä sopia esimerkiksi työsuhteen jälkeen noudatettavasta salassapidosta. Työnantajan ja työntekijän välisillä salassapitosopimuksilla on mahdollista määrätä laajemmasta suojasta kuin mitä laissa säädetään. Työnantaja voi myös direktio-oikeuden nojalla antaa työntekijälle tarkempia ohjeita ja määräyksiä työsuhteen aikana noudatettavasta salassapidosta.

Valtion virkamieslaki ja laki kunnallisesta viranhaltijasta

Valtion virkamiehen vaitiolovelvollisuudesta on valtion virkamieslain (750/1994) 17 §:n mukaan voimassa, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muussa laissa säädetään. Tätä vastaavaa säännöstä ei ole kunnallisesta viranhalti-

jasta annetussa laissa (304/2003). Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 6 luvussa säädetään salassapitovelvollisuuden ja vaitiolovelvollisuuden perusteista ja niiden välisestä suhteesta sekä salassa pidettävien tietojen hyväksikäyttökiellosta. Lain 22 §:ssä on perussäännökset asiakirjan salassapidon perusteista ja salassapitovelvollisuuden sisällöstä. Vaitiolovelvollisuuden perusteista ja vaitiolovelvollisista sekä hyväksikäyttökiellosta säädetään 23 §:ssä. Säännökset koskevat myös kunnallisia viranhaltijoita.

Asiakirjan salassapitovelvollisuus sisältää kiellon näyttää salainen asiakirja tai siitä kopio tai tuloste. Vaitiolovelvollisuus puolestaan koskee lähinnä virkamiehen käyttäytymistä. Se merkitsee kieltoa ilmaista tieto siitä riippumatta, onko tieto talletettu vai ei. Ilmaiseminen merkitsee sekä tiedon aktiivista että passiivista ilmaisemista, kuten asiakirjan jättämistä ulkopuolisten saataville. Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluva tieto voi olla peräisin asiakirjoista tai saatu esimerkiksi suullisesti. Vaitiolovelvollisuus on siten asiakirjan salassapitovelvollisuutta laajempi. Vaitiolovelvollisuuteen liittyy hyväksikäyttökielto. Vaitiolovelvollinen henkilö ei saa käyttää omaksi tai toisen hyödyksi salassa pidettäviä tietoja. Hyväksikäyttökiellon piiriin kuuluu myös tiedon käyttäminen jonkun toisen vahingoksi.

Vaitiolovelvollisuuden ajallisesta ulottuvuudesta säädetään 23 §:n 1 momentissa. Pykälän mukaan vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa ei saa paljastaa senkään jälkeen, kun toiminta on viranomaisessa tai tehtävän hoitaminen viranomaisen lukuun on päättynyt. Julkisuuslain esitöissä (HE 30/1998 vp) edellä mainittua kieltoa on edelleen täsmennetty. Esitöiden mukaan vaitiolovelvollisuus jatkuu senkin jälkeen, kun palvelussuhde, luottamustehtävän hoito, toimeksiantotehtävän suorittaminen tai viranomaisessa toimiminen on päättynyt.

Vaitiolovelvollisuus jatkuu siis palvelussuhteen tai tehtävän päättymisen jälkeenkin niin kauan kuin tieto on salassa pidettävä. Hyväksikäyttökiellon osalta ei ole säädetty samanlaista ajallista rajoitusta.

Valtion virkamieslakiin lisättiin uusi 44 a §, jossa säädetään mahdollisuudesta sopia (karensisopimus) palvelussuhteen jälkeiseen aikaan sijoittuvasta määräajasta, jonka aikana rajoitetaan virkamiehen oikeutta siirtyä toiseen palvelussuhteeseen tai tehtävään valtionhallinnon ulkopuolelle taikka aloittaa elinkeinon- tai ammatinharjoittaminen tai ansiotoimintaan rinnastettava muu toiminta. Viranomaisen voisi

asettaa karensisopimuksen virkaan tai virkasuhteeseen nimittämisen tai uusiin tehtäviin siirtymisen edellytykseksi. Muutos tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017.

Rajoitusajan kesto olisi enintään 6 kuukautta palvelussuhteen päättymisestä ja sen ajalta maksettaisiin palkkausta vastaava korvaus. Sopimukseen voitaisiin ottaa määräys sopimussakosta, jonka enimmäismäärä olisi maksettu korvaus kaksinkertaisena. Virkamiehellä olisi virkasuhteen aikana ja virkasuhteen päättymisen jälkeen karensisopimuksessa sovittua rajoitusaikaa vastaavana määräaikana ilmoittamisvelvollisuus, jos hän siirtyy toiseen palvelussuhteeseen tai tehtävään taikka aloittaa elinkeinon- tai ammatinharjoittamisen tai muun toiminnan.

Karensisopimus tehtäisiin vain silloin, jos henkilöllä on virassaan, tehtävässään tai asemassaan pääsy sellaiseen salassa pidettävään tai julkisuutta muuten rajoittavien säännösten suojaamaan tietoon, jota voidaan olennaisella tavalla käyttää uudessa palvelussuhteessa tai toiminnassa omaksi tai toisen hyödyksi taikka toisen vahingoksi. Sopimuksen ehtoon rajoitusajasta voitaisiin vedota ainoastaan silloin, kun virkamies siirtyy tai ilmoittaa aikomuksestaan siirtyä tehtäviin, joissa voitaisiin olennaisella tavalla käyttää uudessa palvelussuhteessa tai toiminnassa omaksi tai toisen hyödyksi taikka toisen vahingoksi.

Parhailaan eduskunnan käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen (HE 15/2017 vp) eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 mukaisen ilmoituksen antamiseksi sisältyy ehdotus laiksi kuntien ja maakuntien viranhaltijasta. Lakiin esitetään otettavaksi valtion virkamieslain 44 a §:ää vastaava kuntien ja maakuntien viranhaltijoihin sovellettava karensisäännös.

Kirkkolaki

Kirkkolaissa (1054/1993) on yleinen salassapitoa koskeva säännös. Julkisuuslakia sovelletaan kirkossa kirkkolain 25 luvun 8 §:n nojalla yleislakina. Kirkkolain erityyssäännökset menevät julkisuuslain edelle.

Kirkkolain 25 luvun 8 §:ssä säädetään julkisuudesta ja salassapidosta. Säännöksen mukaan kirkollishallinnossa sovelletaan, mitä julkisuuslaissa säädetään, jollei 5 luvun 2 §:stä tai 6 luvun 28 tai 29 §:stä taikka 24 luvusta muuta johdu. Salassa on pi-

dettävä myös asiakirja, joka koskee yksityiseen henkilöön kohdistuvaa sielunhoitoa tai diakoniatyötä.

Viranhaltijoita yleisesti koskeva vaitiolovelvollisuus on kirkkolain 6 luvun 28 §.

Lisäksi kirkon työsuhteista henkilöstöä koskee se, mitä työsopimuslaissa ja työsuh-teisia koskien muuten on säädetty.

Laki yhteistoiminnasta yrityksissä ja laki henkilöstön edustuksesta yritysten hallinnossa

Työsopimuslain säännösten lisäksi työntekijälle asettaa salassapitovelvollisuuden myös tiettyjä erityistilanteita koskeva lainsäädäntö esimerkiksi yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain (334/2007, jäljempänä *yhteistoimintalaki*) 57 § ja henkilös-tön edustuksesta yritysten hallinnossa annetun lain (725/1990) 12 §. Toisin kuin työsopimuslaissa edellä mainituissa laeissa salassapitovelvollisuuden edellytyksenä on se, että liike- ja ammattisalaisuudet ilmoitetaan ennalta salassa pidettäviksi.

3.1.4 Rikoslaki

Rikosoikeudellisista seuraamuksista on säädetty rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä vuonna 1991 voimaantulleen lain perusteella rikoslain elinkeinorikoksia koskevassa 30 luvussa (HE 66/1988 vp). Rikoslain 30 luvun 4 §:ssä säädetään yritysvakoilusta, 5 §:ssä yrityssalaisuuden rikkomisesta ja 6 §:ssä yrityssalaisuuden väärinkäytöstä. Yritysvakoilusta voidaan tuomita henkilö, joka jollakin 30 luvun 4 §:ssä säädetyn teonkuvauksen mukaisella tavalla oikeudettomasti hankkii tai yrittää hankkia tiedon yrityssalaisuudesta tarkoituksenaan oikeudettomasti ilmaista tällainen salaisuus tai oikeudettomasti käyttää sitä. Yrityssalaisuuden rikkomisesta voidaan 30 luvun 5 §:n mukaan tuomita henkilö, joka hankkiakseen itselleen tai toiselle taloudellista hyötyä tai toista vahingoittaakseen oikeudettomasti ilmaisee toiselle kuuluvan yrityssalaisuuden tai oikeudettomasti käyttää tällaista yrityssalaisuutta, jonka hän on saanut tietoonsa pykälässä mainitussa asemassa tai tehtäväs-sä. Merkittävistä näistä on toisen palveluksessa oleminen sekä eräät yhtiön johto-tehtävät. Yrityssalaisuuden rikkomisessa rangaistavuus jatkuu aseman tai tehtävän päättymisen jälkeenkin, mutta toisen palveluksessa olevan osalta vain kaksi vuotta palvelusajan päättymisestä. Pykälän mukaan myös yritys on rangaistava.

Rikoslain 30 luvun 6 §:n mukaisessa yrityssalaisuuden väärinkäytössä on puolestaan kysymys tilanteesta, jossa henkilö oikeudettomasti käyttää rikoslaisa rangaistavaksi säädetyllä teolla tietoon saatua tai ilmaistua toiselle kuuluvaan yrityssalaisuutta elinkeinotoiminnassa taikka hankkiakseen itselleen tai toiselle taloudellista hyötyä ilmaiseksi tällaisen yrityssalaisuuden. Kyseessä on siten toisessa vaiheessa tapahtuva yrityssalaisuuden oikeudeton ilmaiseminen tai käyttäminen, kun yrityssalaisuus on aiemmin saatu tietoon tai ilmaistu jollakin rikoslain mukaisella rikoksella. Tyypillisimminkin tällaisia esirikoksia ovat yritysvakoilu ja yrityssalaisuuden rikkominen. Yrityssalaisuusrikoksista tuomitaan joko sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yrityssalaisuusrikokset ovat asianomistajarikoksia, sillä rikoslain 30 luvun 12 §:n mukaan syyttäjä ei saa nostaa syytettä yrityssalaisuusrikoksista, ellei asianomistaja ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi taikka ellei erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista. Saman luvun 13 §:n mukaan yritysvakoiluun ja yrityssalaisuuden väärinkäyttöön sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään eli laissa mainittujen edellytysten täytyessä yhteisö voidaan tuomita yhteisösakkoon.

Liikesalaisuuden suojan kannalta merkityksellistä on myös rikoslain 40 luvun 5 §:n sääntely virkasalaisuuden rikkomista ja tuottamuksellista virkasalaisuuden rikkomista. Säännöksen mukaan virkamies syyllistyy virkasalaisuuden rikkomiseen, jos hän tahallaan palvelussuhteensa aikana tai sen päätyttyä oikeudettomasti paljastaa sellaisen asiakirjan tai tiedon, joka julkisuuslain tai muun lain mukaan on salassa pidettävä tai jota ei lain mukaan saa ilmaista, taikka käyttää omaksi tai toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi edellä mainittua asiakirjaa tai tietoa. Virkamies on tuomittava virkasalaisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtäväänsä. Tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta virkamies voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Säännöstä sovelletaan myös kunnallisiin viranhaltijoihin.

Valtion virkamiestä koskevat myös rikoslain 16, 30, 40 ja 51 luvun lahjontaa, elinkeinorikoksia, yritysvakoilua ja virkarikoksia sekä sisäpiiritiedon hyväksikäyttöä koskeva sääntely. Näistä ainakin osa näyttäisi koskevan vain valtion virkamiehiä sisältönsä perusteella, mutta 40 luku koskee myös kunnallisia viranhaltijoita.

Rikosasian oikeuspaikka määräytyy oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/97) 4 luvun perusteella. Pääsääntö on, että syyte rikoksesta tutkitaan sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä rikos on tehty. Laissa säädetään siitä, millä paikkakunnalla rikos eri tilanteissa katsotaan tehdyksi ja miten muun muassa usean vastaajan syytteiden osalta toimivaltainen tuomioistuin määräytyy. Syyteasian yhteydessä voidaan käsitellä myös muita rikokseen perustuvia vaatimuksia, kuten rikosperusteista vahingonkorvausta tai hyötykonfiskaatiota.

3.1.5 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta

Viranomaistoiminnassa käsiteltävien asiakirjojen liike- ja ammattisalaisuuksien suojaamisesta säädetään julkisuuslaissa eli viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa. Lain 24 §:n 1 momentin 20 kohdan mukaan salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja yksityisestä liike- tai ammattisalaisuudesta. Säännöksen mukaan salassa pidettäviä ovat myös asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muusta vastaavasta yksityisen elinkeinotoimintaa koskevasta seikasta, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa, ja kysymys ei ole kuluttajien terveyden tai ympäristön terveellisyys suojaamiseksi tai toiminnasta haittaa kärsivien oikeuksien valvomiseksi merkityksellisistä tiedoista tai elinkeinonharjoittajan velvollisuuksia ja niiden hoitamista koskevista tiedoista.

Viranomaistoiminnassa käsiteltävien julkisyhteisöjen omien liike- ja ammattisalaisuuksien suojaamisesta säädetään julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 17 kohdassa. Sen mukaan salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja valtion, kunnan tai muun julkisyhteisön tai lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun yhteisön, laitoksen tai säätiön liike- tai ammattisalaisuudesta. Samoin kuin edellä yksityisen liike- ja ammattisalaisuuden kohdalla, myös näiden osalta on vastaaventyypinen heikommin suojattu muu vastaava julkisyhteisön liiketoimintaa koskeva tieto.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 6 luvussa säädetään salassapitovelvollisuuden ja vaitiovelvollisuuden perusteista ja niiden välisestä suhteesta sekä salassa pidettävien tietojen hyväksikäyttökiellosta. Lain 22 §:ssä on perussäännökset asiakirjan salassapidon perusteista ja salassapitovelvollisuuden sisällöstä. Vaitiovelvollisuuden perusteista ja vaitiovelvollisista sekä hyväksikäyttökiellosta säädetään 23 §:ssä. Säännökset koskevat myös kunnallisia viranhaltijoita.

Vaitiovelvollisuuden ajallisesta ulottuvuudesta säädetään julkisuuslain 23 §:n 1 momentissa. Pykälän mukaan vaitiovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa ei saa paljastaa senkään jälkeen, kun toiminta on viranomaisessa tai tehtävän hoitaminen viranomaisen lukuun on päättynyt. Julkisuuslain esitöissä (HE 30/1998 vp) edellä mainittua kieltoa on edelleen täsmennetty. Esitöiden mukaan vaitiovelvollisuus jatkuu senkin jälkeen, kun palvelussuhde, luottamustehtävän hoito, toimeksianto- tehtävän suorittaminen tai viranomaisessa toimiminen on päättynyt.

Vaitiovelvollisuus jatkuu siis palvelussuhteen tai tehtävän päättymisen jälkeenkin niin kauan kuin tieto on salassa pidettävä. Hyväksikäyttökiellon päättymisestä ei ole erikseen säädetty.

3.1.6 Oikeudenkäynnin julkisuus

Suomessa oikeus julkiseen oikeudenkäyntiin kuuluu perusoikeuksiin. Perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan muun muassa käsittelyn julkisuus turvataan lailla. Tämä oikeus sisältyy myös Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleeseen, YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaan kansainvälisen yleissopimuksen 14 artiklan 1 kappaleeseen sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan 2 kohtaan. Lain tasolla julkisuusperiaate on muun muassa toteutettu oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetulla lailla sekä lailla oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa (381/2007).

Oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetulla lailla säädetään oikeudenkäynnin perustietojen julkisuudesta, asiakirjajulkisuudesta, käsittelyn julkisuudesta sekä ratkaisun julkisuudesta. Vaikka lakia lähtökohtaisesti sovelletaan vain yleisissä tuomioistuimissa, sovelletaan sitä oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 2 §:n 2 momentin mukaan myös niihin markkinaoikeudessa käsiteltäviin asioihin, joihin ei sovelleta hallintolainkäyttölakia. Koska liikesalaisuutta koskevia asioita ei käsitellä markkinaoikeudessa hallintolainkäyttölain mukaisessa järjestyksessä, selostetaan jäljempänä vain oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain sisältöä.

Oikeudenkäynnin julkisuus voidaan karkeasti jakaa asianosaisjulkisuuteen ja yleisöjulkisuuteen.

Asianosaisjulkisuudella tarkoitetaan asianosaisen asemassa olevan henkilön oikeutta osallistua oman asiansa käsittelyyn sekä saada tieto ja lausua kaikista niistä seikoista, jotka ovat asian käsittelyssä tulleet esille. Asianosaisjulkisuus turvaa ensisijaisesti kontradiktorisen periaatteen ja asianosaisten yhdenvertaisen aseman toteutumisen oikeudenkäynnissä. Oikeudenkäynti, jossa vain toisella asianosaisella olisi tieto tuomioistuimelle esitetystä aineistosta, ei täytä oikeudenmukaiselle oikeudenkäynnille asetettuja vaatimuksia.

Yleisöjulkisuudella tarkoitetaan sitä, että kenellä tahansa on oikeus ja mahdollisuus saada tietoja oikeudenkäynneistä, käydä seuraamassa tuomioistuimissa järjestettäviä suullisia käsittelyjä, saada tieto tehdyistä ratkaisuksista ja tutustua oikeudenkäynneissä kertyneisiin ja niissä syntyneisiin oikeudenkäyntiasiakirjoihin. Yleisöjulkisuuden kautta kaikki voivat varmistuvat siitä, että tuomioistuimet lainkäyttötoiminnassaan noudattavat lakia. Yleisöjulkisuus turvaa näin ollen viime kädessä tuomiovalan legitimitettä.

Asianosaisjulkisuutta eli asianosaisen oikeutta tiedonsaantiin oikeudenkäyntiasiakirjan sisällöstä voidaan rajoittaa vain poikkeuksellisesti. Oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 12 §:n 2 momentin mukaan asianosaisella ei ole oikeutta saada esimerkiksi rikosilmoituksen tekijän tai todistajan yhteystietoja, jos tietojen antaminen vaarantaisi ilmoituksen tekijän turvallisuutta, etuja tai oikeuksia. Myös asianosaisen oikeus saada rikosasiassa tietoa itseään koskevien telepakkokeinoasioiden käsittelystä on hyvin rajoitettu. Asianosaisella ei myöskään ole oikeutta saada tietoa tuomioistuimessa laadituista asiakirjoista ennen kuin ne ovat tulleet julkisiksi tai saada tietoa tuomioistuimen neuvottelusalaisuuden piiriin kuuluvista asiakirjoista. Muilta osin asianosaisen tiedonsaantioikeutta ei voida rajoittaa. Oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 12 §:n 2 momenttia sovelletaan myös tuomioistuimen ratkaisuun.

Asianosaisen oikeutta osallistua oman asiansa käsittelyyn tuomioistuimessa ei ole mahdollista rajoittaa. Oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 17 §:n 1 momentin mukaan silloin, kun käsittely toimitetaan yleisön läsnä olematta, saavat asianosaisten sekä heidän edustajiensa ja avustajiensa lisäksi olla läsnä ne, joiden läsnäoloa tuomioistuin pitää tarpeellisena. Asianosaiset, heidän edustajansa ja avustajansa saavat näin ollen aina olla läsnä.

Koska asianosaisjulkisuudessa on kysymys kontradiktorisuuden turvaamisesta, koskee asianosaisjulkisuus vain sitä oikeudenkäynnissä käsiteltävää asiaa, jossa kysymyksessä oleva henkilö on asianosainen. Jos yhdessä ja samassa oikeudenkäynnissä käsitellään useita, eri asianosaisten välisiä juttuja, asianosaisella on asianosaisjulkisuuteen perustuva tiedonsaantioikeus vain omassa asiassaan.

Pääsäännön mukaan oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat ja suullinen käsittely ovat julkisia myös yleisölle. Yleisöjulkisuutta voidaan kuitenkin rajoittaa laajemmin kuin asianosaisjulkisuutta.

Oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 9 §:n nojalla salassa pidettäviä ovat valtion turvallisuuteen liittyvät oikeudenkäyntiasiakirjat, arkaluonteista henkilön yksityiselämän suojan piiriin sisältyviä tietoja sisältävät oikeudenkäyntiasiakirjat sekä tuomioistuimen neuvottelusalaisuuden piiriin kuuluvia tietoja sisältävät oikeudenkäyntiasiakirjat. Osa oikeudenkäyntiasiakirjoista on siten suoraan lain nojalla salassa pidettäviä. Tuomioistuin voi kuitenkin lain 10 §:n mukaan määrätä myös muun oikeudenkäyntiasiakirjan tai julkiseen oikeudenkäyntiasiakirjaan sisällytettyjä tietoja salassa pidettäviksi. Tällaisen salassapitomääräyksen antaminen edellyttää, että oikeudenkäyntiasiakirja sisältää tietoja, jotka on muussa laissa säädetty salassa pidettäviksi. Salassapitomääräyksen antaminen voi siten pohjautua joko oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain tai jonkin erityislain salassapitosäännöksiin.

Tuomioistuin voi asiaan osallisen pyynnöstä tai erityisestä syystä päättää, että suullinen käsittely toimitetaan kokonaan tai osin yleisön läsnä olematta siten kuin lain 15 §:ssä säädetään. Suullinen käsittely voidaan toimittaa yleisön läsnä olematta esimerkiksi silloin, kun asiassa esitetään lain 9 tai 10 §:n nojalla salassa pidettäväksi määrätty oikeudenkäyntiasiakirja taikka ilmaistaan muussa laissa salassa pidettäväksi säädetty tieto, jonka julkinen käsittely todennäköisesti aiheuttaisi merkittävää haittaa tai vahinkoa niille eduille, joiden suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty.

Tuomioistuin voi myös määrätä suullisen käsittelyn toimitettavaksi yleisön läsnä olematta, kun oikeudenkäymiskaaren 17 luvussa säädetystä todistamiskiellosta huolimatta henkilö on velvoitettu todistamaan tai tuomaan katsastettavaksi esine tai asiakirja taikka jos henkilö sanotussa luvussa säädetystä kieltäytymisoikeudesta

huolimatta suostuu todistamaan tai tuomaan katsastettavaksi esineen tai asiakirjan. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 10 §:n mukaan liike- tai ammattisalaisuudesta saa kieltäytyä todistamasta, jolleivät erittäin tärkeät syyt ottaen huomioon asian laatu, todisteen merkitys asian ratkaisemisen kannalta ja seuraukset sen esittämisestä sekä muut olosuhteet vaadi todistamista.

Tuomioistuimen ratkaisu on pääsäännön mukaan julkinen siten kuin lain 22 §:ssä säädetään. Tietyillä lain 24 §:ssä säädettyillä edellytyksillä ratkaisu voidaan tarpeellisin osin määrätä salassa pidettäväksi. Näin voidaan tehdä, jos ratkaisu sisältää oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 9 §:ssä salassa pidettäväksi säädettyjä tietoja, tai tietoja, joiden salassa pitämiseksi on annettu 10 §:ssä tarkoitettu salassapitomääräys taikka tietoja, joiden salassa pitämiseksi asian suullinen käsittely on toimitettu yleisön läsnä olematta.

Oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa ei ole säännöksiä nimenomaan liikesalaisuuden suojaamisesta. Kyseisen lain 10 §:ssä tarkoitetun salassapitomääräyksen antaminen ja päätöksen tekeminen suullisen käsittelyn toimittamisesta yleisön läsnä olematta liikesalaisuuden julkitulemisen estämiseksi perustuu siten siihen, että liikesalaisuus säädetään salassa pidettäväksi muualla laissa. Liikesalaisuuden suojaa koskevaa lainsäädäntöä on selostettu edellä yleisperustelujen 3.1 jaksossa.

Salassapitomääräys ja päätös yleisöltä suljetusta käsittelystä tehdään lähtökohtaisesti asianosaisen pyynnöstä. Pyyntö on perusteltava. Jos pyyntö perustuu liikesalaisuuden julkitulemisesta aiheutuvaan todennäköiseen vahinkoon, tuomioistuin yleensä antaa määräyksen tiedon salassapidosta ja suullisen käsittelyn yleisöjulkisuuden rajaamisesta. Salassapitomääräyksen antaminen on kuitenkin tuomioistuimen harkinnassa. Oikeudenkäynnin julkisuus voi tietyissä tilanteissa olla periaatteena painavampi kuin asianosaisen liiketoiminnan suojaamisen tarve. Salassapitomääräystä ei esimerkiksi voida perustaa vain siihen, että liiketoimintaa koskevan seikan tuleminen julki toisi kielteistä julkisuutta.

Vaikka oikeudenkäynnin yleisöjulkisuutta voidaan edellä selostetuoin tavoin rajoittaa liikesalaisuutta koskevan tiedon suojaamiseksi, voidaan liikesalaisuuden julkitulemisen myös estää siten, että todistaja ei todista liikesalaisuudesta tai on toimittamatta liikesalaisuutta koskevaa asiakirjaa tai esinettä tuomioistuimen katsastettavaksi.

Vaikka oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 19 § mahdollistaa kieltäytymisoikeuden murtamisen, on tämä käytännössä hyvin harvinaista ja tulee vain poikkeuksellisesti sovellettavaksi riita-asiassa.

Oikeudenkäyntiasiakirjan ja ratkaisun salassapitoajasta säädetään oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 11 §:ssä. Jos asiakirja tai ratkaisu on määrätty salassa pidettäväksi liikesalaisuutta koskevan tiedon julkittulemisen estämiseksi, on salassapitoaika enintään 25 vuotta. Salassapitoaikaa voidaan kuitenkin pidentää enintään 60 vuoteen, mutta tämä lienee harvemmin ajankohtaista liikesalaisuuksien osalta. Tuomioistuin voi 32 §:n mukaan ottaa kysymyksen oikeudenkäyntiasiakirjan julkisuudesta uudelleen käsiteltäväksi ja tehdä sitä koskevan uuden päätöksen. Asianosainen tekee pyynnön uudelleen käsittelemisestä. Ratkaisua voidaan muuttaa, jos olosuhteet ovat muuttuneet tai siihen on painavia syitä, esimerkiksi jos salassapidettäväksi määrätty tieto on tullut muuta kautta julkisuuteen, eikä salassapidolle enää ole tarvetta.

Oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 6 luku sisältää säännöksiä menettelystä, jota noudatetaan oikeudenkäynnin julkisuutta koskevia ratkaisuja tehtäessä. Luvussa säädetään muun muassa ratkaisun tekemisestä, tuomioistuimen kokoonpanosta, kuulemisesta ja muutoksenhausta.

Oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 18 §:ssä säädetään yleisöltä suljetussa käsittelyssä esiin tulleiden salassa pidettävien tietojen salassapitovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta. Salassapitovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto koskevat kaikkia suljetussa käsittelyssä läsnä olleita, myös asianosaisia (ks. julkisuuslain 23 §). Oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 34 §:ssä on viittaussäännöksen muotoon laadittu rangaistussäännös. Säännöksen mukaan rangaistava on teko, jolla rikotaan 9 tai 23 §:ssä säädettyä taikka 10 tai 24 §:n nojalla määrättyä asiakirjasalaisuutta sekä teko, jolla rikotaan 18 §:ssä säädettyä salassapitovelvollisuutta. Pykälän mukaan rangaistus määräytyy rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jos salassapitovelvoitteen rikkoo esimerkiksi oikeudenkäynnin asianosainen tai sivullinen, jota salassapitovelvoitteet koskevat. Jos sen sijaan salassapitovelvoitteen rikkoo tuomioistuimen virkamies, rangaistus määräytyy rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan.

3.1.7 Todistaminen liikesalaisuudesta

Todistajalla on oikeudenkäynnissä tietyissä tilanteissa oikeus tai velvollisuus kieltäytyä todistamasta liikesalaisuudesta. Todistajan oikeudesta kieltäytyä todistamasta liike- tai ammattisalaisuudesta säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 19 §:ssä. Säännöksen mukaan liike- tai ammattisalaisuudesta saa kieltäytyä todistamasta, jolleivät erittäin tärkeät syyt ottaen huomioon asian laatu, todisteen merkitys asian ratkaisemisen kannalta ja seuraukset sen esittämisestä sekä muut olosuhteet vaadi todistamista. Asianajajan, luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (715/2011) tarkoitetun oikeudenkäyntiavustajan ja julkisen oikeusavustajan velvollisuudesta kieltäytyä todistamasta liike- tai ammattisalaisuudesta säädetään puolestaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 13 §:n 3 momentissa.

3.1.8 Teollisoikeusasiamiehen salassapitovelvollisuus

Auktorisoiduista teollisoikeusasiamiehistä annetun lain (22/2014) 9 §:n mukaan auktorisoitu asiamies tai hänen avustajansa ei saa luvattomasti ilmaista asiakkaansa sellaista yksityisen tai perheen salaisuutta taikka liike- tai ammattisalaisuutta, josta hän tehtävässään on saanut tiedon. Auktorisoitu asiamies tai hänen avustajansa ei saa myöskään luvattomasti ilmaista muita tietoja, joita hän tehtävää hoitaessaan on saanut tietää asiakkaastaan. Asiakassuhteessa saatua luottamuksellista tietoa voi olla paitsi suoraan teollisoikeudellisen suojan hakuprosessiin tai oikeusprosesseihin liittyvät seikat myös muu kirjallinen ja suullinen materiaali, joka on tarpeen esimerkiksi parhaimman suojamuodon tai suojamuotojen yhdistelmän löytämiseen taikka erilaisten suojan ylläpitämiseen liittyvien arviointien suorittamisessa. Salassapitovelvollisuuden säätämisen keskeisenä tavoitteena on ollut suomalaisten asiamiesten saattaminen tasa-arvoiseen asemaan ulkomailla ja erityisesti Yhdysvalloissa käytävissä oikeudenkäynneissä, joissa paikalliset asiamiehet voivat kieltäytyä todistamasta asiamiesprivilegiin vedoten.

3.2 Liikesalaisuuksien suoja käytännössä

Edellä selostetun perusteella liikesalaisuuksien, liike- ja ammattisalaisuuksien ja yrityssalaisuuksien suojaa säännellään Suomessa epäyhtenäisesti lukuisissa eri aikoina annetuissa säädöksissä. Kokonaiskuvaa ja eri säädösten välisiä rajapintoja on myös

vaikea hahmottaa, kun käytetty terminologia ei ole samaa ja kullakin säädöksellä on oma säätämishistoriansa ja -tavoitteensa. Työsuhteessa työntekijällä on varsin vahva liikesalaisuuksien salassapitovelvollisuus, mutta liikesuhteissa salassapitovelvollisuus on epäselvempi.

Liikesuhteessa onkin varsin tavanomaista, että yhteistyökumppanit tekevät liikesalaisuuksia koskevan salassapitosopimuksen joko jo ennen muuhun sopimussuhteeseen ryhtymistä tai pääsopimuksen neuvottelun yhteydessä. On myös erittäin yleistä, että liikesopimukset sisältävät salassapitoehdon, jonka mukaan liikesalaisuuksia sisältävä sopimus ja sopimuksen perusteella harjoitettava yhteistoiminta pidetään salassa. Kuten lakisääteisestikin, salassapitosopimukset ja -ehdot sisältävät yleensä liikesalaisuuksien ilmaisemisen kiellon ja/tai niitä koskevan käyttämisen kiellon. Näiden lisäksi salassapitosopimuksella tai -ehdolla sovitaan tavanomaisesti esimerkiksi salassa pidettävän tiedon määrittelmästä ja salassapitovelvollisuuden rajoituksista sekä tiedon luovutuksesta ja käsitte-lystä, kuin myös tiedon tuhoamisesta yhteistyösuhteen päättyessä. Sopimuksessa sovitaan usein myös riidanratkaisusta, kuten välimiesmenettelystä.

Salassapitosopimus voidaan tehdä myös työnantajan ja työntekijän välillä tai ottaa työsopimukseen salassapitoehto. Näillä voidaan täsmentää ja tarkentaa lakisääteistä salassapitovelvollisuutta sekä sopia esimerkiksi työsuhteen jälkeen noudatettavasta salassapidosta. Työsuhteessa salassapitovelvollisuus on lakisääteisestikin vahva, ja työnantaja voi direktio-oikeuden nojalla antaa työntekijälle tarkempia ohjeita ja määräyksiä työsuhteen aikana noudatettavasta salassapidosta. Tämän vuoksi salassapitosopimuksilla ei ole vastaavaa merkitystä työsuhteessa kuin liikesuhteessa.

Akavan tekemän selvityksen mukaan salassapitosopimukset ovat työsopimuksissa yleisiä ja näyttävät yleistyvän.¹

Salassapitosopimuksiin ja -ehtoihin sovelletaan yleisiä sopimusoikeudellisia periaatteita.

Liikesalaisuuden loukkauksia koskevien riitojen lukumäärää on vaikea arvioida, koska nimenomaisten liikesalaisuusloukkausten lisäksi joko lakisääteisen tai sopimusperusteisen salassapitovelvollisuuden rikkomiseen vedotaan myös muun riidan yhteydessä. Sekä liikekumppaneiden että työsuhteen osapuolten välisissä sopimusriidoissa vedotaankin varsin usein myös salassapitovelvollisuutta koskevien velvoitteiden rikkomiseen. Lisäksi asioita käsitellään välimiesmenettelyssä, josta ei ole juurikaan saatavilla julkista tietoa. Näin ollen pelkkä nimenomaisten liikesalaisuusriitojen tarkastelu antaa varsin vaatimattoman ja virheellisen kuvan liikesalaisuusky-symyksiin liittyvien riitojen lukumäärästä ja merkityksestä. Todellisuudessa liikesalaisuutta koskevia erimielisyyksiä on siten huomattavasti enemmän.

1 Akava selvitti salassapitoehtojen yleisyyttä ja piirteitä akavalaisten työntekijöiden työsopimuksissa maaliskuuhuhtikuussa 2017. Selvitystä varten kerättiin kyselyaineisto yrityksissä työtä tekevästä akavalaisista palkansaajista. Kyselyyn vastasi 2 119 akavalaista yrityksissä työskentelevää palkansaajaa.

Yrityksissä työtä tekevästä akavalaisista 74 prosentilla työsopimukseen on kirjattu liikesalaisuuksia koskeva salassapitoehto. Salassapitoehdot näyttävät selvityksen mukaan myös yleistyvän. Vuoden 2015 jälkeen solmituista työsopimuksista 84 prosentissa on salassapitoehto, tai työntekijä on solminut erillisen salassapitosopimuksen. Ennen vuotta 2005 solmituissa työsopimuksissa salassapitoehto on 60 prosentilla. Lisäksi 93 prosenttia niistä työntekijöistä, jotka ovat sopineet työnantajan kanssa kilpailukiellosta, ovat myös samaan aikaan sitoutuneet salassapitoa koskevaan sopimusehtoon tai -sopimukseen.

Niissä asiantuntijoiden salassapitoehdoissa, joissa ehdon voimassaoloa oli rajoitettu, 50 prosentissa salassapitovelvollisuutta oli rajoitettu samalla tavoin kuin työsopimuslaissa on kilpailukieltosopimusten käyttöä rajoitettu. Näissä tapauksissa voimassaolon pituus oli kuusi kuukautta tai alle. Joka toisessa työsopimuksessa, johon oli kirjattu salassapitoehto, salassapidon voimassaoloa työsuhteen päättymisen jälkeen ei oltu määritelty.

Yrityksissä työskentelevillä asiantuntijoilla sopimussakko on kirjattu joka viidenteen salassapitosopimukseen. Niissä asiantuntijoiden salassapitoehdoissa, joissa sopimussakko oli määritelty, 73 prosentissa sakon suuruutta oli rajoitettu samalla tavoin kuin työsopimuslaissa on kilpailukieltosopimusten käyttöä rajoitettu. Näissä tapauksissa sopimussakot vastaavat enintään kuuden kuukauden palkkaa.

Yritysten ylimmällä johdolla on asiantuntijoita yleisempää, että salassapitoehdon voimassaolo on rajattu työsuhteen päättymisen jälkeen. Lisäksi asiantuntijoiden salassapitoehdoista 27 prosentissa sopimuksen rikkomisesta seuraava sopimussakko ylitti kuuden kuukauden palkan. Suurin sopimussakko aineistossa vastasi jopa yli 20 vuoden bruttopalkkaa vastaavaa summaa.

Kuten mainittua, vaatimuksen perustuessa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettuun lakiin käsitellään asiat markkinaoikeudessa. Kanteita tulee markkinaoikeudessa vireille vuosittain alle viisi, joista suurimmassa osassa on liikesalaisuutta koskevien loukkausten lisäksi kysymys myös yksinoikeuden luovan immateriaalioikeuden, kuten tavaramerkin loukkauksesta. Usein kun sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 4 §:n mukaiseen liikesalaisuuksien suojaan vedotaan, vedotaan samalla myös saman lain 1 §:n 1 momentin yleislausekkeeseen eli siihen, että elinkeinotoiminnassa ei saa käyttää hyvän liiketavan vastaista tai muutoin toisen elinkeinonharjoittajan kannalta sopimatonta menettelyä.

Liikesalaisuuden loukkaamista koskevat asiat käsitelläänkin Suomessa merkittävässä määrin rikosasioina. Rikoslain yrityssalaisuusrikoksia koskevat säännökset tulivat voimaan 1991 ja niiden voimassaoloaikana on annettu kymmeniä alioikeus- ja hovioikeustason tuomioita sekä lisäksi muutama korkeimman oikeuden ennakkoratkaisu yrityssalaisuusrikoksista. Nämä ovat koskeneet sekä teknisiä että taloudellisia yrityssalaisuuksia. Vuonna 2003 voimaantulleen lainmuutoksen myötä yrityssalaisuuden rikkominen tuli rangaistavaksi palvelussuhteessa olevalle myös kahden vuoden ajan palvelussuhteen päättymisen jälkeen. Vastaavaa säännöstä ei ole laissa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa eikä työsuojelulaisissa. Samaan aikaan tuli rangaistavaksi yrityssalaisuuden rikkomisen yritys koskemaan tilannetta, jossa yrityssalaisuutta ei ole vielä konkreettisesti hyödynnetty. Koska valtaosa loukkauksista koskee yrityksen entisten työntekijöiden työsuhteen päättymishetkellä tai edellä mainitun aikarajan aikana uudessa työsuhteessa tai yrittäjänä suorittamia tekoja, on tällä säännöksellä huomattava käytännön merkitys yrityssalaisuuden haltijalle.

Rikosoikeudellisten oikeussuojakeinojen tehokkuutta lisää myös se, että liikesalaisuutta loukkaavien tekojen suurin haaste liittyy yleensä näytön saamiseen. Rikoslain nojalla toimittaessa asianomistaja tekee tutkintapyyynnön. Koska yrityssalaisuuden loukkaamista koskevien rikosten rangaistusmaksimi on kaksi vuotta vankeutta, esitutkinnassa voidaan käyttää pakkokeinoja, kuten kotietsintää ja takavarikkoa. Vaikka asianomistajan omat toimet ovat merkittäviä esitutkintavaiheessa ja asian käsittelyssä oikeudessa, käytännössä viranomaistoimien avulla saadaan useimmiten ratkaiseva näyttö yrityssalaisuuden loukkauksesta.

Kun liikesalaisuuksien suoja tällä hetkellä perustuu useaan eri lakiin, on liikesalaisuuden haltijan mahdollista valita useita erilaisia toimintamalleja loukkaustilanteessa. Esimerkiksi työsuhteen päättäminen voi tulla kyseeseen, jos työntekijä on oikeudettomasti hankkinut tai ilmaissut liikesalaisuuden tai käyttänyt sitä. Jos työntekijä tässä tilanteessa nostaa kanteen työnantajaa vastaan työsuhteen perusteettomasta päättämisestä, esitetään käsittelyn yhteydessä tällaisessa tapauksessa usein liikesalaisuuden loukkaamiseen liittyviä väitteitä. Tällaisessa tapauksessa käsittelyn lähtökohtana olisi tavallisesti työsopimuslain liikesalaisuutta koskeva 3 luvun 4 § sekä saman lain 3 luvun 1 §:n lojaliteettivelvollisuutta koskeva yleissäännös. Tällöin oikeuspaikkana olisi työnantajan kotipaikka. Jos kyse olisi työntekijän riittävän vakavasta menettelystä, voisi työnantaja tehdä asiasta myös rikosilmoituksen. Tällöin oikeuspaikka määräytyisi yrityssalaisuusrikoksissa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 4 luvun mukaisesti tai vedottaessa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain määräyksiin, käsiteltäisiin asia kyseisen lain 11 §:n mukaan Helsingin käräjäoikeudessa. Rikosasian käsittelyn yhteydessä voitaisiin käsitellä myös rikosperusteisen vahingonkorvauksen määräämistä koskevaa vaatetta. Saman tapauksen osalta voitaisiin siis käydä rinnakkaisia prosesseja eri tuomioistuimissa.

Jos työnantajalla olisi tarve saada kielto, jolla kiellettäisiin toista käyttämästä tai ilmaisemasta liikesalaisuutta, tulisi kieltöä koskeva kanne nostaa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 6 §:n perusteella ja saman lain 10 a §:n mukaan oikeuspaikkana olisi tällöin markkinaoikeus. Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 6 §:n mukaan kielto voidaan kohdistaa vain elinkeinonharjoittajaan. Siinä tapauksessa, että työntekijä on perustanut oman yrityksen, jossa käytetään oikeudettomasti hyväksi liikesalaisuutta, markkinaoikeus voisi kieltää tätä yritystä jatkamasta kyseistä menettelyä.

3.3 Erillisten kysymysten sääntely

3.3.1 Teknisten esikuvien ja teknisten ohjeiden suoja

Teknisellä esikuvalla tai teknisellä ohjeella tarkoitetaan teknistä toimintaohjetta tai toimintamallia, jota voidaan hyödyntää elinkeinotoiminnassa. Tekninen ohje voi olla

esimerkiksi kaava, kuvaus, piirros, malli tai resepti. Toisin kuin liikesalaisuuksien osalta teknisten esikuvien tai teknisten ohjeiden suoja ei perustu salaisuuden olemassaoloon, vaan siihen seikkaan, että ne on luottamuksellisesti uskottu jollekulle tietyn tehtävän suorittamista varten tai muuten liiketarkoituksessa. Liikesalaisuuksien suoja koskevia säännöksiä ei suoraan sovelleta teknisiin esikuviin ja teknisiin ohjeisiin, vaan niiden suojasta säädetään erikseen.

Nykyisin teknisten esikuvien ja teknisten ohjeiden suojasta säädetään sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetussa laissa. Toisin kuin liikesalaisuuksien osalta teknisten esikuvien ja teknisten mallien suoja perustuu ainoastaan kyseiseen lakiin. Siitä ei ole säännöksiä esimerkiksi työsopimuslaissa tai rikoslaissa. Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 4 §:n 3 momentissa kielletään oikeudettomasti käyttämästä tai ilmaisemasta teknistä esikuvaa tai teknistä ohjetta sitä, jolle työn tai tehtävän suorittamista varten taikka muuten liiketarkoituksessa on uskottu tekninen esikuva tai tekninen ohje. Säännöksessä asetetaan salassapitovelvoite toimeksisaajalle kuten yrityksen yhteistyökumppanille, alihankkijalle, konsultille tai näihin verrattavalle taholle. Säännöstä voidaan soveltaa myös elinkeinonharjoittajan omiin työntekijöihin.

Suojan saamisen edellytykseksi ei ole asetettu edun hankkimis- tai vahingoittamistarkoitusta. Teknisiä esikuvia tai teknisiä ohjeita uskotaan toisille yrityksille muun muassa tarjouspyyntöjen ja tarjousten antamisen yhteydessä sekä yritysten välisten yhteistyön käynnistämistä koskevien neuvottelujen aikana. Vaikka neuvottelut eivät tällöin johtaisikaan yhteistyön käynnistämiseen, ei toinen osapuoli saa käyttää toisen teknisiä esikuvia tai teknisiä ohjeita, ellei toisin ole sovittu.

Teknisestä esikuvasta tai teknisen ohjeesta tiedon saaneen salassapitovelvollisuus ei rajoitu työn tai tehtävän suorittamiseen tai liikesuhteen kestoan. Teknisen esikuvan tai teknisen ohjeen suoja-aika kestää niin kauan kuin sillä on taloudellista merkitystä.

Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 4 §:n 4 momentin mukaan se, joka on saanut toiselta tiedon teknisestä esikuvasta tai teknisestä ohjeesta tietäen, että tämä on hankkinut tai ilmaissut tiedon oikeudettomasti, ei saa sitä käyttää eikä ilmaista.

Kuten liikesalaisuudenkin osalta, elinkeinonharjoittajaa, joka vastoin 4 §:n säännöksiä on käyttänyt toisen teknistä esikuvaa tai teknistä ohjetta taikka ilmaissut sen, voidaan kieltää jatkamasta tai uudistamasta tällaista menettelyä. Kieltoa on tehostettava uhkasakolla, jollei se erityisestä syystä ole tarpeetonta. Edellä mainittu kieltä voidaan määrätä myös väliaikaisena, jolloin kieltä on voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu.

Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 10 §:n 1 momentin mukaan joka tahallaan 4 §:n vastaisesti käyttää teknistä esikuvaa tai teknistä ohjetta taikka ilmaisee sen, on tuomittava, jollei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta, teknisen esikuvan tai ohjeen väärinkäytöstä sakkoon.

3.3.2 Ilmiantajan suoja

Liikesalaisuusdirektiivissä säädetty toimenpiteet, menettelyt ja oikeussuojakeinot eivät ole käytettävissä tilanteessa, jossa vastaaja on toiminut paljastaakseen väärinkäytöksen taikka väärän tai laittoman toiminnan tarkoituksenaan suojata yleistä etua. Kysymys on niin sanotun *whistleblowing*-toiminnan suojasta. *Whistleblowing*-ilmiantamiselle tai henkilölle, joka toimii ilmiantajana (*whistle blower*) ei ole vielä Suomessa vakiintunutta termiä. Euroopan neuvoston suosituksessa CM/Rec(2014)7 ilmiantajalla tarkoitetaan henkilöä, joka raportoi tai paljastaa julkista intressiä uhkaavaa tai vahingoittavaa toimintaa koskevia tietoja, jotka hän on saanut tietoonsa hoitaessaan työhönsä liittyviä tehtäviä julkisella tai yksityisellä sektorilla.

Suomessa perustuslain 12 §:ssä turvataan jokaisen sananvapaus. Säännöksen mukaan sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Perustuslailla turvataan sananvapauden käyttö ilman ennakkosensuuria. Sananvapauden hyväksyttävää käyttöä arvioidaan siten jälkikäteen.

Ilmiantajien suojaamista ja suojelua koskevaa sääntelyä sisältyy muun muassa finanssialaa koskevaan sääntelyyn. Luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 7 luvun 6 §:n mukaan luottolaitoksella on oltava menettelytavat, joita noudattamalla luottolaitoksen palveluksessa olevat voivat ilmoittaa luottolaitoksen sisällä riippumattoman kanavan kautta finanssimarkkinoita koskevien säännösten ja määräysten

epäilyistä rikkomisesta. Ilmoitusmenettelyn tulee sisältää asianmukaiset ja riittävät toimenpiteet, joilla järjestetään ilmoitusten asianmukainen käsittely sekä suojataan ilmoituksen tekijää ja turvataan ilmoituksen tekijän ja ilmoituksen kohteena olevan henkilötietojen suoja noudattaen henkilötietolakia (523/1999). Ilmoitusmenettelyn tulee lisäksi sisältää ohjeet, joilla turvataan ilmoituksen tekijän henkilöllisyyden suoja, jollei rikkomuksen selvittämiseksi tai muuten viranomaisen oikeudesta tietojen saamiseen laissa toisin säädetä. Asiallisesti vastaavaa sääntelyä sisältyy myös muun muassa arvopaperimarkkinalakiin (746/2012), sijoitusrahastolakiin (48/1999), vakuutusyhtiölakiin (521/2008) sekä lakiin vakuutusedustuksesta (570/2005). Myös lakiin rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä (444/2017) sisältyy ilmoittajien suojaamista ja suojelua koskevaa sääntelyä.

Edellä mainittu finanssialaa koskeva sääntely koskee ilmoituskanavia sekä menettelytapoja. Suomen lainsäädäntöön ei kuitenkaan tällä hetkellä sisälly sääntelyä, jossa nimenomaisesti todetaan, että vaatimukset tiettyjen oikeuskeinojen määrittämiseksi on hylättävä, jos kyse on vääärstä tai laittomasta toiminnasta ilmoittamisesta. Oikeusministeriön helmikuussa 2015 asettama työryhmä selvitti korruptioepäilyistä ilmoittavien henkilöiden työ- ja virkamiesoikeudellisen suojelun sekä yhteisöjen ja yritysten raportointikanavien nykytilaa, ja nykytilan suhdetta ilmoittajien suojelua koskeviin kansainvälisiin velvoitteisiin. Työryhmä ei nähnyt välitöntä tarvetta esittää säädettäväksi erillistä ilmoittajien suojelua koskevaa lakia (työryhmän mietintö 25/2016).

Liikesalaisuusdirektiivissä edellytetty ilmoittajan suoja edellyttää tapauskohtaista arviota. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (jäljempänä EIT) ratkaisukäytännössä ilmoittajan suoja ja henkilön toimintaa on arvioitu ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä EIS, SopS 18/1990) 10 artiklan sananvapauden käytön näkökulmasta.

Tuomiossa *Guja v. Moldova*, App No 14277/04, 12 February 2008, arvioitiin virkamiehen sananvapauden loukkausta tilanteessa, jossa virkamies erotettiin hänen lähetettyään viraston sisäisiä salassa pidettäviä asiakirjoja sanomalehdelle. Virkamies oli toiminnallaan vastannut presidentin korruption vastaiseen vetoamukseen. EIT:n mukaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklassa turvattu sananvapaus ulottuu työpaikoille ja virkamiehiin ja virkamiehen erottamisella oli sinänsä puututtu hänen oikeuteensa käyttää sananvapauttaan. Toisaalta työntekijöillä ja varsinkin vir-

kamiehillä on lojaalisuus- ja vaitiolovelvollisuus. Sisäisen tiedon paljastaminen saattaa kuitenkin olla tärkeän julkisen edun mukaista, jolloin julkisen sektorin työntekijä tai virkamies voi saada sananvapauden suojaan paljastaessaan työpaikalla tai virastossa esiintyneitä väärinkäytöksiä. Tuomiossa EIT päätyi siihen, että virkamiehen oikeutta käyttää sananvapautta oli loukattu. Yleisön tarve saada tietoa epäasiallisesta painostuksesta ja laittomuuksista syyttäjänvirastossa oli niin tärkeä, että se syrjäytti tarpeen säilyttää julkisen luottamuksen oikeuskanslerinvirastoon. Julkisten huolenaiheiden avoin keskustelu kuului olennaisesti demokratiaan ja oli erittäin tärkeää, että yleisön jäseniä ei pyritty estämään ilmaisemasta käsityksiään niistä.

Tuomiossa *Bathellier v. France*, App No 49001/07, 12 October 2010, oli kysymys tilanteesta, jossa työntekijä oli tehnyt vanhusten laitoshoidon tarjoavasta työnantajastaan rikosilmoituksen. Rikosilmoituksen mukaan yhtiön johto muun muassa tietoisesti laiminlöi mainostetun vanhustenhoidon korkean laadun ja vaaransi siten potilasturvallisuuden. Työntekijän työsopimus oli purettu rikosilmoituksen johdosta. EIT totesi, että työntekijä kykeni ennakoimaan, että rikosilmoitus hänen työnantajastaan perusti pakottavan syyn työsopimuksen purkamiselle. Olennaista asiassa kuitenkin oli, oliko työntekijä toiminut vilpittömässä mielessä siinä uskossa, että tiedot olivat tosia ja että julkinen etu edellytti tietojen paljastamista ja että hänen saatavillaan ei ollut mitään muuta hienovaraisempaa keinoa. EIT otti huomioon, että työnantajana oli valtion omistama yhtiö, jolloin oli tärkeää, että yhtiön tarjoaman julkisen peruspalvelun laatuun voidaan luottaa. EIT katsoi, että kotimaiset tuomioistuimet eivät olleet löytäneet oikeudenmukaista tasapainoa työnantajan maineen ja oikeuksien suojelun ja toisaalta valittajan sananvapauden välillä. EIS 10 artiklaa oli rikottu.

Tuomiossa *Heinisch v. Germany*, App No 28274/08, 21 July 2011, yrityksen työntekijä oli lähettänyt julkisen vallan edustajalle kirjeen, jossa hän oli arvostellut yrityksen ylläpitämän sähköverkoston kuntoa sekä yrityksen kehitysstrategiaa ja valintoja. Tämän johdosta yritys ilmoitti, että henkilön oli jäätävä eläkkeelle, joka käytännössä tarkoitti samaa kuin erottaminen virkavirheen johdosta. EIT:ssä valittaja väitti ilmaisunvapauttaan loukatun ja vetosi siihen, että hän oli nähnyt toimintansa ainoaksi vaihtoehdoksi. Lisäksi hän vetosi siihen, että ilmaisunvapauden lisäksi hänen oikeuttaan välittää tietoa kansalliseen turvallisuuteen liittyvistä asioista oli loukattu. EIT totesi, että valittaja oli korkeassa asemassa yrityksessä, mutta hänellä ei silti ollut välttämättä kokonaiskäsitystä yrityksen tilasta. EIT arvioi myös, että valittaja oli

lähettämässään kirjeessä liioitellut yrityksen tilannetta. Valittaja ei ollut myöskään toimittanut kirjeestä kopiota esimiehilleen. EIT korosti tietojen paljastamista ulkopuoliselle viimesijaisena keinona sen jälkeen, kun tiedoista on ilmoitettu esimiehille tai muulle ylemmälle taholle yrityksen sisällä. Tuomion mukaan valittaja oli ylittänyt EIS:n 10 artiklassa suojatun ilmaisunvapauden rajan ja valitus hylättiin.

3.3.3 Sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus

Liikesalaisuusdirektiivissä säädetyt toimenpiteet, menettelyt ja oikeussuojakeinot eivät ole käytettävissä tilanteessa, jossa liikesalaisuuden väitetty hankkiminen, käyttäminen tai ilmaiseminen on tapahtunut sananvapautta ja tiedonvälityksen vapautta koskevan oikeuden käyttämiseksi, sellaisina kuin niistä määrätään Euroopan unionin perusoikeuskirjassa, mukaan lukien tiedotusvälineiden vapauden ja moniarvoisuuden kunnioittaminen.

Sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus ovat Euroopan unionin perusoikeuskirjassa tunnustettuja perusoikeuksia. Sananvapaudesta ja tiedonvälityksen vapaudesta säädetään perusoikeuskirjan 11 artiklassa. Perusoikeuskirjan 11 artiklan mukaan jokaisella on oikeus sananvapauteen. Tämä oikeus sisältää mielipiteenvapauden sekä vapauden vastaanottaa ja levittää tietoja tai ajatuksia viranomaisten siihen puuttumatta ja alueellista rajoista riippumatta.

Sananvapaudesta säädetään myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklassa. Sen 1 kohdan mukaan jokaisella on sananvapaus. Tämä oikeus sisältää vapauden pitää mielipiteitä sekä vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia alueellisista rajoista riippumatta ja viranomaisten siihen puuttumatta. Sopimuksen 10 artiklan 2 kohdan mukaan, koska näiden vapauksien käyttöön liittyy velvollisuuksia ja vastuuta, se voidaan asettaa sellaisten muodollisuuksien, ehtojen, rajoitusten ja rangaistusten alaiseksi, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa muun muassa henkilöiden maineen tai oikeuksien turvaamiseksi, tai luottamuksellisten tietojen paljastumisen estämiseksi.

Suomessa sananvapaus on turvattu perustuslain 12 §:ssä. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Esimerkiksi liikesalaisuuksia suojataan sopimattomasta menettelystä

elinkeinotoiminnassa annetulla lailla, työlainsäädännöllä, rikoslailla ja useilla muilla laeilla edellä jaksossa 3.1 kuvatulla tavalla.

Direktiivin johdanto-osan 19 perustelukappaleen mukaan direktiivin tarkoituksena ei ole rajoittaa sananvapautta ja tiedonvälityksen vapautta koskevan oikeuden käyttöä, mukaan lukien Euroopan unionin perusoikeuskirjan 11 artiklan takaamaa tiedotusvälineiden vapautta ja moniarvoisuutta erityisesti tutkivan journalismin ja journalististen lähteiden suojan osalta.

Suomessa tarkempia säännöksiä perustuslaissa turvatussanavapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä säädetään laissa sanavapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä (460/2003, jäljempänä sanavapauslaki). Lakia sovelletaan Suomessa harjoitettavaan julkaisu- ja ohjelmatoimintaan. Lisäksi eräitä sen säännöksiä sovelletaan myös silloin, kun yksityinen henkilö ylläpitää kotisivuja sähköisessä viestintäverkossa. Sanavapauslain eräitä säännöksiä sovelletaan myös toimintaan, jossa huolehditaan pelkästään julkaisun tai verkkoviestin teknisestä valmistamisesta, lähettämisestä tai jakelusta.

Sanavapauslain 1 §:n 2 momentin mukaan lakia sovellettaessa ei viestintään saa puuttua enempää kuin on välttämätöntä ottaen huomioon sanavapauden merkitys kansanvaltaisessa oikeusvaltiossa. Lähdesuojasta ja oikeudesta anonyymiin ilmaisuus säädetään sanavapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain 16 §:ssä. Säännöksen mukaan yleisön saataville toimitetun viestin laatijalla sekä julkaisijalla ja ohjelmatoiminnan harjoittajalla on oikeus olla ilmaisematta, kuka on antanut viestin sisältämät tiedot. Julkaisijalla ja ohjelmatoiminnan harjoittajalla on lisäksi oikeus olla ilmaisematta viestin laatijan henkilöllisyyttä. Sama oikeus on myös sillä, joka on saanut mainituista seikoista tiedon ollessaan viestin laatijan taikka julkaisijan tai ohjelmatoiminnan harjoittajan palveluksessa.

Velvollisuudesta ilmaista tieto esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä säädetään erikseen. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 20 §:n mukaan sanavapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetussa laissa tarkoitettu yleisön saataville toimitetun viestin laatija taikka julkaisija tai ohjelmatoiminnan harjoittaja saa kieltäytyä todistamasta siitä, kuka on antanut viestin perusteena olevat tiedot tai laatinut yleisön saataville toimitetun viestin. Tuomioistuimien voi kuitenkin velvoittaa henkilön todistamaan, jos syyttäjä ajaa syytettä rikoksesta, josta säädetty ankaran rangaistus on vä-

hintään kuusi vuotta vankeutta tai joka koskee salassapitovelvollisuuden rikkomista rangaistavaksi säädetyllä tavalla.

3.3.4 Kielto

Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 6 §:n 3 momentin mukaan elinkeinoharjoittajaa, joka vastoin 4 §:n säännöksiä on käyttänyt toisen liikesalaisuutta, teknistä esikuvaa tai teknistä ohjetta taikka ilmaissut sen, voidaan kieltää jatkamasta tai uudistamasta tällaista menettelyä. Kieltoa on tehostettava uhkasakolla, jollei se erityisestä syystä ole tarpeetonta. Kiellolla pyritään lopettamaan liikesalaisuuksien tai teknisten esikuvien ja teknisten ohjeiden oikeudeton käyttäminen tai ilmaiseminen sekä estämään tällainen menettely tulevaisuudessa. Kyseisen lain 10 a §:n mukaan kiellon määräämistä koskevat asiat käsitellään markkinaoikeudessa.

Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 6 §:n 3 momentin nojalla määrättävän kiellon kohteena on aina elinkeinoharjoittaja. Markkinaoikeus ei voi kohdistaa kieltoa toisen elinkeinoharjoittajan, esimerkiksi konsulttiyrityksen palveluksessa olevaan työntekijään kuten ei myöskään liikesalaisuuden, teknisen esikuvan tai teknisen ohjeen haltijan palveluksessa olevaan työntekijään. Viimeksi mainittu työntekijä ei voi olla kiellon kohteena myöskään toisen elinkeinoharjoittajan palvelukseen siirryttyään. Kielto voidaan sen sijaan kohdistaa kyseiseen elinkeinoharjoittajaan edellyttäen, että hän oli tietoinen liikesalaisuuden oikeudettomasta hankkimisesta tai ilmaisemisesta. Siinä tapauksessa, että työntekijä on ryhtynyt harjoittamaan elinkeinotoimintaa esimerkiksi perustamalla oman yrityksen, jossa käytetään hyväksi sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 4 §:n vastaisesti liikesalaisuutta, teknistä esikuvaa tai teknistä ohjetta, markkinaoikeus voi kieltää tätä elinkeinoharjoittajaa jatkamasta tällaista menettelyä.

Kiellon käsittelystä markkinaoikeudessa säädetään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa. Kiellon määräämistä koskevat asiat käsitellään markkinaoikeudessa markkinaoikeudellisina asioina.

Siltä osin kuin oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa tai siinä laissa, johon kiellon hakeminen perustuu, ei toisin säädetä, markkinaoikeudelliset asiat käsitellään markkinaoikeudessa muutoin soveltuvin osin siten kuin oikeudenkäymiskaassa riita-asian käsittelystä säädetään.

Tällä hetkellä liikesalaisuuden loukkausta koskeva riita-asia käsitellään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain nojalla teollis- ja tekijänoikeudellisena asiana. Liikesalaisuuden käyttämistä tai ilmaisemista koskevan kiellon määräämistä koskeva hakemus käsitellään markkinaoikeudellisena asiana. Markkinaoikeudella on oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 6 luvun 3 §:n nojalla mahdollisuus käsitellä edellä mainitut asiat samassa oikeudenkäynnissä, jos niiden käsitteleminen yhdessä käy haitatta päinsä.

Käytännössä kiellon määräämistä koskeva hakemus sekä muut vaatimukset sisältyvät tavallisesti samaan asiakirjaan. Kiellon määräämistä koskevalle hakemukselle sekä riita-asialle annetaan omat diaarinumeronsa. Käytännössä tapaukset tavallisesti yhdistetään markkinaoikeudessa ja niitä käsitellään samassa oikeudenkäynnissä.

Kieltoa voidaan hakea joissain tilanteissa liikesalaisuuden oikeudettoman ilmaisemisen tai käyttämisen estämiseksi myös kärjäoikeudessa. Tällainen tilanne voi olla kyseessä esimerkiksi silloin, kun salassapitosopimuksen perusteella tietoa luovuttanut osapuoli nostaa tietoa vastaanottanutta sopimuspuolta vastaan kanteen salassapitosopimuksen rikkomisesta. Luovuttava osapuoli voi vaatia kärjäoikeuden velvoittamaan toisen osapuolen noudattamaan sopimusta eli kieltämään tätä ilmaisemasta tai käyttämästä liikesalaisuutta. Tietoa luovuttava osapuoli voi yrittää saada kärjäoikeudelta asiaa koskevan turvaamistoimipäätöksen tai tilanteen niin edellyttäessä vastapuolta kuulematta saatavan väliaikaisen turvaamistoimipäätöksen. Kärjäoikeus käsittelee turvaamistoimea koskevan hakemuksen oikeudenkäymiskaaren 7 luvun säännösten nojalla. Liikesalaisuutta koskevan kiellon määrääminen voisi tulla kärjäoikeudessa päätettäväksi oikeudenkäymiskaaren sääntelyyn perustuen myös esimerkiksi työsuhdetta koskevan riidan yhteydessä.

3.3.5 Vahingonkorvaus

Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 7 a §:n mukaan kyseisen lain vastaisella menettelyllä aiheutetun vahingon korvaamisesta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974). Jos osapuolten välillä ei ole sopimussuhdetta ja tapaukseen soveltuu sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettu laki, vahingonkorvaus liikesalaisuuden oikeudettomasta hankkimisesta, käyttämisestä tai ilmaisemisesta määräytyy vahingonkorvauslain mukaan. Vahingonkorvauslain 5 luvun 1 pykälän mukaan osapuoli saa korvausta sellaisesta taloudellisesta

vahingosta, joka ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon vain, mikäli vahinko on aiheutettu rangaistavaksi säädetyllä teolla tai korvaamiseen on muutoin erittäin painavia syitä. Oikeuskäytännössä on katsottu, että sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain vastainen menettely voi täyttää vahingonkorvauslain 5 luvun 1 §:ssä säädetyn erittäin painavien syiden edellytyksen (KKO 2005:105).

Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 10 a §:n mukaan kiellon määräämisen lisäksi myös kyseiseen lakiin perustuvat riita-asiat käsitellään markkinaoikeudessa. Markkinaoikeudessa käsitellään myös edellä mainitut vahingonkorvausta koskevat asiat.

Usein salassapitovelvoite liittyy salassapitosopimukseen tai muuhun sopimussuhteeseen. Sopimusrikkomuksen seurauksena voi syntyä vahingonkorvausvelvoite. Usein sopimuksen rikkomisen seurauksista on määrätty sopimuksessa, joihin sisältyy usein sopimussakkoa koskeva määräys.

3.3.6 Työntekijän työssä aiheuttamat vahingot

Työntekijä saattaa huolimattomuudellaan aiheuttaa taloudellista vahinkoa työnantajalle esimerkiksi tuotannon menetyksinä. Vahinkotilanteita on monenlaisia. Lisäksi työntekijä voi tehdessään työn huolimattomasti aiheuttaa työnantajan sopimuskumppanille vahinkoa. Tilanteet voivat liittyä esimerkiksi liike- ja ammattisalaisuuksien ilmaisemiskiellon rikkomiseen, josta työnantaja kärsii.

Työntekijä on sopimusoikeudellisessa vastuussa työnantajalle työssään aiheuttamista vahingoista. Työntekijällä on velvollisuus maksaa vahingonkorvausta, jos hän laiminlyö työsopimuksen tai työsopimuslaista johtuvien velvollisuuksien täyttämisen tai muutoin aiheuttaa työnantajalle vahinkoa (Työsopimuslaki 12:1.3). Korvausvastuun edellytyksenä on, että työntekijä on aiheuttanut vahingon tahallaan tai huolimattomuudellaan. Korvausta sovotellaan siten, että työntekijä on velvollinen korvaamaan määrän, joka harkitaan kohtuulliseksi ottaen huomioon vahingon suuruus, teon laatu, vahingon aiheuttajan asema, vahingon kärsineen tarve ja muut olosuhteet. Jos työntekijän viaksi jää vain lievä tuottamus, vahingonkorvausta ei yleensä määrätä lainkaan. Jos sen sijaan vahinko on aiheutettu tahallisesti, on täysi korvaus tuomittava, jollei erityisistä syistä harkita kohtuulliseksi alentaa korvausta.

Mikäli työntekijä on aiheuttanut työnantajalle vahinkoa lievää törkeämmällä tuottamuksellaan, määräytyy työntekijän korvausvelvollisuus sovittelun pohjalta.

Vahingonkorvauslain 3 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan työnantaja vastaa työntekijän työssä tuottamuksellaan kolmannelle aiheuttamasta vahingosta. Tämän niin sanotun isännänvastuun perusteena on ollut muun muassa se, että vahingot johtuvat työnantajan toiminnasta. Työnantajalla on mahdollisuus ehkäistä vahinkoja ja varautua niihin ottamalla vastuuvakuutus. Päätaavoite on ollut turvata vahingonkärtsineelle korvaus vahingosta ja suojata työntekijää kohtuuttomilta vaatimuksilta.

Kanavointisäännöksen mukaan korvausvaatimus on siis ensisijaisesti kohdistettava työnantajaan. Työntekijä vastaa vahingosta vain siltä osin kuin sitä ei saada perityksi työnantajalta esimerkiksi, jos työnantaja on maksukyvytön tai lopettanut toimintansa.

Kanavointisääntö ei kuitenkaan tarkoita vastuun lopullista siirtymistä työnantajalle. Työnantaja voi kohdistaa takautumisoikeuden työntekijää kohtaan, mikäli työntekijä on aiheuttanut vahingon lievää törkeämmällä tuottamuksella. Jos työntekijä on aiheuttanut vahingon tahallisesti, korvausvaatimus kohdistetaan suoraan häneen, koska kanavointisäännöstä ei sovelleta.

Työnantajan korvausvelvollisuus työntekijän muulle kuin työnantajalle aiheuttamista vahingoista koskee vain työntekijän työssään aiheuttamia vahinkoja. Jos työntekijän aiheuttama vahinko ei liity työhön, työnantajalla ei ole korvausvelvollisuutta. Oikeuskirjallisuuden mukaan "työssä"-tunnusmerkin tulkinta on suhteellisen laajaa, se käsittää työaikana aiheutetut vahingot, joiden kohdalla työntekijän toiminta ei ole olennaisesti poikennut työnkuvasta. Sen ulkopuolelle jäävät selkeästi työhön liittymättömät teot, esimerkiksi asiakkaan pahoinpitely.

Työsopimuksessa ei voida etukäteen pätevästi sopia, että työntekijän vastuu olisi ankarampi kuin vahingonkorvauslain mukainen vastuu.

3.3.7 Tuomion julkistaminen

Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettuun lakiin sisältyy kaksi säännöstä tuomion julkaisemisesta. Kyseisen lain 8 §:n 2 momentin mukaan mark-

kinaoikeudella on mahdollisuus määrätä sen päätös 6 §:ssä tarkoitettua kieltoa koskevassa asiassa julkaistavaksi vastaajan kustannuksella yhdessä tai useammassa sanoma- tai aikakauslehdessä. Väliaikaista kieltoa koskevaa päätöstä ei voida määrätä julkaistavaksi.

Kun teollis- ja tekijänoikeutta koskevien riita-asioiden sekä sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettuun lakiin perustuvien riita-asioiden käsittely siirrettiin vuonna 2013 markkinaoikeuteen, lisättiin sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettuun lakiin samassa yhteydessä tuomion julkistamista kyseisen lain mukaisissa riita-asioissa koskeva uusi 8 a §, joka on yhdenmukainen muihin teollis- ja tekijänoikeuslakeihin sisältyvän tuomion julkistamista riita-asioissa koskevien säännösten kanssa. Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 8 a §:n mukaan tuomioistuin voi kyseisen lain vastaista menettelyä koskevassa riita-asiassa kantajan vaatimuksesta määrätä, että vastaajan on korvattava kustannukset, jotka kantajalle aiheutuvat siitä, että hän soveltuvin toimin julkistaa tietoja lainvoimaisesta tuomiosta, jossa vastaajan on todettu menettelleen kyseisen lain vastaisesti. Määräystä ei saa antaa, jos tietojen levittämistä on muussa laissa rajoitettu. Harkitessaan määräyksen antamista ja määräyksen sisältöä tuomioistuimen tulee ottaa huomioon julkistamisen yleinen merkitys, loukkauksen laatu ja laajuus, julkistamisesta aiheutuvat kustannukset ja muut vastaavat seikat. Tuomioistuin määrää vastaajan korvattavien kohtuullisten julkistamiskustannusten enimmäismäärän. Kantajalla ei ole oikeutta korvaukseen, jos tietoja tuomiosta ei ole julkistettu tuomioistuimen määräämässä ajassa tuomion lainvoimaiseksi tulosta.

3.3.8 Väliaikaisista oikeussuojakeinoista

Liikesalaisuuden oikeudettoman hankkimisen, ilmaisemisen tai käyttämisen estämiseksi voi liikesalaisuuden haltija hakea tuomioistuimessa turvaamistoimen määräämistä. Turvaamistoimi voidaan määrittellä toimenpiteeksi, jonka tarkoituksena on ennakolta ja väliaikaisesti turvata sellaisen todennäköisesti oikeutetun vaateen toteutuminen, joka on oikeudenkäynnin kohteena tai jonka tuleminen oikeudenkäynnin tai täytäntöönpanon kohteeksi on odotettavissa. Turvaamistoimimenettely sisältää kaksi vaihetta: turvaamistoimesta päättämisen ja turvaamistointa koskevan päätöksen täytäntöönpanon. Turvaamistoimesta päättäminen kuuluu tuomioistuimelle ja turvaamistointa koskevan päätöksen täytäntöönpano kuuluu puolestaan ulosottoviranomaisille.

Yleiset säännökset turvaamistoimesta päättämisestä sisältyvät oikeudenkäymiskaaren 7 lukuun. Turvaamistoimen täytäntöönpanosta säädetään ulosottokaaren (705/2007) 8 luvussa. Sopimattomaan menettelyyn elinkeinotoiminnassa annetun lain 7 §:ään sisältyy väliaikaista kieltoa koskeva säännös. Oikeudenkäymiskaaren 7 luvun nojalla turvaamistoimi voidaan myöntää myös ennen pääasian vireille tuloa, kun taas sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 7 §:n nojalla kielto voidaan määrätä vasta pääasian tultua vireille.

Lisäksi laissa todistelun turvaamisesta teollis- ja tekijänoikeuksia koskevissa riita-asioissa (344/2000) on säännökset aineiston takavarikosta tai aineistoon kohdistuvasta turvaamistoimesta, joilla voi olla todisteena merkitystä teollis- tai tekijänoikeutta koskevassa riita-asiassa.

Oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:n mukainen yleinen turvaamistoimi

Oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 1 ja 2 §:ssä säädetään mahdollisuudesta kyseisten pykälien edellytysten täyttyessä määrätä saamisen turvaamiseksi vastapuolen omaisuutta takavarikkoon. Saman lain 7 luvun 3 §:ssä säädetään niin sanotusta yleisestä turvaamistoimesta. Kyseisen säännöksen mukaan jos hakija saattaa todennäköiseksi, että hänellä on vastapuolta vastaan muu kuin 1 tai 2 §:ssä tarkoitettu oikeus, joka voidaan vahvistaa ulosottokaaren 2 luvun 2 §:ssä tarkoitettulla ratkaisulla, ja on olemassa vaara, että vastapuoli tekemällä jotakin, ryhtymällä johonkin tai laiminlyömällä jotakin tai jollakin muulla tavoin estää tai heikentää hakijan oikeuden toteutumista tai olennaisesti vähentää sen arvoa tai merkitystä, tuomioistuin voi sakon uhalla kieltää vastapuolta tekemästä jotakin tai ryhtymästä johonkin. Tuomioistuin voi myös määrätä vastapuolen sakon uhalla tekemään jotakin, oikeuttaa hakijan tekemään tai teettämään jotakin, määrätä vastapuolen omaisuutta pantavaksi toimitsijan haltuun ja hoitoon tai määrätä jostakin muusta toimenpiteestä, joka on tarpeen hakijan oikeuden turvaamiseksi. Päättyessään kiellon tai määräyksen antamisesta tuomioistuimen tulee kiinnittää huomiota siihen, että vastapuolelle ei turvattavaan etuuteen nähden aiheudu kohtuutonta haittaa. Kiellon tai määräyksen voimaantulo edellyttää, että hakija hakee turvaamistoimen täytäntöönpanoa siten kuin ulosottokaaren 8 luvussa säädetään.

Nykyisin oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 4 §:ssä säädetään siitä tuomioistuimesta, joka päättää turvaamistoimesta. Markkinaoikeus on oikeudenkäymiskaaren 7 luvun

4 §:n mukaisten edellytysten täytyessä yksinomaisesti toimivaltainen päättämään turvaamistoimesta liikesalaisuuksien osalta.

Kun turvaamistointa koskevaan hakemukseen on suostuttu, hakijan on kuukauden kuluessa päätöksen antamisesta pantava pääasiaa koskeva kanne vireille tuomioistuimessa tai saatettava pääasia käsiteltäväksi muussa sellaisessa menettelyssä, joka voi johtaa ulosottokaaren 2 luvun 2 §:ssä tarkoitettuun täytäntöönpanokelpoiseen ratkaisuun.

Kun tuomioistuin tai muu viranomainen ratkaisee pääasian, sen tulee samalla määrätä, kuinka kauan turvaamistoimi on voimassa. Jos kanne hylätään tai jätetään tutkimatta, samalla voidaan määrätä, että turvaamistoimi peruuntuu vasta pääasiaa koskevan ratkaisun saatua lainvoiman. Jos kanne peruutetaan, turvaamistoimi on määrättävä peruutettavaksi.

Väliaikainen kieltö sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 6 §:n 3 momentin mukaan

Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 6 §:n 3 momentin nojalla elinkeinonharjoittajaa, joka vastoin 4 §:n säännöksiä on käyttänyt toisen liikesalaisuutta, teknistä esikuvaa tai teknistä ohjetta taikka ilmaissut sen, voidaan kieltää jatkamasta tai uudistamasta tällaista menettelyä. Saman lain 7 §:n nojalla kyseisen lain 6 §:ssä tarkoitettua kieltö voidaan määrätä myös väliaikaisena, jolloin kieltö on voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu.

Väliaikaisen kiellon tarkoituksena on mahdollistaa nopea puuttuminen liikesalaisuuksien tai teknisten esikuvien tai teknisten ohjeiden oikeudettomaan käyttämiseen tai ilmaisemiseen ja estää kielletyn menettelyn jatkaminen oikeudenkäynnin aikana. Kyse on ratkaisusta, jolla turvataan kantajan pääasiaan liittyvää oikeutta oikeudenkäyntimenettelyn kestäessä. Väliaikaista kieltöä koskevalla päätöksellä ei ratkaista asianosaisten välistä pääasiaa koskevaa riitaa. Nykyisin väliaikainen kieltö tulee antaa lähinnä vain silloin, kun on todennäköistä, että lain vastainen menettely tullaan vähintään samassa laajuudessa kieltämään myös lopullisessa ratkaisussa (HE 114/1978 vp). Väliaikaisen kiellon määrää sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 10 a §:n nojalla markkinaoikeus.

3.3.9 Todistelun turvaaminen

Laki todistelun turvaamisesta teollis- ja tekijänoikeuksia koskevissa riita-asioissa on erityislaki, joka sisältää säännökset siitä, että tuomioistuin voi todistelun turvaamiseksi määrätä sellaisen aineiston takavarikosta tai sellaiseen aineistoon kohdistuvas- ta muusta turvaamistoimesta, jolla voitaisiin olettaa olevan todisteena merkitystä teollis- tai tekijänoikeutta koskevassa riita-asiassa. Erityislaki perustuu TRIPS-sopi- mukseen. Sopimuksen 50 artikla koskee oikeudenhaltijoiden käytettävissä olevia turvaamistoimenpiteitä, joilla oikeuksien loukkaaminen estetään tai joilla tietty asiantila saadaan säilytettyä tulevaa oikeudenkäyntiä varten. TRIPS-sopimus kattaa todistelun turvaamismahdollisuuden myös julkistamattoman tiedon osalta eli liike- salaisuuksien suojaa koskevat oikeudenkäynnit.

Todistelun turvaamisesta teollis- ja tekijänoikeuksia koskevissa riita-asioissa an- netun lain 1 §:n 2 momentin mukaan lakia sovelletaan todistelun turvaamiseen riit- ta-asiassa, joka koskee sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa an- netun lain 4 §:ssä tarkoitetun liikesalaisuuden, teknisen esikuvan tai teknisen ohjeen oikeudettomaan käyttämiseen tai ilmaisemiseen perustuvan vahingon korvaamista tai lain 6 §:ssä tarkoitetun kiellon määräämistä mainitulla perusteella.

Kyseisen lain mukaan on mahdollista takavarikoida sellaista todistusaineistoa, jolla voidaan olettaa olevan merkitystä tulevassa tai vireillä olevassa oikeudenkäynnissä. Tuomioistuin voi määrätä myös muusta toimenpiteestä, joka olisi todistusaineiston hankkimiseksi tai säilyttämiseksi tarpeen. Tällainen toimenpide voisi olla esimer- kiksi oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:n 1 momentin 1–4 kohdassa tarkoitettu toimenpide. Turvaamistoimi voidaan kyseisen lain mukaan määrätä väliaikaisena vastapuolta kuulematta, jos turvaamistoimen tarkoitus saattaisi muutoin vaaran- tua. Kyseisen lain mukaisen turvaamistoimen määräämisessä ja täytäntöönpanossa noudatetaan soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 7 luvun sekä ulosottokaaren säännöksiä.

3.3.10 Vanhentuminen

Vanhentumista koskevat yleissäännökset ovat laissa velan vanhentumisesta (728/2003, jäljempänä vanhentumislaki). Laki on soveltamisalaltaan yleinen ja kos- kee rahavelkojen lisäksi myös muita velvoitteita.

Vanhentumislain 4 §:ssä säädetään yleisestä kolmen vuoden vanhentumisajasta. Vanhentumislain 7 §:ssä säädetään tarkemmin vanhentumisajan alkamisesta sekä sen enimmäisajasta.

Vanhentumislain 7 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan korvausvaatimus alkaa vanhentua sopimusrikkomukseen perustuvassa hyvityksessä siitä, kun ostaja on havainnut virheen tai puutteen kaupan kohteessa tai kun muu velkojana oleva sopimuspuoli on havainnut virheellisyyden sopimuksen täyttämässä taikka hänen olisi se pitänyt havaita. Näin ollen esimerkiksi salassapitosopimukseen perustuva korvausvaatimus alkaa vanhentua siitä, kun tietoa luovuttava osapuoli havaitsi, että tietoa vastaanottanut on ilmaissut tai käyttänyt oikeudettomasti havaitsemaansa tietoa.

Vanhentumislain 7 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan asiamiehen, edustajan tai muun toimeksisaajan tekemään virheeseen tai laiminlyöntiin perustuvassa vahingonkorvauksessa korvausvaatimus alkaa vanhentua siitä, kun toimeksisaaja on tehnyt tilityksen tai, jollei vahingonkorvauksen peruste käy ilmi tilityksen tiedoista, siitä kun päämies on havainnut virheen tai laiminlyönnin taikka hänen olisi pitänyt se havaita. Näin ollen esimerkiksi yrityksen vahingonkorvausvaatimus sellaista konsulttia vastaan, joka olisi oikeudettomasti ilmaissut sellaisen liikesalaisuuden, jonka kyseinen yritys olisi sille toimeksiannon antamisessa uskonut, voisi alkaa vanhentua siitä hetkestä, jolloin kyseinen yritys olisi havainnut liikesalaisuuden oikeudettoman ilmaisemisen.

Vanhentumislain 7 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan vahingonkorvauksen tai muun hyvityksen vanhentumisaika alkaa kulua muuhun kuin sopimussuhteeseen perustuvassa vahingonkorvauksessa siitä, kun vahingonkärsijä on saanut tietää tai hänen olisi pitänyt tietää vahingosta ja siitä vastuussa olevasta.

Vanhentumislain 7 §:n 2 momentin mukaan edellä mainitut vanhentumisajat on kuitenkin katkaistava ennen kuin kymmenen vuotta on kulunut sopimusrikkomuksesta taikka vahinkoon johtaneesta tai edun palautuksen perustana olevasta tapahtumasta. Kyseessä on niin sanottu absoluuttinen vanhentumisaika, joka soveltuu tilanteessa, jossa vahingonkorvauksen hakemiseen oikeutettu ei ole havainnut rikkomusta. Jos ei kannetta ole tässä ajassa nostettu, oikeus vahingonkorvaukseen on menetetty. Salassapitokysymysten osalta tämä absoluuttinen vanhentumisaika alkaa kulua salassapitovelvoitteen rikkomishetkestä taikka jatkuvan menettelyn

osalta tällaisen menettelyn päättymisestä. Pykälän kolme momentin mukaan rikoksesta johtuvaa velkaa ei katsota tämän tai muun lain nojalla vanhentuneeksi niin kauan kun rikosasiassa voidaan nostaa syyte tai kun rikosasian käsittely on vireillä tuomioistuimessa.

Vanhentumislain 10–11 §:ssä säädetään vanhentumisen katkaisemisesta ja vanhentumisen keskeytymisestä. Muun muassa oikeudenkäynti sekä tuomioistuinsovittelu keskeyttävät vanhentumisajan. Rikossaatava ei vanhene niin kauan kuin asian käsittely on kesken.

Kiellon määräämistä koskevan kanteen nostamisen vanhentumisen osalta ei ole erillistä sääntelyä.

Työsuhteesta johtuvien saatavien vanhentumiseen sovelletaan erityissäännöksinä työsopimuslain 13 luvun 9 §:n säännöksiä. Työsopimuslain erityissääntely koskee vanhentumisajan ja kanneajan pituutta.

Työsuhteen aikana työntekijän saatavat vanhenevat työsopimuslain 13 luvun 9 §:n 1 momentin mukaisesti pääsääntöisesti viiden vuoden kuluttua erääntymispäivästä, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu. Viiden vuoden vanhentumisaika koskee paitsi työntekijänpalkkasaatavia, lähtökohtaisesti myös kaikkia muitakin työsopimuslain mukaisia saatavia.

Työsuhteen päätyttyä oikeus työsopimuslain mukaisiin palkka- ja muihin saataviin raukeaa työsopimuslain 13 luvun 9 §:n 3 momentin mukaisesti pääsääntöisesti kahden vuoden kuluessa työsuhteen päättymisestä. Mikäli saatava vanhenee kuitenkin työsopimuslain 13 luvun 9 §:n 1 ja 2 momenttien perusteella jo ennen kuin kaksi vuotta on kulunut työsuhteen päättymisestä, ei työsopimuslain 13 luvun 9 §:n 3 momentin kanneaikamääräys pidennä vanhentumisaikaa, vaan vanhentuminen on katkaistava ennen työsopimuslain 13 luvun 9 §:n 1 ja 2 momentin mukaisten vanhentumisaikojen kulumista umpeen. Työsopimuslain 13 luvun 9 §:n 3 momentissa on lisäksi säännös työehtosopimuksiin perustuvien saatavien vanhentumisajasta työsuhteen päättyessä. Säännöksen mukaan jos työntekijän saatavan perusteena olevia työehtosopimuksen määräyksiä on pidettävä ilmeisen tulkinnanvaraisina, saatava vanhentuu viiden vuoden vanhentumisaikasäännöstä noudattaen, eikä kahden vuoden kanneaikasäännös tule noudatettavaksi.

3.4 Kansainvälinen kehitys sekä muiden maiden lainsäädäntö

3.4.1 Kansainväliset sopimukset

Liikesalaisuuksien suojaa koskevat tärkeimmät kansainväliset sopimukset ovat teollisoikeuden suojelemista koskeva Pariisin yleissopimus (SopS 5/1921) vuodelta 1883, jota hallinnoi Maailman henkisen omaisuuden järjestö (World Intellectual Property Organization; WIPO) sekä vuodelta 1994 oleva TRIPS-sopimus, jota hallinnoi Maailman kauppajärjestö (World Trade Organization; WTO).

Pariisin yleissopimus

Suomi liittyi Pariisin yleissopimukseen vuonna 1921. Teollisoikeuden suojeleminen kohdistuu sopimuksen mukaan patentteihin, malleihin, tavaramerkkeihin, kaupallisiin nimiin, alkuperää osoittaviin merkintöihin sekä vilpillisen kilpailun ehkäisemiseen. Yleissopimusta on tarkistettu useamman kerran, viimeksi Tukholmassa vuonna 1967.

Sopimus rakentuu kansallisen kohtelun periaatteen ja vähimmäissuojan periaatteen varaan. Kansallisen kohtelun periaatteen mukaan sopimukseen liittynyt valtio on velvollinen antamaan toisen jäsenvaltion kansalaisille kyseessä olevissa asioissa saman kohtelun kuin omille kansalaisilleen. Vähimmäissuojan periaate taas tarkoittaa sitä, että sopimustekstin suoja on vähintään se suoja, joka jäsenvaltion on annettava toisen jäsenvaltion kansalaiselle. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että sopimukseen liittyvien valtioiden teollisoikeutta koskevan lainsäädännön on täytettävä sopimuksen vaatimukset.

Pariisin yleissopimuksessa ei nimenomaisesti mainita liikesalaisuuksia, mutta sopimusvaltioiden velvollisuus suojata liikesalaisuuksia on osa vilpillistä kilpailua ehkäisevän 10 bis artiklan mukaisia velvoitteita.

TRIPS-sopimus

TRIPS-sopimus tuli Suomessa voimaan vuonna 1996. Sopimukseen on elokuussa 2017 liittynyt 164 jäsentä.

TRIPS-sopimus sisältää yksityiskohtaisia määräyksiä eri immateriaalioikeuksien suojasta ja näiden oikeuksien toteuttamisesta jäsenvaltioissa. Sopimuksen kaksi pääperiaatetta ovat kansallisen kohtelun periaate ja suosituimmuusperiaate. Kansallisen kohtelun periaate on sama kuin Pariisin yleissopimuksessa eli toisen sopimukseen liittyneen valtion kansalaiselle on annettava sama kohtelu kuin oman maan kansalaiselle. Suosituimmuusperiaate puolestaan tarkoittaa sitä, että kaikki ne edut, jotka on myönnetty jollekin sopimukseen liittyneelle jäsenvaltiolle, tulee myöntää myös muille sopimusvaltioille. TRIPS-sopimuksen säännökset ovat minimisäännöksiä, mikä tarkoittaa, että jäsenvaltiot voivat säätää kansallisesti laajemmatakin immateriaalioikeuksien suojasta.

TRIPS-sopimuksen 39 artikla koskee julkistamattoman tiedon suojaa. Kyseisen artiklan 1 kohdan mukaan tehokkaan suojan varmistamiseksi epäreilua kilpailua vastaan siten kuin Pariisin yleissopimuksen (1967) 10 bis artiklassa säädetään, jäsenten tulee antaa suoja julkistamattomalle tiedolle artiklan 2 kohdan mukaisesti ja hallituksen tai hallituksen viranomaisten käyttöön annetulle tiedolle artiklan 3 kohdan mukaisesti.

Artiklan 2 kohdan mukaan luonnollisilla ja oikeushenkilöillä tulee olla mahdollisuus estää laillisesti heidän valvonnassaan olevan tiedon ilmaiseminen, hankkiminen tai käyttäminen ilman heidän lupaansa muiden toimesta tavalla, joka on vastoin rehellistä kaupallista käytäntöä² niin kauan, kuin:

- (a) sellainen tieto on salaista siinä merkityksessä, että se ei ole kokonaisuudessaan tai osiensa tarkan muodon ja kokoonpanon osalta yleisesti tunnettu sellaisten henkilöiden keskuudessa, jotka normaalisti käsittelevät kyseisen kaltaista tietoa;
- (b) sellaisella tiedolla on kaupallista arvoa, koska se on salaista; ja
- (c) henkilö, jolla on laillisesti sellainen tieto hallussaan, on ryhtynyt riittäväksi katsottaviin toimenpiteisiin pitääkseen tiedon salassa.

2 Tässä sopimusmääräyksessä "tavalla, joka on vastoin rehellistä kaupallista käytäntöä" tarkoitetaan ainakin sellaisia menettelyjä kuin sopimuksen rikkominen, luottamuksen rikkominen, ja yllyttäminen rikkomiseen, ja se käsittää sellaisten kolmansien osapuolien toimesta tapahtuvan tiedon hankinnan, jotka tiesivät tai jotka osoittivat huomattavaa piittaamattomuutta ollessaan tietämättömiä, että tiedon hankintaan liittyi sellaisia menettelyjä.

Liikesalaisuusdirektiivissä oleva liikesalaisuuden määritelmä pohjautuu edellä mainittuun TRIPS-sopimuksen 39 artiklan 2 kohtaan.

3.4.2 Muiden maiden lainsäädäntö

[Täydennetään ennen hallituksen esityksen antamista tarkemmilla tiedoilla direktiivin täytäntöönpanoratkaisuista.]

Ruotsi

Ennen liikesalaisuusdirektiivin antamista EU:n jäsenvaltioista ainoastaan Ruotsilla oli erillinen liikesalaisuuksien suojaa koskeva laki (Lag (1990:409) om skydd för företagshemligheter). Kyseinen laki sisältää muun muassa liikesalaisuuden määritelmän, rikosoikeudellisia säännöksiä kuten yritysvakoilusta tuomittavan rangaistuksen, säännöksiä vahingonkorvauksesta sekä turvaamis- ja korjaamistoimenpiteistä. Ruotsin liikesalaisuuksien suojasta annettu laki tuli voimaan heinäkuussa 1990 ja se korvasi liikesalaisuuksia koskevat säännökset vuonna 1931 annetusta laista vilpillisestä kilpailusta (Lag (1931:152) med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens), johon liikesalaisuuksin suoja ennen erillisen lain säätämistä perustui.

Ruotsissa asetettiin vuonna 2016 komitea selvittämään liikesalaisuusdirektiivistä johtuvia muutostarpeita liikesalaisuuksien suojaa koskevaan sääntelyyn. Antamassaan mietinnössä (SOU 2017:45) komitea esitti liikesalaisuuslain korvaamista uudella lailla. Komitea ehdotti selvityksessään myös direktiivin täytäntöönpanosta riippumattomia muutoksia liikesalaisuuksien suojaa koskevaan lakiin. Tällainen olisi rikosvastuun laajentaminen tapauksiin, joissa henkilö hankkii, käyttää tai ilmaisee liikesalaisuuden, johon hänellä on ollut laillinen pääsy työsuhteen tai muun vastaavan perusteen kautta. Komitea on lisäksi ehdottanut muutoksia julkisuus- ja salassapitolakiin (Offentlighets- och sekretesslagen, 2009:400) sekä oikeudenkäymiskaareen (Rättegångsbalk, 1942:740), jotta direktiivin vaatimukset liikesalaisuuksien suojasta oikeudenkäynneissä voitaisiin panna täytäntöön.

Mietinnössä ehdotettiin voimassa olevan lain mukaista liikesalaisuuden määritelmää muutettavaksi vastaamaan tarkemmin direktiivin mukaista määritelmää. Lisäksi ehdotettiin, että laissa todettaisiin, ettei rikoksen tai muun vakavan epäkohdan sisältävä tieto voisi olla liikesalaisuus. Laissa todettaisiin myös, ettei työntekijän

henkilökohtaista kokemusta ja taitoja pidettäisi liikesalaisuutena. Liikesalaisuuden hankkimista, käyttämistä ja ilmaisemista ehdotettiin laajennettavaksi sisältämään myös loukkaavien tavaroiden maahantuonnin ja viennin sekä säilyttämisen hyöty-mistarkoituksessa. Näiden osalta ei edellytettäisi tahallisuutta tai huolimattomuutta vaan riittävää olisi, että ne tapahtuisivat ilman haltijan suostumusta.

Yritysvakoilun rangaistusasteikkoa ehdotettiin muutettavaksi siten, että vähimmäis-rangaistuksena vakavissa tapauksissa tuomittaisiin sakon sijasta kuusi kuukautta vankeutta. Muilta osin voimassaolevan lain yritysvakoilua koskeva sääntely ehdotettiin pidettäväksi muuttumattomana. Mietinnössä ehdotettiin uutta rangaistus-säännöstä luvattomasta liikesalaisuuden käyttämisestä tai ilmaisemisesta. Säännös soveltuisi liikesalaisuuden käyttämiseen tai ilmaisemiseen silloin, kun tekijänä on henkilö, jolla olisi ollut laillinen pääsy liikesalaisuuteen hänen osallistuttua haltijan liiketoimintaan työsuhteen tai muun vastaavan perusteen kautta. Rikosvastuu-ta ei kuitenkaan syntyisi, jos laitonta käyttämistä tai ilmaisemista voitaisiin pitää perusteltuna, vaikka toimintaa ei voitaisi katsoa oikeutetuksi. Tällainen tapaus olisi kyseessä esimerkiksi silloin, kun työntekijä ilmaisisi liikesalaisuuden työnantajan harhaanjohtavan markkinoinnin paljastamiseksi. Liikesalaisuuden käyttämisestä tai ilmaisemisesta ei rangaistaisi silloinkaan, jos tekoa voitaisiin muulla tavoin pitää vähemmän vakavana. Rikosvastuuta ei syntyisi liikesalaisuuden oikeudettomasta käytöstä tai ilmaisemisesta, jos yli kaksi vuotta olisi kulunut siitä, kun loukkaajan osallistuminen esimerkiksi työsuhteen kautta liikesalaisuuden haltijan liiketoimin-taan olisi lakannut. Luvattoman käytön tai ilmaisemisen yritys ja valmistelu olisi rangaistavaa. Komitean ehdottaman uuden säännöksen mukaan se, joka hankkisi liikesalaisuuden luvattomaan ilmaisemiseen syyllistyneeltä, syyllistyisi luvattomaan liikesalaisuuteen ryhtymiseen. Oikeutettua tai muuten vähemmän vakavaa tekoa ei rangaistaisi. Kahden vuoden määräaika soveltuisi myös tässä tapauksessa.

Komitea ehdotti lisäksi muutosta julkisuus- ja salassapitolakiin, jolla asetettaisiin ehdoton liikesalaisuuksien salassapitovelvollisuus tuomioistuinmenettelyn aikana. Ehdotettu salassapitovelvollisuus olisi voimassa ilman määräaikaa, mutta ei kuitenkaan enää sen jälkeen, kun olisi lopullisesti päätetty, ettei kyseessä oleva tieto olisi liikesalaisuus. Vahingonkorvausvelvollisuus soveltuisi siihen, joka tahallaan tai huolimattomuudesta ilmaisisi tai käyttäisi liikesalaisuutta ja hän ymmärsi tai hänen olisi pitänyt ymmärtää, että liikesalaisuus olisi paljastettu julkisuus- ja salassapitolain tai sen nojalla annetun salassapitomääräyksen vastaisesti.

Tanska

Liikesalaisuuksia suojataan Tanskassa rikoslain (Bekendtgørelse af straffeloven (Straffeloven), LBK nr 1052 af 04/07/2016) teollisuusvakoilua koskevilla säännöksillä sekä markkinointilain (Lov om markedsføring (Markedsføringsloven), LOV nr 426 af 03/05/2017) säännöksillä. Liikesalaisuuksia on mahdollista suojata näin ollen sekä siviilioikeudellisin että rikosoikeudellisin oikeussuojakeinoin. Tanskan liikesalaisuuksia koskeva sääntely on pysynyt pitkään suhteellisen muuttumattomana, ja voimassa ollut sääntely täytti myös TRIPS-sopimuksen veloitteet. Oikeuskäytäntö Tanskassa on kuitenkin mahdollistanut liikesalaisuuksien suojan kehittymisen joustavasti.

Markkinointilain mukaisella sääntelyllä suojataan liikesalaisuuksia työntekijöiden, liikeyhteisöiden tai muiden sellaisten henkilöiden tekemiltä liikesalaisuuksien loukkauksilta, joilla on laillinen pääsy liiketoimintaa koskeviin tietoihin ja jotka yrittävät laittomasti hankkia tai käyttää liikesalaisuuksia. Rikoslain sääntely suojaa yrityksiä ulkopuolisten tahojen kuten muiden kuin yrityksen omien työntekijöiden tai yhteistyökumppaneiden oikeudettomalta tunkeutumiselta yrityksen tiloihin.

Tanskan nykyiseen lainsäädäntöön ei sisälly liikesalaisuuden määritelmää, vaan käsitteen sisältö on määrittynyt oikeuskäytännön kautta sellaiseksi, että se täyttää myös TRIPS-sopimuksen veloitteet. Tanskan markkinointilain tarkoittamana liikesalaisuutena pidetään muun muassa teknisiä tai taloudellisia salaisuuksia. Ainoastaan erityinen ja konkreettinen tieto on suojattua. Tieto voidaan luokitella liikesalaisuudeksi vain, jos kyseessä olevalla tiedolla on yritykselle erityistä merkitystä ja ainoastaan rajoitetulla määrällä yrityksen työntekijöitä on pääsy tietoon. Liikesalaisuuksia ei pidetä osana immateriaalioikeuksia ja täytäntöönpanodirektiivi ei näin ollen sovellu liikesalaisuuksien suojaan. Rikoslain liikesalaisuuden käsitettä tulkitaan yhdenmukaisesti markkinointilaissa käytetyn käsitteen kanssa.

Norja

Liikesalaisuuksien suojusta säädetään Norjassa pääasiallisesti rikoslaisissa (Lov om straff, LOV-2005-05-20-28) ja markkinointilaissa (Lov om kontroll med markedsføring og avtalevilkår mv. markedsføringsloven, LOV 2009-01-09-2). Liikesalaisuuksia on näin ollen mahdollista suojata sekä siviilioikeudellisin että rikosoikeudellisin oikeussuojakeinoin.

Norjan lainsäädäntöön ei sisälly käsitteen liikesalaisuus määritelmää. Liikesalaisuutena pidetään kuitenkin tietoa, joka täyttää kolme vaatimusta: 1) Tiedon on oltava yritykselle erityistä eli tieto ei voi olla yleisesti tunnettua tai niiden henkilöiden helposti saatavilla, jotka yleensä käsittelevät kyseisenlaista tietoa. 2) Tiedolla on oltava taloudellista arvoa ja 3) yrityksen on pitänyt ryhtyä ennakkolisiin toimenpiteisiin tiedon pitämiseksi salassa. Voimassa ollut oikeustila täytti näin ollen TRIPS-sopimuksen velvoitteet.

Norjan markkinointilaissa kielletään liikesalaisuuden hyödyntäminen tapauksissa, joissa henkilö on saanut yrityksen liikesalaisuuden tietoonsa tai haltuunsa työsuhteen, luottamusaseman tai liiketoimintasuhteen kautta. Kiellettyä on myös liikesalaisuuden hyödyntäminen silloin, kun henkilö on saanut liikesalaisuuden tietoonsa tai haltuunsa toisen henkilön rikkomuksen tai muun vastaavan toiminnan kautta. Markkinointilaki sisältää lisäksi säännöksen teknisistä ohjeista kuten piirustuksista ja malleista.

Norjan rikoslaisissa kielletään liikesalaisuuden laillisesti tietoonsa tai haltuunsa saanutta henkilöä käyttämästä sitä esimerkiksi kilpailevaan toimintaan. Kiellettyä on myös liikesalaisuuden oikeudeton ilmaiseminen toiselle siinä tarkoituksessa, että kyseinen henkilö voisi hyödyntää sitä. Vastaava toiminta teknisten ohjeiden osalta on myös kiellettyä. Oikeudeton liikesalaisuuden tai teknisen ohjeen hankkiminen on myös rangaistavaa.

Viro

Virossa liikesalaisuuksien suojaa koskevaa sääntelyä sisältyy kilpailulakiin (Konkurentsiseadus 2001), kauppalakiin (Äriseadustik 1995), työsopimuslakiin (Töölepingu seadus 2009) sekä rikoslakiin (Karistusseadustik 2002). Liikesalaisuuksia on mahdollista suojata näin ollen sekä siviilioikeudellisin että rikosoikeudellisin oikeussuojakeinoin.

Viron lainsäädännössä ei ole selkeää liikesalaisuuden määritelmää, mutta kilpailulaissa on lueteltu tietoja, joita on pidettävä yrityssalaisuuksina. Viron korkeimman oikeuden mukaan kyseisen säännöksen lisäksi muun muassa TRIPS-sopimuksen 39.2 artiklan määritelmää voidaan käyttää apuna liikesalaisuustapauksissa. Liikesa-

laisuuksia ei pidetä osana immateriaalioikeuksia, ja täytäntöönpanodirektiivi ei näin ollen sovellu liikesalaisuuksien suojaan.

Liikesalaisuuksien suojaa koskevassa sääntelyssä erotetaan tilanteet sen mukaisesti, onko kyseessä sopimussuhteen ulkopuolinen liikesalaisuuden loukkaus vai perustuuko salassapitovelvoite sopimukseen.

Rikoslain mukaan liikesalaisuuden oikeudeton ilmaisu tai käyttö on rangaistavaa silloin, kun salaisuutta väärinkäyttänyt on saanut siitä tiedon hänen ammatti- tai virkavelvollisuutensa kautta, ja teko tehtiin kaupallisessa tai vahingoittamistarkoituksessa. Rikosvastuuta ei synny, jos henkilö on saanut liikesalaisuuden vilpittömässä mielessä. Tällöin siviilioikeudelliset suojakeinot voivat kuitenkin tulla kyseeseen.

Viron työsopimuslaki antaa suojaa liikesalaisuuksille työsuhteen aikana. Työntekijä on velvollinen olemaan ilmaisematta seikkoja, joita työnantajalla on oikeutettu intressi pitää salassa ja joista työntekijä on tullut tietoiseksi suorittaessaan työvelvollisuuksiaan työsopimuksen voimassaoloaikana.

4 Nykytilan arviointi

Liikesalaisuuksien suojan taso on Suomessa hyvä. Yrityssalaisuuden loukkaaminen on rikoslaissa säädetty rangaistavaksi ja tämä antaa tehokkaan suojan liikesalaisuuksien loukkauksia vastaan. Liikesalaisuuksien luottamuksellisuudesta säädetään kuitenkin myös useassa muussa laissa, minkä vuoksi suoja on muodostunut hajananeeksi ja osin epäyhtenäiseksi.

Liikesalaisuuksien suojaa koskevaa sääntelyä on uudistettava liikesalaisuusdirektiivin säännösten täytäntöön panemiseksi, koska nykyinen lainsäädäntö ei sisällä kaikkia direktiivin edellyttämiä säännöksiä. Osin taas kansallinen liikesalaisuuksien suojaa koskeva sääntely on pidemmälle menevää kuin direktiivissä. Direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä on huolehdittava siitä, että liikesalaisuuksien suojan osin direktiiviä pidemmälle menevä kansallisen sääntelyn taso säilyy.

Direktiivi koskee ainoastaan siviilioikeudellisia oikeussuojakeinoja. Kun liikesalaisuuksien rikosoikeudellinen oikeussuojajärjestelmä on toimiva, ei ole tarpeen uudistaa liikesalaisuuksien suojaa kuin ainoastaan siviilioikeudellisen oikeussuojajärjestelmän osalta.

Direktiivi edellyttää, että direktiivin mukainen liikesalaisuuksien määritelmä sisällytetään kansalliseen lainsäädäntöön. Tällä hetkellä kansalliseen lainsäädäntöön ei sisälly liikesalaisuuden määritelmää. Eri laeissa, joissa säädetään liikesalaisuuksien suojasta, käytetään lisäksi eri käsitteitä: liike- ja ammattisalaisuus, ammatti- ja liikesalaisuus, liikesalaisuus ja yrityssalaisuus. Yrityssalaisuus on määritelty rikoslain 30 luvun 11 §:ssä. Yrityssalaisuuden määritelmässä kuitenkin viitataan liikesalaisuuteen.

Liikesalaisuusdirektiivin 3 artiklassa on erikseen säädetty tilanteista, jolloin liikesalaisuuden hankkiminen, käyttäminen ja ilmaiseminen ei ole oikeudetonta. Direk-

tiivin 4 artiklassa on puolestaan säädetty liikesalaisuuden laittomasta hankinnasta, käytöstä ja ilmaisemisesta. Nykyisin sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetussa laissa säädetään liikesalaisuuden oikeudettomasta hankinnasta, käytöstä ja ilmaisemisesta, mutta sääntely on direktiivin sääntelyä selvästi yleisemmällä tasolla. Kansallisessa lainsäädännössä ei myöskään nimenomaisesti määritellä tilanteita, joissa liikesalaisuuden hankkiminen, käyttäminen ja ilmaiseminen on lailista. Kansallista sääntelyä on direktiivin 3 ja 4 artiklojen johdosta tarkennettava.

Liikesalaisuusdirektiivin 5 artiklassa säädetään poikkeustilanteista, joissa tuomioistuimen on hylättävä vaatimus direktiivin mukaisten toimenpiteiden, menettelyiden ja oikeussuojakeinojen määräämisestä. Direktiivin 5 artiklan a alakohdan mukainen poikkeus liittyy sananvapauteen ja tiedonvälityksen vapauteen siten kuin ne turvataan Euroopan perusoikeuskirjassa. Artiklan b alakohdan mukainen poikkeus koskee väärinkäytöksen taikka väärän tai laittoman toiminnan paljastamista yleisen edun suojaamiseksi (niin sanottu *whistleblowing*-poikkeus). Artiklan c alakohdan mukainen poikkeus on liikesalaisuuden ilmaiseminen työntekijän edustajalle tämän tehtävien hoitamiseksi. Voimassa olevassa kansallisessa lainsäädännössä ei ole edellä mainittuja direktiivin säännöksiä vastaavia poikkeussäännöksiä liikesalaisuuksien suojasta. Uuteen lakiin olisi sisällytettävä edellä mainittujen 5 artiklan a, b ja c alakohtien mukaiset säännökset.

Toimenpiteet, menettelyt ja oikeussuojakeinot

Direktiivin 10–11 artikloissa säädetään väliaikaisista toimista ja turvaamistoimista liikesalaisuuksien suojaksi oikeudenkäynnin aikana ja niistä todisteista, joita tuomioistuin voi vaatia liikesalaisuuden haltijaa esittämään väliaikaisten toimien ja turvaamistoimien tarpeellisuuden arvioimiseksi. Voimassa olevassa lainsäädännössä yleiset säännökset turvaamistoimesta päättämisestä sisältyvät oikeudenkäymiskaaren 7 lukuun. Turvaamistoimen täytäntöönpanosta säädetään puolestaan ulosottokaaren 8 luvussa. Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 7 §:ssä säädetään väliaikaisesta kiellosta. Direktiivissä säännellään nykyistä kansallista sääntelyä yksityiskohtaisemmin erityisesti väliaikaisten toimien ja turvaamistoimien määräämisen edellytyksistä. Liikesalaisuuslakiin olisi sisällytettävä direktiivin mukaiset yksityiskohtaiset säännökset väliaikaisista toimista, turvaamistoimista ja toimenpiteiden määräämisen edellytyksistä.

Direktiivin 12 ja 13 artikloissa säädetään mahdollisuudesta kieltää liikesalaisuuden loukkaajaa jatkamasta loukkaavaa toimintaansa tai määrätä korjaavia toimenpiteitä. Direktiivin 13 artiklan 3 kohdassa säädetään lisäksi kielloille ja korjaaville toimenpiteille vaihtoehtoisesta rahallisesta korvauksesta. Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 6 §:ssä säädetään tuomioistuimen mahdollisuudesta kieltää elinkeinonharjoittajaa jatkamasta tai uudistamasta lain 4 §:n vastaista menettelyä. Direktiivissä säädettyä kielloille ja korjaaville toimenpiteille vaihtoehtoisesta rahallista korvausta ei nykyisen lainsäädännön mukaan ole mahdollista määrätä. Lisäksi direktiivissä säädetään kansallista lainsäädäntöä yksityiskohtaisemmin kieltojen ja korjaavien toimenpiteiden määräämisen edellytyksistä. Uuteen liikesalaisuuslakiin olisi sisällytettävä direktiivin mukaiset yksityiskohtaiset säännökset kielloista ja korjaavista toimenpiteistä sekä niille vaihtoehtoisesta rahallisesta korvauksesta sekä niiden soveltamisedellytyksistä.

Direktiivin vahingonkorvausta koskevan 14 artiklan, kuten kansallisen lainsäädännönkin, lähtökohtana on loukkauksesta aiheutuneen tosiasiallisen vahingon korvaaminen täysimääräisenä. Jos tosiasiallisen vahingon suuruutta olisi vaikea määrittää, artiklassa säädetään vaihtoehtoisesta vahingonkorvauksen määrän määrittämisestä esimerkiksi hypoteettisten lisenssimaksujen perusteella. Voimassa olevan sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 7 a §:n mukaan kyseisen lain vastaisella menettelyllä aiheutetun vahingon korvaamisesta säädetään vahingonkorvauslaissa. Vahingonkorvauslaissa ei ole direktiiviä vastaavaa säännöstä vaihtoehtoisesta tavasta määrittää vahingonkorvauksen määrä.

Direktiivin 15 artikla koskee tuomioistuimen ratkaisujen julkaisemista. Nykyisin lainvoimaisen tuomion julkistamisesta vastaajan kustannuksella säädetään sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 8 a §:ssä. Lisäksi sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 8 §:n 2 momentissa säädetään päätöksen julkaisemisesta mainitun lain 6 §:ssä tarkoitettua kieltoa koskevassa asiassa.

Liikesalaisuuksien luottamuksellisuuden säilyttäminen oikeudenkäynnin aikana

Direktiivin 9 artiklassa säädetään liikesalaisuuksien luottamuksellisuuden säilyttämisestä oikeudenkäynnin aikana. Artiklan sisältöä on selostettu edellä yleisperustelujen direktiivin säännöksiä kuvaavassa jaksossa 2.2.

Siltä osin kuin direktiivin säännös koskee yleisjulkisuutta, oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain säännökset vastaavat direktiivin jäsenvaltioille asettamia velvoitteita. Myös oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain ja viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain säännökset salassa pidettäväksi määrättyjen tietojen salassapitovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta ovat direktiivin 9 artiklan 1 kohdan mukaiset.

Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa ei kuitenkaan sisällä säännöksiä, jotka mahdollistaisivat, että rajoitettaisiin asianosaisen oikeutta saada tieto liikesalaisuuden laittomaan hankkimiseen, käyttämiseen tai ilmaisemiseen liittyvän oikeudenkäynnin oikeudenkäyntiaineistosta tai osallistua liikesalaisuuden laittomaan hankkimiseen, käyttämiseen tai ilmaisemiseen liittyvän oikeudenkäynnin suulliseen käsittelyyn. Vastaavasti laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa ei mahdollista, että asianosaiselle olisi liikesalaisuutta koskevassa asiassa mahdollista antaa vain sellainen toisinto tuomiosta, josta liikesalaisuutta koskevat kohdat on poistettu tai muutettu.

Direktiivin 9 artiklan 2 kohta edellyttää, että rajoituksia edellä tarkoitettuihin oikeuksiin voidaan liikesalaisuuden suojaamiseksi määrätä koskemaan kolmansien tahojen lisäksi myös asianosaista. Säännös ei 9 artiklan 2 kohdan 3 alakohdan mukaan kuitenkaan koske asianosaista, joka on luonnollinen henkilö. Jos asianosainen on oikeushenkilö, direktiivi edellyttää, että niiden luonnollisten henkilöiden määrää, jotka voivat asianosaisena saada oikeudenkäynnissä kaiken tiedon myös sellaisista liikesalaisuuden piiriin kuuluvista tiedoista, jotka tuomioistuin on määrännyt salassa pidettäväksi, tulisi voida rajoittaa. Asianosaisen asianajajien tai muiden avustajiksi rinnastettavia edustajien määrää ei kuitenkaan saa rajoittaa.

Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole säännöksiä siitä, mitkä tahot oikeushenkilössä osallistuvat oikeudenkäyntiin silloin, kun oikeushenkilö on asianosainen. Tämä on oikeushenkilön itsensä päätettävissä. Käytännössä asianosaisena oikeudenkäyntiin osallistuu usein yrityksen lakimies tai suurimmassa yrityksissä esimerkiksi sisäinen tarkastaja. Jos asianosainen on pienempi yritys, oikeudenkäyntiin voi osallistua yrityksen toimitusjohtaja tai muu yrityksen johtaja. Asian merkittävyydestä riippuen voi myös olla niin, ettei oikeushenkilöstä ole ketään paikalla asianosaisena, vaan asianosaista edustaa vain asianajaja.

Koska nykyinen lainsäädäntö ei mahdollista henkilömäärän rajoittamista direktiivissä tarkoitetulla tavalla, direktiivin täytäntöönpano edellyttää, että säädettävään lakiin otetaan säännös, jonka mukaan tuomioistuimien voi pyynnöstä rajoittaa asianosaisena oikeudenkäyntiin osallistuvien ja täyteen tiedonsaantiin oikeutettujen henkilöiden määrää silloin, kun asianosainen on oikeushenkilö.

Oikeuspaikka

Direktiivistä seuraa, että liikesalaisuuden suojasta on säädettävä nykyistä kattavammin. Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettuun lakiin verrattuna uuden lain soveltamisala laajenisi merkittävästi ja sen piiriin tulisi sellaisia tilanteita, joissa liikesalaisuuden salassapitovelvoite perustuu muuhun kuin lakiin. Esimerkiksi sopimusehtoon perustuvan salassapitovelvoitteen rikkomista koskeva riita-asia käsitellään tällä hetkellä lähtökohtaisesti käräjäoikeudessa. Direktiivin säännökset koskevat myös tällaisia liikesalaisuuden salassapitovelvoitteita. Säännösten sisällyttämisestä kansalliseen lainsäädäntöön seuraa siksi tarve arvioida kysymystä toimivaltaisesta tuomioistuimesta kokonaan uudelleen. Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain oikeuspaikkasäännöstä, jonka mukaan sanotun lain vastaisia menettelyjä koskevat riita-asiat käsitellään yksinomaan markkinaoikeudessa, ei olisi kysymykseen tulevien riita-asioiden lukumääränkään vuoksi käytännössä mahdollista sisällyttää sellaisenaan uuteen liikesalaisuuslakiin.

Teknisen ohjeen käyttäminen ja ilmaiseminen

Liikesalaisuusdirektiivissä ei ole säännöksiä teknisestä ohjeen suojasta. Nykyisin teknisen esikuvan ja teknisen ohjeen suojasta säädetään kuitenkin sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetussa laissa. Säännökset teknisten esikuvien ja teknisten ohjeiden suojasta on esityksen valmistelun aikana katsottu tarpeelliseksi sisällyttää uuteen lakiin. Kun liikesalaisuuksien suoja koskevaa sääntelyä muutetaan direktiivin vaatimusten mukaisesti, on tarkoituksenmukaista, että teknisten esikuvien ja teknisten ohjeiden suoja muutetaan soveltuvin osin vastaavalla tavalla. Näin varmistettaisiin, ettei liikesalaisuuksien suojan ja teknisten esikuvien ja ohjeiden suojan välillä ole enempää eroja kuin on tarpeellista. Merkittävin ero liikesalaisuuden suojaan nähden on se, että teknisen esikuvan ja teknisen ohjeen suoja rajoittuu luottamuksellisesti luovutetun tiedon pysymiseen luottamukselliseksi. Se, joka on saanut teknisen esikuvan tai teknisen ohjeen luottamuksellisesti, ei

saa teknistä esikuvaa tai teknistä ohjetta oikeudettomasti käyttää tai ilmaista. Suoja ei kata teknisen esikuvan tai teknisen ohjeen hankkimista. Koska teknisen esikuvan ja teknisen ohjeen suojan tavoite on suojata tiedon luottamuksellista luovuttamista, ehdotetussa laissa ei laajenneta suojaa kattamaan teknisen ohjeen hankkimista.

5 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

5.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on panna kansallisesti täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/943 julkaisemattoman taitotiedon ja liiketoimintatiedon (liikesalaisuuksien) suojaamisesta laittomalta hankinnalta, käytöltä ja ilmaisemiselta.

Suomessa liikesalaisuuksien suoja on hyvä. Liikesalaisuuksien suoja rakentuu kuitenkin ensisijaisesti rikoslainsäädännön varaan. Direktiivissä säädetään siviilioikeudellisista oikeussuojakeinoista. Tavoitteena on direktiivin kansallinen täytäntöönpano siten, että liikesalaisuuksien suojan nykyinen taso säilyy ja rikosoikeudelliset oikeussuojakeinot eivät muutu.

Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetussa laissa suojataan liikesalaisuuksien lisäksi teknistä esikuvaa ja teknistä ohjetta oikeudettomalta käytöltä ja ilmaisemiselta. Tavoitteena on säilyttää myös teknisen esikuvan ja teknisen ohjeen nykyinen suoja ja tehdä kyseinen suoja liikesalaisuuksien suojaan vastaavaksi siinä määrin kuin on tarkoituksenmukaista.

5.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Liikesalaisuuksien suojaan koskevaan erillislakiin liittyviä näkökohtia

Liikesalaisuusdirektiivin täytäntöönpano voidaan toteuttaa muuttamalla voimassa olevaa kansallista lainsäädäntöä tai säätämällä liikesalaisuuksien suojaan koskeva uusi erillislaki.

Liikesalaisuuksia, liike- ja ammattisalaisuuksia ja yrityssalaisuuksia suojataan Suomessa useilla eri aikoina annetuilla laeilla edellä jaksossa 3.1 kuvatulla tavalla. Direktiivin kansallinen täytäntöönpano nykyistä lainsäädäntöä muuttamalla tarkoittaisi, että sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettuun lakiin olisi sisällytettävä direktiivin edellyttämät uudet säännökset. Tästä seuraisi, että merkittävä osa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain säännöksistä koskisi jatkossa liikesalaisuuksien suojaa, kun tähän saakka lain painopiste on ollut elinkeinonharjoittajien hyvän liiketavan vastaisessa menettelyssä, kuten markkinointia koskevassa sääntelyssä. Lain soveltamisalaa tulisi lisäksi laajentaa siten, että se koskisi myös muita kuin elinkeinonharjoittajia, koska liikesalaisuusdirektiivin sääntely ei koske pelkästään elinkeinonharjoittajien välisiä suhteita. Esimerkiksi direktiivissä säädetty tuomioistuimen määräämät toimenpiteet ja seuraamukset voidaan kohdistaa myös muihin kuin elinkeinonharjoittajiin. Direktiivin täytäntöönpano nykyistä lainsäädäntöä muuttamalla ei myöskään vähentäisi sääntelyn pirstaleisuutta, joka puolestaan vaikeuttaa liikesalaisuuksien suojan ja eri lakien keskinäisten suhteiden hahmottamista.

Direktiivin tavoitteena on tehostaa liikesalaisuuksien suojaa. Uusi erillislaki selkeyttäisi nykyistä pirstaleista sääntelyä. Se osaltaan myös korostaisi direktiivin tavoitteiden mukaisesti liikesalaisuuksien merkitystä yritysten liiketoiminnan kilpailukyvyyn ja innovaatioiden kehittämisessä. Myös Ruotsissa on liikesalaisuuksia suojattu erillislailla jo ennen direktiivin säätämistä. Liikesalaisuudet voidaan laajassa mielessä lukea osaksi immateriaalioikeuksia. Immateriaalioikeuksien suojasta kuten patentista, hyödyllisyysmallista, tavaramerkistä ja tekijänoikeudesta säädetään erillislaeissa. Erillislaki liikesalaisuuksien suojasta olisi siten yhdenmukainen ratkaisu immateriaalioikeuksia koskevan sääntelyn systematiikan kanssa.

Toimivaltainen tuomioistuin

Liikesalaisuusdirektiivi ei sisällä säännöksiä toimivaltaisesta tuomioistuimesta.

Toimivaltaisen tuomioistuimen osalta on esityksen valmistelun aikana arvioitu erilaisia toteuttamisvaihtoehtoja. Erityisesti on pohdittu, onko tarkoituksenmukaista sisällyttää uuteen lakiin sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain toimivaltasäännös, jonka mukaan liikesalaisuusriitoja käsitellään keskitetysti yhdessä tuomioistuimessa, eli markkinaoikeudessa. Ensimmäisenä vaihtoehtona

on siten harkittu sitä, että laissa tarkoitettut asiat käsiteltäisiin jatkossakin yksinomaan markkinaoikeudessa. Toisena toteuttamismahdollisuutena on ollut esillä liikesalaisuusasioiden käsitteleminen vain käräjäoikeudessa ja mahdollisesti keskitetysti Helsingin käräjäoikeudessa. Kolmanneksi vaihtoehdoksi on muotoutunut käräjäoikeuden ja markkinaoikeuden osin rinnakkainen toimivalta liikesalaisuusasioissa.

Markkinaoikeuteen keskittämistä vastaan puhuu se, että liikesalaisuudet ja niihin liittyvät riidat poikkeavat monella eri tavoin markkinaoikeudessa käsiteltävistä muista immateriaalioikeuksista ja niitä koskevista riitaisuuksista. Liikesalaisuuden laillinen haltija ei saa yksinoikeutta, vaan sama liikesalaisuus voi olla samalla tai eri oikeusperusteella usean eri tahon hallussa. Liikesalaisuuden sisältö voi myös olla lähtökohtaisesti mitä tahansa teknistä tai taloudellista tietoa, jos tieto täyttää liikesalaisuuden tunnusmerkit. Liikesalaisuussäätely tulee sovellettavaksi huomattavasti useammassa ja monitahoisemmissa yhteyksissä kuin muu immateriaalioikeudellinen sääntely. Lainsäädännössä on lukuisia liikesalaisuuden salassapitovelvollisuuden asettavia säännöksiä ja lisäksi salassapitovelvoitteen asettava sopimusvelvoite on hyvin yleinen liikesopimuksissa ja myös muissakin sopimuksissa, kuten työsopimuksissa. Salassapitovelvollisuus voidaan johtaa muistakin lähteistä. Koska liikesalaisuuden salassapitovelvollisuus ja tarve vedota uuden lain säännöksiin tulee tulemaan selkeästi useammin ja monimuotoisemmin esille kuin mikä nyt on tilanne sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain osalta ja kysymykseen tuleviin riitoihin usein liittyisi muita erimielisyyksiä, ei liikesalaisuusasioiden käsittelyä ole tarkoituksenmukaista eikä myöskään käytännössä mahdollista keskittää yhteen tuomioistuimeen.

Liikesalaisuuden haltijan asemassa ja siten vaatimusten esittäjänä voi olla kuka tahansa luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, jolla on laillinen määräysvalta liikesalaisuuteen. Myös oikeudenloukkaajan asemassa eli vastaajana liikesalaisuuksia koskevilla riidoilla voi olla lähtökohtaisesti kuka tahansa luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö. Kun sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 6 §:n perusteella laissa tarkoitettu kielto voidaan kohdistaa liikesalaisuusasioissa vain elinkeinonharjoittajaan, niin uuden lain mukaisen kieltomääräyksen ja korjaavien toimenpiteiden kohteena voisi olla periaatteessa kuka tahansa henkilö. Kyse ei siten enää olisi aina elinkeinonharjoittajien välisestä erimielisyydestä.

Uusi laki sisältäisi aiempaa huomattavasti kattavammat säännökset liikesalaisuuksien suojasta ja laki tulee siten kattamaan useita sellaisia tilanteita, joiden osalta ei

aikaisemmin ole ollut lakiin perustuvaa liikesalaisuuksien salassapitovelvollisuutta. Koska näihin tilanteisiin liittyviin oikeusriitoihin nykyisin sovelletaan laki- tai sopimusperusteisesti muita kuin sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain oikeuspaikkanormeja, olisi markkinaoikeuden yksinomainen toimivalta kaikissa liikesalaisuusasioissa ratkaisuna vaikeasti toteutettavissa.

Esimerkkinä voidaan todeta, että ehdotettavan lain perusteella henkilöllä olisi salassapitovelvollisuus hänen saatuaan tiedon liikesalaisuudesta, kun häntä sitoo liikesalaisuuden käyttämisen tai ilmaisemisen rajoittamista koskeva sopimus tai velvoite. Tämän perusteella lukuisten ja mitä monimuotoisempien eri sopimusten ja muiden velvoitteiden perusteella syntynyt salassapitovelvollisuus johtaisi siihen, että henkilöllä olisi liikesalaisuutta koskeva oikeudettoman käyttämisen- ja ilmaisemisen kieltö myös uuden lain mukaan. Sopimuksen kohdalla kyse voisi olla nimenomaisesta salassapitosopimuksesta tai tietotaitoa koskevasta lisenssisopimuksesta, mutta näiden lisäksi käytännöllisesti katsoen mistä tahansa muusta sopimuksesta, jossa on liikesalaisuuksien käyttämistä ja ilmaisemista rajoittava salassapitoehto. Näitä sopimuksia koskevat riidat käsitellään nykyisin lähtökohtaisesti oikeudenkäymiskaaren 10 luvun tai oikeuspaikkasopimuksen perusteella toimivaltaisessa käräjäoikeudessa tai välityssopimuksen perusteella välimiesoikeudessa. Mikäli riidan kohteena on edes osittain salassapitovelvollisuutta koskeva ehto ja osapuoli haluaisi esittää uuteen lainsäädäntöön perustuvia vaatimuksia, johtaisi markkinaoikeuden yksinomainen toimivalta näitä asioita käsiteltäessä kestävämpään tilanteeseen. Salassapitovelvollisuutta koskeva riita jouduttaisiin käsittelemään markkinaoikeudessa ja muu sopimus lähtökohtaisesti toisessa riidanratkaisumenettelyssä, mikä ei olisi tavoiteltava oikeustila eikä prosessiekonomisesti perusteltua.

Tietyissä tilanteissa markkinaoikeuden toimivalta voisi kattaa itse liikesalaisuutta koskevan sopimusehdon lisäksi muut olennaisesti samasta perusteesta johtuvat riita-asiat, kuten tilanne on oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 5 §:n mukaan käsiteltäessä immateriaalioikeudellisia asioita markkinaoikeudessa. Ei ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista, että yhtä sopimusehtoa koskevan yksinomaisen oikeuspaikkasäännöksen vuoksi koko pääsopimusta koskeva riita käsiteltäisiin markkinaoikeudessa. Salassapitovelvoite on myös tavanomaisesti yksi sopimuksen useista sivuvelvoitteista. Tällaisten sopimusriitojen käsitteleminen markkinaoikeudessa tulisi myös lisäämään merkittävästi sen käsiteltäväksi tulevia asioita ja laajentamaan sen toimintakenttää immateriaalioikeuskysymysten ulkopuolisiin

sopimusoikeudellisiin kysymyksiin. Tämä rajaisi myös osapuolten mahdollisuuksia sopia haluamallaan tavalla oikeuspaikasta, koska osapuolet eivät voisi sopia erityistuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvan asian oikeuspaikasta.

Tilanne olisi lähtökohtaisesti samanlainen, kun kyseessä on ehdotettavan lain mukainen muu kuin sopimukseen perustuva salassapitovelvoite. Tällainen liikesalaisuuden käyttämistä tai ilmaisemista rajoittava velvoite voi seurata esimerkiksi laista, asetuksesta, määräyksestä, yhteisön säännöistä tai alan käytännesäännöistä. Näitä koskevien riitojen oikeuspaikka on samalla tavoin kuin sopimusvelvoitteiden kohdalla muu kuin markkinaoikeus ja markkinaoikeuden yksinomainen toimivalta näissä asioissa olisi ongelmallinen ja epätarkoituksenmukainen.

Ehdotettavan lain mukaan liikesalaisuutta ei saa käyttää tai ilmaista oikeudettomasti henkilö, joka on saanut tiedon liikesalaisuudesta suorittaessaan tehtävää toisen puolesta tai muuten luottamuksellisessa liikesuhteessa. Tämän myötä ehdotettava laki asettaisi salassapitovelvoitteen myös sellaisessa liikesuhteessa, jossa ei olisi nimenomaisesti sovittu salassapidosta. Markkinaoikeuden yksinomainen toimivalta ehdotettavan lain mukaisissa vaatimuksissa voisi johtaa siihen, että liikesalaisuuden salassapitovelvollisuuden osalta oikeuspaikkana olisi markkinaoikeus, vaikka sopimukseen liittyvien riitojen oikeuspaikka olisi muutoin kärjäoikeus.

Myös palvelussuhteen ollessa kyseessä markkinaoikeuden yksinomainen toimivalta olisi ongelmallinen. Tällöin kysymys on tyypillisimmillään työsuhteesta ja olisi kohtuutonta, jos työntekijä joutuisi vastaamaan kärjäoikeudessa työsopimuslain rikkomiseen perustuvaan vaatimukseen ja markkinaoikeudessa ehdotettuun lakiin perustuvaan vaatimukseen. Tilanne olisi sama silloin, kun riita-asiassa vastaajana ovat yhteisön ja säätiön johtohenkilöt, joilla on ehdotetun lain perusteella liikesalaisuuksia koskeva salassapitovelvollisuus.

Turvaamistoimia koskevien vaatimusten käsittely olisi niin ikään ongelmallista. Jos esimerkiksi sopimusrikkomuksessa ehdotettavan lain mukaista liikesalaisuuden käyttämisen tai ilmaisemisen väliaikaista kieltoa koskeva asia käsiteltäisiin markkinaoikeudessa, mutta muu sopimusrikkomus taas kärjäoikeudessa yleisen turvaamistoimisäännöksen perusteella, hankaloittaisi tämä henkilöä saamasta nopeasti oikeussuojaa. Lisäksi rinnakkaiset turvaamistoimiprosessit olisivat epätarkoituksenmukaiset ja järjestelmä prosessieconomisesti kestävä.

Oikeuspaikkasäännöstä harkittaessa on otettava lisäksi huomioon markkinaoikeuden asema erityistuomioistuimena. Ensinnäkin markkinaoikeuden käräjäoikeutta korkeampi oikeudenkäyntimaksu nostaisi erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten osalta kynnystä saattaa käytännössä tavanomaista sopimusriitaa koskeva asia vireille tuomioistuimessa silloin, kun asiassa on liikesalaisuuden luottamuksellisuuteen liittyvä kytkentä. Toiseksi markkinaoikeuden tuomioon sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mukaisissa liikesalaisuusasioissa haetaan muutosta oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 7 luvun 4 §:n mukaan korkeimmalta oikeudelta, jos korkein oikeus myöntää asiassa valitusluvan. Koska ehdotettava laki laajentaisi lakisääteistä salassapitovelvollisuutta mitä erinäisimpiin liikesalaisuusasioihin, rajoittaisi tavanomaisesta poikkeava oikeusastejärjestys mahdollisuutta hakea muutosta esimerkiksi tavanomaisessa sopimusriita-asiasa annettuun tuomioon asianosaisten kannalta kohtuuttomalla tavalla. Tällaiset riita-asiat tulisikin edelleen käsitellä toisessa oikeusasteessa hovioikeudessa.

Edellä selostetun perusteella ei olisi tarkoituksenmukaista keskittää uuteen lakiin perustuvien vaatimusten käsittelyä yksinomaisesti erityistuomioistuimena toimivalle markkinaoikeudelle. Siksi esityksessä ehdotetaan, että uuteen lainsäädäntöön perustuvat vaatimukset tutkittaisiin lähtökohtaisesti käräjäoikeudessa.

Koska liikesalaisuuksia koskevat asiat voivat tulla esille mitä erinäisimmissä oikeussuhteissa, ei myöskään ole tarkoituksenmukaista keskittää asioiden käsittelyä Helsingin käräjäoikeuteen. Keskittämisestä seuraisi osin samoja ongelmia kuin asioiden keskittämisestä markkinaoikeuteen. Riidat saattavat koskea suurelta osin muita kysymyksiä kuin liikesalaisuuksien salassapitovelvollisuutta. Riidan osapuolina voi olla yksityishenkilöitä ja pienyrityksiä ja riitojen intressi voi olla alhainen. Perusteita näiden asioiden keskittämiselle vain Helsingin käräjäoikeuteen ei ole. Onkin tarkoituksenmukaista, että myös ehdotetussa laissa tarkoitettavat vaatimukset käsitellään samassa tuomioistuimessa, missä käsitellään muut kyseiseen sopimukseen tai oikeussuhteeseen liittyvät riidat. Yleisten oikeuspaikkannormien salliessa sekä rikosoikeudelliset että yksityisoikeudelliset vaatimukset voitaisiin tällöin myös esittää samassa tuomioistuimessa.

Jos ehdotettavaan lainsäädäntöön liittyvät riidat jatkossa aina käsiteltäisiin käräjäoikeudessa, jäisi hyödyntämättä markkinaoikeuden liikesalaisuuksia koskeva erityisasiantuntemus liikesalaisuusasioiden käsittelyssä. Markkinaoikeus ja sitä edel-

tävä markkinatuomioistuimien ovat pitkään käsitelleet sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mukaisia elinkeinonharjoittajien välisiä liikesalaisuusasioita. Erityisesti teknisiä liikesalaisuuksia koskevissa kysymyksissä, kuten käsiteltäessä patentoitavaan tuotteeseen tai valmistusmenetelmään rinnastettavaa liikesalaisuutta, markkinaoikeuden asiantuntemus olisi eduksi asian käsittelyssä. Samoin esimerkiksi tietotaitoa koskevia sopimuksia koskevien riita-asioiden käsittelyssä markkinaoikeudella on erityisasiantuntemusta. Liikesalaisuuksien hankkimista, käyttämistä tai ilmaisemista koskevat kysymykset voivat tulla esille myös muiden immateriaalioikeudellisten asioiden käsittelyn yhteydessä ja olisi ongelmallista, jos markkinaoikeus ei voisi tutkia näihin liittyviä ehdotetun lain mukaisia vaatimuksia.

Tämän vuoksi olisi tarkoituksenmukaista, että myös markkinaoikeudella olisi toimivalta tutkia ehdotetussa laissa tarkoitettuja vaatimuksia. Koska sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain perusteella markkinaoikeus on käytännössä ollut toimivaltainen tutkimaan sanottuun lakiin perustuvia elinkeinonharjoittajien välisiä liikesalaisuusriitoja, olisi perusteltua, että myös jatkossa markkinaoikeudella olisi tällainen toimivalta. Näin ollen esitetään, että käräjäoikeuden yleisen toimivallan rinnalla markkinaoikeudella olisi toimivalta käsitellä ehdotetussa laissa tarkoitettu vaatimus, kun vaatimus kohdistuu oikeushenkilöön tai elinkeinotoimintaa harjoittavaan luonnolliseen henkilöön.

5.3 Keskeiset ehdotukset

5.3.1 Ehdotettava liikesalaisuuslaki

Eesityksessä ehdotetaan, että liikesalaisuusdirektiivin täytäntöönpano toteutettaisiin säätämällä liikesalaisuuksien suoja koskeva uusi erillislaki. Samalla liikesalaisuuksien suoja koskeva sääntely sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetusta laista kumottaisiin. Ehdotuksen perusteita on selostettu edellä jaksossa 5.2.

Liikesalaisuusdirektiivi on soveltamisalaltaan yleinen, ja jäsenvaltioiden on pantava direktiivi täytäntöön siten, että direktiivin mukaiset menettelyt, toimenpiteet ja oikeussuojakeinot ovat saatavilla kaikissa liikesalaisuuksien loukkausta koskevissa tilanteissa. Käytännössä eräiden oikeussuojakeinojen käyttö jäänee harvinaiseksi

esimerkiksi työnantajan ja työntekijän välisessä suhteessa. Niiden soveltamista tällaisissa tilanteissa ei kuitenkaan voida kategorisesti sulkea pois.

Liikesalaisuusdirektiivi koskee myös palveluita. Direktiivin johdanto-osan 26 ja 27 perustelukappaleissa on nimenomaisesti mainittu erikseen liikesalaisuuden käyttäminen palvelujen tarjoamiseen. Direktiiviä vastaavasti uusi liikesalaisuuslaki koskee myös palveluita.

Ehdotetun lain soveltamisala olisi yleinen, ja laki täydentäisi muualla lainsäädännössä olevaa liikesalaisuuksien suojaa koskevaa sääntelyä. Näin ollen muun muassa ehdotettavan lain 2 §:n 1 kohdan mukaista liikesalaisuuden määritelmää sovellettaisiin myös silloin, kun olisi tarpeen ratkaista, onko kyseessä muussa laissa tarkoitettu liikesalaisuus. Ehdotettavaan lakiin sisältyvät menettelyt, toimenpiteet ja oikeussuojakeinot voisivat tulla sovellettavaksi myös esimerkiksi muussa laissa asetetun salassapitovelvollisuuden rikkomisen johdosta. Liikesalaisuuksien suojasta on lisäksi voimassa, mitä muussa laissa erikseen säädetään. Siltä osin kun liikesalaisuuksien suojasta säädetään toisin muussa laissa, sovellettaisiin kyseistä lakia ehdotettavan lain sijaan.

Liikesalaisuuden määritelmä

Uuteen liikesalaisuuslakiin ehdotetaan otettavaksi liikesalaisuuden määritelmä. Määritelmä olisi uusi ja se olisi yhdenmukainen liikesalaisuusdirektiivin määritelmän kanssa. Määritelmällä ei kuitenkaan muutettaisi vallitsevaa oikeustilaa, eli tarkoitus on, että eri laeissa käytettävät käsitteet liikesalaisuus, liike- ja ammattisalaisuus, ammatti- ja liikesalaisuus ja yrityssalaisuus jatkossakin tulkittaisiin tarkoittavan hyvin pitkälle samaa asiaa. Uuden liikesalaisuuslain määritelmän mukainen liikesalaisuus olisi pitkälti yhdenmukainen rikoslain 30 luvun 11 §:ssä määritellyn yrityssalaisuuden kanssa, vaikka kyseisessä rikoslain pykälässä mainitaan liike- tai ammattisalaisuuden lisäksi muu vastaava elinkeinotoimintaa koskeva tieto.

Jotta tieto olisi ehdotetun lain mukaan liikesalaisuus, tiedon on täytettävä määritelmän kolme vaatimusta.

Liikesalaisuuden olisi ensinnäkin oltava salaista tietoa, joka ei ole kokonaisuutena tai osiensa täsmällisenä kokoonpanona ja yhdistelmänä tällaisia tietoja tavan-

omaisesti käsitteleville henkilöille yleisesti tunnettua tai helposti selville saatavissa. Liikesalaisuus olisi siten rajoitetun henkilöpiirin tiedossa. Liikesalaisuus ei olisi kuitenkaan yksinoikeus, vaan sama tieto voisi olla yhtä aikaa useamman tahon liikesalaisuus. Liikesalaisuus voi esimerkiksi olla tunnettu useammassa saman alan yrityksessä. Toisaalta se, että tieto ei saa olla yleisesti tunnettua tarkoittaisi sitä, että liikesalaisuutena ei voisi pitää sellaista yleistä kokemusta ja taitoa, jotka henkilöt ovat hankkineet osana tavanomaista työskentelyään ja ammattitaitoaan.

Määritelmän mukaan liikesalaisuudella olisi myös oltava elinkeinotoiminnassa taloudellista arvoa. Taloudellinen arvo ei edellyttäisi sitä, että tietoa jo hyödynnetään elinkeinotoiminnassa. Riittävää on, että tiedon taloudellinen arvo on mahdollista. Tiedolla olisi kuitenkin oltava yhteys elinkeinotoimintaan, joten luottamuksellinen yksityiselämään liittyvä tieto ei tulisi suojattavaksi ehdotetulla lailla liikesalaisuutena.

Lisäksi liikesalaisuudelta edellytettäisiin, että liikesalaisuuden laillinen haltija on ryhtynyt kohtuullisiin toimenpiteisiin pitääkseen tiedon salassa. Vaatimus tarkoittaa sitä, että liikesalaisuuksia käsittelevien henkilöiden on oltava tietoisia tiedon luottamuksellisuudesta. Liikesalaisuuden haltijan riittäviä toimenpiteitä olisi tarkasteltava tapauskohtaisesti. Tietoja voitaisiin suojata esimerkiksi tietojärjestelmien ja fyysisten tilojen turvajärjestelyillä tai tiedon luottamuksellisuus voitaisiin kirjata yrityksen ja sen henkilöstön tai yrityksen ja sen yhteistyökumppanien välisiin salassapitositoumuksiin.

Liikesalaisuuden oikeudeton hankkiminen

Uuteen lakiin otettaisiin säännökset siitä, mikä on liikesalaisuuden oikeudetonta hankkimista.

Säännös sisältäisi yleisen kiellon hankkia tai yrittää hankkia liikesalaisuutta oikeudettomasti. Lisäksi säännöksessä määriteltäisiin tarkemmin oikeudettomat liikesalaisuuden hankkimistavat. Liikesalaisuutta ei saisi hankkia anastamalla, eikä luvottomasti kopioimalla, jäljentämällä tai havainnoimalla liikesalaisuuden haltijan asiakirjoja, esineitä, materiaaleja, aineita tai sähköisiä tiedostoja. Lisäksi liikesalaisuutta ei saisi hankkia millään muullakaan hyvän liiketavan vastaisella menettelyllä. Hyvällä liiketavalla tarkoitettaisiin rehellisen ja kunniallisen elinkeinonharjoittajan noudattamaa menettelyä, joka ei sisällä kilpailijan kannalta arveluttavia piirteitä. Hyvä lii-

ketapa määräytyisi kuitenkin tarkemmin tapauskohtaisesti. Oikeudetonta olisi myös liikesalaisuuden hankkiminen tilanteessa, jossa henkilö on tiennyt tai hänen olisi pitänyt tietää, että liikesalaisuus on saatu suoraan tai välillisesti henkilöltä, joka on itse oikeudettomasti käyttänyt liikesalaisuutta tai ilmaissut sen.

Uuteen lakiin otettaisiin säännökset myös tilanteista, joissa liikesalaisuuden hankkiminen ei olisi oikeudetonta. Nykyisin liikesalaisuuden sallittuja hankkimistapoja ei ole määritelty laissa. Liikesalaisuuden saisi säännöksen mukaan hankkia itsenäisesti keksimällä tai luomalla. Liikesalaisuus ei ole yksinoikeus. Säännös turvaisi sen, että liikesalaisuuden voi useampi eri elinkeinonharjoittaja tai muu taho keksiä tai luoda itse toisista riippumatta. Liikesalaisuuden saisi säännöksen mukaan hankkia myös niin sanotulla käänteismallinnuksella eli selvittämällä liikesalaisuuden laillisesti hankitusta tuotteesta sitä havainnoimalla, tutkimalla, purkamalla tai testaamalla. Lisäksi liikesalaisuuden voisi hankkia muulla hyvän liiketavan mukaisella tavalla. Säännöksellä korostettaisiin sitä, että jos kysymys ei ole hyvän liiketavan vastaisesta oikeudettomasta liikesalaisuuden hankkimisesta, liikesalaisuuden hankkiminen olisi sallittua.

Liikesalaisuuden hankkiminen ei olisi myöskään oikeudetonta, jos liikesalaisuus on saatu osana työntekijöiden tai heidän edustajiensa tiedonsaantia tai kuulemista koskevan oikeuden käyttämisestä. Kysymys voisi olla esimerkiksi yhteistoimintamenettelystä, jonka yhteydessä työntekijät tai heidän edustajat saisivat yhteistoimintamenettelyä varten tiedon liikesalaisuudesta.

Liikesalaisuuden oikeudeton käyttäminen ja ilmaiseminen

Uuteen lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset siitä, mikä on liikesalaisuuden oikeudetonta käyttämistä ja ilmaisemista. Ehdotettavassa laissa käytetyssä ilmaisussa ”oikeudeton käyttäminen ja ilmaiseminen” sana ”oikeudeton” liittyy sekä käyttämiseen että ilmaisemiseen. Tämä koskee termien käyttöä myös muussa yhteydessä, ellei asiayhteydestä muuta ilmene.

Säännös sisältäisi ensinnäkin yleisen kiellon käyttää tai ilmaista liikesalaisuutta, joka on ehdotettavaan lakiin sisältyvän säännöksen mukaan hankittu oikeudettomasti. Lisäksi ehdotettavaan lakiin otettaisiin säännös siitä, että joka toisen palveluksessa ollessaan on saanut tiedon liikesalaisuudesta, ei saa sitä palvelusaikanaan oikeudet-

tomasti käyttää tai ilmaista. Voimassa olevan sopimattomasta menettelystä elinkeinoiminnassa annetun lain 4 §:n 2 momentin mukaan, joka elinkeinonharjoittajan palveluksessa ollessaan on saanut tiedon liikesalaisuudesta, ei saa sitä palvelusaikaan oikeudettomasti käyttää eikä ilmaista hankkiakseen itselleen tai toiselle etua tai toista vahingoittaakseen. Ehdotetussa pykälässä ei enää mainittaisi edun hankkimis- tai vahingoittamistarkoitusta. Muutoksella pyritään yhtenäistämään sääntelyä työsopimuslain liikesalaisuutta koskevan säännöksen kanssa, jossa kieltö ei edellytä edun hankkimis- tai vahingoittamistarkoitusta. Salassapitovelvollisuus rajoittuu säännöksessä palvelusaikaan, mutta velvollisuutta voitaisiin sopimuksin pidentää.

Uudessa laissa säädettäisiin muistakin tilanteista, joissa liikesalaisuus on sinänsä saatu laillisella tavalla haltuun, mutta näin hankitun liikesalaisuuden oikeudeton käyttäminen ja ilmaiseminen olisi kiellettyä. Sääntely kattaisi nimenomaisesti yhteisön tai säätiön hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenet, toimitusjohtajan, tilintarkastajat ja selvitysmiehet ja näihin rinnastettavat tehtävät sekä yrityksen sanerausmenettelyn. Säännöksessä luetellut henkilöt olisivat soveltuvin osin vastaavat kuin yrityssalaisuuden rikkomista koskevan rikoslain 30 luvun 5 §:n 1 momentissa tarkoitettut henkilöt. Ehdotetussa laissa kiellettäisiin myös yleisesti oikeudeton liikesalaisuuden käyttäminen tai ilmaiseminen silloin, jos henkilö on saanut tiedon liikesalaisuudesta suorittaessaan tehtävää toisen puolesta tai muuten luottamuksellisessa liikesuhteessa. Ehdotettavassa säännöksessä salassapitovelvoite asetettaisiin koskemaan yleisesti luottamuksellista liikesuhdetta, koska luottamuksellisen tiedon määrä on yrityksissä nykyisin merkittävä ja yritysten väliset yhteistoimintamallit ovat erittäin monimuotoisia. Ehdotetut liikesalaisuuden käyttämistä ja ilmaisemista koskevat kiellot olisivat ajallisesti rajoittamattomia.

Lisäksi säännöksessä mainittaisiin erikseen se, että liikesalaisuutta ei saisi oikeudettomasti käyttää tai ilmaista henkilö, jota sitoo liikesalaisuuden käyttämistä tai ilmaisemista rajoittava sopimus tai velvoite.

Oikeudetonta olisi myös liikesalaisuuden käyttäminen tai ilmaiseminen tilanteessa, jossa henkilö tietää tai hänen pitäisi tietää, että liikesalaisuus on saatu suoraan tai välillisesti henkilöltä, joka on itse oikeudettomasti käyttänyt liikesalaisuutta tai niin ilmaissut sen. Säännöksen tarkoituksena on estää liikesalaisuuden oikeudeton käyttäminen tai ilmaiseminen myös, jos liikesalaisuus siirtyy oikeudettomasti eteenpäin uudelle henkilölle. Säännös kattaisi henkilön tietoisuuden liikesalaisuuden saamis-

hetkellä ja myös myöhemmin, jos henkilö tulee tietoiseksi esimerkiksi liikesalaisuuden haltijan ilmoituksen johdosta, että liikesalaisuus on peräisin henkilöltä, joka oikeudettomasti käytti liikesalaisuutta tai oikeudettomasti ilmaisi sen.

Sääntely kieltäisi liikesalaisuuden oikeudettoman käytön tilanteessa, jossa kysymys on liikesalaisuutta loukkaavista tavaroista, jos henkilö tällöin tietää tai hänen pitäisi tietää, että tavaran suunnittelussa, ominaisuuksissa, toiminnassa, tuotantoprosessissa tai markkinoinnissa saadaan merkittävää hyötyä oikeudettomasti hankitusta, käytetystä tai ilmaistusta liikesalaisuudesta.

Väärinkäytöksen ja laittoman toiminnan paljastaminen ja sananvapauden käyttäminen

Uudessa laissa säädettäisiin mahdollisuudesta ilmoittaa väärinkäytöksistä ja laittomasta toiminnasta yleisen edun suojaamiseksi liikesalaisuuksien suojasta huolimatta. Lisäksi yksittäistapauksessa sananvapauden käyttö voisi oikeuttaa liikesalaisuuden hankkimisen, käyttämisen tai ilmaisemisen yleisen edun suojaamiseksi, vaikka kysymys ei olisi väärinkäytöksen tai laittoman toiminnan paljastamisesta. Sananvapautta koskevan poikkeuksen soveltuminen tulisi käytännössä arvioitavaksi lähinnä tiedotusvälineiden toiminnan osalta. Säännökset olisivat uusia, mutta niillä ei ole tarkoitus muuttaa nykyistä oikeustilaa liikesalaisuuksien suojan ja sananvapauden välisestä suhteesta.

Säännöksellä pyrittäisiin ensinnäkin suojaamaan ilmiantajaa, joka yleisen edun suojaamiseksi hankkii tai ilmaisee liikesalaisuuden tai käyttää liikesalaisuutta väärinkäytöksen taikka väärän tai laittoman toiminnan paljastamiseksi. Ilmiantaja voisi näissä olosuhteissa paljastaa liikesalaisuudeksi luokiteltavan tiedon esimerkiksi viranomaiselle, muulle asianmukaiselle taholle tai yleisesti. Säännöstä sovellettaessa olisi tehtävä intressipunnintaa toisaalta liikesalaisuuden haltijan liikesalaisuuden säilyttämisen intressin sekä toisaalta väärinkäytöksen tai laittoman toiminnan ilmi tulemisen ja yleisen edun välillä. Harkinta olisi tehtävä tapauskohtaisesti. Voidaan katsoa, että esimerkiksi vakava uhka ihmisten terveydelle tai ympäristölle oikeuttaisi liikesalaisuuden paljastamisen ulkopuoliselle. Toisaalta jos elinkeinonharjoittajalla on toimiva väärinkäytösten ilmoituskanava ja ilmoitettuihin väärinkäytöksiin myös puututaan, ei henkilöllä yleensä ole tarvetta paljastaa liikesalaisuuden sisältävää tietoa yrityksen ulkopuolisille. Harkinnassa olisi otetta-

va huomioon EIT:n ratkaisut ilmiantajan suojasta ja sananvapauden käyttämisestä demokraattisessa yhteiskunnassa.

Liikesalaisuuden ilmaiseminen työntekijän edustajalle

Uuteen lakiin ehdotetaan poikkeussäännöstä liikesalaisuuden suojasta tilanteessa, jossa työntekijä ilmaisee liikesalaisuuden työntekijän edustajalle. Ehdotetun säännöksen mukaan liikesalaisuuden ilmaisemisen pitää olla välttämätöntä edustajan lain tai työehtosopimuksen mukaisten tehtävien hoitamiseksi. Välttämättömyyttä arvioitaisiin tapauskohtaisesti. Liikesalaisuuden ilmaiseminen edustajalle voisi olla välttämätöntä esimerkiksi silloin, kun työnantaja irtisanoo työntekijän työsopimuksen sellaisella perusteella, jolla on liittymäkohta työntekijän epäiltyyn liikesalaisuuden oikeudettomaan käyttöön. Luottamusmies, luottamusvaltuutettu tai muu lain tai työehtosopimuksen mukainen edustaja ei luonnollisesti saisi käyttää liikesalaisuutta muuhun tarkoitukseen kuin edustajan lain tai työehtosopimuksen mukaisen tehtävien hoitamiseksi.

Kielto, korjaavat toimenpiteet ja väliaikainen kielto

Uuteen liikesalaisuuslakiin ehdotetaan otettavaksi säännös kiellosta ja korjaavista toimenpiteistä. Ehdotetun säännöksen nojalla tuomioistuin voisi liikesalaisuuden haltijan vaatimuksesta kieltää sitä, joka olisi vastoin ehdotetun lain säännöksiä hankkinut tai ilmaissut liikesalaisuuden tai käyttänyt sitä, jatkamasta tai toistamasta liikesalaisuutta loukkaavaa tekoa taikka ryhtymästä tällaiseen tekoon. Kiellon avulla pyritään lopettamaan liikesalaisuuksien oikeudeton hankkiminen, käyttäminen tai ilmaiseminen sekä estämään tällainen menettely tulevaisuudessa. Ehdotetun säännöksen nojalla tuomioistuin voisi myös määrätä vetämään liikesalaisuutta loukkaavan tavarain pois markkinoilta tai määrätä sen muutettavaksi tai tuhottavaksi. Toimenpiteet voidaan kohdistaa vain sellaisiin tavaroihin, joiden on todettu loukkaavan liikesalaisuutta. Samoin tuomioistuin voisi määrätä tuhoamaan kokonaan tai osittain taikka tarvittaessa luovuttamaan kokonaan tai osittain liikesalaisuuden sisältävät tai sen käsittävät asiakirjat, esineet, materiaalit, aineet tai sähköiset tiedot liikesalaisuuden haltijalle. Edellä mainittujen korjaavien toimenpiteiden avulla pyritään palauttamaan markkinatilanne sellaiseksi kuin se olisi ollut ilman loukkausta sekä ehkäisemään loukkauksen jatkaminen. Ehdotetun säännöksen mukaan kielto ilmaista tai käyttää liikesalaisuutta voidaan kohdistaa myös henkilöön, joka

on saanut tiedon liikesalaisuudesta uuden liikesalaisuuslain 4 §:n 2–4 momentin mukaisissa olosuhteissa, jos on ilmeistä, että tämä on ryhtynyt toimenpiteisiin liikesalaisuuden oikeudettomaksi ilmaisemiseksi tai käyttämiseksi. Kyseisen kiellon määrittäminen edellyttäisi käytännössä välitöntä liikesalaisuuden loukkauksen vaaraa.

Tuomioistuimen on kiinnitettävä huomiota siihen, ettei kiellosta tai korjaavasta toimenpiteestä aiheudu turvattavaan etuuteen nähden kohtuutonta haittaa vastaajalle, muiden oikeuksille tai yleiselle edulle.

Uudessa liikesalaisuuslaissa ehdotetaan myös säädettäväksi, että edellä mainittu kielto voidaan määrätä väliaikaisena, jos kantaja saattaa todennäköiseksi, että liikesalaisuus on olemassa ja että kantaja on liikesalaisuuden haltija ja että hänen oikeuttaan loukataan tai loukkaus on välittömästi toteutumassa. Jos kielto koskee loukkaavaksi väitettyjen tavaroiden tuotantoa, tarjoamista tai saattamista markkinoille taikka niiden tuontia, vientiä tai varastointia tällaisia tarkoituksia varten, voidaan kiellon määräämisen yhteydessä määrätä tavaroiden takavarikoinnista tai luovutuksesta.

Vahingonkorvaus ja käyttökorvaus

Uuteen liikesalaisuuslakiin ehdotetaan vahingonkorvaussäännöstä, jonka lähtökohtana olisi tosiasiallisen vahingon korvaaminen täysimääräisenä, jos loukkaus on tehty tahallisesti tai tuottamuksellisesti. Ehdotetun vahingonkorvausta koskevan pykälän tavoitteena on, ettei liikesalaisuutta loukannut henkilö voisi hyötyä oikeudettomasta toimintatavasta ja vahinkoa kärsinyt liikesalaisuuden haltija palautettaisiin mahdollisuuksien mukaan tilanteeseen, joka olisi vallinnut ilman kyseistä toimintatapaa.

Vahingonkorvausta koskevassa pykälässä ehdotetaan säädettäväksi vaihtoehtoisesta vahingonkorvauksen määrittämisen tavasta, jossa vahingonkorvaus määritettäisiin vastaamaan niiden lisenssimaksujen tai maksujen määrää, jonka oikeudenloukkaaja olisi joutunut suorittamaan, jos hän olisi pyytänyt lupaa käyttää liikesalaisuutta.

Tuomioistuimen olisi vahingonkorvauksen määrää arvioidessaan otettava huomioon kaikki esiin tulevat seikat. Vahingonkorvausta koskeva säännös sisältäisi myös työsuhteen osalta viittaukset asianomaisiin korvausvastuuta koskeviin säännöksiin.

Uuteen liikesalaisuuslakiin ehdotetaan säännöstä käyttökorvauksesta, joka voitaisiin pykälässä säädettyjen edellytysten täytyessä määrätä maksettavaksi liikesalaisuuden haltijalle kiellon asettamisen tai korjaavien toimenpiteiden määräämisen sijaan. Erona vahingonkorvaukseen käyttökorvauksessa korvattaisiin liikesalaisuuden hyödyntämistä tuomioistuimen ratkaisun antamisen jälkeen. Ehdotettu sääntely tulisi sovellettavaksi tilanteessa, jossa vastaaja olisi saanut liikesalaisuuden suoraan tai välillisesti toiselta henkilöltä esimerkiksi ostamalla tai lisenssisopimuksen kautta. Jos vastaaja ei olisi alun perin liikesalaisuuden saadessaan ja alkaessaan käyttää sitä tiennyt eikä hänen vallitsevissa olosuhteissa pitänytkään tietää, että henkilö, jolta hän on saanut liikesalaisuuden, ei olisi saanut sitä käyttää tai ilmaista, voisi hän vastatessaan 8 §:ssä tarkoitettuun vaatimukseen pyytää, että kiellon määräämisen tai korjaavan toimenpiteen suorittamisvelvoitteen sijaan hänet veloitettaisiin suorittamaan käyttökorvausta. Käyttökorvauksen määräämiseksi seuraavien edellytysten olisi täytyttävä: 1) vastaaja ei alkaessaan käyttää liikesalaisuutta tiennyt eikä tämän olisi pitänyt tietää, että liikesalaisuus oli saatu taholta, joka oli oikeudettomasti käyttänyt liikesalaisuutta tai ilmaissut sen 2) kiellon tai korjaavan toimenpiteen toteuttaminen aiheuttaisi vastaajalle kohtuutonta haittaa, ja 3) korvaus liikesalaisuuden haltijalle arvioidaan kohtuulliseksi. Pykälän edellytysten täytyessä tuomioistuin voisi määrätä, että vastaaja voisi jatkaa liikesalaisuuden käyttämistä maksamalla liikesalaisuuden haltijalle käyttökorvausta. Ehdotetun sääntelyn avulla pyritään estämään kohtuuttomien tilanteiden syntyminen silloin, kun vastaaja on alkaessaan käyttää liikesalaisuutta ollut vilpittömässä mielessä.

Kanneaika eräissä tapauksissa

Ehdotettu liikesalaisuuslaki sisältää säännöksen, jonka mukaan kiellon tai korjaavien toimenpiteiden määräämistä koskeva kanne on pantava vireille viiden vuoden kuluessa siitä, kun liikesalaisuuden haltija on saanut tiedon liikesalaisuuden loukkauksesta sekä oikeudenloukkaajasta. Kanne olisi kuitenkin aina pantava vireille kymmenen vuoden kuluessa loukkauksen tapahtumisesta. Jos ei kannetta pantaisi vireille edellä mainittujen määräaikojen puitteissa, olisi oikeus nostaa kanne kiellon tai korjaavien toimenpiteiden määräämiseksi menetetty. Kanneajalle asetettu määräaika käynnistyisi vasta siinä vaiheessa, kun liikesalaisuuden haltijalla olisi kanteen nostamiseksi riittävät tiedot loukkauksesta sekä oikeudenloukkaajasta. Ehdotetulla säännöksellä ei olisi vaikutusta esimerkiksi siihen aikaan, jonka kuluessa liikesalaisuuden loukkausta koskeva vahingonkorvauskanne tulisi nostaa.

Asianosaisjulkisuuden rajoittaminen oikeushenkilössä

Uuteen liikesalaisuuslakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka nojalla tuomioistuin voisi asianosaisen pyynnöstä rajoittaa niiden luonnollisten henkilöiden määrää, joilla olisi asianosaisena olevassa oikeushenkilössä oikeus saada oikeudenkäynnissä tieto myös sellaisesta liikesalaisuudesta koskevasta seikasta, joka on määrätty yleisöltä salassa pidettäväksi. Säännös koskisi myös suullista käsittelyä ja ratkaisun julkisuutta.

Kysymyksessä olisi poikkeussäännös, jota siksi olisi tulkittava suppeasti.

Tuomioistuin voisi antaa henkilömäärää rajoittavan määräyksen vain tilanteissa, joissa tuomioistuin olisi oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa tarkoitetulla tavalla liikesalaisuuden julki tulemisen estämiseksi määrännyt oikeudenkäyntiasiakirjan tai sen osan salassa pidettäväksi tai päättänyt suullisen käsittelyn toimittamisesta kokonaan tai tarpeellisilta osin yleisön läsnä olematta. Lisäksi määräyksen antaminen edellyttäisi, että salassa pidettäväksi määrätyn tiedon tuleminen laajalti kysymyksessä olevan oikeushenkilön tietoon aiheuttaisi merkittävästi haittaa tai vahinkoa niille eduille, joiden suojaamiseksi tieto on määrätty salassa pidettäväksi. Kynnys määräyksen antamiselle olisi tavanomaista yleisöjulkisuuden rajoittamista korkeammalla.

Kuten edellä on todettu, koskisi säännös myös ratkaisun julkisuutta. Jos tuomioistuimen ratkaisu määrätään yleisöltä salassa pidettäväksi siltä osin kuin se sisältää liikesalaisuutta koskevan tiedon ja on rajoitettu niiden luonnollisten henkilöiden määrää, joilla on oikeushenkilössä oikeus saada asianosaisena tieto liikesalaisuudesta tai osallistua suulliseen käsittelyyn, jossa salassa pidettävää tietoa tuodaan ilmi, voitaisiin asianosaisen oikeutta saada salassa pidettäväksi määrätyn tiedon sisältävä ratkaisu toisen asianosaisen pyynnöstä edellä todetuin edellytyksin rajoittaa kosemaan vain rajoitettua määrää luonnollisia henkilöitä.

Luonnollisten henkilöiden määrää ei saisi rajoittaa, jos rajoittaminen voisi vaarantaa asianosaisten oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Asianosaisjulkisuuden tehtävänä on varmistaa kontradiktorisen periaatteen toteutuminen oikeudenkäynnissä. Kynnys sille, että asianosaisjulkisuutta missään muodossa rajoitetaan, on siksi korkea. Luonnollisten henkilöiden määrän rajoittaminen ei saisi vaarantaa asianosaisten tasapuolista asemaa oikeudenkäynnissä.

Tehdessään päätöksen luonnollisten henkilöiden määrän rajoittamisesta, tuomioistuimen olisi asianosaisia kuultuaan nimettävä ne henkilöt, joilla olisi täysi tiedonsaanti- ja osallistumisoikeus.

Luonnollisten henkilöiden määrän rajoittamista koskevan ratkaisun tekemisessä noudatettaisiin oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 6 luvun menettelyä koskevia säännöksiä. Luvussa säädetään muun muassa päätöksenteossa noudatettavasta menettelystä, tuomioistuimen kokoonpanosta, uudelleen käsittelystä ja muutoksenhausta. Säännöksiä olisi sovellettava soveltuvin osin ja ehdotettua säännöstä täydentävästi. Esimerkiksi asianosaista olisi aina kuultava ennen ratkaisun tekemistä, eikä kuulemisesta voisi oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain asiaan osalliseen sovellettavan 30 §:n 1 momentin nojalla luopua.

Oikeuspaikka

Liikesalaisuusasioita koskevan oikeuspaikan osalta on harkittu kolmea erilaista toteuttamisvaihtoehtoa. Ensinnäkin ehdotetussa laissa tarkoitettuja vaatimuksia voitaisiin käsitellä sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mukaisella tavalla yksinomaisesti markkinaoikeudessa. Toisena vaihtoehtona on harkittu asioiden käsittelyä yksinomaisesti käräjäoikeudessa ja kolmantena vaihtoehtona on ollut esillä käräjäoikeuden ja markkinaoikeuden osittain rinnakkainen toimivalta. Viimeksi mainittu vaihtoehto on arvioitu parhaiten turvaavan asianosaisten pääsyn tuomioistuimeen ja liikesalaisuutta koskevien yksityisoikeudellisten vaatimusten tarkoituksenmukaisen käsittelyn. Toteuttamisvaihtoehtoja on selostettu tarkemmin edellä kohdassa 5.2.

Lakiehdotus suojaa liikesalaisuuden haltijaa esimerkiksi liikesalaisuuden oikeudettomalta käyttämiseltä ja ilmaisemiselta monissa sellaisissa tilanteissa, joissa suoja nykyisin perustuu muuhun kuin lakiin. Esimerkiksi ehdotetun lain mukaan liikesalaisuutta ei saa oikeudettomasti käyttää tai ilmaista henkilö, joka on saanut tiedon liikesalaisuudesta olosuhteissa, joissa häntä sitoo liikesalaisuuden käyttämistä tai ilmaisemista rajoittava sopimus tai velvoite. Näin ollen lakiehdotus asettaa liikesalaisuuksien salassapitovelvoitteen ja mahdollistaa lain mukaisten oikeuskeinojen käyttämisen muualta johdettavan velvoitteen perusteella. Vastaavalla tavalla laissa säädettäisiin liikesalaisuuksien salassapitovelvoitteesta luottamuksellisissa liike-

suhteessa. Nykyisin tällaisia velvoitteita koskevia riitoja käsitellään tavanomaisina riita-asioina käräjäoikeudessa ja liikesalaisuuksien salassapitovelvoite on vain pieni osa osapuolten välistä sopimusta tai muuta oikeussuhdetta. On perusteltua, että osapuolten välinen liikesalaisuuden salassapitoa koskeva velvoite ja sen rikkomisen aiheuttamat seuraamukset käsitellään samassa yhteydessä, samassa oikeuspaikassa ja myös samassa oikeudenkäyntimenettelyssä kuin osapuolten välinen muu riitaisuus. Myös muutoksenhaku järjestyy tällöin samalla tavalla. Tämän perusteella esitetään, että muiden riita-asioiden tapaan liikesalaisuutta koskevat riidat käsiteltäisiin lähtökohtaisesti riita-asioiden yleisessä oikeuspaikassa eli käräjäoikeudessa.

Liikesalaisuuksia koskevien erimielisyyksien liittyessä useasti muuhun osapuolten väliseen sopimusriitaan tai erimielisyyteen, ei asioiden käsittelyä myöskään ole perusteltua keskittää yhteen käräjäoikeuteen, kuten Helsingin käräjäoikeuteen. Ehdotuksen mukaan käräjäoikeuksien alueellinen toimivalta määräytyisi oikeudenkäymiskaaren 10 luvun mukaan. Yleisimmin asia käsiteltäisiin vastaajan kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan käräjäoikeudessa, ja vastaajan ollessa oikeushenkilö, oikeushenkilön kotipaikan tai hallinnon hoitamispaikan käräjäoikeudessa. Tämä olisi asianosaisten kannalta usein luontevin oikeuspaikka liikesalaisuusasioissa. Asianosaiset voisivat myös sopia toimivaltaisesta käräjäoikeudesta tai saattaa riitansa välimiesten ratkaistavaksi.

Immateriaalioikeudellisia riita-asioita, kuten patenti- tai tekijänoikeutta koskevat riita-asiat, käsitellään keskitetysti markkinaoikeudessa. Markkinaoikeudella on myös pitkäaikainen kokemus sellaisten elinkeinonharjoittajien välisten liikesalaisuutta koskevien asioiden käsittelystä, joissa vaaditaan liikesalaisuutta loukkaavan toiminnan kieltämistä. Markkinaoikeuden toimivaltaa on näissä asioissa vastikään laajennettu koskemaan myös vahingonkorvausvaatimuksia. Toimivallan laajentamisella poistettiin tarve käsitellä samaan asiaan perustuvia vaatimuksia eri tuomioistuimissa ja lisättiin mahdollisuuksia hyödyntää markkinaoikeuden immateriaalioikeuksia koskevaa erityisasiantuntemusta myös vahingonkorvausasioissa. Sellaisissa liikesalaisuuden hankkimista, käyttämistä tai ilmaisemista koskevissa riita-asioissa, jotka liittyvät esimerkiksi patentoitavaan tuotteeseen tai valmistusmenetelmään, markkinaoikeuden asiantuntemus olisi eduksi asian käsittelyssä. Tämän vuoksi olisi tärkeää, että markkinaoikeus voisi edelleen käsitellä liikesalaisuutta koskevia riita-asioita. Esityksessä ehdotetaan, että myös markkinaoikeus olisi eräissä tilanteissa toimivaltainen käsittelemään liikesalaisuuteen liittyviä riita-asioita. Markkinaoikeuden

toimivallan rajaaminen riidan kohteen perusteella on lakiteknisesti vaikea toteuttaa. Tarkoitus olisi kuitenkin mahdollistaa, että markkinaoikeus voisi käsitellä sellaisia liikesalaisuutta koskevia riita-asioita, joissa riidan kohde on immateriaalioikeustyyppinen ja asianosaiset ovat elinkeinotoimintaa harjoittavia yrityksiä. Markkinaoikeuden toimivalta ehdotetaan siksi rajattavaksi siten, että kanne liikesalaisuutta koskevassa riita-asiassa voidaan markkinaoikeudessa nostaa vain oikeushenkilöä tai elinkeinotoimintaa harjoittavaa luonnollista henkilöä vastaan. Näissä tilanteissa kantajalla olisi vapaus valita, nostaako kanteen käräjäoikeudessa vai markkinaoikeudessa. Jos vastaaja ei ole oikeushenkilö tai elinkeinonharjoittaja, kannetta ei voisi nostaa markkinaoikeudessa, vaan juttu olisi pantava vireille käräjäoikeudessa.

Lakiehdotuksen mukaan liikesalaisuuden loukkauksia koskevat rikosasiat käsiteltäisiin riita-asioden tavoin käräjäoikeudessa. Rikosasian ja riita-asian oikeuspaikka on siten useissa tilanteissa sama, mikä vähentäisi rinnakkaisprosessien vaaraa ja mahdollistaisi asian keskitetyn käsittelemisen. Rikosasian oikeuspaikkana olisi oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 4 luvun mukainen käräjäoikeus eli lähtökohtaisesti rikoksen tekopaikan käräjäoikeus.

Teknisten ohjeiden suoja

Uuteen liikesalaisuuslakiin ehdotetaan siirrettävän nykyiseen sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettuun lakiin sisältyvä teknisten esikuvien ja teknisten ohjeiden suoja. Terminologian yksinkertaistamiseksi teknisistä esikuvista ja teknisistä ohjeista ehdotetaan jatkossa käytettävän käsitettä tekniset ohjeet. Teknisten ohjeiden suoja koskevan sääntelyn ehdotetaan olevan mahdollisimman yhdenmukaista liikesalaisuuksien suoja koskevan sääntelyn kanssa. Näin ollen esimerkiksi seuraamukset ja väliaikaiset oikeussuojakeinot olisivat teknisten ohjeiden osalta vastaavat kuin liikesalaisuuksien osalta.

5.3.2 Muut muutostarpeet

Työsopimuslain muuttaminen

Voimassa olevassa työsopimuslaissa on käytetty käsitettä liike- ja ammattisalaisuus. Esityksessä ehdotetaan käsitteen yhdenmukaistamista liikesalaisuusdirektiivin ja ehdotetun liikesalaisuuslain mukaisesti liikesalaisuudeksi. Esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi sitä, että työntekijä ei saisi työsuhteen kestäessä nimenomaan

oikeudettomasti käyttää hyödykseen tai ilmaista muille työnantajan liikesalaisuuksia. Lisäksi esitykseen ehdotetaan lisättäväksi viittaus liikesalaisuuslakiin kokonaisuudessaan, koska ehdotettu työsopimuslain liikesalaisuuksia koskeva säännös saisi sisältönsä myös ehdotettavasta liikesalaisuuslaista.

Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain muuttaminen

Esityksessä ehdotetaan, että liikesalaisuuksien suojasta säädettäisiin jatkossa uudessa liikesalaisuuslaissa. Tästä syystä liikesalaisuuksien suojaa koskeva sääntely sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetusta laista esitetään kumottavaksi. Lain 11 §:n 1 momenttia ehdotetaan myös muuttavaksi uuden liikesalaisuuslain säätämisen johdosta tehtävän teknisen muutoksen lisäksi siten, että kilpailumenettelyrikkomukset käsiteltäisiin jatkossa Helsingin kärjäoikeuden sijaan oikeudenkäymiskaaren yleisten oikeuspaikka- ja muutoksenhakusäännösten mukaisesti määräytyvissä yleisissä tuomioistuimissa.

Esityksessä ehdotettujen muutosten toteuttaminen edellyttää lisäksi tarkistuksia oikeudenkäymiskaareen, oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettuun lakiin sekä todistelun turvaamisesta teollis- ja tekijänoikeuksia koskevissa riita-asioissa annettuun lakiin.

6 Esityksen vaikutukset

6.1 Yritysvaikutukset

Liikesalaisuuksille lainsäädännössä annetun suojan tasolla voidaan katsoa olevan suuri merkitys lähes kaikille suomalaisille yrityksille niiden koosta riippumatta. Liikesalaisuudet voivat olla hyvin monentyyppistä teknistä ja taloudellista tietoa. Saadakseen suojaa liikesalaisuuden haltijan ei tarvitse ryhtyä esimerkiksi rekisteröintitoimenpiteisiin. Tästä syystä liikesalaisuuksien suoja on tarvittaessa yritysten helposti hyödynnettävissä. Yrityksen liikesalaisuuksien määrä ja liikesalaisuussuojan tarve voi vaihdella yrityksen elinkaaren eri vaiheissa.

Yritykset suojaavat usein liikesalaisuutensa sopimusten avulla. Ehdotetulla lailla ei ole merkittävää vaikutusta yritysten käyttämiin salassapitosopimuksiin, eikä se poista tarvetta niiden käyttämiseen.

Liikesalaisuusdirektiivin avulla EU:n jäsenmaiden liikesalaisuuksien suojaa koskevaa lainsäädäntöä on pyritty yhdenmukaistamaan. Direktiivin täytäntöönpanon myötä EU:n eri jäsenmaissa muun muassa liikesalaisuuden määritelmä on pitkälti yhdenmukainen ja liikesalaisuuksien loukkaustilanteissa on käytettävissä samankaltaisia siviilioikeudellisia oikeussuojakeinoja. Näin ollen on oletettavaa, että liikesalaisuusdirektiivin täytäntöönpanon myötä liikesalaisuuksia toiminnassaan hyödynnettävien, EU:n eri jäsenmaissa toimivien suomalaisten yritysten toimintaedellytykset EU:ssa paranevat. Erityisesti yritykset, jotka toimivat sellaisessa EU:n jäsenvaltiossa, jossa liikesalaisuuksien suojan taso on ennen direktiiviä ollut alhainen, voivat hyötyä liikesalaisuusdirektiivin täytäntöönpanon mukanaan tuomasta liikesalaisuuksien suojan tason parantumisesta kyseisessä maassa. Liikesalaisuuksien suojan tason parantuminen EU:n tasolla voi myös osaltaan edistää rajat ylittävää yritysten yhteistyötä.

Liikesalaisuuksien suojan taso on Suomessa hyvä. Liikesalaisuuksien suojaaminen perustuu Suomessa etenkin toimivaan rikosoikeudelliseen järjestelmään, johon esityksellä ei ole vaikutusta. Teknisen ohjeen väärinkäytön rangaistusseuraamusta koskeva säännös on kuitenkin ehdotettavassa laissa. Ehdotettavalla liikesalaisuuksien suojaa koskevalla lailla on pyritty säilyttämään Suomessa nykyisin voimassa olevan sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mukainen liikesalaisuuksien siviilioikeudellisen suojan taso. Ehdotettuun liikesalaisuuslakiin on myös otettu direktiivistä riippumaton teknisten ohjeiden suoja, joka on valmistelun aikana osoittautunut yritysten kannalta tarpeelliseksi.

Liikesalaisuussuoja tulee usein hyödynnettäväksi yritysten innovaatiotoiminnan yhteydessä. Euroopan unionin teollisoikeuksien viraston heinäkuussa 2017 toteutetun tutkimuksen mukaan suomalaisista innovaatioita tuottavista yrityksistä yli 78 prosenttia käyttää liikesalaisuuksia tuotteita ja prosesseja koskevien innovaatioidensa suojaamiseen.³ Saman tutkimuksen mukaan innovaatioita tuottavien suuryritysten kohdalla liikesalaisuuksien käyttöä koskeva prosenttiosuus on 93,6, kun taas innovaatioita tuottavista pienistä ja keskisuurista yrityksistä vastaava prosenttiosuus on 76,8.

Edellä mainitun Euroopan unionin teollisoikeuksien viraston tutkimuksen mukaan suuret yritykset hyödyntävät innovaatioidensa suojaamisessa usein sekä patenteja että liikesalaisuuksia, kun taas pienet ja keskisuuret yritykset suojaavat innovaatioitaan suurilla yrityksillä useammin pelkkien liikesalaisuuksien avulla. Tästä syystä liikesalaisuuksien suoja on erityisen merkityksellinen pienille ja keskisuurille yrityksille. Se että pienet ja keskisuuret yritykset hyödyntävät useammin innovaatioidensa suojaamisessa pelkkiä liikesalaisuuksia johtuu usein näiden yritysten suurilla yrityksillä pienemmistä resursseista ja niistä kustannuksista, joita esimerkiksi patenttisalkun hankkiminen ja hallinnointi sekä patenttiloukkausten monitorointi ja oikeudenkäynnit aiheuttavat. Lisäksi patenttien hakemiseen liittyvät vaatimukset tuoda esiin keksintöihin liittyviä tietoja voivat lisätä pienten ja keskisuurten yritysten tarvetta hyödyntää liikesalaisuussuojaa patenttisuojan sijaan. Pienille ja keskisuurille yrityksille, kuten muillekin yrityksille, uusien, avainasemassa olevien keksintöjen paljas-

3 EUIPO:n (European Observatory on Infringements of Intellectual Property Rights) toteuttama tutkimus: Protecting Innovation through Trade Secrets and Patents: Determinants for European Union Firms, heinäkuu 2017, osoitteessa: www.euipo.europa.eu

tumisesta aiheutuvat tappiot saattavat olla hyvin merkittäviä ja voivat vaikuttaa yritysten toimintakykyyn jatkossa.

Ehdotetun erillislain säätäminen liikesalaisuuksien suojasta osaltaan edistää liikesalaisuuksien suojaan liittyvien kysymysten tuntemista yrityksissä ja näin ollen edistää yritysten liikesalaisuussuojan hyödyntämistä. Erillislakiin kootun sääntelyn myötä yritysten on helpompi arvioida voimassaolevaa oikeustilaa ja käytettävissä olevia oikeussuojakeinoja. Uuden liikesalaisuuksien suojaan koskevan erillislain myötä liikesalaisuuksien suoja tehostuisi kansallisesti ja liikesalaisuuden loukkauksen kohteeksi joutuneella olisi käytössään tehokkaammat siviilioikeudelliset oikeussuojakeinot puuttua liikesalaisuuden oikeudettomaan hankkimiseen, käyttämiseen ja ilmaiseamiseen.

Ehdotettava laki tulee sisältämään aiempaa kattavammat säännökset liikesalaisuuksien suojasta ja laki tulee siten koskemaan useita sellaisia tilanteita, joiden osalta ei aikaisemmin ole ollut lakisääteistä liikesalaisuuksien salassapitovelvollisuutta. Uutena salassapitovelvollisuudesta säädettäisiin muun muassa ehdotettavan lain

4 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaisesti tilanteessa, jossa liikesalaisuudesta olisi saatu tieto luottamuksellisessa liikesuhteessa. Saman momentin 4 kohdan mukaan myös liikesalaisuuden käyttämistä tai ilmaisemista rajoittavan sopimuksen tai velvoitteen rikkominen johtaisi siihen, että toiminta olisi kiellettyä. Tämä taas mahdollistaa ehdotetussa laissa mainittujen oikeuskeinojen käyttämisen. Tällaisia velvoitteita sisältyy lukuisiin yritysten välisiin sopimuksiin, ja tällaisia velvoitteita on myös lainsäädännössä lukuisia. Näin ollen yritysten olisi mahdollista vedota ehdotetussa laissa mainittuihin oikeussuojakeinoihin useissa tilanteissa. Tämä voisi osaltaan parantaa yritysten mahdollisuuksia puuttua liikesalaisuuksien loukkaustilanteisiin.

Ehdotetun lain 5:§ssä mahdollistettaisiin väärinkäytöksen tai laittoman toiminnan ilmoittaminen (*whistleblowing*) ja sananvapauden käyttäminen. Kuten 5 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa on tarkemmin kuvattu, ehdotettu säännös ei tarkoittaisi merkittävää muutosta nykyiseen oikeustilaan. Nykyisinkin esimerkiksi työntekijä on oikeutettu ilmaisemaan salaisuuden esimerkiksi rikoksen paljastamiseksi. Sananvapauden käyttäminen puolestaan perustuu EIT:n oikeuskäytäntöön siitä, mitä voidaan intressipunninnan jälkeen kussakin yksittäistilanteessa pitää hyväk-

syttävänä sananvapauden käyttönä. Tästä syystä ehdotetun ilmoittamista koskevan säännöksen ei katsota vaikuttavan yritysten toimintaympäristöön merkittävällä tavalla. Lisäksi ehdotetussa 6 §:ssä säädettäisiin työntekijöitä koskevasta poikkeuksesta liikesalaisuuksien oikeudettomassa ilmaisemisessa. Säännös koskee ainoastaan ilmaisemista eikä hankkimista ja käyttämistä. Ehdotuksen mukaan liikesalaisuuden ilmaiseminen ei olisi oikeudetonta, jos työntekijä ilmaisee liikesalaisuuden luottamusmiehelle, luottamusvaltuutetulle tai muulle lain tai työehtosopimuksen mukaiselle edustajalleen, jos liikesalaisuuden ilmaiseminen on välttämätöntä edustajan lain tai työehtosopimuksen mukaisten tehtävien hoitamiseksi. Säännöksellä voi olla potentiaalinen liikesalaisuuksien suojaa heikentävä vaikutus. Riski liikesalaisuuden päätyemisestä yleiseen tai esimerkiksi yrityksen kilpailijan tietoon voi kasvaa, jos useammalla taholla on liikesalaisuus tiedossa.

Ehdotetun lain 14 §:n mukainen mahdollisuus rajoittaa asianosaisena oikeudenkäyntiin osallistuvien ja täyteen tiedonsaantiin oikeutettujen luonnollisten henkilöiden määrää silloin, kun asianosainen on oikeushenkilö ja oikeudenkäynti koskee liikesalaisuuden loukkausta, edesauttaa sitä, ettei vaara liikesalaisuuden julkiseksi tulemisesta oikeudenkäynnin yhteydessä olisi yritykselle esteenä viedä liikesalaisuuden loukkausta koskevaa asiaa tuomioistuimen ratkaistavaksi. Koska tuomioistuimen tiedonsaanti- ja osallistumisoikeutta koskevassa päätöksessä tarkoitetuilla luonnollisilla henkilöillä olisi rajoittamaton tiedonsaanti- ja osallistumisoikeus oikeudenkäynnissä siten kuin oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 12 §:n 1 momentissa ja 17 §:n 1 momentissa säädetään, ei lakiehdotuksen mahdollistamalla tiedonsaanti- ja osallistumisoikeutta rajoittavalla päätöksellä lähtökohtaisesti heikennettäisi myöskään kyseisen päätöksen kohteena olevan yrityksen oikeusturvaa. Ehdotetun lain 14 §:n mukaan tuomioistuin ei myöskään saisi hyväksyä tiedonsaanti- ja osallistumisoikeutta koskevaa pyyntöä, jos se voisi vaarantaa asianosaisen oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Ehdotettu 14 § olisi poikkeussäännös, jota olisi tulkittava suppeasti.

Ehdotetun 16 §:n mukainen toimivaltaista tuomioistuinta koskeva sääntely merkitsisi sitä, että käräjäoikeus olisi toimivaltainen tutkimaan liikesalaisuuteen liittyviä siviilioikeudellisia vaatimuksia. Markkinaoikeudella olisi rinnakkainen toimivalta käytännössä niissä tilanteissa, joissa asian vastaajana olisi elinkeinonharjoittaja. Kun itse sopimusta tai muuta osapuolten välistä erimielisyyttä koskeva riita käsitellään käräjäoikeudessa, mahdollistaa ehdotettu sääntely sen, että myös siihen

nähden usein sivukysymyksen asemassa oleva salassapitovelvollisuus voidaan käsitellä samassa yhteydessä. Näin liikesalaisuuden salassapitovelvollisuutta koskeva riita voidaan lähtökohtaisesti käsitellä samanaikaisesti, samassa oikeuspaikassa ja usein myös samassa prosessimenettelyssä kuin osapuolten välinen muu riitaisuus. Koska muihin immateriaalioikeudellisiin asioihin saattaa liittyä myös liikesalaisuuden loukkaus, mahdollistaisi säännös asioiden keskitetyn käsittelyn edellytysten täytyessä markkinaoikeudessa. Ehdotettu sääntely olisi yrityksen kannalta joustava ja mahdollistaisi sen, että liikesalaisuuden haltijana oleva yritys voisi edellytysten täytyessä nostaa liikesalaisuuden loukkausta koskevan kanteen siinä oikeuspaikassa, jossa tämä katsoo asian käsittelyn olevan tapauksen käsittelyn kannalta luontevinta. Elinkeinonharjoittajista etenkin pienet ja keskiuuret yritykset oletettavasti saattaisivat hyödyntää ehdotetun sääntelyn tuomaa mahdollisuutta nostaa liikesalaisuuden loukkausta koskeva kanne käräjäoikeudessa markkinaoikeuden sijaan.

Ehdotetusta laista ei aiheudu merkittäviä taloudellisia vaikutuksia yrityksille. Lakiin ei sisälly pakollisia menettelyjä, joista seuraisi yrityksille välittömiä kustannuksia. Toisin kuin teollisoikeuksissa liikesalaisuuksia ei tarvitse rekisteröidä, joten niiden suojaamisesta ei aiheudu esimerkiksi hakemuskustannuksia. Liikesalaisuuksista aiheutuvat kustannukset liittyvät muun muassa niihin toimenpiteisiin, joihin yritys ryhtyy liikesalaisuuden säilyttämiseksi salaisena kuten fyysisiin lukkoihin tai tietojärjestelmien turvatoimenpiteisiin. Ehdotuksella ei ole suoraa vaikutusta tällaisiin toimenpiteisiin ja niistä aiheutuviin kustannuksiin. Nämä kustannukset ovat siten luonteeltaan välillisiä, ja yritysten liikesalaisuuksien suojaamiseen käyttämät resurssit voivat vaihdella.

Ehdotetulla lailla ei puututa yritysten kilpailuedellytyksiin. Lailla ei myönnetä liikesalaisuuden haltijalle yksinoikeutta liikesalaisuuteen, vaan se voi olla samaan aikaan laillisesti kahden tai useamman yrityksen hallussa. Lailla estetään liikesalaisuutta loukkaavien yritysten mahdollisuuksia saada epäoikeutettua kilpailuetua hyödyntämällä oikeudettomasti toisen yrityksen liikesalaisuuksia omassa liiketoiminnassaan. Lailla parannetaan liikesalaisuuden haltijan kilpailuasemaa tarjoamalla tälle aiempaa tehokkaampia puolustautumiskeinoja liikesalaisuuksien loukkaajaa vastaan.

6.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Nykyisen sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mukaan kyseisen lain 6 §:ssä tarkoitetun kiellon määrittämisestä koskevat asiat sekä kyseiseen lakiin perustuvat riita-asiat käsitellään markkinaoikeudessa. Näin ollen edellä mainitut asiat liikesalaisuuksien osalta käsitellään markkinaoikeudessa. Esityksessä esitetään, että jatkossa käräjäoikeus olisi toimivaltainen tutkimaan ehdotetussa laissa tarkoitettuja liikesalaisuuteen liittyviä siviilioikeudellisia vaatimuksia. Lisäksi ehdotetaan, että markkinaoikeudelle tulisi rinnakkainen toimivalta käytännössä niissä tilanteissa, joissa asian vastaajana on elinkeinonharjoittaja.

Liikesalaisuuden loukkauksia koskevien riitojen lukumäärää on vaikea arvioida, koska nimenomaisten liikesalaisuusloukkausten lisäksi joko lakisääteisen tai sopimusperusteisen salassapitovelvollisuuden rikkomiseen vedotaan myös muun riidan yhteydessä. Sekä liikekumppaneiden että työsuhteen osapuolten välisissä sopimusriidoissa vedotaankin varsin usein myös salassapitovelvollisuutta koskevien velvoitteiden rikkomiseen. Lisäksi asioita käsitellään välimiesmenettelyssä, josta ei ole juurikaan saatavilla julkista tietoa.

Nykyisin liikesalaisuuksien loukkausta koskevia kanteita tulee markkinaoikeudessa vireille vuosittain alle viisi, joista suurimmassa osassa on liikesalaisuutta koskevien loukkausten lisäksi kysymys myös yksinoikeuden luovan immateriaalioikeuden, kuten tavaramerkin loukkauksesta. On vaikea arvioida, miten ehdotettava laki tulee vaikuttamaan kyseisten asioiden määrään. Oletettavasti liikesalaisuuksien suoja koskeva erillislaki lisää liikesalaisuuksien suojaan liittyvien kysymysten tuntemista. Ehdotettavan lain mukaan liikesalaisuuden loukkauksen kohteeksi joutuneella olisi myös käytössään tehokkaammat siviilioikeudelliset oikeussuojakeinot puuttua liikesalaisuuden loukkauksiin. Näistä syistä voi liikesalaisuuksien loukkauksia koskevien kanteiden lukumäärä jossain määrin lisääntyä. Ehdotettava laki ei kuitenkaan poista niitä esimerkiksi näytön saamiseen liittyviä syitä, joiden vuoksi liikesalaisuuden loukkaukset käsitellään usein rikosasioina. Tästä syystä ei ole odotettavissa, että ehdotettavan lain säätämisen myötä liikesalaisuuksien loukkausten käsittely siviilioikeudellisina asioina merkittävästi lisääntyisi. Lisääntymisen ei näin ollen odoteta olevan niin suurta, että se aiheuttaisi lisäresursointitarvetta käräjäoikeudessa tai markkinaoikeudessa.

Liikesalaisuuden loukkaamista koskevat asiat käsitellään Suomessa merkittävässä määrin rikosasioina. Rikoslain yrityssalaisuusrikoksia koskevat säännökset tulivat voimaan 1991 ja niiden voimassaoloaikana on annettu kymmeniä alioikeus- ja hovioikeustason tuomioita sekä lisäksi muutama korkeimman oikeuden ennakkoratkaisu yrityssalaisuusrikoksista. Nämä ovat koskeneet sekä teknisiä että taloudellisia yrityssalaisuuksia.

Nykyisin rikoslain 30 luvussa mainittujen yrityssalaisuusrikosten ja 38 luvussa mainitun salassapitorikoksen ja -rikkomuksen oikeuspaikka määräytyy oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 4 luvun mukaisessa tuomioistuimessa. Vedottaessa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain säännöksiin, on oikeuspaikka Helsingin kärjäoikeus, koska nykyisen sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 11 §:n mukaan syyte kyseisessä laissa mainitusta rikoksesta ja teknisen esikuvan tai teknisen ohjeen väärinkäyttöä koskevasta rikkomuksesta käsitellään Helsingin kärjäoikeudessa.

Esityksessä ehdotetaan, että syyte ehdotetun lain 15 §:ssä tarkoitetuista rikoksista ja rikkomuksista käsitellään kärjäoikeudessa. Näin ollen kyseisten rikosten tai rikkomusten osalta nykyisestä sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettuun lakiin sisältyvästä viittauksesta Helsingin kärjäoikeuteen luovuttaisiin. Edellä mainittu 15 §:n viittaus kärjäoikeuteen tarkoittaa siten käytännössä sitä, että tuomioistuin valikoituu oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 4 luvun mukaisesti.

Koska jo nykyisin yrityssalaisuusrikoksia on käsitelty myös muissa kärjäoikeuksissa kuin Helsingin kärjäoikeudessa, ei esitetyllä muutoksella arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia kärjäoikeuksien käsiteltäviksi tulevien yrityssalaisuusrikostapausten määrään.

6.3 Vaikutukset työntekijöiden asemaan

Voimassaolevan lainsäädännön mukaan jo nykyisin työntekijällä on vahva salassapitovelvollisuus työsuhteessa. Ehdotetulla liikesalaisuuslailla on pyritty pitämään voimassa vastaavan tasoinen liikesalaisuuksien suoja kuin voimassaolevassa työso-

pimuslaissa ja laissa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa. Ehdotettu liikesalaisuuslaki tehostaisi liikesalaisuuksien suojaa sekä täsmentäisi ja täydentäisi liikesalaisuuden loukkauksen kohteeksi joutuneen siviilioikeudellista oikeussuojaa.

Liikesalaisuuden sisältö voi olla lähtökohtaisesti mitä tahansa taloudellista tai teknistä tietoa, jos tieto täyttää liikesalaisuuden tunnusmerkit. Arvio siitä, onko kysymys liikesalaisuudesta vai henkilön ammattitaidosta olisi tehtävä tapauskohtaisesti. Esityksen mukaan liikesalaisuuden määritelmän ulkopuolelle jäisi vähäpätöiset tiedot sekä kokemus ja taidot, jotka työntekijät ovat hankkineet osana tavanomaisesta työskentelystä. Vastaavasti määritelmän ulkopuolelle jäisivät myös tiedot, jotka ovat yleensä tällaisia tietoja käsitteleville henkilöille yleisesti tunnettua tai helposti selvillä saatavissa.

Työntekijöille ammatin harjoittaminen ja liikkuvuus yritysten sisällä ja välillä ja eri toimialojen välillä ovat tärkeitä oikeuksia. Yritysten kannalta työntekijän liikkuvuuteen liittyy myös riski esimerkiksi siitä, että työntekijä paljastaisi edellisen työnantajansa liikesalaisuuksia uuden työnantajan palveluksessa. Tämä riski kannustaa yrityksiä suojautumaan näitä tilanteita varten.

Salassapitoehdot joko työsopimuksissa tai erillisissä salassapitosopimuksissa ovat yleisiä. Euroopan komission vuonna 2013 tekemän selvityksen mukaan salassapitoehtojen määrä vaihtelee toimialoittain, mutta kattaa karkeasti puolet palkansaajista. Akavan (2017) selvityksen mukaan vastaava osuus on 74 prosenttia akavalaisessa kentässä.

Liikesalaisuuksien suoja koskeva erillislaki lisää liikesalaisuuksien suojaan liittyvien kysymysten tuntemista. Uusi laki tulee todennäköisesti lisäämään työnantajien tietoisuutta liikesalaisuuksista sekä mahdollisuudesta niiden suojaamiseen myös sopimuksin.

Ehdotettu liikesalaisuuslaki todennäköisesti lisää myös työntekijöiden tietoisuutta yritysten liikesalaisuuksista. Tietoisuudella liikesalaisuuksiin liittyvistä velvollisuuksista ja rajoituksista sekä mahdollisista liikesalaisuuksien loukkauksien seuraamuksista voi puolestaan olla vaikutusta työntekijöiden liikkuvuuteen. Liikesalaisuusdirektiivin 1 artiklan 3 kohdan mukaan direktiivi ei kuitenkaan vaikuta työntekijöiden

liikkuvuuteen eikä ehdotetun liikesalaisuuslain säännöksillä ole rajoitettu työntekijöiden liikkuvuutta.

Vuonna 2012 Yhdysvalloissa julkaistun selvityksen mukaan liikesalaisuussuojan vahvuus liikesalaisuuslaeissa ja nimenomaan tietoisuus siitä on voimakkaasti yhteydessä varsinkin korkeasti koulutetun työvoiman liikkuvuuteen ja voi vähentää sitä. Alemman koulutustason työntekijöiden osalta vaikutus on pienempi.

Ehdotetun liikesalaisuuslain 6 §:ssä säädettäisiin työntekijöitä koskevasta poikkeuksesta liikesalaisuuksien oikeudettomassa ilmaisemisessa. Ehdotuksen mukaan liikesalaisuuden ilmaiseminen ei olisi oikeudetonta, jos työntekijä ilmaisee liikesalaisuuden luottamusmiehelle, luottamusvaltuutetulle tai muulle lain tai työehtosopimuksen mukaiselle edustajalleen, jos liikesalaisuuden ilmaiseminen on välttämätöntä edustajan lain tai työehtosopimuksen mukaisten tehtävien hoitamiseksi. Tämä poikkeussäännös perustuu liikesalaisuusdirektiivin 5 artiklan c) kohtaan. Ehdotetun liikesalaisuuslain 6 §:n säännös on otettu lakiin nimenomaan direktiivin täytäntöönpanemiseksi. Säännös on tehty työntekijän suojaksi.

Myös ehdotetun liikesalaisuuslain 5 §:n säännös väärinkäytösten tai laittoman toiminnan ilmoittamisesta ja sananvapauden käyttämisestä turvaisi työntekijöiden oikeuksia.

7 Asian valmistelu

7.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

7.1.1 Direktiivin valmistelu

Komissio antoi ehdotuksen liikesalaisuusdirektiiviksi 28 päivänä marraskuuta 2013 (COM(2013)0813). Neuvoston yleisnäkemyks asiassa annettiin 26 päivänä toukokuuta 2014 (9870/14). Euroopan parlamentissa asiaa käsiteltiin oikeudellisten asioiden valiokunnassa, joka jätti yleisistunnolle asiaa koskevan mietintönsä 22 päivänä kesäkuuta 2015 (A8-0199/2015) ja jonka pohjalta käynnistettiin trilogineuvottelut neuvoston, Euroopan parlamentin ja komission välillä.

Eduskunnalle annettiin 13 päivänä helmikuuta 2014 valtioneuvoston kirjelmä (U 5/2014 vp) ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (liikesalaisuuksien suoja). Eduskunnan talousvaliokunta ja lakivaliokunta antoivat kirjelmän pohjalta lausuntonsa (TaVL 6/2014 vp sekä LaVL 7/2014 vp). Valtioneuvosto antoi jatkokirjelmän ehdotuksesta 8 päivänä syyskuuta 2015 (UJ 9/2015 vp). Eduskunnan talousvaliokunta ja valiokunta antoivat jatkokirjelmän pohjalta lausuntonsa (TaVL 5/2015 vp sekä LaVP 11/2015 vp).

Lopullinen direktiivi annettiin 8 päivänä kesäkuuta 2016 ja se julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä 15 päivänä kesäkuuta 2016. Direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset tulee direktiivin mukaan saattaa voimaan viimeistään 9 päivänä kesäkuuta 2018.

7.1.2 Kansallinen valmistelu

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 4 päivänä lokakuuta 2016 työryhmän valmistelemaan liikesalaisuusdirektiivin kansallista täytäntöönpanoa. Lisäksi työ- ja elinkein-

oministeriö asetti työryhmän alaisuuteen erillisen kolmikantaisen jaoston käsittelemään työoikeudelliseen sääntelyyn liittyviä kysymyksiä. Työryhmän puheenjohtajana toimi työ- ja elinkeinoministeriön edustaja. Työryhmässä olivat edustettuina oikeusministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, IPR University Center, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Keskuskauppakamari, Suomen Yrittäjät, Akava ry ja Asianajajaliitto. Työryhmän alaisen työoikeudelliseen sääntelyyn liittyviä kysymyksiä käsitelleen jaoston puheenjohtajana toimi työ- ja elinkeinoministeriön edustaja. Jaostossa työnantaja edustivat Elinkeinoelämän keskusliitto EK ja Suomen Yrittäjät. Jaostossa työntekijöitä edustivat Akava ry ja Ammattiliitto Pro ry.

Työryhmä luovutti muistion liikesalaisuusdirektiivin kansallisesta voimaansaattamisesta työ- ja elinkeinoministeriölle [], ja muistio julkaistiin työ- ja elinkeinoministeriön julkaisusarjassa numerolla [].

Työryhmän ehdotuksen mukaan tarpeelliset muutokset kansalliseen lainsäädäntöön liikesalaisuusdirektiivin täytäntöönpanemiseksi toteutettaisiin siten, että säädettäisiin erillinen liikesalaisuuslaki ja nykyiseen sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettuun lakiin sisältyvä liikesalaisuuksien suojaa koskeva sääntely kumottaisiin ja liikesalaisuuksien suojaa koskeva voimassa oleva sääntely siirrettäisiin eräin täsmennyksin uuteen liikesalaisuuslakiin. Työryhmän ehdotuksen mukaan liikesalaisuuslain sääntely koskisi soveltuvin osin teknisiä ohjeita.

Uudessa liikesalaisuuslaissa säädettäisiin liikesalaisuuden määritelmästä ja liikesalaisuuden oikeudettomasta hankkimisesta, käyttämisestä ja ilmaisemisesta. Laissa säädettäisiin myös sallituista liikesalaisuuden hankkimistavoista. Laissa säädettäisiin myös siitä, millä edellytyksillä väärinkäytöksistä ja laittomasta toiminnasta voidaan ilmoittaa ja sananvapautta käyttää liikesalaisuuden suojasta huolimatta. Vastaavasti säädettäisiin edellytyksistä, joilla liikesalaisuus voidaan ilmaista työntekijän edustajalle.

Uusi laki sisältäisi siviilioikeudelliset oikeussuojakeinot liikesalaisuuden loukkaustilanteissa. Tuomioistuimien voisi liikesalaisuuden haltijan vaatimuksesta määrätä kieltoja ja korjaavista toimenpiteistä. Korjaavien toimenpiteiden sijaan tuomioistuimien voisi tietyin edellytyksin määrätä vastaajan maksamaan käyttökorvauksen. Lisäksi laissa säädettäisiin velvollisuudesta maksaa vahingonkorvausta liikesalaisuuden haltijalle ja tuomion julkistamisen kustannusten määräämisestä liikesalaisuuden loukkaajan maksettavaksi.

Liikesalaisuuslaissa säädettäisiin tuomioistuimelle mahdollisuus rajoittaa niiden luonnollisten henkilöiden määrää, joilla olisi asianosaisena olevassa oikeushenkilössä oikeus saada oikeudenkäynnissä tieto myös sellaisesta liikesalaisuutta koskevasta seikasta, joka on määrätty yleisöltä salassa pidettäväksi. Määräyksen antaminen edellyttäisi, että salassa pidettäväksi määrätyn tiedon tuleminen laajalti kysymyksessä olevan oikeushenkilön tietoon aiheuttaisi merkittävästi haittaa tai vahinkoa niille eduille, joiden suojaamiseksi tieto on määrätty salassa pidettäväksi.

Työryhmän mietinnössä ehdotetaan, että liikesalaisuuksien loukkauksia koskevat riita-asiat ja lakiin perustuvat rikosasiat käsiteltäisiin käräjäoikeudessa. Markkinaoikeus olisi käräjäoikeuden ohella toimivaltainen tuomioistuin tutkimaan riita-asiat, jos vastaaja olisi oikeushenkilö tai elinkeinotoimintaa harjoittava luonnollinen henkilö.

Työsopimuslain muutokset valmisteltiin työryhmän alaisuudessa toimivassa erillisessä työoikeudellisessa jaostossa. Lakia esitettiin täsmennettäväksi siten, että työn tekijä ei saisi työsuhteen kestäessä nimenomaan oikeudettomasti käyttää hyödykseen tai ilmaista muille työnantajan liikesalaisuuksia. Työsopimuslakiin otettaisiin myös viittaussäännös liikesalaisuuslakiin, koska ehdotettu työsopimuslain liikesalaisuuksia koskeva säännös saisi sisältönsä myös ehdotettavasta liikesalaisuuslaista.

Esityksessä ehdotettujen muutosten toteuttaminen edellyttää lisäksi tarkistuksia oikeudenkäymiskaareen, oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettuun lakiin sekä todistelun turvaamisesta teollis- ja tekijänoikeuksia koskevissa riita-asioissa annettuun lakiin.

Lausuntopyyntö tarpeellisista lainsäädännön muutoksista liikesalaisuusdirektiivin kansalliseksi voimaansaattamiseksi lähetettiin lausunnoille .. päivänä .. yhteensä [] eri viranomaiselle, tuomioistuimelle, järjestölle ja yhdistykselle.

7.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

[täydennetään lausuntokierroksen jälkeen]

8 Riippuvuus muista esityksistä

[täydennetään tarvittaessa lausuntokierroksen jälkeen]

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Liikesalaisuuslaki

1 §. Soveltamisala. Ehdotetun pykälän mukaan ehdotetussa laissa säädettäisiin elinkeinotoimintaan liittyvien liikesalaisuuksien sekä teknisten ohjeiden suojasta. Ehdotetulla lailla pantaisiin täytäntöön liikesalaisuusdirektiivi tarvittavilta osin sekä pidettäisiin voimassa nykyinen osin liikesalaisuusdirektiiviä pidemmälle menevä liikesalaisuuksien suoja koskeva kansallinen siviilioikeudellinen lainsäädäntö. Liikesalaisuusdirektiivi on soveltamisalaltaan yleinen, ja jäsenvaltioiden on pantava direktiivi täytäntöön siten, että direktiivin mukaiset menettelyt, toimenpiteet ja oikeussuojakeinot ovat saatavilla kaikissa liikesalaisuuksien loukkausta koskevissa tilanteissa. Käytännössä eräiden oikeussuojakeinojen käyttö jäänee harvinaiseksi esimerkiksi työnantajan ja työntekijän välisessä suhteessa. Niiden soveltamista tällaisissa tilanteissa ei kuitenkaan voida kategorisesti sulkea pois.

Ehdotettu laki tulisi sovellettavaksi, jos liikesalaisuutta olisi mahdollista hyödyntää elinkeinotoiminnassa. Näin ollen ehdotetun lain säännökset eivät tulisi sovellettaviksi esimerkiksi sellaisten yksityisten salaisuuksien osalta, joilla ei ole liittyntää elinkeinotoimintaan. Elinkeinotoiminnan harjoittaminen ei olisi edellytyksenä ehdotetun lain säännösten soveltamiselle. Näin ollen ehdotetun lain säännöksiä sovellettaisiin myös yksityiseen henkilöön, joka olisi saanut liikesalaisuuden tai teknisen ohjeen haltuunsa.

Ehdotetun lain säännökset eivät lähtökohtaisesti rajoittaisi liikesalaisuuden haltijan oikeutta sopimusvapautensa puitteissa sopia liikesalaisuuksiensa suojan laajuus-

desta. Ehdotettu laki sisältää kuitenkin myös pakottavaa ja siten sopimusvapautta rajoittavaa sääntelyä. Tällaista sääntelyä olisivat 2 §:n määritelmät ja niiden lisäksi lähinnä 5 §:n säännökset väärinkäytösten paljastamisesta ja sananvapauden käytön turvaamisesta sekä 6 §:n säännökset liikesalaisuuden ilmaisemisesta työntekijän edustajalle. Näitä oikeuksia ei voisi sopimuksin kaventaa. On kuitenkin huomattava, että yritykset voisivat sinänsä sopia 2 §:n määritelmää laajemmin keskinäisessä suhteessaan esimerkiksi suojattavasta tiedosta, mutta tällöin ei olisi mahdollista käyttää liikesalaisuuden tai teknisen ohjeen määritelmän ulkopuolisen tiedon osalta ehdotettavan lain mukaisia oikeussuojakeinoja. Loukkaustilanteessa sovellettaisiin tällöin normaaleja sopimusrikkomuksiin soveltuvia säännöksiä.

Laissa käytetty elinkeinotoiminnan käsite on ymmärrettävä laajasti. Elinkeinotoiminnalla tarkoitetaan erityisesti ammatin tai elinkeinon harjoittamista tulon tai muun taloudellisen hyödyn saamiseksi luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden toimesta.

Elinkeinotoiminnan on tähdättävä taloudelliseen tulokseen. Taloudellinen tulos ilmenee yleensä siten, että tavaroita, palveluja tai muita hyödykkeitä myydään tai muuten tarjotaan korvausta vastaan hankittaviksi. Toiminta on katsottavissa vastikkeelliseksi, vaikka jokaisesta yksittäisestä suorituksesta ei vaaditakaan vastasuoritusta. Myös hyväntekeväisyystarkoituksessa harjoitettu taloudellinen toiminta voi olla elinkeinotoimintaa. Vaatimus taloudellisen tuloksen tavoittelemisesta puolestaan sulkee elinkeinotoiminnan piiristä esimerkiksi ilmaisena talkootyönä suoritettavan toiminnan.

Liikesalaisuuksien suojasta on lisäksi voimassa, mitä muussa laissa erikseen säädetään. Ehdotetun lain soveltamisala olisi yleinen, ja laki täydentäisi muualla lainsäädännössä olevaa liikesalaisuuksien suojaa koskevaa sääntelyä. Näin ollen muun muassa ehdotettavan lain 2 §:n 1 kohdan mukaista liikesalaisuuden määritelmää sovellettaisiin myös silloin, kun olisi tarpeen ratkaista, onko kyseessä muussa laissa tarkoitettu liikesalaisuus. Ehdotettavaan lakiin sisältyvät menettelyt, toimenpiteet ja oikeussuojakeinot voisivat tulla sovellettavaksi myös esimerkiksi muussa laissa asetetun salassapitovelvollisuuden rikkomisen johdosta. Siltä osin kun liikesalaisuuksien suojasta säädetään toisin muussa laissa, sovelletaan kyseistä lakia tämän lain sijaan.

Ehdotettu liikesalaisuuslaki olisi kuitenkin tietyiltä osin erityislaki suhteessa myös oikeudenkäymiskaareen. Yksinomaan liikesalaisuuden hankkimisen, käyttämisen ja ilmaisemisen kieltämistä koskevissa tapauksissa oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:n turvaamistoimissäännöksen sijaan sovellettaisiin ehdotettavan lain 9 §:n säännöstä väliaikaisesta kiellosta.

Keskeinen esimerkki muusta laista, jossa liikesalaisuuksien suojasta säädetään, on työ sopimuslaki. Työsopimuslaki on työsuhteita koskeva yleislaki. Lain 3 luvussa olevat liikesalaisuuksia koskevat säännökset ovat erityissäännöksiä suhteessa ehdotettavaan liikesalaisuuslakiin. Työsopimuslain 3 luvun 4 §:ään ehdotetaan lisäksi otettavaksi viittaussäännös ehdotettavaan liikesalaisuuslakiin. Viimeksi mainitun lain säännöksiä sovelletaan työsuhteissa vastaavalla tavalla kuin työ sopimuslain säännöksiä yleensä. Muun muassa liikesalaisuuden määritelmä ja sen oikeutettu ja oikeudeton käyttö saavat sisältönsä ehdotettavasta laista.

Lisäksi palvelussuhteiden osalta salassapitovelvollisuuksista säädetään muun muassa valtion virkamieslaissa, laissa kunnallisesta viranhaltijasta sekä kirkkolaissa. Jos kyseisissä laeissa asetettua salassapitovelvollisuutta rikottaisiin, voisivat ehdotetun lain mukaiset menettelyt, toimenpiteet ja oikeussuojakeinot tulla sovellettaviksi.

Lisäksi liikesalaisuuksien suojaa sivuavia rangaistussäännöksiä on rikoslaissa. Rikosoikeudellisista säännöksistä merkittävimmät ovat 30 luvun 4 §:n yritysvakoilu, 5 §:n yrityssalaisuuden rikkominen, 6 §:n yrityssalaisuuden väärinkäyttö, 11 §:n määritelmä, 38 luvun 1 §:n salassapitorikos ja 2 §:n salassapitorikkomus sekä lisäksi 40 luvun 5 §:n virkasalaisuuden rikkominen ja tuottamuksellinen virkasalaisuuden rikkominen.

2 §. Määritelmät. Pykälässä määriteltäisiin laissa käytettäviä käsitteitä. Määritelmistä liikesalaisuuden, liikesalaisuuden haltijan ja liikesalaisuutta loukkaavan tavarantoiminnan määritelmillä pantaisiin tarpeellisilta osin täytäntöön liikesalaisuusdirektiivin 2 artikla.

Pykälän 1 kohdassa määriteltäisiin, mikä on *liikesalaisuus*. Määritelmä olisi uusi ja sillä pantaisiin täytäntöön liikesalaisuusdirektiivin 2 artiklan 1 kohta. Liikesalaisuusdirektiivin liikesalaisuuden käsite pohjautuu Suomea sitovan TRIPS-sopimuksen 39

artiklan 2 kohtaan. Suomen kansallisessa siviilioikeudellisessa lainsäädännössä ei ole aiemmin ollut liikesalaisuuden määritelmää.

Nykyisin eri laeissa käytetään eri käsitteitä: liike- ja ammattisalaisuus, ammatti- ja liikesalaisuus, liikesalaisuus ja yrityssalaisuus. Yrityssalaisuus on määritelty rikoslain 30 luvun 11 §:ssä: ”Yrityssalaisuudella tarkoitetaan tässä luvussa liike- tai ammattisalaisuutta taikka muuta vastaavaa elinkeinotoimintaa koskevaa tietoa, jonka elinkeinonharjoittaja pitää salassa ja jonka ilmaiseminen olisi omiaan aiheuttamaan taloudellista vahinkoa joko hänelle tai toiselle elinkeinonharjoittajalle, joka on uskonut tiedon hänelle.”

Vaikka eri laeissa on käytetty eri käsitteitä, käytännössä käsitteiden on mielletty tarkoittavan samaa asiaa ja niitä on myös oikeuskäytännössä tulkittu pitkälti samalla tavalla. Uudella liikesalaisuuden määritelmällä ei olisi tarkoitus muuttaa vallitsevaa oikeustilaa siitä, mitä on pidettävä liikesalaisuutena. Tämän lain mukainen liikesalaisuuden määritelmä kattaisi myös ammattisalaisuuden. Ammattisalaisuudella on erotuksena liikesalaisuuteen tarkoitettu enemmän vapaiden ammattien harjoittajien, kuten yksityisten lääkärien, arkkitehtien, asianajajien, itsenäisesti toimivien nuotoilijoiden tai suunnittelijoiden taidollisia ja tiedollisia salaisuuksia.

Yrityssalaisuuden ja siten pitkälti myös liikesalaisuuden tunnusmerkiksi on Suomessa perinteisesti katsottu sen haltijan salassapitotahto, salassapitointressi ja tosiasiallinen salassapito. Liikesalaisuuden haltijan salassapitointressi ilmenee siitä, että tieto on salaista ja sen paljastuminen olisi omiaan aiheuttamaan taloudellista vahinkoa elinkeinotoiminnassa. Tiedon tosiasiallinen salassapito ja salassapitotahto taas tarkoittavat, että tiedon haltijalla on pyrkimys ja tahto pitää tieto ulkopuolisilta salassa. Vaikka liikesalaisuusdirektiivissä ei ole välittömästi käytetty näitä käsitteitä, ovat siinä olevat liikesalaisuuden tunnusmerkit pitkälti yhteneväiset Suomen oikeusjärjestelmässä vallitsevan käsityksen kanssa.

Liikesalaisuusdirektiivin mukaisella tavalla ehdotetun lain mukaan tieto olisi liikesalaisuus, jos se täyttää säännöksessä luetellut kolme vaatimusta.

Liikesalaisuuden olisi ensinnäkin oltava salaista tietoa, joka ei ole kokonaisuutena tai osiansa täsmällisenä kokoonpanona ja yhdistelmänä tällaisia tietoja tavanomaisesti käsitteleville henkilöille yleisesti tunnettua tai helposti selville saatavissa

(*a kohta*). Liikesalaisuuden tunnusmerkkinä olisi, että se on rajoitetun henkilöpiirin tiedossa. Suojan piiriin kuuluvalta liikesalaisuudelta ei kuitenkaan kaikissa tapauksissa edellytetä, että rajoitettu henkilöpiiri olisi suppea. Liikesalaisuus voi esimerkiksi olla tunnettu kahdessa tai useammassa saman alan yrityksessä. Liikesalaisuus ei olisi yksinoikeus, vaan tieto voisi olla laillisesti yhtä aikaa useamman tahon liikesalaisuus. On mahdollista, että useampi taho kehittää tai saa saman tiedon itsenäisesti, kuten tiedon jonkin tuotteen valmistuksessa käytettävästä teknologiasta.

Liikesalaisuudeksi ei katsottaisi määritelmän mukaan tietoa, joka on tällaisia tietoja tavanomaisesti käsitteleville henkilöille yleisesti tunnettua tai helposti selville saatavissa. Tieto ei olisi salaista kohdassa tarkoitettulla tavalla, jos se olisi helposti selville saatavissa esimerkiksi käänteismallinnuksella 3 §:n 4 momentin 2 kohdassa kuvattulla tavalla. Liikesalaisuuden määritelmän ulkopuolelle jäisivät siten alan yleiseen koulutukseen sisältyvä tieto sekä sellainen yleinen kokemus ja taito, jotka henkilöt ovat hankkineet osana tavanomaista työskentelyään. Arvio siitä, onko kysymys liikesalaisuudesta vai henkilön ammattitaidosta olisi tehtävä tapauskohtaisesti. Arvioitaessa tiedon luonnetta liikesalaisuutena tai henkilön ammattitaitona, huomioon voitaisiin ottaa muun muassa se, onko kysymys muistinvaraisesta vai tallenteena tai kirjallisessa muodossa olevasta tiedosta, tiedon yksityiskohtaisuus ja tiedon yritys-kohtaisuus eli se, onko tieto tunnettu laajemmin kyseisellä toimialalla toimivissa yrityksissä. Jos tieto ei ole muistinvaraista, se on yksityiskohtaista ja tieto on vain yhden tai harvan yrityksen tiedossa, tämä lisää todennäköisyyttä sille, että tieto voisi olla ennemmin katsottavissa liikesalaisuudeksi kuin henkilön ammattitaidoksi.

Liikesalaisuudella olisi myös oltava elinkeinotoiminnassa todellista tai mahdollista taloudellista arvoa (*b kohta*). Tiedon salaisuuteen liittyvä taloudellinen arvo ilmenee käytännössä siten, että sen ilmaiseminen olisi omiaan aiheuttamaan taloudellista vahinkoa. Tiedolla olisi taloudellista arvoa esimerkiksi silloin, kun tiedon luvaton hankkiminen, käyttäminen tai ilmaiseminen voisi heikentää liikesalaisuuden laillisen haltijan kilpailuasemaa markkinoilla. Direktiivissä tiedolta edellytetään kaupallista arvoa, mutta ehdotettavassa laissa kaupallisen arvon sijaan viitattaisiin tiedon taloudelliseen arvoon elinkeinotoiminnassa. Ilmaisulla olisi sama merkitys kuin direktiivin kaupallisella arvolla. Liikesalaisuuden määritelmän ulkopuolelle jäisivät vähäpätöiset tiedot, koska näillä ei ole juurikaan taloudellista arvoa.

Tiedon taloudellinen arvo elinkeinotoiminnassa ei edellyttäisi, että liikesalaisuuden haltija olisi elinkeinonharjoittaja. Liikesalaisuuden haltija voisi olla kuka tahansa luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö. Esimerkiksi tutkimuslaitoksille voi muun muassa tutkimusyhteistyöhön liittyen syntyä tietoa, jolla on tutkimuslaitoksen elinkeinotoiminnassa taloudellista arvoa. Toisaalta yrityksen hallussa olevat yksityiset tiedot eivät välttämättä olisi liikesalaisuuksia, jos tiedolla ei ole yhteyttä elinkeinotoimintaan.

Vaatimus tiedon taloudellisesta arvosta elinkeinotoiminnassa ei myöskään edellyttäisi, että tietoa hyödynnetään. Riittävää olisi, että tiedon taloudellinen arvo on mahdollista. Liikesalaisuuden taloudellinen arvo voisi olla myös sidottu ajan kuluamiseen. Tiedon vanhentumisen myötä tiedon hyödynnettävyys voisi vähentyä tai poistua kokonaan.

Liikesalaisuuden määritelmä olisi yleinen, eikä se asettaisi rajoituksia väärinkäytöltä suojattavalle kohteelle. Käytännössä liikesalaisuudet voisivat olla hyvin monentyyppistä teknistä tai taloudellista tietoa. Liikesalaisuuksia voivat olla muun muassa valmistustiedot, testitulokset, liikeideat, hinnoittelutiedot, taitotieto, markkinaselvitykset, talousennusteet, kilpailija-analyysit, asiakasrekisterit ja yritysten hallinnollis-organisatoriset tiedot. Myös niin sanottu negatiivinen tieto voi olla liikesalaisuus. Negatiivisella tiedolla tarkoitetaan esimerkiksi tietoa siitä, että jokin valmistusmenetelmä ei toimi. Se voi myös tarkoittaa yhtiön toiminnan kannalta negatiivista tai vahingollista tietoa, kuten tietoa yhtiön heikosta taloudellisesta tilanteesta.

Oikeuskäytännössä on yrityssalaisuutena pidetty esimerkiksi moottorikelkkapuvun kaavoja, kun puvun suunnitteluun oli mennyt useita kuukausia ja asianomistaja oli ilmoittanut, että kaavojen taloudellisen arvon vuoksi niihin oli ehdoton salassapitoitressi (*KKO 2013:17*). Yrityssalaisuuksiksi on katsottu myös rakennustarvikkeiden asiakaskohtaiset yksikköhinnat (*KKO 12.12.2008, dnro R 2007/656*), koneen piirustukset ja niiden luonnokset, vaikka koneen toimintaperiaate ja rakenteen pääpiirteet ovat olleet tunnetut (*KKO 1984 II 43*) ja julkaisemattomia matkapuhelimien kuoriosia, kun niiden perusteella on voitu tehdä tuotteiden valmistustekniikkaan sekä puhelimien ulkonäköön ja ominaisuuksiin liittyviä päätelmiä, jotka valmistaja haluaa pitää salassa kilpailijoilta (*Kouvola hovioikeus 30.9.2004, dnro R 03/1364*). Yrityssalaisuuksina on pidetty myös dieselmootoreita koskevia valmistus- ja kokoonpanopiirustuksia, kun huomattava osa piirustusten tiedoista perustui yhtiön omaan tieto-

taitoon ja sen tekemään tuotekehitystyöhön. Yhtiön dieselmoottorit edustivat korkeata teknistä tietämystä ja osaamista, minkä vuoksi laadultaan vastaavan tasoisen osan valmistus edellytti yksityiskohtaisia tietoja. Tietojen selvittämisen edellyttämää asiantuntemusta ei ollut helposti saatavilla ja lisäksi tällaiset selvitykset olivat hyvin kalliita (*Vaasan hovioikeus 25.5.2004, dnro R 03/1074*).

Oikeuskäytännössä on katsottu, että yrityssalaisuus voi olla myös yksittäisten tietojen yhdistelmä, kuten tietojen uudenlainen kokonaisuus tai suuri tietojen tallennemäärä kokonaisuutena, vaikka yksittäiset tiedot olisivatkin julkisia. Helsingin hovioikeuden ratkaisussa 4.7.2012, dnro R 11/2450 hovioikeus muun ohella katsoi tietojen salassapidon liittyvän tuotteiden uutuusarvoon Suomessa ja yhtiön kiinnostukseen tulla uusille markkinoille Suomessa. Tiedot yhdessä saavutetun neuvottelutuloksen kanssa muodostivat kokonaisuutena yrityssalaisuuden. Yrityssalaisuudet ovat usein yhdistelmä erilaisia tietoja, joista minkään tiedon ei tarvitse olla erillisenä yrityssalaisuus. Turun hovioikeuden ratkaisussa 21.6.2012, dnro R 10/2249 hovioikeus katsoi, että tiedon oli katsottava olevan luonteeltaan yrityssalaisuus, kun se muodostuu sinänsä tunnettujen tietojen, rakenneosien tai osatoimintojen yhdistelystä tai yhteensovittamiseksi uudenlaiseksi tietojen kokonaisuudeksi tai tuotteeksi. Kouvolan hovioikeuden ratkaisussa 12.1.2011, dnro R 10/456 hovioikeus katsoi, että pakkauslinja oli yrityssalaisuudeksi kelpaava suunnittelua vaatinut kokonaisuus, vaikka sen osat olivat pääosin ennestään tunnettua tekniikkaa.

Liikesalaisuuksiksi ei puolestaan ole katsottu nostolavan piirustuksia, kun piirustukset eivät sisältäneet muita tietoja nostolavan rakenteesta kuin ne, jotka ilmenevät suoraan nostolavasta, ja kun nostolavat olivat olleet vapaasti vuokrattavissa ja ostettavissa ja siten kenen tahansa tutkittavissa. Piirustukset olivat sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetussa laissa tarkoitettuja teknisiä esikuvia (*KKO:1991:11*). Liikesalaisuuksia ei oltu myöskään loukattu tilanteessa, jossa työntekijä oli suunnitellut koneeseen sähköpuolen ratkaisuja, jotka olivat olleet yleisiltä toimintaperiaatteiltaan verrattain yksinkertaisia ja perustuneet yleisesti tunnettuun ammattitaitoon. Yksityiskohtaista henkilön entisen työnantajan pakkauskoneen ratkaisujen kopiointia ei näytetty tapahtuneen (*KKO:1989:39*). Siivousliikkeen työntekijöiden tavanomaiset palkkaluettelot, työsopimusten ollessa yleisen käytännön mukaisia, eivät sisältäneet työsuojelun valvonnasta annetun lain (131/1973) 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja liikkeen taloudellisesta asemasta eikä liike- tai ammattisalaisuudesta. Työläistarkastaja, joka oli ilman liikkeenharjoittajan lupaa

toimittanut tuomioistuimelle työsuojelutarkastuksessa saatuja jäljennöksiä palkkaluetteloista, ei ollut syyllistynyt työsuojelutietojen salassapitovelvollisuuden rikkomiseen (*KKO 1985-II-181*).

Kolmanneksi liikesalaisuudelta edellytettäisiin, että tiedon laillinen haltija on ryhtynyt kohtuullisiin toimenpiteisiin pitääkseen tiedon salassa (*c kohta*). Vaatimus tarkoittaisi, että tiedon haltijan on toimillaan pyrittävä pitämään tieto salassa, ja että tiedon kanssa tekemisissä olevat mieltäisivät tiedon salaiseksi.

Tiedon haltijan toimenpiteiden laajuutta olisi tarkasteltava tapauskohtaisesti riippuen muun muassa siitä, minkälaisia toimenpiteitä on tosiasiaassa mahdollista tehdä ja minkälaisia tarpeita liikesalaisuuden haltijalla on tiedon salassa pitämiseksi. Keinovalikoima tiedon salassa pitämiseksi olisi laaja. Tietoja voitaisiin suojata esimerkiksi tietojärjestelmien ja fyysisten tilojen asianmukaisilla turvajärjestelyillä tai tiedon luottamuksellisuus voitaisiin kirjata yrityksen ja sen henkilöstön tai yrityksen ja sen yhteistyökumppanien välisiin salassapitositoumuksiin. Vaatimus kohtuullisiin toimenpiteisiin ryhtymisestä ei toisaalta tarkoittaisi esimerkiksi sitä, että liikesalaisuusia sisältävät asiakirjat tai tiedostot olisi nimenomaan merkittävä luottamuksellisiksi.

Pykälän 2 kohdassa määriteltäisiin *liikesalaisuuden haltija*. Määritelmä olisi uusi ja sillä pantaisiin täytäntöön liikesalaisuusdirektiivin 2 artiklan 2 kohta. Liikesalaisuuden haltija voisi olla luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, jolla on laillinen määräysvalta liikesalaisuuteen. Liikesalaisuuden haltijan käsite pohjautuu liikesalaisuuden määritelmää vastaavalla tavalla TRIPS-sopimukseen, jonka 39 artiklan 2 kohdassa todetaan, että "luonnollisilla ja oikeushenkilöillä tulee olla mahdollisuus estää laillisesti heidän valvonnassaan olevan tiedon ilmaiseminen, hankkiminen tai käyttäminen ilman heidän lupaansa muiden toimesta tavalla, joka on vastoin rehellistä kaupallista käytäntöä". Direktiivissä ei ole tarkemmin määritelty, mitä tarkoitetaan laillisella määräysvallalla. Määräysvallan laillisuuden käsitteellä halutaan varmistaa se, että liikesalaisuuden alkuperäisen haltijan lisäksi myös esimerkiksi lisenssinhaltijat voivat puolustaa liikesalaisuutta. Se, kenellä on liikesalaisuuteen laillinen määräysvalta, olisi arvioitava tapauskohtaisesti esimerkiksi lisenssisopimusten tai liikesalaisuuden käyttämisestä ja ilmaisemisesta tehtyjen sopimusten perusteella.

Pykälän 3 kohdassa määriteltäisiin mikä on *liikesalaisuutta loukkaava tavara*. Määritelmä vastaisi liikesalaisuusdirektiivin 2 artiklan 4 kohtaa. Liikesalaisuutta louk-

kaavilla tavaroilla tarkoitettaisiin tavaraa, jonka suunnittelussa, ominaisuuksissa, toiminnassa, tuotantoprosessissa tai markkinoinnissa saadaan merkittävää hyötyä oikeudettomasti hankitusta, käytetystä tai ilmaistusta liikesalaisuudesta. Merkittävä hyöty arvioitaisiin tapauskohtaisesti. Liikesalaisuutta loukkaava tavara voi olla kyseessä esimerkiksi silloin, kun tavaran suunnittelussa ja tuotannossa on käytetty merkittävässä määrin hyväksi liikesalaisuuden haltijan teknisiä ratkaisuja tai kun tavaran markkinoinnissa on oikeudettomasti hyödynnetty liikesalaisuuden haltijan asiakasrekisteritietoja, jos kyseiset tekniset ratkaisut ja asiakasrekisteritiedot ovat liikesalaisuuksia.

Pykälän 4 kohdassa määriteltäisiin *tekninen ohje*. Käsite tekninen ohje vastaisi nykyisessä sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetussa laissa tarkoitettua käsitettä tekninen esikuva tai tekninen ohje. Teknisen ohjeen suojaa ei edellytetä liikesalaisuusdirektiivissä, vaan ehdotettu teknisen ohjeen suojaa koskeva sääntely perustuu vallitsevan kansallisen oikeustilan säilyttämiseen. Esityksessä ehdotetaan, että teknisen ohjeen suojaa koskeva sääntely siirrettäisiin nykyisestä sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetusta laista ehdotettavaan liikesalaisuuslakiin. Teknisen ohjeen suoja ei perustu salaisuuden olemassaoloon, vaan siihen seikkaan, että se on luottamuksellisesti uskottu jollekulle tietyn tehtävän suorittamista varten tai muuten liiketarkoituksessa. Luottamuksellisesti uskotua teknistä ohjetta ei saa oikeudettomasti käyttää tai ilmaista. Teknisen ohjeen suoja on nähty käytännössä tarpeelliseksi silloin, kun liikesalaisuuksilta vaadittava salaisuusvaatimus ei täyty. Voimassa olevaan sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettuun lakiin ei sisälly teknisen esikuvan tai teknisen ohjeen määritelmää, mutta ehdotetun pykälän 4 kohdan mukaisen määritelmän sisällön on tarkoitettu vastaavan nykyisin käytössä olevan käsitteen tekninen esikuva tai tekninen ohje sisältöä.

Teknisellä ohjeella tarkoitettaisiin voimassa olevan sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain teknistä esikuvaa tai teknistä ohjetta koskevaa sääntelyä vastaavasti teknistä toimintaohjetta tai toimintamallia, jota voidaan hyödyntää elinkeinotoiminnassa. Tekninen ohje voi olla esimerkiksi kaava, kuvaus, piirros, malli tai resepti. Tekninen ohje voi olla missä tahansa muodossa kuten paperisessa tai sähköisessä muodossa. Teknisen ohjeen on oltava riittävän yksityiskohtainen niin, että se on hyödynnettävissä elinkeinotoiminnassa. Käytännössä teknisiä ohjeita annetaan esimerkiksi tuotteiden valmistamista tai tuotantoprosessin

valvomista varten. Teknisiä ohjeita uskotaan toisille yrityksille myös muun muassa tarjouspyyntöjen ja tarjousten antamisen yhteydessä sekä yritysten välisten yhteistyön käynnistämistä koskevien neuvottelujen aikana. Tekniset ohjeet voivat täyttää myös liikesalaisuuden määritelmän.

Oikeuskäytännössä on teknisenä esikuvana tai ohjeena pidetty esimerkiksi nostolava-autojen piirustuksia (*KKO 1991:11*). Markkinaoikeudessa ja sitä edeltävässä markkinatuomioistuimessa on käsitelty useita teknisiä esikuvia tai ohjeita koskevia tapauksia.

Ehdotettavassa laissa käytettäisiin ilmausta tekninen ohje nykyisessä sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetussa laissa käytetyn ilmauksen tekninen esikuva tai tekninen ohje sijaan. Muutos on tehty käsitteen nykyaikaistamiseksi ja yksinkertaistamiseksi, ja uuden teknisen ohjeen käsitteen on tarkoitettu olevan saman laajuinen kuin nykyisin käytetty käsite tekninen esikuva ja tekninen ohje. Näin ollen käsitteen sisältöä ei muutettaisi.

3 §. Liikesalaisuuden oikeudeton hankkiminen. Pykälässä säädettäisiin liikesalaisuuden oikeudettomasta hankkimisesta. Lisäksi pykälässä säädettäisiin liikesalaisuuden hankkimistavoista, jotka eivät kuitenkaan olisi oikeudettomia. Sääntelyllä pantaisiin täytäntöön liikesalaisuusdirektiivin 3 artiklan 1 kohta ja 4 artiklan 2 ja 4 kohta.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin liikesalaisuuden oikeudetonta hankkimista koskevasta yleisestä kiellosta. Kukaan ei saisi hankkia tai yrittää hankkia liikesalaisuutta oikeudettomasti. Sääntely vastaisi voimassa olevan sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 4 §:n 1 momentissa säädettyä liikesalaisuuden hankkimiskieltoa. Kielto hyödyntää oikeudettomasti hankittua liikesalaisuutta on siirretty ehdotetun lain käyttämis- ja ilmaisemiskieltoa koskevan 4 §:n 1 momenttiin.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin tarkemmin liikesalaisuuden oikeudettomista hankkimistavoista. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön liikesalaisuusdirektiivin 4 artiklan 2 kohta. Momentin *1 kohdan* mukaan liikesalaisuuden hankkimista pidettäisiin aina oikeudettomana, jos se tapahtuisi anastamalla. Momentin *2 kohdassa* lueteltaisiin tekoja, joita olisi ilman liikesalaisuuden haltijan suostumusta pidettävä oikeudettomina liikesalaisuuden hankkimismuotoina. Säännöksen mukaan sellai-

sia liikesalaisuuden haltijan asiakirjoja, esineitä, materiaaleja, aineita tai sähköisiä tiedostoja, jotka sisältävät liikesalaisuuden tai joista liikesalaisuus voidaan johtaa, ei saisi luvattomasti kopioida tai jäljentää. Liikesalaisuutta ei myöskään saisi hankkia luvattomasti havainnoimalla tai muutoin käsittelemällä sellaisia edellä mainittuja tallennevälineitä, joista liikesalaisuus voidaan johtaa. Liikesalaisuuden haltijana pidetään direktiivin mukaisella tavalla tahoja, jolla on laillinen määräysvalta liikesalaisuuteen nähden. Säännös on mahdollisimman tallenneriippumaton eli kattaa käytännössä kaikki tallennetyypit, joista liikesalaisuus voi ilmetä. Momentin 1 ja 2 kohtien mukaan liikesalaisuuden sisältävän tallennevälineen eri muodoissa tapahtuva haltuun hankkiminen, jäljentäminen eri tavoin ja havainnointi olisi siten oikeudetonta liikesalaisuuden hankkimista. Momentin 3 kohdassa säädettäisiin liikesalaisuuden oikeudettomaksi hankkimiseksi lisäksi muu hyvän liiketavan vastainen menettely. Hyvä liiketapa on rehellisen ja kunniallisen elinkeinonharjoittajan noudattamaa menettelyä, joka ei sisällä kilpailijan kannalta arveluttavia piirteitä. Hyvä liiketapa ei kuitenkaan ole määriteltävissä yksiselitteisesti, vaan sen sisältö täsmennyty oikeuskäytännössä. Ennen kaikkea markkinaoikeuden ja korkeimman oikeuden ratkaisujen sekä Keskuskauppakamarin liiketapalautakunnan lausuntojen on katsottu määrittävän hyvän liiketavan sisältöä. Menettelyn hyvän liiketavan mukaisuuden arviointi voi olla tilannesidonnaista ja yleensä menettelyä arvostellaan kokonaisuutena (KKO 2004:4). Hyvän liiketavan sisältöön voidaan saada tulkinta-apua eri elinkeinoaloilla yleisesti hyväksytyistä säännöistä, käytännesäännöistä ja Kansainvälisen kauppakamarin ICC:n markkinointisäännöistä. Hyvän liiketavan sisältö saattaa myös muuttua ajan ja tapojen muuttumisen myötä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että liikesalaisuuden hankkiminen olisi myös oikeudetonta, jos henkilö on liikesalaisuuden hankkiessaan tiennyt tai hänen olisi välttämättä ollut olosuhteissa pitänyt tietää, että liikesalaisuus on saatu suoraan tai välillisesti henkilöltä, joka on itse käyttänyt liikesalaisuutta oikeudettomasti tai niin ilmaissut sen. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön liikesalaisuusdirektiivin 4 artiklan 4 kohta. Liikesalaisuuden oikeudettomasta käyttämisestä ja ilmaisemisesta säädettäisiin tarkemmin lain 4 §:ssä. Tässä momentissa ja 4 §:n 4 momentissa on siten kielletty seuraavassa portaassa tapahtuva liikesalaisuuden oikeudeton hankkiminen, käyttäminen ja ilmaiseminen, kun liikesalaisuutta on aikaisemmassa vaiheessa oikeudettomasti käytetty tai se on tällöin oikeudettomasti ilmaistu. Jos henkilö olisi hankkinut liikesalaisuuden olosuhteissa, joissa hänen ei ole pitänyt tietää, että

liikesalaisuutta on aikaisemmin oikeudettomasti käytetty tai ilmaistu, henkilö ei toimi oikeudettomasti tässä momentissa ja 4 §:n 4 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tavoista, joilla liikesalaisuuden hankkiminen ei olisi oikeudetonta. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön liikesalaisuusdirektiivin 3 artiklan 1 kohta.

Momentin 1 kohdassa säädettäisiin, että liikesalaisuuden oikeudetonta hankkimista ei ole liikesalaisuuden itsenäinen keksiminen tai luominen. Liikesalaisuutena suojattu tieto ei ole yksinoikeus, joten usea eri taho on voinut joko samanaikaisesti tai eri aikaan hankkia laillisen määräysvallan samaan liikesalaisuuteen itsenäisesti keksimällä tai luomalla sen.

Momentin 2 kohdan mukaan oikeudettomana ei pidettäisi liikesalaisuuden hankkimista käänteismallinnuksella (*reverse engineering*). Käänteismallinnuksella eli käänteisellä tuotekehittelyllä tarkoitetaan tiedon selvittämistä laillisesti hankittuja tuotteita tai esineitä havainnoimalla, tutkimalla, purkamalla tai testaamalla. Tätä kautta voidaan selvittää tuotteiden toimintaperiaatteet ja näiden taustalla oleva tieto. Jos tieto on näin selvitetty, kysymys ei olisi liikesalaisuuden oikeudettomasta hankkimisesta.

Käänteismallinnus olisi siis sallittua, kun tuote tai esine on laillisesti hankittavissa eli käytännössä kun tuote on yleisesti markkinoilla saatavilla tai kun tuote olisi laillisesti sellaisen tahon hallussa, jota ei koske velvoite rajoittaa liikesalaisuuden hankkimista. Edellytyksenä olisi, että käänteismallinnusta ei ole sopimuksin kielletty. Käänteismallinnuksen kieltävien sopimusten tekemistä voidaan myös rajoittaa lailla. Suomessa tekijänoikeuslain (404/1961) 25 k §:ssä säädetään tietokoneohjelmien käänteismallinnuksesta sellaisten tietojen hankkimiseksi, joiden avulla voidaan saavuttaa yhteentoimivuus ohjelmien välillä. Sopimuksen ehto, jolla rajoitetaan tekijänoikeuslain säännöksen mukaista tietokoneohjelman käyttöä, on tehoton.

Momentin 3 kohdan mukaan liikesalaisuuden hankkiminen ei olisi oikeudetonta käyttämällä työntekijöiden tai työntekijöiden edustajien tiedonsaantia ja heidän kuulemistaan koskevaa oikeutta. Työntekijöiden tai työntekijöiden edustajien tiedonsaantia ja heidän kuulemistaan koskeva oikeus voi perustua lainsäädäntöön tai esimerkiksi työehtosopimukseen. Työntekijöiden ja heidän edustajiensa ei katsot-

taisi hankkineen liikesalaisuutta oikeudettomasti, jos liikesalaisuus on saatu osana työntekijöiden tai heidän edustajiensa tiedonsaantia tai kuulemista koskevan oikeuden käyttämisestä. Tässä kohdassa tarkoitettu tilanteesta olisi kyse esimerkiksi yhteistoimintamenettelyn yhteydessä työntekijöiden tai heidän edustajiensa saamista liikesalaisuutta koskevista tiedoista. Työntekijöiden ja heidän edustajiensa salassapitovelvollisuudesta säädetään yhteistoimintalain 9 luvun 57 §:ssä.

Momentin 4 kohdan mukaan liikesalaisuuden hankkiminen ei olisi oikeudeton, jos se tapahtuisi tavalla, joka vallitsevissa olosuhteissa on hyvän liiketavan mukaista. Hyvä liiketapa on rehellisen ja kunniallisen elinkeinonharjoittajan noudattamaa menettelyä, joka ei sisällä kilpailijan kannalta arveluttavia piirteitä. Hyvä liiketapa ei kuitenkaan ole määriteltävissä yksiselitteisesti, vaan sen sisältö täsmentyy oikeuskäytännössä. Ennen kaikkea markkinaoikeuden ja korkeimman oikeuden ratkaisujen sekä Keskuskauppakamarin liiketapalautakunnan lausuntojen on katsottu määrittävän hyvän liiketavan sisältöä. Menettelyn hyvän liiketavan mukaisuuden arviointi voi olla tilannesidonnaista ja yleensä menettelyä arvostellaan kokonaisuutena (KKO 2004:4). Hyvän liiketavan sisältöön voidaan saada tulkinta-apua eri elinkeinoaloilla yleisesti hyväksytyistä säännöistä, käytännösäännöistä ja Kansainvälisen kauppakamarin ICC:n markkinointisäännöistä. Hyvän liiketavan sisältö saattaa myös muuttua ajan ja tapojen muuttumisen myötä.

4 §. Liikesalaisuuden oikeudeton käyttäminen ja ilmaiseminen. Pykälässä säädettäisiin liikesalaisuuden oikeudettomasta käyttämisestä ja ilmaisemisesta. Lisäksi pykälässä säädettäisiin liikesalaisuutta loukkaavien tavaroiden oikeudettomasta käyttämisestä. Sääntely vastaisi osin nykyistä sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 4 §:ää. Lisäksi sillä pantaisiin täytäntöön liikesalaisuusdirektiivin 4 artiklan 3–5 kohta.

Pykälän 1 momentin mukaan joka on hankkinut 3 §:n 2 tai 3 momentin mukaisella tavalla oikeudettomasti liikesalaisuuden, ei saa sitä käyttää tai ilmaista. Kukaan ei saisi käyttää tai ilmaista oikeudettomasti hankkimaansa liikesalaisuutta. Kielto olisi ajallisesti rajoittamaton. Sääntely vastaisi voimassa olevan sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 4 §:n 1 momentissa säädettyä liikesalaisuuden käyttämis- ja ilmaisemiskieltoa.

Pykälän 2 ja 3 momenteissa on asetettu liikesalaisuuden käyttämis- ja ilmaisemiskiello sellaiselle henkilölle, joka on sinänsä laillisesti saanut tiedon liikesalaisuudesta. Kieltojen soveltamisen edellytyksenä ei siten ole moitittava menettely liikesalaisuuden hankkimisen yhteydessä.

Ehdotetun 2 momentin mukaisen käyttämis- ja ilmaisemiskiellon kohteena olevat henkilöt olisivat soveltuvin osin vastaavat kuin yrityssalaisuuden rikkomista koskevan rikoslain 30 luvun 5 §:n 1 momentissa tarkoitettut henkilöt.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan liikesalaisuutta ei saa oikeudettomasti käyttää tai ilmaista henkilö, joka on saanut tiedon liikesalaisuudesta toimiessaan yhteisön tai säätiön hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenenä, toimitusjohtajana, tilintarkastajana tai selvitysmiehenä tai niihin rinnastettavassa tehtävässä. Kieltoa ei ole rajoitettu tehtävän keston. Ehdotettavassa laissa käytetyssä ilmaisussa ”oikeudettomasti käyttää tai ilmaista” sana ”oikeudettomasti” liittyy sekä käyttämiseen että ilmaisemiseen. Tämä koskee termien käyttöä myös muussa yhteydessä, ellei asiayhteydestä muuta ilmene.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan liikesalaisuutta ei saa käyttää tai ilmaista henkilö, joka on saanut tiedon liikesalaisuudesta yrityksen saneerausmenettelyn yhteydessä. Kieltoa ei ole rajoitettu saneerausmenettelyn keston.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan joka suorittaessaan tehtävää toisen puolesta tai muuten luottamuksellisessa liikesuhteessa on saanut tiedon liikesalaisuudesta, ei saa sitä oikeudettomasti käyttää tai ilmaista. Kyseisissä tilanteissa on syytä asettaa salassapitovelvoite, joka ei rajoittuisi tehtävän suorittamiseen tai liikesuhteen keston.

Voimassa olevan sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 4 §:n 3 momentissa säädetään kiellosta käyttää tai ilmaista liikesalaisuutta elinkeinonharjoittajan puolesta tehtävää suoritettaessa. Säännös asettaisi voimassa olevan lain tavoin salassapitovelvoitteen toimeksisaajalle. Toimeksisaaja voisi olla esimerkiksi yrityksen yhteistyökumppani, alihankkija, konsultti tai näihin verrattava taho. Tämän lisäksi säännös asetettaisi luottamuksellisen liikesuhteen osapuolille salassapitovelvollisuuden. Liiketoiminnassa salassa pidettävän tiedon määrä ja tiedon merkitys yrityksille on kasvanut merkittävästi. Tieto ja erityisesti sen salassapito on

yrityksille erittäin arvokasta ja antaa yrityksille merkittävää kilpailuetua. Yritysten väliset yhteistyösuhteet ja niissä käsiteltävät tiedot ovat myös mitä moninaisimpia. Tämän vuoksi ei ole enää perusteltua asettaa liikesalaisuutta koskevaa salassapitovelvollisuutta pelkästään tehtävää toisen puolesta suorittavalle taholle, vaan liikesalaisuuksien oikeudetonta käyttämistä ja ilmaisemista koskevat kiellot on syytä laajentaa koskemaan yleisesti luottamuksellista liikesuhdetta. Näin yhtenäistetään samalla siviili- ja rikosoikeudellinen sääntely, sillä rikoslain 30 luvun 5 §:n 1 momentin 3 kohdassa on ollut vastaava säännös jo pykälän voimaantulosta vuodesta 1991 lukien.

Pykälän 2 momentin 4 kohdan mukaan liikesalaisuutta ei saisi myöskään käyttää tai ilmaista liikesalaisuuden käyttämistä tai ilmaisemista rajoittavan sopimuksen tai velvoitteen vastaisesti. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön liikesalaisuusdirektiivin 4 artiklan 3 kohdan b ja c alakohdat. Sopimuksella tarkoitetaan mitä tahansa sopimukseen tai sitoumukseen perustuvaa velvoitetta, joka rajoittaa henkilön oikeutta käyttää tai ilmaista liikesalaisuutta. Kohdan lopussa mainitulla velvoitteella taas tarkoitetaan esimerkiksi lainsäädännössä asetettua velvoitetta rajoittaa liikesalaisuuden käyttämistä tai ilmaisemista. Tällaisia velvoitteita on lainsäädännössä lukuisia. Tämän kohdan perusteella salassapitosopimuksessa tai muussa sopimuksessa oleva liikesalaisuuden käyttämistä tai ilmaisemista rajoittava velvoite taikka muu liikesalaisuuden käyttämistä tai ilmaisemista rajoittava velvoite johtaa siihen, että toiminta on kiellettyä myös ehdotetun lain mukaan. Tämä taas mahdollistaa ehdotetussa laissa mainittujen oikeuskeinojen käyttämisen. Mainitunlainen viittaussääntö johtaa siihen, että liikesalaisuuden käyttämisen ja ilmaisemisen tarkempi sisältö riippuu sopimusvelvoitteen ja muun velvoitteen sisällöstä. Jos esimerkiksi sopimusvelvoitteessa on ajallisesti rajoitettu liikesalaisuuden käyttämistä ja ilmaisemista koskeva kiello, koskee vastaava rajoitus myös tämän kohdan soveltamista. Jos taas sopimusvelvoitteessa tai muussa velvoitteessa on vain liikesalaisuuden ilmaisemista koskeva kiello, koskee tämän kohdan mukainen kiello vain ilmaisemista.

On huomattava, että useampi 2 momentin luettelossa mainittu salassapitovelvoite saattaa täyttyä samanaikaisesti. Käyttäminen tai ilmaiseminen voi olla momentin asettaman kiellon vastaista, koska liikesalaisuus on saatu 3 kohdassa tarkoitettussa luottamuksellisessa liikesuhteessa, ja samalla myös sillä perusteella, että henkilöä sitoo 4 kohdassa tarkoitettu sopimus. Kohdat eivät näin ollen ole toisiaan poissulkevia, vaan ne täydentävät toisiaan.

Kuten edellä pykälän 2 momentin osalta myös pykälän 3 *momentissa* tarkoitettua tilanteessa on asetettu liikesalaisuuden käyttämis- ja ilmaisemiskielto sellaiselle henkilölle, joka on sinänsä laillisesti saanut tiedon liikesalaisuudesta. Ehdotetun 3 momentin mukaan joka toisen palveluksessa ollessaan on saanut tiedon liikesalaisuudesta, ei saa sitä palvelusaikanaan oikeudettomasti käyttää tai ilmaista. Voimassa olevan sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 4 §:n 2 momentin mukaan, joka elinkeinonharjoittajan palveluksessa ollessaan on saanut tiedon liikesalaisuudesta, ei saa sitä palvelusaikanaan oikeudettomasti käyttää eikä ilmaista hankkiakseen itselleen tai toiselle etua tai toista vahingoittaakseen. Ehdotetussa pykälässä ei enää mainittaisi edun hankkimis- tai vahingoittamistarkoitusta. Muutoksella pyritään yhtenäistämään sääntelyä työsopimuslain liikesalaisuutta koskevan säännöksen kanssa, jossa kiellolle ei ole nimenomaisesti asetettu edun hankkimis- tai vahingoittamistarkoitusta. Yleisimmät tilanteet, joissa liikesalaisuutta oikeudettomasti käytetään tai ilmaistaan, liittyvät kuitenkin edelleen tilanteisiin, joissa pyritään hankkimaan hyötyä tai vahingoittamaan työnantajaa. Ehdotetun momentin henkilöpiiri on kuitenkin laajempi kuin edellä mainitun työsopimuslain liikesalaisuutta koskevan 3 luvun 4 §:n henkilöpiiri, sillä säännöksen soveltamisen edellytyksenä ei ole työsopimuslain mukainen työsuhde, vaan kyseessä voi olla myös muu palvelussuhde. Lisäksi ehdotetulla momentilla suojattaisiin sekä työnantajan että esimerkiksi tämän asiakkaiden tai liikekumppaneiden liikesalaisuuksia.

Ehdotetun 3 momentin mukaan salassapitovelvollisuus rajoittuu vain palvelusaikaan, mutta velvollisuutta voidaan sopimuksin pidentää. Jos tieto liikesalaisuudesta on sen sijaan palvelussuhteen aikana hankittu oikeudettomasti 3 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettulla tavalla, liikesalaisuuden käyttämis- ja ilmaisemiskielto jatkuisi myös palvelussuhteen päättymisen jälkeen. Momentin osalta on huomattava, että rikoslain 30 luvun 5 §:n perusteella palvelussuhteessa olevan osalta yrityssalaisuuden oikeudeton ilmaiseminen ja käyttäminen on rangaistavaa vielä kaksi vuotta palvelussuhteen päättymisen jälkeen.

Pykälän 4 *momentissa* säädettäisiin, että liikesalaisuutta ei saa käyttää tai ilmaista, jos henkilö tietää tai hänen olisi vallitsevissa olosuhteissa pitänyt tietää, että liikesalaisuus on saatu suoraan tai välillisesti henkilöltä, joka on oikeudettomasti käyttänyt liikesalaisuutta tai niin ilmaissut sen. Ehdotetussa momentissa on siten kielletty seuraavassa portaassa tapahtuva liikesalaisuuden oikeudeton käyttäminen ja ilmaiseminen, kun liikesalaisuutta on aikaisemmassa vaiheessa oikeudettomasti

käytetty tai ilmaistu. Henkilön tietoisuutta arvioitaisiin ensinnäkin liikesalaisuuden saamishetkellä. Jos henkilö tällöin tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää, että liikesalaisuus on saatu suoraan tai välillisesti henkilöltä, joka on itse oikeudettomasti käyttänyt liikesalaisuutta tai näin ilmaissut sen, hän ei saisi käyttää liikesalaisuutta tai ilmaista sitä. Kiellettyä olisi myös liikesalaisuuden käyttäminen tai ilmaiseminen, jos henkilö myöhemmin tulisi tietoiseksi esimerkiksi liikesalaisuuden haltijan ilmoituksen johdosta, että liikesalaisuus on peräisin henkilöltä, joka oikeudettomasti käytti liikesalaisuutta tai näin ilmaisi sen. Momentissa käytetyllä muotoilulla ”pitäisi tietää” tarkoitetaan sitä, että liikesalaisuutta käyttävällä tai ilmaisevalla olisi tietyntasoinen selonottovelvollisuus momentissa mainituista seikoista.

Pykälän 4 momentissa tarkoitettussa tilanteessa salassapitovelvollisuus on ajallisesti rajoittamaton ja on voimassa niin kauan kuin liikesalaisuudella on taloudellista merkitystä. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön liikesalaisuusdirektiivin 4 artiklan 4 kohta.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin liikesalaisuutta loukkaavien tavaroiden oikeudettomasta käytöstä. Säännöksellä pannaan täytäntöön liikesalaisuusdirektiivin 4 artiklan 5 kohta. Suomessa liikesalaisuutta loukkaavat tavarat ovat olleet esillä oikeuskäytännössä ratkaisussa KKO 2013:17. Säännöksen mukaan loukkaavien tavaroiden tuotanto, tarjoaminen tai saattaminen markkinoille taikka loukkaavien tavaroiden tuonti, vienti tai varastointi tällaisia tarkoituksia varten olisi myös katsottava liikesalaisuuden oikeudettomaksi käyttämiseksi, jos henkilö tietää tai hänen vallitsevista olosuhteista pitäisi tietää, että kysymys on liikesalaisuutta loukkaavasta tavarasta. Liikesalaisuutta loukkaava tavara on määritelty lain 2 §:n 3 kohdassa. Jotta henkilö käyttäisi tässä momentissa tarkoitettulla tavalla liikesalaisuutta oikeudettomasti, henkilö näin ollen tietää tai hänen pitäisi tietää, että tavarantoimituksen suunnittelussa, ominaisuuksissa, toiminnassa, tuotantoprosessissa tai markkinoinnissa saadaan merkittävää hyötyä oikeudettomasta hankitusta, käytetystä tai ilmaistusta liikesalaisuudesta.

5 §. Väärinkäytöksen paljastaminen ja sananvapauden käyttäminen. Pykälällä pannaan täytäntöön liikesalaisuusdirektiivin 5 artiklan a ja b alakohta. Säännös olisi uusi ja sen tavoitteena on mahdollistaa väärinkäytöksen tai laittoman toiminnan ilmoittaminen (*whistleblowing*). Lisäksi säännöksellä turvattaisiin direktiivin edellyttämällä tavalla sananvapauden käyttö. Pykälän mukaan liikesalaisuuden hankkiminen, käyt-

täminen tai ilmaiseminen ei olisi oikeudetonta, jos liikesalaisuus on hankittu, sitä on käytetty tai se on ilmaistu yleisen edun suojaamiseksi väärinkäytöksen tai laittoman toiminnan paljastamiseksi. Liikesalaisuuden hankkiminen, käyttäminen tai ilmaiseminen yleisen edun suojaamiseksi ei olisi myöskään oikeudetonta, jos se ei ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä sananvapauden käyttämisenä.

Väärinkäytöksen tai laittoman toiminnan ilmoittamiselle tai henkilölle, joka toimii ilmiantajana (*whistle blower*) ei ole vielä Suomessa vakiintunutta termiä. Euroopan neuvoston suosituksessa CM/Rec(2014)7 ilmiantajalla tarkoitetaan henkilöä, joka raportoi tai paljastaa julkista intressiä uhkaavaa tai vahingoittavaa toimintaa koskevia tietoja, jotka hän on saanut tietoonsa hoitaessaan työhönsä liittyviä tehtäviä julkisella tai yksityisellä sektorilla. Ilmoittamista koskeva säännös ei kuitenkaan tarkoittaisi merkittävää muutosta nykyiseen oikeustilaan. Jo vilpillisen kilpailun ehkäisemiseksi annetun lain, jossa säädettiin liikesalaisuuksien suojasta ennen lakia sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa, perusteluissa (HE 27/1929 vp) todetaan, että ”Jos elinkeinonharjoittajan voidaan katsoa tavalla tai toisella antaneen ilmaisuun suostumuksensa tai jos joku jostain erityisestä syystä, kuten esim. rikoksen paljastamiseksi, on velvollinen tai ainakin oikeutettu ilmaisemaan salaisuuden, ei kysymyksessä olevaa säännöstä voida soveltaa.”

Lisäksi rikoslain yritysvakoilua koskevan pykälän perusteluissa (HE 66/1988 vp) todetaan, että ”Yrityssalaisuuden ilmaisemista voitaisiin tuskin kuitenkaan pitää oikeudettomana esimerkiksi silloin, jos joku ilmoittaa viranomaisille tai kertoo julkisuudessa tietyn tuotteen valmistukseen tai käyttöön liittyvistä olennaisista terveysvaaroista, siitä huolimatta, että tuotteen valmistaja, maahantuojaja ja myyjä pitävät tietoa yrityssalaisuutena.” Yrityssalaisuuden väärinkäytön osalta pykälän perusteluissa todetaan, että ”Pykälän 2 kohdan mukaan yrityssalaisuuden väärinkäytöstä olisi kysymys myös siinä tapauksessa, että joku hankkiakseen itselleen tai toiselle taloudellista hyötyä ilmaisee tällaisen rikoslaissa rangaistavaksi säädetyllä teolla tietoon saadun yrityssalaisuuden oikeudettomasti. Tällainen ilmaiseminen tapahtuisi useimmiten yrityssalaisuutta koskevan tiedon jälleenmyyntinä jollekin kolmannelle. Tieto voitaisiin myös julkistaa taloudellisen hyödyn hankkimiseksi. Jos julkistaminen kuitenkin tapahtuisi puhtaasti journalistisessa tarkoituksessa, taloudellisesta hyötymisestä ei ehkä olisi kysymys. Mikäli julkistamiseen taas olisi peräti yleishyödyllisiä perusteita tai jopa humanitäärinen velvollisuus, ilmaiseminen ei olisi lainkaan oikeudetonta, kuten yritysvakoilua koskevan säännöksen perusteluissa edellä todettiin.”

Säännöksellä pyrittäisiin suojaamaan ilmiäntajaa, joka hankkii tai ilmaisee liikesalaisuuden tai käyttää liikesalaisuutta väärinkäytöksen taikka väärän tai laittoman toiminnan paljastamiseksi. Edellytyksenä on, että ilmiäntaja toimi tarkoituksenaan suojata yleistä etua. Esimerkiksi ilmiäntajan lähipiirin tai muun hyvin rajatun henkilöpiirin hyötymis- tai suojaamistarkoitus ei vielä tarkoita, että säännöksen edellytykset täyttyisivät, koska tällöin toiminta voi tähdätä enemmän yksityisen kuin yleisen edun suojaamiseen. Yleisen edun suojaamisesta ei myöskään ole kyse, kun liikesalaisuuden ilmaiseminen tapahtuu kostoksi irtisanomisesta.

Liikesalaisuusdirektiivissä ei ole määritelty sitä, kenelle väärinkäytös tai laitton toiminta voidaan paljastaa. Tästä syystä ehdotetussa säännöksessä ei ole määritelty kyseistä tahoja. Näin ollen paljastaminen voi tapahtua esimerkiksi viranomaiselle, muulle asianmukaiselle taholle tai yleisesti. Yleisen edun mukaisena toimintana ei voitaisi tavallisesti pitää menettelyä, jossa ilmiäntaja paljastaisi liikesalaisuuden sen laillisen haltijan kilpailijalle.

Elinkeinoelämässä on viime vuosina merkittävästi kiinnitetty huomiota yritysten lain rikkomusten ja väärinkäytösten ennalta ehkäisyyn ja tätä varten on laadittu nimenomaisia suunnitelmia ja ohjelmia (ns. compliance-ohjelma). Osana näitä ohjelmia on yleensä väärinkäytösten ilmoituskanava, jonka välityksellä voidaan yrityksen johdolle ilmoittaa yhtiön lainrikkomuksista ja muista väärinkäytöksistä.

Mikäli yrityksellä on toimiva väärinkäytösten ilmoituskanava ja ilmoitettuihin väärinkäytöksiin myös puututaan, ei henkilöllä yleensä ole tarvetta paljastaa liikesalaisuuden sisältävää tietoa yrityksen ulkopuolisille. Tällöin yleisen edun suojaamisedellytys ei myöskään yleensä täyty. Myös EIT:n ratkaisukäytännössä on edellä kohdassa 3.3.2 kuvatulla tavalla pidetty tietojen paljastamista ulkopuoliselle viimesijaisena keinona sen jälkeen, kun tiedoista on ilmoitettu esimiehille tai muulle ylemmälle taholle yrityksen sisällä.

Paljastettavan toiminnan ei tarvitse olla laitonta, vaan kysymys voisi olla muusta väärinkäytöksestä. Arvio tulisi tehdä tapauskohtaisesti ja se olisi sidoksissa yhteiskunnan muuttuviin arvoihin.

Säännöstä sovellettaessa olisi tehtävä intressipunnintaa toisaalta liikesalaisuuden haltijan liikesalaisuuden säilyttämisen intressin sekä toisaalta väärinkäytöksen tai

laittoman toiminnan ilmi tulemisen ja yleisen edun välillä. Väärinkäytöksen paljastaminen aiheuttaa yrityksille usein myös merkittävää mainevahinkoa. Arvioinnissa olisi otettava huomioon tapauksen erityiset olosuhteet. Säännös ei soveltuisi esimerkiksi silloin, jos liikesalaisuus olisi ilmaistu vähäpätöisen väärinkäytöksen ilmoittamiseksi. Ilmiantajalla tulisi myös olla perusteltu syy paljastamiselle. Vähäisiin perusteisiin pohjautuvien epäilysten nojalla ei tulisi olla mahdollista ilmaista liikesalaisuutta. Ilmiantajalla tulee olla tietoa tai perusteltu epäily tietyistä todellisista olosuhteista, jotka osoittavat, että väärinkäytös tai laiton toiminta on tapahtunut ja että yleisen edun suojaamisen kannalta liikesalaisuuden ilmaiseminen on tarpeellista. Harkinta olisi tehtävä tapauskohtaisesti. Esimerkiksi ihmisten terveyden ja turvallisuuden vaarantuminen voisi yleensä oikeuttaa liikesalaisuuden paljastamisen ulkopuoliselle.

Säännöksen soveltumisen edellytyksenä olisi myös, että väärinkäytöksestä tai laittomasta toiminnasta ilmoittaminen ei olisi mahdollista paljastamatta liikesalaisuutta. Tällainen tilanne voisi olla kyseessä esimerkiksi silloin, jos ympäristörikoksesta ilmoittaminen vaatisi käytännössä sitä, että ilmoittamisen yhteydessä paljastettaisiin teknisiä liikesalaisuuksia tuotantoprosessista.

Väärinkäytöksen paljastamisen lisäksi pykälässä säädettäisiin, että liikesalaisuuden hankkiminen, käyttäminen tai ilmaiseminen yleisen edun suojaamista varten ei olisi oikeudetonta, jos se ei ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä sananvapauden käyttämisenä. Sananvapautta koskevan poikkeuksen soveltuminen tulisi käytännössä arvioitavaksi lähinnä tiedotusvälineiden toiminnan osalta. Sääntelyllä pannaan täytäntöön liikesalaisuusdirektiivin 5 artiklan a alakohta, jonka mukaan jäsenvaltioissa on varmistettava sananvapautta ja tiedonvälityksen vapautta koskevan oikeuden käyttö, sellaisina kuin niistä määrätään Euroopan unionin perusoikeuskirjassa, mukaan lukien tiedotusvälineiden vapauden ja moniarvoisuuden kunnioittaminen. Ehdotettu säännös ei muuttaisi nykyistä kansallista oikeustilaa liikesalaisuuksien suojan ja sananvapauden välisestä suhteesta.

Direktiivin johdanto-osan 19 perustelukappaleen mukaan direktiivin tarkoituksena ei ole rajoittaa sananvapautta ja tiedonvälityksen vapautta koskevan oikeuden käyttöä, mukaan lukien Euroopan unionin perusoikeuskirjan 11 artiklan takaamaa tiedotusvälineiden vapautta ja moniarvoisuutta erityisesti tutkivan journalismin ja journalististen lähteiden suojan osalta. Euroopan perusoikeuskirjan 11 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus sananvapauteen. Tämä oikeus sisältää mieli-

piteenvapauden sekä vapauden vastaanottaa ja levittää tietoja tai ajatuksia viranomaisten siihen puuttumatta ja alueellisista rajoista riippumatta. Perusoikeuskirjan 11 artiklan 2 kohdan mukaan tiedotusvälineiden vapautta ja moniarvoisuutta kunnioitetaan.

Sananvapaudesta säädetään myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklassa. Sen 1 kohdan mukaan jokaisella on sananvapaus. Tämä oikeus sisältää vapauden pitää mielipiteitä sekä vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia alueellisista rajoista riippumatta ja viranomaisten siihen puuttumatta. Sopimuksen 10 artiklan 2 kohdan mukaan, koska näiden vapauksien käyttöön liittyy velvollisuuksia ja vastuuta, se voidaan asettaa sellaisten muodollisuuksien, ehtojen, rajoitusten ja rangaistusten alaiseksi, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa muun muassa muiden henkilöiden maineen tai oikeuksien turvaamiseksi sekä luottamuksellisten tietojen paljastumisen estämiseksi.

Suomessa sananvapaus on turvattu perustuslain 12 §:ssä. Perustuslain 12 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Perustuslain mukaan tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Perustuslailla turvataan sananvapauden käyttö ilman ennakkosensuuria ensisijaisesti tiedotusvälineiden osalta. Sananvapauden hyväksyttävää käyttöä arvioidaan siten jälkikäteen.

Direktiivin sääntelyn täytäntöön panemiseksi pykälään otettaisiin selventävä säännös siitä, että yksittäistapauksessa sananvapauden käyttö voisi oikeuttaa liikesalaisuuden hankkimisen, käyttämisen tai ilmaisemisen yleisen edun suojaamiseksi, vaikka kysymys ei olisi väärinkäytöksen tai laittoman toiminnan paljastamisesta *whistleblowing*-ilmiantamisen tarkoittamalla tavalla. Toiminta ei tällöin saisi ylittää sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä sananvapauden käyttämisenä. Yleensä sananvapauden käytön ja liikesalaisuuden suojan välillä ei ole ristiriitaa, mutta poikkeustilanteissa tällaisia tilanteita voi tulla esille. Säännös edellyttää intressien punnintaa, jossa on ennen kaikkea otettava huomioon EIT:n linjaukset sananvapauden käyttämisestä demokraattisessa yhteiskunnassa. Punninnassa on oikeudenmukaisen tasapainon saavuttamiseksi otettava huomioon seikkoja, jotka ovat merkityksellisiä suhteutettaessa toisiinsa liikesalaisuuksien suoja, sananvapauden käyttö, ja muut kyseisessä tilanteessa mahdollisesti vaikuttavat oikeudet ja intressit. Oikeu-

detonta ei olisi toiminta, jos liikesalaisuus ilmaistaan yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi, jos liikesalaisuuden ilmaiseminen, ottaen huomioon sen sisältö, toisten oikeudet ja muut seikat, ei ylitä sitä, mitä voidaan tällaisessa tilanteessa pitää hyväksyttävänä sananvapauden käyttämisenä.

Ehdotetulla sääntelyllä ei ole tarkoitus muuttaa oikeustilaa joukkoviestinnän nauttiman sananvapauden eikä lähdesuojan osalta, vaan sananvapauden käyttämisessä journalistisiin tarkoituksiin olisi otettava huomioon liikesalaisuuksien suojaan liittyvät kysymykset samalla tavalla kuin nykyisin. Suomessa toimittajilla ei ole esimerkiksi erityisoikeutta hankkia tietoja laittomin keinoin. Sääntely ei jatkossakaan sallisi toimittajalta esimerkiksi rikosvastuuseen johtavaa liikesalaisuuden hankkimista, käyttämistä tai ilmaisemista.

6 §. Liikesalaisuuden ilmaiseminen työntekijän edustajalle. Liikesalaisuusdirektiivin 5 artiklan c alakohdan mukaan direktiivissä säädettyjen toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen määräämistä koskeva vaatimus on hylättävä, jos työntekijät ovat ilmaisseet liikesalaisuuden edustajilleen osana näiden edustajien tehtävien perusteltua hoitoa unionin oikeuden tai kansallisen lain mukaisesti edellyttäen, että tällainen ilmaiseminen oli tarpeen kyseisten tehtävien hoitamiseksi.

Direktiivin 5 artiklan c alakohdan täytäntöönpanemiseksi pykälässä säädetäisiin työntekijöiden osalta liikesalaisuuksien oikeudetonta ilmaisemista koskevasta poikkeuksesta. Säännös koskisi ainoastaan liikesalaisuuden ilmaisemista, ei sen hankkimista eikä käyttämistä. Ehdotuksen mukaan liikesalaisuuden ilmaiseminen ei olisi oikeudetonta, jos työntekijä ilmaisee liikesalaisuuden luottamusmiehelle, luottamusvaltuutetulle tai muulle lain tai työehtosopimuksen mukaiselle edustajalleen, jos liikesalaisuuden ilmaiseminen on välttämätöntä edustajan lain tai työehtosopimuksen mukaisten tehtävien hoitamiseksi.

Työntekijän edustajalla tarkoitettaisiin paitsi työehtosopimuksen mukaan valittua luottamusmiestä, työsopimuslain 13 luvun 3 §:ssä tarkoitettua luottamusvaltuutettua tai muuta lain tai työehtosopimuksen perusteella valittua henkilöstön edustajaa. Työntekijä voisi ehdotetun säännöksen perusteella ilmaista tiedon omalle edustajalleen tai omille edustajilleen. Jos työpaikalla olisi valittu useita henkilöstön edustajia esimerkiksi eri työehtosopimusten noudattamisen tai henkilöstöryhmien mukaisesti, työntekijä voisi säännöksen mukaan ilmaista tiedot vain sille edustajalle

tai niille edustajille, joiden voidaan katsoa edustavan häntä kyseessä olevassa työntekijää koskevassa asiassa.

Liikesalaisuuden ilmaisemisen tulisi olla välttämätöntä edustajan lain tai työehtosopimuksen mukaisten tehtävien hoitamiseksi. Työntekijän voisi olla välttämätöntä ilmaista liikesalaisuus edustajalle esimerkiksi silloin, kun työnantaja irtisanoo työntekijän työsopimuksen sellaisella perusteella, jolla on liittymäkohta työntekijän epäiltyyn liikesalaisuuden oikeudettomaan käyttämiseen. Tällöin luottamusmiehen on välttämätöntä saada työntekijältä tietoja tosiasioiden selvittämiseksi ja perusteen riittävyden arvioimiseksi. Samoin liikesalaisuuden ilmaiseminen edustajalle voisi olla välttämätöntä, kun edustaja toimii työntekijän asiamiehenä työnantajaan nähden esimerkiksi työsuhdekeksintöön liittyvässä palkkariidassa. Yhteistoimintalain soveltamisalaan kuuluvassa asiassa työntekijän edustajan tietojensaantioikeus määräytyisi jatkossakin yhteistoimintalain säännösten mukaan. Henkilöstön edustajien erilaiset tehtävät huomioon ottaen liikesalaisuuden ilmaisemisen välttämättömyys tulisi siten arvioida tapauskohtaisesti.

Säännös ei oikeuttaisi luottamusmiestä, luottamusvaltuutettua tai muuta edustajaa ilmaisemaan tai käyttämään liikesalaisuutta muuhun tarkoitukseen kuin edustajan lain tai työehtosopimuksen mukaisten tehtävien hoitamiseksi. Säännös ei myöskään oikeuttaisi ilmaisemaan muille työntekijältä tämän säännöksen perusteella saamaansa liikesalaisuutta. Henkilöstön edustajaa koskisivat yleiset ja työehtosopimuksen mukaiset salassapitovelvoitteet.

Pykälässä säädettäisiin ainoastaan työntekijän oikeudesta ilmaista liikesalaisuus luottamusmiehelle, luottamusvaltuutetulle tai muulle lain tai työehtosopimuksen mukaiselle edustajalle tilanteissa, joissa liikesalaisuuksia koskeva tieto on välttämätöntä edustajan lain tai työehtosopimuksen mukaisten tehtävien hoitamiseksi työpaikalla. Pykälässä ei sen sijaan säädettäisi yleisesti siitä, kenelle ja missä yhteydessä työntekijällä on oikeus ilmaista liikesalaisuus. Pykälällä ei näin ollen ole tarkoitus muuttaa nykytilaa siitä, missä tilanteessa työntekijällä on avustajaa tai asiamiestä käyttäessään oikeus ilmaista tälle työnantajan liikesalaisuus.

7 §. Teknisen ohjeen oikeudeton käyttäminen ja ilmaiseminen. Pykälässä säädettäisiin teknisen ohjeen oikeudettomasta käyttämisestä ja ilmaisemisesta. Sääntely vastaisi osin voimassa olevan sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun

lain 4 §:n 3 ja 4 momentteja. Esityksessä ehdotetaan, että teknisten esikuvien ja teknisten ohjeiden suoja koskeva sääntely siirrettäisiin sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetusta laista ehdotettavaan liikesalaisuuslakiin. Ehdotettavassa laissa ilmausta tekniset esikuvat ja tekniset ohjeet nykyaikaistettaisiin ja jatkossa käytettäisiin tämän sijaan ilmausta tekninen ohje. Tekninen ohje on määritelty ehdotettavan lain 2 §:n 4 kohdassa. Liikesalaisuuksien suojasta erillistä teknisen ohjeen suoja koskeva sääntely olisi sisällytettävä lakiin, koska teknisen ohjeen suoja pidetään edelleen tarpeellisena silloin, kun tekninen ohje ei ole liikesalaisuus.

Teknisellä ohjeella tarkoitettaisiin voimassa olevan sääntelyn mukaisesti teknistä toimintaohjetta tai toimintamallia, jota voidaan hyödyntää elinkeinotoiminnassa. Edellä 2 §:n 4 kohdan perusteluissa on tarkemmin kuvattu teknistä ohjetta. Teknisen ohjeen suoja perustuu siihen, että tekninen ohje on luottamuksellisesti uskottu jollekulle tietyn tehtävän suorittamista varten tai muuten liiketarkoituksessa. Teknisen ohjeen haltuunsa saanut taho ei saa käyttää teknistä ohjetta muuhun kuin siihen tarkoitukseen, jota varten tekninen ohje on hänelle luottamuksellisesti uskottu, eikä oikeudettomasti ilmaista sitä kolmannelle taholle. Koska teknisen ohjeen suoja perustuu tiedon luottamukselliseen luovuttamiseen, teknisen ohjeen suojan osalta ei ole tarpeellista olla ehdotettua 3 §:ää vastaavaa oikeudetonta hankkimista koskevaa sääntelyä.

Pykälän *1 momentin* mukaan jolle työn tai tehtävän suorittamista varten taikka muuten liiketarkoituksessa on uskottu tekninen ohje, ei saisi sitä oikeudettomasti käyttää tai ilmaista. Säännös asettaisi voimassa olevan lain tavoin salassapitovelvoitteen toimeksisaajalle ja liikesuhteen osapuolelle. Toimeksisaaja voisi olla esimerkiksi yrityksen yhteistyökumppani, alihankkija, konsultti tai näihin verrattava taho. Nykyistä vastaavasti säännös tulisi sovellettavaksi myös elinkeinonharjoittajan omiin työntekijöihin. Teknisestä ohjeesta tiedon saaneen salassapitovelvollisuus ei rajoituisi työn tai tehtävän suorittamiseen tai liikesuhteen kesto. Kuten nykyisinkin teknisen ohjeen suoja-aika kestäisi niin kauan kuin teknisellä ohjeella on taloudellista merkitystä.

Pykälän *2 momentin* mukaan teknistä ohjetta ei saisi myöskään käyttää tai ilmaista, jos henkilö tietää tai hänen pitäisi tietää, että tekninen ohje on saatu suoraan tai välillisesti henkilöltä, joka on ilmaissut teknisen ohjeen oikeudettomasti. Nykyisen sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 4 §:n 4 momen-

tissa kielletään teknisen esikuvan tai teknisen ohjeen käyttäminen ja ilmaiseminen silloin, kun henkilö on saanut toiselta tiedon teknisestä esikuvasta tai teknisestä ohjeesta tietäen, että tämä on hankkinut tai ilmaissut tiedon oikeudettomasti. Ehdotetussa momentissa on siten kielletty seuraavassa portaassa tapahtuva teknisen ohjeen oikeudetonta käyttäminen ja ilmaiseminen, kun teknistä ohjetta on aikaisemmassa vaiheessa oikeudettomasti ilmaistu. Henkilön tietoisuutta arvioitaisiin ensinnäkin teknisen ohjeen saamishetkellä. Jos henkilö tällöin tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää, että tekninen ohje on saatu suoraan tai välillisesti henkilöltä, joka on itse oikeudettomasti ilmaissut teknisen ohjeen, hän ei saisi käyttää teknistä ohjetta tai ilmaista sitä. Kiellettyä olisi myös teknisen ohjeen käyttäminen tai ilmaiseminen, jos henkilö myöhemmin tulisi tietoiseksi esimerkiksi teknisen ohjeen haltijan ilmoituksen johdosta, että tekninen ohje on peräisin henkilöltä, joka oikeudettomasti ilmaisen. Momentissa käytetyllä muotoilulla ”pitäisi tietää” tarkoitetaan sitä, että teknistä ohjetta käytävällä tai ilmaisevalla olisi tietoyntasoinen selonottovelvollisuus momentissa mainituista seikoista. Muutoksen tarkoitus on, että teknisen ohjeen suoja olisi ehdotetussa laissa soveltuvin osin vastaavalla tasolla kuin liikesalaisuuksien suoja, jonka osalta esitetään selonottovelvollisuutta vastaavassa tilanteessa. Momentissa tarkoitettussa tilanteessa salassapitovelvollisuus on ajallisesti rajoittamaton ja on voimassa niin kauan kuin teknisellä ohjeella on taloudellista merkitystä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin teknistä ohjetta loukkaavien tavaroiden oikeudettomasta käytöstä. Säännös olisi uusi, ja se vastaisi soveltuvin osin ehdotettua liikesalaisuutta loukkaavien tavaroiden käyttämistä koskevaa säännöstä. Teknistä ohjetta loukkaavat tavarat olisi ymmärrettävä samoin kuin liikesalaisuutta loukkaavat tavarat, jotka on määritelty lain 2 §:n 3 kohdassa. Näin ollen teknistä ohjetta loukkaava tavara olisi tavara, jonka suunnittelussa, ominaisuuksissa, toiminnassa, tuotantoprosessissa tai markkinoinnissa saadaan merkittävää hyötyä oikeudettomasti käytetystä tai ilmaistusta teknisestä ohjeesta. Merkittävä hyöty arvioitaisiin tapauskohtaisesti. Teknistä ohjetta loukkaava tavara voi olla kyseessä esimerkiksi silloin, kun tavarann suunnittelussa tai tuotannossa on käytetty merkittävässä määrin oikeudettomasti hyväksi teknisen ohjeen haltijan kaavoja.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin siitä, että teknisen ohjeen oikeudetonta käyttämistä ja ilmaisemista arvioitaessa olisi soveltuvin osin otettava huomioon mitä lain 5 §:ssä säädetään väärinkäytösten paljastamisesta ja sananvapauden käyttämisestä ja lain 6 §:ssä säädetään liikesalaisuuden ilmaisemisesta työntekijän edustajalle. Viit-

tauksella "soveltuvin osin" tarkoitettaisiin sitä, että säännöstä ei sovelleta teknisen ohjeen hankkimiseen. Teknisen ohjeen suoja rajoittuu ehdotetussa laissa teknisen ohjeen oikeudetonta käyttämistä ja ilmaisemista koskevaan kieltoon.

Momentilla olisi tarkoitus selventää, että tekninen ohje voitaisiin ilmaista väärinkäytöksen paljastamiseksi ja sananvapauden käyttämiseksi samoilla reunaehdoilla kuin liikesalaisuus. Arviointi edellyttäisi intressipunnintaa edellä 5 §:n perusteluissa todetulla tavalla. Lisäksi työntekijä voisi ilmaista teknisen ohjeen edustajalleen, jos tämä on välttämätöntä edustajan lain tai työehtosopimuksen mukaisten tehtävien hoitamiseksi. Ilmaisemisen välttämättömyyttä arvioitaisiin tapauskohtaisesti edellä 6 §:n perusteluissa kuvatulla tavalla.

Pykälän 5 momentin mukaan ehdotetun lain 8–11 §:n säännöksiä voisi soveltaa myös teknisen ohjeen osalta silloin, kun teknistä ohjetta on käytetty tai se on ilmaistu ehdotetun 7 §:n 1–4 momentin vastaisesti. Näin ollen tarkoitus on mahdollistaa teknisen ohjeen osalta samanlaiset oikeussuojakeinot ja seuraamukset kuin liikesalaisuuden osalta edellyttäen, että 7 §:n edellytykset täyttyvät.

8 §. Kielto ja korjaavat toimenpiteet. Pykälän 1 momentilla pantaisiin täytäntöön liikesalaisuusdirektiivin 12 artiklan 1 ja 2 kohdat. Momentin mukaan tuomioistuin voisi määrätä kiellon tai korjaavan toimenpiteen, jos vastaaja on menetellyt 3 tai 4 §:ssä tarkoitettujen kieltojen vastaisesti. Kielto tai korjaava toimenpide voitaisiin määrätä esimerkiksi tilanteessa, jossa henkilö on ilmaissut liikesalaisuuden häntä sitovan liikesalaisuuden käyttämistä tai ilmaisemista rajoittavan sopimuksen tai velvoitteen vastaisesti. Kiellon tai korjaavan toimenpiteen määrittäminen voisi ajankohtaistua myös silloin, kun vastaaja olisi alun perin saanut liikesalaisuuden vilpittömässä mielessä. Kielto voitaisiin tällöin määrätä, jos vastaaja on jatkanut liikesalaisuuden käyttämistä tai ilmaisemista tultuaan tietoiseksi siitä, että liikesalaisuutta olisi aikaisemmin käytetty tai ilmaistu oikeudettomasti.

Momentin 1 kohdan kielto ja 3 kohdan korjaava toimenpide voitaisiin soveltuvin osin kohdistaa myös palveluihin. Lainkohdan perusteella voitaisiin myös kieltää vastaajaa tuottamasta, tarjoamasta tai markkinoille saattamasta loukkaavia tavaroita taikka näitä tarkoituksia varten tuomasta maahan, viemästä maasta tai varastoimasta loukkaavia tavaroita.

Momentin 1 kohdan mukaan tuomioistuin voisi liikesalaisuuden haltijan vaatimuksesta kieltää sitä, joka vastoin 3 tai 4 §:n säännöksiä on hankkinut tai ilmaissut liikesalaisuuden tai käyttänyt sitä, jatkamasta tai toistamasta liikesalaisuuden haltijan oikeutta loukkaavaa toimintaa. Säännös vastaisi tältä osin mitä sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 6 §:n 3 momentissa säädetään liikesalaisuuden, teknisen esikuvan tai teknisen ohjeen käyttämisen tai ilmaisemisen kieltämisestä.

Kohdan perusteella tuomioistuin voisi kieltää oikeudenloukkaajaa menettelemästä sen laissa säädetyn kiellon vastaisesti, jota vastaan hän on menetellyt. Käytännössä tämä tarkoittaisi, että tuomioistuin voisi kieltää liikesalaisuutta ilmaissutta henkilöä ilmaisemasta liikesalaisuutta vastaisuudessa ja vastaavasti kieltää liikesalaisuutta käyttänyttä käyttämästä sitä jatkossa.

Lisäksi tuomioistuin voisi kieltää sellaista henkilöä, joka on loukannut liikesalaisuutta 3 tai 4 §:n vastaisesti, ryhtymästä liikesalaisuutta loukkaavaan tekoon. Käytännössä tämän perusteella voitaisiin kieltää henkilöä myös ryhtymästä sellaiseen loukkaavaan tekoon, jota hän ei ole aiemmin tehnyt. Jos oikeudenloukkaaja on hankkinut liikesalaisuuden oikeudettomasti, voisi tuomioistuin kantajan vaatimuksesta kieltää tätä ilmaisemasta tai käyttämästä liikesalaisuutta. Toteutuneen lain vastaisen menettelyn ja kiellon kohteen ei näin ollen välttämättä tarvitsisi olla sama.

Se, että kieltä voidaan kohdistaa myös sellaiseen tekoon, joka ei vielä ole toteutunut, on tarpeen, koska liikesalaisuuden loukkauksissa yhtä loukkaavaa tekoa seuraa usein toisentyypinen loukkausteko. Liikesalaisuuden haltijalla voi käytännössä olla suurempi intressi estää oikeudettomasti liikesalaisuuden hankkimista henkilöä käyttämästä tai ilmaisemasta liikesalaisuutta kuin estää tätä kieltomääräyksellä hankkimasta liikesalaisuutta toistamiseen.

Koska tietyt liikesalaisuutta loukkaaviin tavaroihin liittyvät toimenpiteet säädettiin 4 §:n 5 momentissa liikesalaisuuden oikeudettomaksi käyttämiseksi, voi kieltä kohdistua myös näihin toimenpiteisiin. Tuomioistuin voisi näin ollen myös kieltää liikesalaisuutta loukkaavien tavaroiden tuotannon, tarjoamisen tai markkinoille saattamisen taikka näitä tarkoituksia varten tapahtuvan liikesalaisuutta loukkaavien tavaroiden tuonnin, viennin tai varastoinnin.

Korjaavilla toimenpiteillä tarkoitetaan momentin 2 ja 3 kohdassa mainittuja toimenpiteitä, joilla pyritään palauttamaan tilanne sellaiseksi kuin se olisi ollut ilman loukkausta ja ehkäisemään loukkauksen jatkaminen. Momentin 2 kohdan mukaan korjaavia toimenpiteitä olisivat liikesalaisuutta loukkaavien tavaroiden takaisinvento markkinoilta, loukkaavan tavaran muuttaminen esimerkiksi poistamalla loukkaava ominaisuus loukkaavasta tavarasta tai loukkaavan tavaran hävittäminen.

Momentin 3 kohdan perusteella tuomioistuin voisi määrätä oikeudenloukkaajaa tuhoamaan kokonaan tai osittain taikka tarvittaessa luovuttamaan kokonaan tai osittain liikesalaisuuden sisältävät tai sen käsittävät asiakirjat, esineet, materiaalit, aineet tai sähköiset tiedostot liikesalaisuuden haltijalle. Usein liikesalaisuuden haltijalle on tärkeää, ettei liikesalaisuuden sisältäviä tallenteita ja siten konkreettista loukkausmahdollisuutta jää oikeudenloukkaajalle. Tämän osalta on kuitenkin erotettava toisistaan tilanne, jossa liikesalaisuus on oikeudettomasti hankittu siitä, että luottamuksellisesti saatua liikesalaisuutta on oikeudettomasti käytetty tai ilmaistu. Oikeudettoman hankinnan ollessa kyseessä momentissa mainitut tuhoamis- tai luovuttamistoimet ovat yleensä perusteltuja, mutta luottamuksellisesti saadun liikesalaisuuden oikeudeton käyttäminen tai ilmaiseminen ei välttämättä johda siihen, että mainittuihin toimiin tulisi ryhtyä.

Pykälän 2 momentin mukaan kielto ilmaista tai käyttää liikesalaisuutta voitaisiin kohdistaa myös henkilöön, joka on saanut tiedon liikesalaisuudesta 4 §:n 2–4 momentissa tarkoitetuissa olosuhteissa, jos on ilmeistä, että hän on ryhtynyt toimenpiteisiin liikesalaisuuden oikeudettomaksi ilmaisemiseksi tai käyttämiseksi.

Kiellon määrääminen kohdistuisi tällöin sellaiseen tahoon, joka on saanut liikesalaisuuden edellä mainituissa lainkohdissa kuvatuissa luottamussuhteissa ja tavoilla. Jos henkilö on esimerkiksi 4 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla saanut tiedon liikesalaisuudesta luottamuksellisessa liikesuhteessa, häntä voitaisiin ennakolta kieltää ilmaisemasta tai käyttämästä tätä hänelle luovutettua tietoa. Kysymys ei kuitenkaan olisi salassapitosopimuksen kaltaisesta kiellosta vastaisen varalta, vaan kiellon määrääminen edellyttäisi käytännössä välitöntä liikesalaisuuden loukkauksen vaaraa. Kielto voitaisiin määrätä vain, jos henkilö on ryhtynyt sellaisiin konkreettisiin toimenpiteisiin, joista selvästi käy ilmi hänen tarkoituksensa ryhtyä liikesalaisuuden oikeudettomaan käyttämiseen tai ilmaisemiseen. Näitä toimenpiteitä voisivat olla esimerkiksi liikesalaisuuden sisältävien tallenteiden työtehtävien tai

sopimusvelvoitteiden täyttämisen kannalta perusteeton ja laajamittainen kopiointi, kun ilmeisenä tarkoituksena on myöhemmin tapahtuva tallenteiden oikeudeton hyödyntäminen.

Liikesalaisuuden haltijan kannalta mahdollisuus puuttua jo toteutuneeseen loukkaukseen ei olisi näissä tapauksissa riittävä. Esimerkiksi liikesalaisuuden ilmaiseminen voisi johtaa tiedon tulemiseen yleiseen tietoon, ja siten siihen että aiemmin salassa pidetty tieto ei enää täyttäisi liikesalaisuuden määritelmää eikä saisi suojaa liikesalaisuutena. Säännöksen perusteella voitaisiin kieltää esimerkiksi käyttäminen viimeistään siinä vaiheessa, kun henkilön tekemät toimenpiteet olisivat rikoslain 30 luvun 5 §:n perusteella rangaistavaa toimintaa yrityssalaisuuden rikkomisen yrityksenä.

Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mukaan kiellon kohteena voi olla vain elinkeinonharjoittaja. Vastaavaa rajausta ei ehdotetussa lainkohdassa enää olisi. Kielto ja vastaavasti muut korjaavat toimenpiteet voitaisiin näin kohdistaa elinkeinonharjoittajien lisäksi myös henkilöihin, jotka eivät olisi elinkeinonharjoittajia, esimerkiksi elinkeinonharjoittajan palveluksessa oleviin työntekijöihin tai muihin oikeudenloukkaajiin. Direktiivin 12 artiklan mukaan kielto tai korjaava toimenpide pitää voida kohdistaa oikeudenloukkaajaan.

Pykälän 3 *momentin* mukaan tuomioistuimen tulee kieltä tai korjaavaa toimenpidettä määrätessään kiinnittää huomiota siihen, ettei kiellosta tai toimenpiteestä aiheudu turvattavaan etuuteen nähden kohtuutonta haittaa vastaajalle, muiden oikeuksille tai yleiselle edulle. Kyseisellä momentilla pantaisiin täytäntöön direktiivin 13 artiklan 1 kohdan a–h alakohdat. Momentin perusteella tuomioistuimen on arvioitava kiellon tai korjaavan toimenpiteen oikeasuhtaisuutta sekä otettava huomioon tapaukseen liittyviä erityisolosuhteita mukaan lukien tarvittaessa seuraavat seikat: liikesalaisuuden arvo tai muut erityispiirteet, liikesalaisuuden suojaamiseksi toteutetut toimenpiteet, oikeudenloukkaajan liikesalaisuuden hankinnan, käytön tai ilmaisemisen yhteydessä noudattama toimintatapa, liikesalaisuuden oikeudettoman käytön tai ilmaisemisen vaikutukset, osapuolten oikeutetut edut sekä vaikutus, joka toimenpiteiden hyväksymisellä tai hylkäämisellä voisi olla osapuoliin, kolmansien osapuolten oikeutetut edut, yleinen etu sekä perusoikeuksien turvaaminen. Kieltoa tai määräystä olisi tehostettava uhkasakolla, jollei se erityisestä syystä ole tarpeetonta. Tämän mukaisesti yleensä tulisi siten määrätä uhkasakko kiellon tehosteeksi.

Ottaen huomioon ehdotetun lain 7 §:n 5 momentin tämän pykälän mukainen kieltö tai korjaava toimenpide voitaisiin määrätä myös teknisen ohjeen osalta edellyttäen, että ehdotetun lain 7 §:n edellytykset täyttyvät.

9 §. Väliaikainen kieltö. Pykälällä pantaisiin täytäntöön liikesalaisuusdirektiivin 10 artikla sekä 11 artiklan 1 ja 2 kohdat. Pykälän 1 momentin mukaan 8 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu kieltö voidaan määrätä väliaikaisena, jolloin kieltö on voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu. Jos kieltö koskee loukkaavaksi väitettyjen tavaroiden tuotantoa, tarjoamista tai saattamista markkinoille taikka niiden tuontia, vientiä tai varastointia tällaisia tarkoituksia varten, voidaan kiellon määräämisen yhteydessä määrätä tavaroiden takavarikoinnista tai luovutuksesta. Ottaen huomioon mitä ehdotetun lain 4 §:n 5 momentissa säädetään, tuomioistuin voisi myös väliaikaisesti kieltää väitettyjen liikesalaisuutta loukkaavien tavaroiden tuotannon, tarjoamisen, markkinoille saattamisen tai käytön taikka näitä tarkoituksia varten tapahtuvan väitettyjen liikesalaisuutta loukkaavien tavaroiden tuonnin, viennin tai varastoinnin.

Pykälässä ehdotettu sääntely vastaa oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:n mukaista yleistä turvaamistointia, mutta sen määräämisen edellytykset poikkeavat siitä. Tästä syystä jos tapaus koskisi yksinomaan liikesalaisuuden hankkimisen, käyttämisen tai ilmaisemisen kieltämistä, tuomioistuin voisi määrätä väliaikaisen kiellon vain 9 §:n perusteella. Kieltoa ei tällöin olisi mahdollista määrätä oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:n perusteella. Jos tapaus koskisi myös muuta kuin liikesalaisuuden loukkausta, tai hakija pyytää määrättäväksi muuta turvaamistoimea kuin kieltöä, voisi hakija vedota myös oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:ään. Tällaisessa tilanteessa turvaamistoimi voidaan myös liikesalaisuuksien loukkauksen kieltämisen osalta määrätä oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:n nojalla.

Pykälän 2 momentin mukaan väliaikaista kieltöä koskevan vaatimuksen yhteydessä tuomioistuimella on oikeus vaatia kantajaa esittämään kohtuudella saatavilla oleviksi arvioidut todisteet, että liikesalaisuus on olemassa, että kantaja on liikesalaisuuden haltija ja että kantajan oikeutta loukataan tai loukkaus on välittömästi toteutumassa. Kyseisellä momentilla pantaisiin täytäntöön direktiivin 11 artiklan 1 kohta.

Pykälän 3 momentin mukaan tuomioistuimen tulee väliaikaista kieltöä tai korjaavaa toimenpidettä määrätessään kiinnittää huomiota siihen, ettei siitä aiheudu turvatta-

vaan etuuteen nähden kohtuutonta haittaa vastaajalle, muiden oikeuksille tai yleiselle edulle. Kyseisellä momentilla pantaisiin täytäntöön direktiivin 11 artiklan 2 kohdan a–h alakohdat. Momentin perusteella tuomioistuimen on arvioitava väliaikaisen kiellon tai korjaavan toimenpiteen oikeasuhtaisuutta sekä otettava huomioon tapaukseen liittyviä erityisolosuhteita mukaan lukien tarvittaessa seuraavat seikat: liikesalaisuuden arvo ja muut erityispiirteet, liikesalaisuuden suojaamiseksi toteutetut toimenpiteet, vastaajan liikesalaisuuden hankinnan, käytön tai ilmaisemisen yhteydessä noudattama toimintatapa, liikesalaisuuden oikeudettoman käytön tai ilmaisemisen vaikutukset, osapuolten oikeutetut edut sekä vaikutus, joka toimenpiteiden hyväksymisellä tai hylkäämisellä voisi olla osapuoliin, kolmansien osapuolten oikeutetut edut, yleinen etu sekä perusoikeuksien turvaaminen.

Väliaikaisen kiellon hakemiseen, määrittämiseen ja täytäntöönpanoon sovelletaan muutoin mitä oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa säädetään turvaamistoimien hakemisesta, määrittämisestä ja täytäntöönpanosta. Esimerkiksi oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 6 §:n mukaan hakijan on kuukauden kuluessa päätöksen antamisesta pantava pääasiaa koskeva kanne vireille tuomioistuimessa. Myös esimerkiksi turvaamistoimen keston ja peruuttamiseen sekä tarpeettomasti haetusta toimenpiteestä aiheutuneen vahingon korvaamiseen sovelletaan oikeudenkäymiskaaren 7 luvun yleisiä säännöksiä. Viittaussäännöksen perusteella on myös mahdollista oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 5 §:n 2 momentin mukaisin edellytyksin määrätä väliaikainen kieltö varaamatta vastapuolelle tilaisuutta tulla kuulluksi.

Väliaikaisen kiellon täytäntöönpano edellyttäisi myös ulosottokaaren 8 luvun 2 §:n mukaisen vakuuden asettamista ja vastaaja voisi estää täytäntöönpanon asettamalla 8 luvun 3 §:n mukaisen vakuuden. Myös liikesalaisuusdirektiivin johdanto-osan 26 perustelukappaleessa todetaan, että vastaaja voisi siten tietyissä tapauksissa saada jatkaa liikesalaisuuden käyttämistä. Edellytyksenä olisi tällöin kuitenkin vakuuden asettamisen lisäksi se, että on olemassa vain pieni riski liikesalaisuuden tulemisesta yleiseen tietoon.

Ottaen huomioon ehdotetun lain 7 §:n 5 momentin tämän pykälän mukainen väliaikainen kieltö voitaisiin määrätä myös teknisen ohjeen osalta edellyttäen, että ehdotetun lain 7 §:n edellytykset täyttyvät.

10 §. Käyttökorvaus. Pykälässä säädettäisiin käyttökorvauksen maksamisesta liikesalaisuuden haltijalle 8 §:ssä tarkoitetun kiellon asettamisen tai korjaavien toimenpiteiden määräämisen sijaan. Pykälällä pantaisiin täytäntöön liikesalaisuusdirektiivin 13 artiklan 3 kohta. Vastaavaa säännöstä ei sisälly nykyiseen sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettuun lakiin.

Pykälä tulisi sovellettavaksi tilanteessa, jossa vastaaja olisi saanut liikesalaisuuden suoraan tai välillisesti toiselta henkilöltä esimerkiksi ostamalla tai lisenssisopimuksen kautta. Jos vastaaja ei olisi alun perin liikesalaisuuden saadessaan ja alkaessaan käyttää sitä tiennyt eikä hänen vallitsevissa olosuhteissa pitänytkään tietää, että henkilö, jolta hän on saanut liikesalaisuuden, ei olisi saanut sitä käyttää tai ilmaista, voisi hän vastatessaan 8 §:ssä tarkoitettuun vaatimukseen pyytää, että kiellon määräämisen tai korjaavan toimenpiteen suorittamisvelvoitteen sijaan hänet veloitettaisiin suorittamaan käyttökorvausta. Sanottua käyttökorvausta vastaan liikesalaisuutta oikeudettomasti käyttänyt saisi jatkaa liikesalaisuuden käyttämistä.

Vastaajan olisi aina vaadittava käyttökorvauksen tuomitsemista. Tuomioistuin ei siten voisi määrätä käyttökorvauksesta omasta aloitteestaan. Vastaajan olisi näytettävä, että käyttökorvauksen määräämiselle ehdotetussa pykälässä asetetut edellytykset täyttyisivät.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin edellytyksistä, joiden kaikkien pitäisi täytyä, jotta käyttökorvaus voitaisiin määrätä. Pykälän 1 momentin *1 kohdassa* edellytetään, ettei vastaaja alkaessaan käyttää liikesalaisuutta tiennyt eikä tämän olisi vallitsevissa olosuhteissa pitänytkään tietää, että liikesalaisuus oli saatu taholta, joka käytti liikesalaisuutta oikeudettomasti tai ilmaisi sen oikeudettomasti. Henkilön olisi siis pitänyt alun perin saadessaan liikesalaisuuden ja alkaessaan käyttää sitä olla perustellussa vilpittömässä mielessä. Jos vastaaja kuitenkin myöhemmin esimerkiksi liikesalaisuuden haltijan ilmoituksen johdosta olisi tullut tietoiseksi siitä, että liikesalaisuus on peräisin henkilöltä, joka käytti liikesalaisuutta oikeudettomasti tai ilmaisi sen oikeudettomasti, henkilö ei lähtökohtaisesti olisi enää oikeudenloukkauksesta tietämätön jatkaessaan liikesalaisuuden käyttämistä. Tällöin liikesalaisuuden käyttäminen muuttuisi lakiehdotuksen 4 §:n 4 momentin vastaiseksi ja olisi näin ollen oikeudetonta. Liikesalaisuuden haltija voisi tällöin vaatia 8 §:n mukaisen kiellon asettamista tai korjaavien toimenpiteiden määräämistä ja vastaaja voisi vastauksessaan

pyytää, että hänet näiden toimien määräämisen sijaan velvoitettaisiin suorittamaan käyttökorvausta liikesalaisuuden tulevasta hyödyntämisestä.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan käyttökorvauksen määrääminen edellyttäisi, että liikesalaisuuden haltijan kanteessa tarkoitetun kiellon tai korjaavan toimenpiteen määrääminen aiheuttaisi vastaajalle kohtuutonta haittaa. Tällainen tilanne voi olla kyseessä esimerkiksi silloin, kun vastaaja olisi ehtinyt tehdä vilpittömässä mielessä saamansa liikesalaisuuden perusteella mittavia investointeja, ja kielto hyödyntää liikesalaisuutta jatkossa tarkoittaisi investointien tulemista hyödyttömiksi. Samoin edellytys voisi täyttyä tilanteessa, jossa yksittäisen tapauksen olosuhteet olisivat sellaiset, että olisi kohtuutonta, ettei liikesalaisuuden sisältävän esineen omistajan annettaisi jatkaa määräysvallan käyttämistä esineestä.

Momentin 3 kohdan mukaan liikesalaisuuden haltijalle määrättävä käyttökorvaus tulisi olla hänen kannaltaan kohtuullinen. Tuomioistuimen olisi kokonaisarvion perusteella varmistuttava siitä, että liikesalaisuuden haltija pääsisi kohtuulliseen asemaan saamalla kiellon sijaan rahallisen käyttökorvauksen liikesalaisuutensa hyödyntämisestä. Käyttökorvauksen tuomitseminen voisi olla liikesalaisuuden haltijan kannalta kohtuutonta esimerkiksi tilanteessa, jossa liikesalaisuuden haltijan oma yritys ei voisi toimia sen hetkiselällä markkina-alueellaan, jos vastaajalle myönnettäisiin oikeus hyödyntää liikesalaisuutta käyttökorvausta vastaan liikesalaisuuden käyttämisen kieltämisen sijaan. Samoin tilanne voisi olla liikesalaisuuden haltijalle kohtuuton, jos vastaajan käytön jatkaminen johtaisi liikesalaisuuden tulemiseen yleisesti tunnetuksi.

Direktiivin johdanto-osan 29 perustelukappaleen mukaisesti liikesalaisuuden käytön jatkaminen ja näin ollen käyttökorvauksen tuomitseminen ei voisi tulla kyseeseen tilanteessa, jossa liikesalaisuuden hyödyntäminen olisi jonkin muun lain vastaista tai jos tällainen käyttö todennäköisesti aiheuttaa haittaa kuluttajille. Jos vastaajan toiminta tai liikesalaisuuden hyödyntäminen täyttäisi esimerkiksi rikoslain 30 luvun yrityssalaisuusrikoksen tunnusmerkistön, ei käytön jatkamiselle ja käyttökorvauksen määräämiselle yleensä olisi edellytyksiä.

Käyttökorvauksen tuomitseminen edellyttäisi siten tuomioistuimelta kaikkien asiaan vaikuttavien olosuhteiden kokonaispunnintaa, mukaan luettuna käyttökorvauksen tuomitsemisen kohtuullisuus sekä vastaajan että liikesalaisuuden haltijan

kannalta. Harkinnassa huomioonotettavia seikkoja on muun muassa se, kuinka selvästä ja vakavasta oikeudenloukkauksesta on kysymys; koska ja miten vastaaja on saanut tiedon oikeudenloukkauksesta; kuinka pitkään vastaaja on käyttänyt liikesalaisuutta ja miten liikesalaisuuden haltija on reagoinut tähän; minkälaisia toimenpiteitä ja missä vaiheessa vastaaja on tehnyt liikesalaisuuden hyödyntämiseksi ja käyvätkö nämä hyödyttömiksi kieltomääräyksen tai korjaavien toimenpiteiden myötä sekä liikesalaisuutta jatkavan käytön vahingollisuus liikesalaisuuden haltijan kannalta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin käyttökorvauksen enimmäismäärästä. Momentin mukaan käyttökorvaus ei saisi ylittää niiden kyseisellä toimialalla yleisesti käytettävien lisenssimaksujen tai maksujen määrää, jotka jouduttaisiin suorittamaan, jos kyseinen taho saisi luvan liikesalaisuuden käyttöön sille ajanjaksolle, jolta liikesalaisuuden käyttö voitaisiin kieltää. Tämä tapa määrittää suoritettavan korvauksen määrä olisi yhdenmukainen lakiehdotuksen 11 §:n 2 momentin vahingonkorvauksen vaihtoehtoisen määrittämistavan kanssa.

Käyttökorvauksella korvattaisiin liikesalaisuuden haltijalle liikesalaisuuden hyödyntämisestä aiheutuva menetys. Koska tuleva käyttötarve voi olla epävarmaa ja myös päättyisi jossain vaiheessa, tulisi tämä huomioida korvausta määritettäessä. Korvaus voidaan myös määrätä suoritettavaksi esimerkiksi jatkuvina vuosikorvauksina, jolloin korvausta maksettaisiin sen aikaa kuin vastaaja käyttäisi liikesalaisuutta.

Käyttökorvaus voitaisiin määrätä suoritettavaksi tuomioistuimen ratkaisun antamisesta lähtien. Käyttökorvausta ei määrittäisi taannehtivasti. Sen sijaan liikesalaisuuden haltija voisi vaatia vahingonkorvausta liikesalaisuuden käyttämisestä aiheutuneesta vahingosta siltä ajalta ennen ratkaisua, jona vastaaja olisi 4 §:n 4 momentin vastaisesti käyttänyt liikesalaisuutta. Näin ollen vahingonkorvaus kohdistuisi aikaan ennen ratkaisua, kun taas käyttökorvaus kohdistuisi ratkaisun jälkeiseen aikaan.

Ottaen huomioon ehdotetun lain 7 §:n 5 momentin tuomioistuin voisi määrätä tämän pykälän mukaisen käyttökorvauksen myös teknisen ohjeen osalta edellyttäen, että ehdotetun lain 7 §:n edellytykset täyttyvät.

11 §. Vahingonkorvaus. Pykälässä säädettäisiin liikesalaisuuksien oikeudettomasta käyttämisestä johtuvasta vahingonkorvauksesta. Voimassa olevan sopimatto-

masta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 7 a §:n mukaan kyseisen lain vastaisella menettelyllä aiheutetun vahingon korvaamisesta säädetään vahingonkorvauslaissa. Uuteen liikesalaisuuslakiin ehdotetaan erillistä vahingonkorvausta koskevaa pykälää, jolla pantaisiin täytäntöön liikesalaisuusdirektiivin 14 artikla. Artiklan, kuten Suomen lainsäädännönkin, lähtökohtana on tosiasiallisen vahingon korvaaminen täysimääräisenä, jos loukkaus on tehty tahallisesti tai tuottamuksellisesti. Pykälän tavoitteena on, ettei liikesalaisuutta loukannut henkilö voisi hyötyä oikeudettomasta toimintatavasta ja vahinkoa kärsinyt liikesalaisuuden haltija palautettaisiin mahdollisuuksien mukaan tilanteeseen, joka olisi vallinnut ilman kyseistä toimintatapaa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vahingonkorvauksesta silloin, kun joku tahallaan tai tuottamuksesta ehdotetun lain 3 tai 4 §:n vastaisesti hankkii tai ilmaisee liikesalaisuuden tai käyttää sitä. Jos loukkaus on tehty tahallisesti tai tuottamuksellisesti, tulisi oikeudenloukkaajan korvata tosiasiallinen vahinko täysimääräisenä.

Ehdotetun 1 momentin mukaan vahingonkorvausta voidaan sovittelua, jos loukkaajan tuottamus on lievää. Lievän tuottamuksen käsitettä olisi arvioitava vahingonkorvausoikeuden yleisten periaatteiden ja vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan. Asiallisesti vastaavat sovittelua koskevat säännökset sisältyvät patenttilain (550/1967) 58 §:ään, tavaramerkkilain (7/1964) 38 §:ään, mallioikeuslain (221/1971) 36 §:ään sekä hyödyllisyysmallioikeudesta annetun lain (800/1991) 37 §:ään. Sovittelun ei ole tarkoitus olla automaattinen ratkaisu kaikissa lievän tuottamuksen tilanteissa, vaan lisäksi tulisi edellyttää, että korvausvelvollisuus harkitaan kohtuuttoman raskaaksi ottaen huomioon loukkaajan ja loukatun varallisuusolot ja muut olosuhteet. Täysi korvausvelvollisuus on pääsääntö, eikä sovitteluun tulisi ryhtyä pelkästään siitä syystä, että loukkaajan ja loukatun taloudellinen asema on huomattavan erilainen.

Pykälän 2 momentin mukaisella vaihtoehdoisella tavalla pannaan täytäntöön liikesalaisuusdirektiivin 14 artiklan 2 kohdan 2 alakohta. Tämän vaihtoehdoisen vahingonkorvauksen määrittämisen tarkoituksena on direktiivin johdanto-osan 30 perustelukappaleen mukaan varmistaa korvaus, joka perustuu objektiivisiin perusteisiin ja jossa otetaan huomioon liikesalaisuuden haltijalle loukkauksen selvittämisestä aiheutuvat menot. Tuomioistuimien voisi hyödyntää 2 momentin mukaista vaihtoehdoista tapaa vahingonkorvauksen määrittämisessä esimerkiksi silloin, kun tosiasiallisesti

kärsityn vahingon suuruutta olisi vaikea määrittää liikesalaisuuksien aineettoman luonteen vuoksi. Tällöin vahingonkorvauksen määrä voitaisiin johtaa esimerkiksi lisenssimaksuista tai maksuista, jotka olisi jouduttu maksamaan, jos oikeudenloukkaaja olisi pyytänyt lupaa kyseisen liikesalaisuuden käyttämiseen. Liikesalaisuuden haltijan ei tarvitsisi tällaisessa tilanteessa näyttää tosiasiallisen vahingon määrää oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 2 §:n mukaan kuten määritettäessä vahingonkorvauksen määrä 1 momentin mukaisesti. Sen sijaan korvaus voitaisiin vahvistaa sellaisen tavanomaisen lisenssimaksun mukaiseksi, johon osapuolet olisivat päätyneet vapaaehtoisissa lisenssineuvotteluissa. Jos kyseessä on tuote, johon tavallisesti myönnetään lisenssi, voitaisiin korvauksen suuruus vahvistaa tavallisesti käytetyn lisenssimaksun mukaiseksi. Jos taas lisenssisopimuksia tuotteeseen ei ole tehty, on tuomioistuimen arvioitava, millaiseen lisenssimaksuun olisi vapaaehtoisissa sopimusneuvotteluissa todennäköisesti päädytty. Arvioinnissa voidaan ottaa huomioon muun muassa liikesalaisuuden arvo osapuolille sekä osapuolten asema.

Pykälän 3 momentilla pannaan täytäntöön direktiivin 14 artiklan 2 kohdan 1 alakohta. Momentin mukaan arvioidessaan vahingonkorvauksen määrää tuomioistuimen on otettava huomioon kaikki tapauksessa esiin tulevat seikat kuten vahinkoa kärsineelle osapuolelle aiheutuneet kielteiset taloudelliset seuraukset, mukaan lukien saamatta jäänyt voitto, oikeudenloukkaajan mahdollisesti saama perusteeton hyöty ja asianmukaisissa tapauksissa muut kuin taloudelliset tekijät, kuten aineeton vahinko, joka liikesalaisuuden haltijalle on aiheutunut liikesalaisuuden oikeudettomasta hankkimisesta, käyttämisestä ja ilmaisemisesta. Tyypillinen taloudellinen vahinko liikesalaisuuksien loukkauksen yhteydessä on saamatta jäänyt voitto. Saamatta jääneen voiton määrän arvioinnissa joudutaan turvautumaan monesti epävarmoihin tekijöihin. Usein liikesalaisuuden loukkauksissa on helpompi selvittää oikeudenloukkaajan saama hyöty kuin liikesalaisuuden haltijalle aiheutunut vahinko. Tämän vuoksi momentin mukaan myös oikeudenloukkaajan saamaa voittoa tai muuta loukkaajan saamaa perusteetonta hyötyä voidaan käyttää apuna vahingonkorvauksen määrän arvioimisessa. Muita vahingonkorvauksen määrittämistapoja voidaan myös käyttää, kuten liikesalaisuuden kehittämiskustannuksia. Myös muita olosuhteita, kuten elinkeinonharjoittajan intressi liikesalaisuuden säilymiseksi salaisena, voidaan ottaa huomioon.

Pykälän 4 momentissa olisi säännös vahingon korvaamisesta palvelussuhteessa. Momentissa olisi viittaussäännös, jonka mukaan työntekijän työnantajalle aiheutuvan

vahingon korvaamisesta säädetään työsopimuslain yleisen vahingonkorvausta koskevan 12 luvun 1 §:n mukaan. Lisäksi momentissa viitattaisiin vahingonkorvauslain 4 luvun säännöksiin, joissa ovat säännökset työntekijöiden ja virkamiesten korvausvelvollisuudesta ja korvausten mittaamisesta. Niin ikään säännöksessä olisi viittaus vahingonkorvauslain 3 luvun isännän vastuuta koskeviin säännöksiin. Vahingonkorvausten määräytymistä palvelussuhteessa on selvitetty edellä yleisperustelujen jaksossa 3.3.6.

Ottaen huomioon ehdotetun lain 7 §:n 5 momentin tämän pykälän mukainen vahingonkorvaus voi tulla määrättäväksi myös sille, joka oikeudettomasti ilmaisee teknisen ohjeen tai käyttää sitä edellyttäen, että ehdotetun lain 7 §:n edellytykset täyttyvät.

12 §. Tuomion julkistaminen. Ehdotetun pykälän mukaan tuomioistuin voi tämän lain vastaista menettelyä koskevassa riita-asiassa kantajan vaatimuksesta määrätä, että vastaajan on korvattava kustannukset, jotka kantajalle aiheutuvat siitä, että hän soveltuvin toimin julkistaa tietoja lainvoimaisesta tuomiosta, jossa vastaajan on todettu menetelleen tämän lain vastaisesti. Pykälällä pannaan täytäntöön liikesalaisuusdirektiivin 15 artikla. Myös nykyisen sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 8 a §:ssä on säännös tuomion julkistamisesta vastaajan kustannuksella kyseisen lain vastaista menettelyä koskevassa riita-asiassa sekä saman lain 8 §:n 2 momentissa säännös tuomion julkistamisesta kyseisen lain 6 §:ssä tarkoitettua kieltoa koskevassa asiassa. Myös teollis- ja tekijänoikeuslakeihin sisältyy tuomion julkistamista riita-asioissa koskevat säännökset. Käytännössä julkistamisvelvoitteita ei juurikaan ole määrätty.

Pykälän *1 momentti* vastaa muilta osin voimassa olevaa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 8 a §:n 1 momenttia, mutta siihen on lisätty tuomioistuimelle velvollisuus ottaa määräyksen antamisessa huomioon, voidaanko luonnollinen henkilö tunnistaa häntä koskevien tietojen avulla ja, jos voidaan, onko näiden tietojen julkaiseminen perusteltua ottaen erityisesti huomioon tällaisesta toimenpiteestä henkilön yksityisyydelle ja maineelle mahdollisesti aiheutuva vahinko. Kyseisellä lisäyksellä pannaan täytäntöön direktiivin 15 artiklan 3 kohdan 2 alakohta.

Ehdotetun 1 momentin mukaan tuomioistuin voisi liikesalaisuuden oikeudetonta hankkimista, käyttämistä tai ilmaisemista koskevassa riita-asiassa tai teknisen ohjeen oikeudetonta käyttämistä tai ilmaisemista koskevassa riita-asiassa kantajan vaatimuksesta antaa tälle luvan vastaajan kustannuksella toteuttaa soveltuvia toimenpiteitä tietojen levittämiseksi lainvoimaisesta tuomiosta, jossa vastaajan on todettu menetelleen ehdotetun lain vastaisesti. Pykälä koskisi vain riita-asiaa eikä pykälää sovellettaisi näin ollen esimerkiksi ehdotetun 15 §:n mukaisen teknisen ohjeen väärinkäyttöä koskevaan tuomioon.

Julkistaminen voisi koskea tuomiota, jossa vastaajan on todettu loukanneen liikesalaisuutta tai teknistä ohjetta. Edellytyksenä olisi, että tuomio on tullut lainvoimaiseksi. Useimmiten olisi perusteltua, että tuomiosta julkaistaan sen olennaiset tiedot sisältävä lyhennelmä. Lyhennelmän laatiminen olisi kantajan tehtävä. Ei kuitenkaan olisi poissuljettua, että tilanteen niin vaatiessa tuomio julkaistaisiin kokonaan.

Pykälä ei laajentaisi sitä, mitä tietoja tuomiosta ylipäätään saadaan julkistaa, eikä pykälässä tarkoitettu julkistamiskustannusten korvausta koskeva määräys poistaisi kantajan muusta lainsäädännöstä johtuvaa vastuuta julkaistavista tiedoista. Julkistaminen voisi luonnollisesti koskea vain tuomiota tai sen osaa, joka on oikeudenkäynnin julkisuudesta annettujen säännösten mukaan julkinen. Kuten edellä on tuotu esiin, muutoksena nykyisen sopimattomasta menettelystä elinkeino toiminnassa annetun lain tuomion julkistamista koskevaan 8 a §:ään, ehdotetussa pykälässä todettaisiin nimenomaisesti, että tuomioistuimella on velvollisuus ottaa määräyksen antamisessa huomioon, voidaanko luonnollinen henkilö tunnistaa häntä koskevien tietojen avulla ja, jos voidaan, onko näiden tietojen julkaiseminen perusteltua ottaen erityisesti huomioon tällaisesta toimenpiteestä henkilön yksityisyydelle ja maineelle mahdollisesti aiheutuva vahinko. Kantaja voisi myös joutua vastuuseen julkaisemistaan virheellisistä tiedoista esimerkiksi siinä tapauksessa, että hän on liioitellut tai muutoin vääristellyt tapauksen tosiseikkoja.

Määräyksen antaminen edellyttäisi kantajan vaatimusta. Kantajan olisi yksilöitävä, miten hän aikoo tuomion julkistaa, sekä esitettävä siitä aiheutuvia kustannuksia koskeva arvio.

Tuomioistuimen olisi päätöksessään määrättävä, mitä pyydettyjä julkistamistoimenpiteitä kantaja voi vastaajan kustannuksella tehdä. Soveltuva toimenpide olisi

usein lehti-ilmoituksen julkaiseminen tuomion olennaisista tiedoista. Ensisijaisesti olisi riittävää, että ilmoitus julkaistaan ammattilehdessä ja merkittävässä paikallis-lehdessä. Jos julkistamisella on valtakunnallista merkitystä, ilmoitus voitaisiin lisäksi julkaista yhdessä valtakunnallisessa lehdessä. Kantaja voisi myös esimerkiksi laatia tuomiosta lyhyen tiedotteen ja lähettää sitä sidosryhmilleen tai julkaista sen kotisivuillaan.

Tuomioistuimen antamalla määräyksellä olisi se merkitys, että kantajalla olisi oikeus saada hyväksytyjen julkistamistoimenpiteiden aiheuttamista kustannuksista korvaus vastaajalta. Jollei vastaaja korvaa kustannuksia vapaaehtoisesti, kantaja voisi periä ne häneltä oikeusteitse. Tuomioistuimen antama määräys ei velvoittaisi tiedotusvälinettä julkaisemaan ilmoitusta eikä myöskään poistaisi muista säännöksistä johtuvaa vastuuta julkaisun sisällöstä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös määräyksen antamista ja sisältöä harkittaessa huomioon otettavista seikoista. Tarkoitus ei ole, että julkistamisesta tulisi säännönmukainen menettely, vaan että mahdollisuutta käytettäisiin harkiten. Tuomioistuimen tulisi määräyksen antamista harkitessaan ottaa huomioon julkistamisen yleinen merkitys, loukkauksen laatu ja laajuus, julkistamisesta aiheutuvat kustannukset ja muut asiaan vaikuttavat seikat. Näitä muita asiaan vaikuttavia seikkoja ovat muun muassa liikesalaisuuden arvo, oikeudenloukkaajan toimintatapa liikesalaisuuden hankkimisen, käyttämisen tai ilmaisemisen yhteydessä, liikesalaisuuden oikeudettoman käyttämisen tai ilmaisemisen vaikutukset ja se, miten todennäköistä on, että oikeudenloukkaaja jatkaa liikesalaisuuden oikeudetonta käyttämistä tai ilmaisemista. Julkistamista ja julkistamistapoja olisi siten harkittava sekä yleisön että kantajan ja vastaajan kannalta. Julkistamisella voisi olla yleistä merkitystä, jos esimerkiksi kysymyksessä on uusi ennakkoratkaisu jostakin laintulkintakysymyksestä tai ratkaisusta ilmenevillä seikoilla on merkitystä kuluttajien kannalta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että tuomioistuin määrää vastaajan korvattavien kohtuullisten julkistamiskustannusten enimmäismäärän. Kulukaton asettaminen olisi tarpeen vastaajan oikeusturvan takaamiseksi ja kustannuksia koskevien riitaisuuksien välttämiseksi. Enimmäiskustannusten määrittämiseksi olisi arvioitava, kuinka suuret tarpeelliset ja kohtuulliset kustannukset hyväksytyistä julkistamistoimenpiteistä aiheutuu kantajalle.

Momentissa säädettäisiin lisäksi, että julkistamistoimenpiteet on toteutettava tuomioistuimen määräämässä ajassa lainvoimaiseksi tulleen tuomion antamisesta uhalla, että oikeus saada korvaus kustannuksista muutoin menetetään. Määräajan asettaminen julkistamiselle on vastaajan oikeusturvan vuoksi tarpeen. Sopiva määräaika voisi olla esimerkiksi kolme kuukautta.

13 §. *Kanneaika eräissä tapauksissa.* Pykälässä säädettäisiin ajasta, jonka kuluessa 8 §:n mukaisen kiellon tai korjaavien toimenpiteiden määräämistä koskeva kanne olisi nostettava. Pykälällä pantaisiin täytäntöön liikesalaisuusdirektiivin 8 artikla. Sen mukaan jäsenvaltioiden on vahvistettava säännöt, jotka koskevat vanhentumisaikoja, joita sovelletaan aineellisoikeudellisiin vaatimuksiin ja hakemuksiin, jotka koskevat direktiivissä säädettyjen toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen määräämistä. Direktiivin mukaan vanhentumisaika ei saa ylittää kuutta vuotta. Nykyiseen sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettuun lakiin ei sisälly ehdotettua pykälää vastaavaa sääntelyä.

Ehdotetussa pykälässä asetettaisiin 8 §:n mukaisen kiellon tai korjaavien toimenpiteiden määräämistä koskevan kanteen nostamiselle viiden vuoden määräaika, joka alkaisi kulua siitä, kun liikesalaisuuden haltija olisi saanut tiedon liikesalaisuuden oikeudettomasta hankkimisesta, käyttämisestä tai ilmaisemisesta sekä oikeudenloukkaajasta. Pykälässä liikesalaisuuden haltijalla tarkoitettaisiin ehdotettavan 2 §:n 2 kohdan määritelmän mukaisesti luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, jolla on laillinen määräysvalta liikesalaisuuteen.

Jos kannetta ei nostettaisi ehdotetun pykälän mukaisessa viiden vuoden määräajassa, olisi oikeus nostaa kanne edellä mainitulla perusteella menetetty. Riittävän pitkä eli viiden vuoden määräaika olisi kohtuullinen, sillä usein on vaikeaa yksiselitteisesti todeta, missä vaiheessa liikesalaisuuden haltija on saanut tiedon liikesalaisuuden loukkauksesta ja oikeudenloukkaajasta. Tätä lyhyempi määräaika voisi vaarantaa huolellisesti toimivan liikesalaisuuden haltijan mahdollisuuksia puuttua oikeudenloukkaukseen. On myös kohtuullista, että passiivisena pysyvä liikesalaisuuden haltija ei voisi enää viiden vuoden jälkeen puuttua jo pitkään hänen tiedossaan olleeseen liikesalaisuuden loukkaukseen. Edellä mainituista syistä viiden vuoden määräaika on pidetty tarkoituksenmukaisena. Viiden vuoden määräaika vastaisi myös direktiivin edellytystä siitä, ettei vanhentumisaika saa ylittää kuutta vuotta.

Mikä tahansa tieto liikesalaisuuden oikeudettomasta hankkimisesta, käyttämisestä ja ilmaisemisesta ei olisi riittävä käynnistämään ehdotetun pykälän mukaista viiden vuoden määräaika. Kanneajalle asetettu määräaika käynnistyisi vasta siinä vaiheessa, kun liikesalaisuuden haltijalla olisi kanteen nostamiseksi riittävät tiedot loukkauksesta sekä oikeudenloukkaajasta. Koska edellytyksenä on riittävä tietoisuus sekä oikeudenloukkauksesta että oikeudenloukkaajasta, voi eri oikeudenloukkaajien samaan tietoon liittyvä loukkaus siten vanhentua eri aikoina. Liikesalaisuusloukkaukset koskevat myös usein isoa tietomäärää ja esimerkiksi lukuisia eri tiedostoja ja liikesalaisuutta voidaan hyödyntää toisessa yrityksessä siten, että tämä näkyy vain hyvin rajallisesti yrityksen ulkopuolelle. Jos tällaisessa tilanteessa liikesalaisuuden haltijalla on tieto esimerkiksi tiettyjen tiedostojen käyttämisestä, mutta tämä tulee myöhemmin tietoiseksi liikesalaisuuksien muusta hyödyntämisestä yrityksessä tai muussa yhteydessä, alkaa kanneaika jälkimmäisessä tapauksessa kulua, kun tämä on saanut tiedon tästä myöhemmästä hyödyntämisestä ja oikeudenloukkaajasta. Koska kyseistä ajankohtaa on usein vaikeaa täsmällisesti määrittellä, olisi tietojen riittävyyttä ja kanneajan mahdollista alkamista arvioitava tapauskohtaisesti.

Ehdotetun pykälän mukaan kanne olisi kuitenkin aina nostettava kymmenen vuoden kuluessa loukkauksen tapahtumisesta. Näin ollen 8 §:n mukaista kieltoa ja korjaavia toimenpiteitä koskevaa kannetta ei voisi nostaa enää yli kymmenen vuoden jälkeen loukkauksen tapahtumisesta, vaikka liikesalaisuuden haltija vasta tällöin tulisi tietoiseksi liikesalaisuuden oikeudettomasta hankkimisesta, käyttämisestä tai ilmaisemisesta.

Ehdotettava pykälä koskisi ainoastaan sitä määräaika, jonka aikana 8 §:n mukaista kieltoa tai korjaavia toimenpiteitä koskeva kanne tulisi nostaa. Pykälän sääntelyllä ei sen sijaan olisi vaikutusta esimerkiksi siihen aikaan, jonka kuluessa 11 §:n mukainen vahingonkorvauskanne tulisi nostaa. Vahingonkorvaussaataava vanhentuisi jatkosakin vanhentumislain mukaisesti. Vanhentumislain sääntelyä on kuvattu edellä yleisperustelujen jaksossa 3.3.10. Myös vanhentumisen katkaisemisesta säädetään vanhentumislaisa. Työsopimuslain 13 luvun 9 §:ssä säädetään vanhentumisesta. Sääntelyä on kuvattu edellä jaksossa 3.3.10.

14 §. Asianosaisjulkisuuden rajoittaminen oikeushenkilössä. Oikeudenkäynnin asianosaisella on oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain mukaan käytännössä rajoittamaton oikeus osallistua asian suulliseen käsit-

telyyn ja saada tieto tuomioistuimelle toimitetusta aineistosta. Asianosaisen osallistumisoikeutta itseään koskevaan oikeudenkäyntiin ei voi rajoittaa, vaan asianosaisella on mainitun lain 17 §:n 1 momentin mukaan aina oikeus olla läsnä asian suljetussa käsittelyssä sekä vastaavasti 12 §:n 1 momentin mukaan oikeus saada tieto muunkin kuin julkisen oikeudenkäyntiasiakirjan sisällöstä. Poikkeukset asianosaisen tiedonsaantioikeuteen koskevat yleensä rikoksen uhrin taikka rikosilmoituksen tai muun ilmoituksen tehneen henkilö- tai yhteystietoja. Vastaavasti asianosaisen oikeutta saada täydellinen tuomio itseään koskevassa asiassa ei voi rajoittaa.

Ehdotetussa pykälässä ei pykäläotsikosta huolimatta puututtaisi asianosaisjulkisuuteen. Pykälässä säädettäisiin sen sijaan mahdollisuudesta rajoittaa asianosaisena oikeudenkäyntiin osallistuvien ja täyteen tiedonsaantiin oikeutettujen luonnollisten henkilöiden määrää silloin, kun asianosainen on oikeushenkilö ja oikeudenkäynti koskee liikesalaisuuden oikeudetonta hankkimista, käyttämistä tai ilmaisemista. Säännöksellä pantaisiin tarpeellisilta osin täytäntöön liikesalaisuusdirektiivin 9 artikla, jossa säädetään liikesalaisuuden luottamuksellisuuden säilyttämisestä oikeudenkäynnin aikana.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin muun muassa säännöksen yleisestä soveltamisalasta. Säännös tulisi sovellettavaksi vain oikeudenkäynneissä, jotka koskisivat liikesalaisuuden oikeudetonta hankkimista, käyttämistä tai ilmaisemista. Sovellettavaksi tuleminen määräytyisi näin ollen oikeudenkäynnin kohteen mukaan. Merkitystä ei olisi sillä, käsiteltäisiinkö liikesalaisuuden oikeudetonta hankkimista, käyttämistä tai ilmaisemista koskeva asia riita- tai rikosasioihin sovellettavassa menettelyssä. Säännös ei sen sijaan tulisi sovellettavaksi sellaisissa oikeudenkäynneissä, joissa ei suoraan olisi kysymys liikesalaisuuden hankinnasta, käytöstä tai ilmaisemisesta, vaikka tuomioistuinkäsittelyn yhteydessä esitettäisiinkin liikesalaisuutta koskevia tietoja. Tällöin liikesalaisuutta koskevan tiedon mahdollisesta salassa pitämisestä määrättäisiin noudattaen yleistä oikeudenkäynnin julkisuutta koskevaa sääntelyä.

Säännös koskisi asianosaisena oikeudenkäyntiin osallistuvien ja täyteen tiedonsaantiin oikeutettujen luonnollisten henkilöiden määrän rajoittamista silloin, kun asianosainen on oikeushenkilö. Jos asianosainen on luonnollinen henkilö, hänen asianosaisasemastaan seuraavia oikeuksia ei voisi rajoittaa.

Sen sijaan, jos oikeushenkilö olisi asianosainen, tuomioistuin voisi toisen asianosaisen vaatimuksesta päättää, että yksin päätöksessä nimetyillä luonnollisilla henkilöillä olisi rajoittamaton tiedonsaanti- ja osallistumisoikeus oikeudenkäynnissä siten kuin oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 12 §:n 1 momentissa ja 17 §:n 1 momentissa säädetään. Säännös siten rajaisi oikeushenkilön vapautta itse päättää oikeudenkäyntiin osallistuvista henkilöistä. Rajoitus ei kuitenkaan koskisi oikeudenkäyntiä kokonaisuutena, vaan se voisi koskea vain sitä oikeudenkäyntiaineistoa tai osaa suullisesta käsittelystä, jossa esitetään salassa pidettäväksi määrätty tieto liikesalaisuudesta.

Kuten edellä todetusta ilmenee, edellyttäisi päätöksen tekeminen asianosaisen asiaa koskevaa vaatimusta. Tuomioistuin ei voisi tehdä päätöstä viran puolesta.

Säännöstä sovellettaisiin tiettyyn henkilöpiiriin. Oikeushenkilön ollessa yritys, piiriin kuuluisivat ne luonnolliset henkilöt, jotka olisivat yritykseen työ-, palvelu- tai muussa vastaavassa suhteessa. Näitä henkilöitä olisivat esimerkiksi yhtiön hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja, yrityksen lakimies taikka kehitysjohtaja sekä kaikki muut henkilöt, jotka ovat yrityksessä töissä tai muulla vastaavalla tavalla yhtiön palveluksessa. Pykälää ei sen sijaan sovellettaisi yrityksen asiamieheen tai avustajaan, esimerkiksi asianajajaan tai luvan saaneeseen oikeudenkäyntiavustajaan, joka edustaa tai avustaa asianosaista oikeudenkäynnissä toimeksiannon perusteella. Säännös vastaisi tältä osin sitä, mitä direktiivin 9 artiklan 2 kohdan 3 alakohdassa säädetään. Puheena olevan alakohdan mukaan siihen rajoitettuun määrään henkilöitä, joiden tiedonsaantioikeutta ei voida rajoittaa, kuuluvat asianosaisten asianajajat ja muut oikeudenkäyntiä hoitavat asiamiehet.

Momentissa säädettäisiin määräyksen antamisen edellytyksistä. Jotta tuomioistuin voisi hyväksyä pyynnön luonnollisten henkilöiden määrän rajoittamisesta, tuomioistuimen olisi oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 10 §:n nojalla tullut määrätä liikesalaisuuden sisältävän oikeudenkäyntiasiakirjan salassa pidettäväksi sillä perusteella, että liikesalaisuutta koskevan tiedon julkiseksi tuleminen yleisölle todennäköisesti aiheuttaisi merkittävää haittaa tai vahinkoa niille eduille, joiden suojaamiseksi liikesalaisuus on säädetty salassa pidettäväksi. Vastaavasti tuomioistuimen olisi tullut määrätä suullisen käsittelyn toimittamisesta kokonaan tai tarpeellisilta osin yleisön läsnä olematta edellä mainitun lain 15 §:n 1 momentin 3 tai 7 kohdan perusteella. Lainkohdat koskevat yleisöjulkisuuden ra-

joittamista. Jotta tuomioistuin voisi yleisöjulkisuuden rajoittamisen lisäksi hyväksyä pyynnön luonnollisten henkilöiden määrän rajoittamisesta oikeushenkilössä, olisi salassa pidettäväksi määrätyn tiedon tuleminen sanotussa oikeushenkilössä useamman luonnollisen henkilön tietoon aiheutettava merkittävästi haittaa tai vahinkoa niille eduille, joiden suojaamiseksi tieto on määrätty salassa pidettäväksi. Kynnys määräyksen antamiseksi olisi näin todennäköisyyskynnystä korkeampi. Luonnollisten henkilöiden määrän rajoittamista vaativan asianosaisen olisi siten osoitettava, että liikesalaisuutta koskevan tiedon julkittuleminen esitettyä laajemmalle henkilöpiirille aiheuttaisi merkittävää haittaa tai vahinkoa asianosaisen liiketoiminnalle.

Pykälän 2 *momentin* mukaan oikeus saada asianosaisena salassa pidettäväksi määrätyn tiedon sisältävä ratkaisu liikesalaisuuden hankinnasta, käytöstä tai ilmaisemisesta koskevassa asiassa olisi momentissa säädetyin edellytyksin toisen asianosaisen pyynnöstä rajoitettavissa siten, että sanottu oikeus olisi vain rajoitetulla määrällä luonnollisia henkilöitä. Muut henkilöt olisivat oikeutettuja saamaan vain sellaisen toisinnon ratkaisusta, josta salassa pidettäväksi määrätty tiedot liikesalaisuudesta on peitetty tai poistettu.

Päätöksen tekeminen edellyttäisi toisen asianosaisen pyynnön lisäksi, että tuomioistuin olisi jo aiemmin määrännyt liikesalaisuutta koskevan tiedon salassa pidettäväksi, rajoittanut oikeutta osallistua suulliseen käsittelyyn ja rajoittanut asianosaisaseaman omaavien luonnollisten henkilöiden määrää pykälän 1 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Säännös olisi tarkoitettu sovellettavaksi vain poikkeuksellisesti. Lähtökohtaisesti tuomioistuimen olisi pyrittävä laatimaan ratkaisunsa siten, ettei siinä tarpeettomasti selostettaisi liikesalaisuuden sisältöä. Jos tätä ei kuitenkaan voi välttää, olisi tuomioistuimen tarkkaan harkittava asianosaisten tasapuolisen aseman ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumista etenkin muutoksenhaun kannalta. Kynnys rajoittaa henkilöpiiriä asettuisi väistämättä korkealle.

Pykälän 3 *momentin* mukaan tuomioistuin ei saisi hyväksyä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua pyyntöä, jos se voisi vaarantaa asianosaisten oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Säännöksen tarkoituksena on turvata pyynnön kohteena olevan asianosaisen oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja asianosaisten tasapuolinen asema oikeudenkäynnissä. Pyyntöä ei siksi tulisi kevyin perustein hyväk-

syä. Jos esimerkiksi oikeudenkäynnin kohteen keskeisen kysymyksen arvioiminen edellyttää teknistä osaamista, olisi varmistettava, että molempien asianosaisten edellytykset arvioida ja esittää asiaa koskevaa näyttöä ovat samat. Vastaavasti olisi varmistettava, että molemmilla asianosaisilla olisi samat edellytykset arvioida mahdollisen muutoksenhaun menestymisen mahdollisuuksia. Ei myöskään olisi hyväksyttävää, että pyynnöllä vaikeutettaisiin pyynnön kohteena olevan oikeushenkilön mahdollisuutta edustaa itseään oikeudenkäynnissä.

Pykälän 4 momentin mukaan tuomioistuimen olisi rajoittaessaan määrältään niitä luonnollisia henkilöitä, joilla on oikeushenkilössä asianosaisena oikeus saada tieto liikesalaisuuden sisältävästä oikeudenkäyntiasiakirjasta tai ratkaisusta taikka osallistua suulliseen käsittelyyn, asianosaisia kuultuaan nimettävä ne henkilöt, joilla olisi tiedonsaanti- ja osallistumisoikeus. Pynnön esittäjän tai tämän vastapuolen olisi annettava tuomioistuimelle ehdotus siitä henkilöpiiristä, joilla tulisi olla tiedonsaanti- ja osallistumisoikeus. Jos asianosaiset pääsisivät henkilöistä yhteisymmärrykseen, tuomioistuin yleensä hyväksyisi päätöksellään kysymyksessä olevat henkilöt. Jos asianosaiset eivät pääsisi henkilöistä yhteisymmärrykseen, olisi tuomioistuimen tehtävä päätös asianosaisten asiassa esille tuomien seikkojen perusteella. Koska nyt ehdotettua järjestelyä ei lainsäädännössämme ennestään ole, on vaikea ennakoida sitä, keitä niin sanottuun täyden tiedonsaannin ryhmään voisi kuulua. Lähtökohtana voisi kuitenkin pitää niitä henkilöitä, jotka nykyisin asianosaisen ollessa oikeushenkilö yleensä asianosaisen asemassa osallistuvat oikeudenkäyntiin sekä oikeushenkilössä päätösvaltaa käyttävät henkilöt. Yrityksen omat lakimiehet voisivat kuulua piiriin samoin kuin yrityksen toimitusjohtaja. Kyseessä voisi olla myös esimerkiksi käsiteltävän teknisen alan asiantuntija tai yrityksen käyttämä konsultti. Ottaen huomioon, että rajoitus voisi koskea myös oikeutta saada ehyt toisinto tuomiosta, olisi henkilöpiiri määrättävä riittävän laajaksi. Todetakoon myös, ettei piiriin kuuluminen edellyttäisi sitä, että henkilön olisi osallistuttava esimerkiksi tuomioistuimen suulliseen käsittelyyn. Päätöstä tehtäessä olisi otettava huomioon myös se, että käsittelyyn tosiasiallisesti osallistuvilla henkilöillä tulisi olla oikeus antaa käsittelyssä esiin tullut tieto sanotuille henkilöille rikkomatta oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 18 §:ssä säädettyä salassapitovelvollisuutta.

Kuten edellä todetaan, nimettäisiin tuomioistuimen päätöksessä ne henkilöt, joilla olisi täysi tiedonsaantioikeus. Oikeushenkilössä eri tehtäviä hoitavat luonnolliset henki-

löt voivat kuitenkin ajan myötä vaihtua. Henkilöstömuutoksia tapahtuisi väistämättä myös oikeudenkäyntien kestäessä. Tämän vuoksi tuomioistuimen tulisi oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 32 §:ssä tarkoitettua menettelyä noudattaen voida ottaa asia asianosaisen pyynnöstä uudelleen käsittelyyn ja tarvittaessa päättää piiriin kuuluvien henkilöiden vaihtamisesta. Alkuperäinen nimeämispäätös olisi myös tehtävissä siten joustavaksi, että se sallisi toisen henkilön nimeämisen nimetyn henkilön sijaan mahdollisten henkilöstömuutosten varalta.

Pykälän 1 ja 2 momenttia sovellettaessa ei olisi välttämätöntä nimetä ryhmään kuuluviksi vain samoja henkilöitä. Perusteltua olisikin, että ratkaisun julkisuutta rajoitettaisiin mahdollisimman harvoin ja mahdollisimman vähän. Jos henkilöpiiriä olisi rajoitettava, olisi ratkaisua tehtäessä otettava huomioon, että tarve arvioida laajassa kokoonpanossa ratkaisun sisältöä ja vaikutuksia on yrityksessä suurempi kuin tarve osallistua asian suulliseen käsittelyyn. Vaikka yrityksen tuotekehittelystä vastaavat henkilöt eivät olisi oikeudenkäynnin aikana olleet oikeutettuja tutustumaan asiakirjoihin, joissa on tieto liikesalaisuudesta, ei tästä automaattisesti seuraisi, etteivät he tulisi olla oikeutettuja saamaan ehyt toisinto tuomiosta, vaikka tuomiossa jossain määrin selostettaisiinkin liikesalaisuutta. Henkilöpiirin tarpeeton tai liiallinen rajoittaminen vaarantaisi helposti asianosaisen oikeusturvan.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin määräyksen antamisessa noudatettavasta menettelystä. Ratkaisun tekemisessä noudatettavaan menettelyyn sovellettaisiin soveltuvin osin mitä oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 6 luvussa säädetään. Luvussa on säännökset muun muassa pyynnön esittämisen ajankohdasta, tuomioistuimen kokoonpanosta, uudelleen käsittelystä ja muutoksenhausta.

15 §. Rangaistusseuraamus. Pykälän 1 momentin ensimmäisessä lauseessa säädettäisiin teknisen ohjeen väärinkäytön rangaistusseuraamuksesta ja momentin toisessa lauseessa säädettäisiin tämän olevan asianomistajarikos. Momentti vastaa sisällöltään sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 10 §:n 1 momenttia ja 11 §:n 1 momentin toista lausetta. Vastaava säännös asianomistajarikoksesta yrityssalaisuusrikosten osalta on rikoslain 30 luvun 12 §:n 2 momentissa.

Pykälän 2 momentissa sisällytettäisiin ehdotettuun lakiin selvyuden vuoksi viittaus rikoslain 30 luvun yrityssalaisuusrikoksiin. Säännös vastaisi pääosin sopimattomasta

menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 10 §:n 2 momenttia kuitenkin siten muutettuna, ettei säännöksessä viitattaisi rangaistavuudessa ehdotetun liikesalaisuuslain tahallisiin loukkauksiin. Näin korostettaisiin sitä tilannetta, että yritys- salaisuusrikoksia koskevat säännökset ovat itsenäisiä rangaistussäännöksiä, jotka osoittavat tyhjentävästi rangaistavuuden eivätkä sinänsä vaadi ehdotetun liikesalaisuuslain tulkintaa. Ehdotetun lain ja rikoslain välillä ei ole suoraa liittymää ja liikesalaisuutta loukkaavan teon rangaistavuus on osin lakiehdotuksen kielto- sääntelytavasta, jossa rikoslain 49 luvun 2 §:n mukaisen teollisoikeusrikoksen täyttyminen edellyttää vastaavan erillislain sisällön tulkintaa, esimerkiksi patentinloukkauksen osalta patenttilain säännösten vastaista toimintaa.

Koska rikoslain 38 luvun 1 §:n salassapitorikos ja 2 §:n salassapitorikkomus saattavat liittyä myös liikesalaisuuden loukkauksiin, on selvyuden vuoksi syytä lisätä nämä maininnat lainkohtaan.

16 §. Toimivaltainen tuomioistuin. Pykälässä säädettäisiin toimivaltaisesta tuomioistuimesta ehdotettavaa lakia koskevien asioiden osalta. Toteuttamisvaihtoehtoja toimivaltaisen tuomioistuimen osalta on käsitelty edellä jaksossa 5.2.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin, että ehdotetussa laissa tarkoitetut vaatimukset tutkitaan käräjäoikeudessa. Nykyisen sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 10 a §:n mukaan kyseiseen lakiin perustuvat riita-asiat käsitellään markkinaoikeudessa. Käytännössä ehdotettu säännös tarkoittaisi, että jatkossa käräjäoikeus olisi toimivaltainen tutkimaan ehdotetussa laissa tarkoitettuja liikesalaisuuteen liittyviä siviilioikeudellisia vaatimuksia.

Ehdotettava laki tulee sisältämään aiempaa kattavammat säännökset liikesalaisuuksien suojasta ja laki tulee siten koskemaan useita sellaisia tilanteita, joiden osalta ei aikaisemmin ole ollut lakisääteistä liikesalaisuuksien salassapitovelvollisuutta. Näissä tilanteissa voi olla joko laki- tai sopimusperusteisesti asiaa käsittelevä tuomioistuin joko käräjäoikeus tai asiaa käsitellään välimiesmenettelyssä. Liikesalaisuuksia koskevat salassapitovelvollisuudet ovat usein myös vain pieni osa osapuolten välistä laajempaa sopimuskokonaisuutta ja luonteeltaan sopimuksen sivuvelvoitteita.

Kun itse sopimusta tai muuta osapuolten välistä erimielisyyttä koskeva riita käsitellään kärjäoikeudessa, mahdollistaa ehdotettu sääntely sen, että myös siihen nähden usein sivukysymyksen asemassa oleva salassapitovelvollisuus voidaan käsitellä samassa yhteydessä. Näin liikesalaisuuden salassapitovelvollisuutta koskeva riita voidaan lähtökohtaisesti käsitellä samanaikaisesti, samassa oikeuspaikassa ja usein myös samassa prosessimenettelyssä kuin osapuolten välinen muu riitaisuus.

Kärjäoikeus voisi siten ehdotetun lain mukaan ratkaista kaikki mainitussa laissa tarkoitettut riita-asioina esitettävät vaatimukset eli käytännössä esimerkiksi kieltoa ja korjaavia toimenpiteitä, vahingonkorvausta sekä turvaamistoimia koskevat vaatimukset. Asiaa käsittelevä kärjäoikeus määräytyisi oikeudenkäymiskaaren 10 luvun säännösten perusteella. Luonnollisen henkilön ollessa vastaajana useimmiten kyseeseen tulee oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 1 §:n mukaisesti henkilön kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Oikeushenkilön ollessa vastaajana oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan oikeuspaikkana on oikeushenkilön kotipaikka tai missä oikeushenkilön hallintoa pääasiallisesti hoidetaan.

Osapuolet voisivat tehdä riita-asiassa myös sopimuksen asioiden käsittelystä välimiesmenettelyssä. Tällöin noudatetaan välimiesmenettelystä annettua lakia tai jos osapuolet sopivat jonkin välimiesmenettelyinstituution sääntöjen soveltamisesta, sovelletaan edellä mainitun lain lisäksi kyseisiä sääntöjä.

Ehdotetun 1 momentin mukaan syyte 15 §:ssä tarkoitetuista rikoksista ja rikkomuksista käsitellään kärjäoikeudessa. Nykyisin rikoslain 30 luvussa mainittujen yrityssalassapitovikosten ja 38 luvussa mainitun salassapitorikoksen ja -rikkomuksen oikeuspaikka määräytyy oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 4 luvun mukaisessa tuomioistuimessa. Vedottaessa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain määräyksiin, on oikeuspaikka Helsingin kärjäoikeus.

Ehdotetun lain mukainen viittaus rikosasioiden käsittelystä kärjäoikeudessa tarkoittaa siten käytännössä sitä, että tuomioistuin valikoituu oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 4 luvun mukaisesti. Mainitun lain 4 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan syyte rikoksesta tutkitaan sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä rikos on tehty. Saman lain 4 luvun 3 §:n mukaan saman vastaajan tekemää useaa eri rikosta voidaan käsitellä samassa tuomioistuimessa.

On myös mahdollista, että riita- ja rikosasiaa käsittelevä tuomioistuin on jo lähtökohtaisesti sama. Tällöin sääntely mahdollistaisi sen, että samassa tuomioistuimessa voisi esittää sekä riita-asioihin että rikosasioihin liittyviä vaatimuksia. Jos taas tuomioistuin liikesalaisuuden salassapitoasiaa koskevassa asiassa olisi eri riita- ja rikosprosessissa, voisi asianomistaja kuitenkin esittää rikosprosessin yhteydessä rikokseen perustuvia yksityisoikeudellisia vaatimuksia. Oikeuskäytännössä jää nähtäväksi, missä määrin rikosjutun yhteydessä voidaan esittää ja on tarkoituksenmukaista esittää ehdotetussa laissa tarkoitettuja vaatimuksia. Asioiden käsitteleminen mahdollisimman pitkälle samassa tuomioistuimessa ja samassa prosessissa vähentäisi rinnakkaisprosesseja ja on prosessiekonomisesti järkevää.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että oikeushenkilöä tai elinkeinotoimintaa harjoittavaa luonnollista henkilöä vastaan esitetty vaatimus riita-asiassa voidaan tutkia myös markkinaoikeudessa noudattaen mitä niiden käsittelystä säädetään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa.

Ehdotetun sääntelyn perusteella markkinaoikeudelle tulisi rinnakkainen toimivalta käytännössä niissä tilanteissa, joissa asian vastaajana on elinkeinonharjoittaja. Ehdotettu oikeuspaikkasäännös olisi johdonmukainen sen kanssa, että tällä hetkellä sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 6 §:n 3 momentin mukainen kieltä voidaan kohdistaa nimenomaan elinkeinonharjoittajaan. Markkinaoikeus erityistuomioistuimena soveltuu käsittelemään elinkeinonharjoittajien välisiä riita-asioita. Mahdollisuus näiden asioiden käsittelyyn momentin edellytysten täytyessä myös markkinaoikeudessa olisi myös yhdenmukainen sen lähtökohdan kanssa, että immateriaalioikeudelliset asiat on keskitetty markkinaoikeuteen.

Kantajana markkinaoikeudessa voi sen sijaan olla kuka tahansa liikesalaisuuden haltija eli yhtä lailla luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö.

Ehdotettu rinnakkaisen toimivallan luova oikeuspaikkasäännös olisi poikkeuksellinen ja antaisi liikesalaisuuden haltijalle edellytysten täytyessä mahdollisuuden nostaa kante siinä oikeuspaikassa, jossa tämä katsoo asian käsittelyn tapauksen kokonaisuuden kannalta olevan luontevinta. Liikesalaisuuksien suojaa koskevat asiat voivat liittyä monenlaisiin tilanteisiin kuten yleisiin sopimusvelvoitteiden lainmönöintiin tai liikesalaisuuden ilmaisemiseen. Riidat saattavat koskea suurelta osin

muita asioita kuin liikesalaisuuksien salassapitovelvoitetta. Tällaisessa tilanteessa voisi olla luontevinta nostaa kanne käräjäoikeudessa.

Jos taas kyse olisi esimerkiksi periaatteellisesti merkittävämmästä salassapitovelvollisuutta koskevasta rikkomuksesta, kantajalla olisi mahdollisuus nostaa kanne markkinaoikeudessa. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi tietotaitoa koskevat lisenssisopimukset, joissa esitetään ehdotettuun lakiin liittyviä vaatimuksia. Koska muihin immateriaalioikeudellisiin asioihin saattaa liittyä myös liikesalaisuuden loukkaus, mahdollistaisi säännös asioiden keskitetyn käsittelyn markkinaoikeudessa. Markkinaoikeus ei voisi sen sijaan tutkia rikokseen perustuvia vaatimuksia.

Samaa asiaa ei voisi luonnollisesti käsitellä sekä käräjäoikeudessa että markkinaoikeudessa. Se, miten yhden asian vireilläolo vaikuttaa toisen mahdollisen asian käsittelyyn määräytyy yleisten prosessioikeudellisten periaatteiden mukaan.

Mikäli osapuolet ovat tehneet oikeuspaikkasopimuksen asian käsittelemisestä tietyssä käräjäoikeudessa tai välimiesmenettelyssä, estää se luonnollisesti saman asian käsittelyn markkinaoikeudessa.

17 §. Asiantuntijat. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että käsitellessään liikesalaisuuden oikeudetonta hankkimista, käyttämistä tai ilmaisemista koskevaa asiaa käräjäoikeudella voisi olla apunaan asiantuntijoina enintään kaksi tuomioistuinlain (673/2016) 17 luvun 10 §:n 2 momentissa tarkoitettua asiantuntijajäsentä. Mahdollisuus asiantuntijoiden käyttämiseen sisältyy myös nykyiseen sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettuun lakiin. Mahdollisuus asiantuntijoiden käyttämiseen ehdotetun pykälän nojalla koskisi vain käräjäoikeutta. Oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 10 §:n mukaan kokoonpanoon markkinaoikeudessa voi kuulua asiantuntijajäseniä, jos asian laatu sitä edellyttää.

Ehdotetussa pykälässä tarkoitettu asiantuntija ei olisi tuomioistuimen jäsen, eikä siten kuuluisi asian ratkaisukokoonpanoon, vaan asiantuntijan tehtävänä olisi antaa kirjallinen lausunto tuomioistuimen hänelle esittämien kysymysten perusteella.

Asiantuntijan käyttäminen olisi tuomioistuimen vapaassa harkinnassa. Siinä tapauksessa, että käräjäoikeus turvautuu asiantuntijan hyödyntämiseen, käräjäoikeus voisi harkintansa mukaan ottaa asiassa avukseen joko yksi tai kaksi asiantuntijaa.

Pykälän *2 momentti* sisältäisi tarkemmat säännökset asiantuntijan roolista asian käsittelyssä. Momentin ensimmäisessä virkkeessä ilmaistaisiin asiantuntijan tehtävän ydinsisältö: asiantuntijan tehtävänä olisi antaa käräjäoikeudelle kirjallinen lausunto käräjäoikeuden hänelle tekemistä kysymyksistä. Ehdotetussa pykälässä tarkoitetut asiantuntijat voisivat osallistua asiassa mahdollisesti toimitettavaan valmistelutuntoon sekä pääkäsittelyyn ja heillä olisi nykyisen sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 11 a §:ssä tarkoitettujen asiantuntijoiden tavoin oikeus tehdä kysymyksiä asianosaisille ja todistajille. Tästä säädettäisiin momentin toisessa virkkeessä.

Ennen asian ratkaisemista käräjäoikeuden olisi varattava asianosaisille tilaisuus lausua asiantuntijan lausunnosta. Riippumatta siitä, missä vaiheessa käräjäoikeus pyytäisi asiantuntijalta lausunnon, käräjäoikeuden tulisi siten aina ennen asian ratkaisemista varata asianosaisille tilaisuus lausua asiantuntijan lausunnosta.

Pykälän *3 momentin* mukaan asiantuntijan oikeudesta palkkioon olisi voimassa, mitä tuomioistuinlain 17 luvun 22 §:ssä säädetään asiantuntijajäsenen palkkiosta. Mahdollisuus asiantuntijoiden käyttämiseen ei vaikuta asianosaisten oikeuteen esittää haluamaansa todistelua käsiteltävässä asiassa.

18 §. Voimaantulo ja siirtymäsäännös. Pykälän *1 momentissa* olisi tavanomainen voimaantulosäännös. Direktiivin täytäntöönpanon määräaika päättyy 9 päivänä kesäkuuta 2018, joten ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan viimeistään 9 päivänä kesäkuuta 2018.

Voimaantulosäännöksen lisäksi pykälässä olisi siirtymäsäännös lain soveltamisesta. Pykälän *2 momentin* mukaan ehdotettua lakia sovellettaisiin ehdotetun lain voimaantulon jälkeen tehtyihin tekoihin. Ennen ehdotetun lain voimaantuloa sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Näin ollen vaikka kanne liikesalaisuuden loukkauksesta nostettaisiin ehdotettavan lain voimaantulon jälkeen, mutta teko olisi tehty ennen ehdotettavan lain voimaantuloa, soveltaisi tuomioistuin tapauksessa esimerkiksi sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettua lakia. Jos taas teko jatkuu voimaantulon jälkeen, niin kyseisen ajankohdan jälkeiseen tekoon sovellettaisiin ehdotetun lain säännöksiä.

Pykälän 3 momentin mukaan asia, joka on tullut tuomioistuimessa vireille ennen ehdotettavan lain voimaantuloa, käsiteltäisiin noudattaen ehdotettavan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä aina asian lainvoimaiseksi tulemiseen saakka. Jos taas kanne tulee vireille lain voimaantulon jälkeen, noudatettaisiin asioiden käsittelyssä uuden lain säännöksiä. Tämä tarkoittaisi esimerkiksi sitä, että kanne nostettaisiin joko käräjäoikeudessa tai vaihtoehtoisesti markkinaoikeudessa, jos lain 16 §:n 2 momentin edellytykset asian käsittelemisestä markkinaoikeudessa ovat käsitellä.

1.2 Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa

4 §. Edellä yleisperustelujen jaksoissa 5.2 ja 5.3 mainituista syistä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi liikesalaisuuslaki. Samalla liikesalaisuuksien ja teknisten esikuvien ja teknisen ohjeen suojaa koskeva nykyisin voimassa oleva sääntely sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetusta laista kumottaisiin. Tästä syystä sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 4 § esitetään kumottavaksi.

6 §. Edellä 4 §:n osalta todetuilla perusteilla liikesalaisuuksia ja teknisiä esikuvia ja teknisiä ohjeita koskeva 6 §:n 3 momentti esitetään kumottavaksi.

10 §. Edellä 4 §:n osalta todetuilla perusteilla liikesalaisuuksia ja teknisiä esikuvia ja teknisiä ohjeita koskeva 10 § esitetään kumottavaksi.

11 §. Pykälän 1 momenttia esitetään muutettavaksi siten, että viittaus edellä kumottavaksi esitettyyn 10 §:ään poistettaisiin. Samalla esitetään, että kilpailumenettelyrikkomukset käsiteltäisiin jatkossa Helsingin käräjäoikeuden sijaan oikeudenkäymiskaaren yleisten oikeuspaikka- ja muutoksenhakusäännösten mukaisesti määräytyvissä yleisissä tuomioistuimissa. Kun ehdotettavan liikesalaisuuslain 15 §:n mukaan syyte yritysalaisuusrikoksista ja teknisen ohjeen väärinkäytöstä tutkitaan käräjäoikeudessa, ja kyseisten asioiden keskittämisestä Helsingin käräjäoikeuteen ehdotetaan näin ollen luovuttavan, olisi yhdenmukaista, että myöskään kilpailumenettelyrikkomusten käsittelyä ei keskitettäisi Helsingin käräjäoikeuteen.

1.3 Työsopimuslaki

4 §. Liikesalaisuudet. Voimassa olevassa pykälässä säädetään liike- ja ammattisalaisuuksista. Pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi koskemaan liikesalaisuuksia aikaisemman liike- ja ammattisalaisuuksien sijaan. Tarkoituksena olisi yhdenmukaistaa liikesalaisuuden käsite vastaamaan liikesalaisuusdirektiivin 2 artiklaa ja ehdotetun liikesalaisuuslain kansallista liikesalaisuuden määritelmää. Ehdotetun pykälän liikesalaisuuksia koskevat säännökset ovat erityissäännöksiä suhteessa ehdotettavaan liikesalaisuuslakiin. Koska ehdotettavassa pykälässä esitetään viitattavaksi ehdotettavaan liikesalaisuuslakiin kokonaisuudessaan, kyseinen 4 § saa sisältönsä myös ehdotettavasta liikesalaisuuslaista. Voimassa olevan työsopimuslain pykälää on tulkittu niin, että se ei estä työnantajaa ja työntekijää tekemästä sellaista salassapitosopimusta, joka ulottuu työsuhteen päättymisen jälkeiseen aikaan. Myöskään ehdotettu säännös ei estäisi tekemästä tällaisia salassapitosopimuksia. Sopimukseen sovellettaisiin oikeustoimilain säännöksiä.

Pykälän *1 momentin* ensimmäistä virkettä ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että työntekijä ei saisi työsuhteen kestäessä oikeudettomasti käyttää hyödykseen tai ilmaista muille työnantajan liikesalaisuuksia. Ehdotuksella selkeytettäisiin sitä, että työsuhteen kestäessä kiellettyä olisi nimenomaan oikeudeton työnantajan liikesalaisuuden käyttäminen tai ilmaiseminen. Liikesalaisuuden oikeudeton käyttäminen ja ilmaiseminen palvelussuhteen aikana kielletään ehdotetun liikesalaisuuslain 4 §:n 3 momentissa. Yleisimmät tilanteet, joissa liikesalaisuutta oikeudettomasti käytetään tai ilmaistaan, liittyvät tilanteisiin, joissa pyritään hankkimaan hyötyä tai vahingoittamaan työnantajaa. Ehdotetulla muutoksella ei ole tarkoitus muuttaa vallitsevaa oikeustilaa, vaan yhdenmukaistaa säännöksessä käytetty ilmaisu ehdotetun liikesalaisuuslain kanssa.

Pykälän toista virkettä ehdotetaan muutettavaksi siten, että saanut-sanana sijasta käytettäisiin hankkinut-sanaa. Ehdotetun liikesalaisuuslain 3 §:ssä säädetään liikesalaisuusdirektiiviin perustuen mitä liikesalaisuuden oikeudettomalla hankkimisella tarkoitetaan. Käsitteiden yhdenmukaistamiseksi myös tässä viitattaisiin liikesalaisuuden hankkimiseen. Muutos olisi kuitenkin luonteeltaan tekninen eikä sen tarkoituksena olisi muuttaa vallitsevaa oikeustilaa siitä, mitä olisi pidettävä liikesalaisuuden hankkimisena. Näin ollen jos työntekijä olisi hankkinut tiedot oikeudettomasti,

ensimmäisen virkkeen mukainen kieltä käyttää hyödykseen tai ilmaista muille työnantajan liikesalaisuuksia jatkuisi myös työsuhteen päättymisen jälkeen.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *2 momentti*, jossa viitattaisiin liikesalaisuuslakiin. Ehdotettu liikesalaisuuslaki täydentäisi ehdotettua työsopimuslain 3 luvun 4 §:n sääntelyä. Ehdotetun liikesalaisuuslain soveltamisala on yleinen ja sitä sovellettaisiin soveltuvin osin myös kun on kyse työsuhteesta. Siitä tulee aineellinen sisältö muun muassa liikesalaisuus käsitteelle, teknisen ohjeen suojalle sille mikä on oikeudetonta hankkimista, käyttämistä ja ilmaisemista ja sille mikä ei ole oikeudetonta, esimerkiksi oikeudetonta hankkimista, ilmaisemista ja käyttämistä ei ole 5 §:n edellytykset täyttävä menettely ja oikeudetonta ilmaisemista ei ole 6 §:n edellytykset täyttävä menettely.

Voimassa olevan pykälän 2 momentti ehdotetaan siirrettäväksi uudeksi 3 momentiksi. Pykälässä käytettyjen termien yhdenmukaistamiseksi momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että salaisuuden-sana muutettaisiin liikesalaisuuden-sanaksi. Muutos olisi tekninen.

5 §. Kilpailukieltosopimukset. Pykälän *2 momenttia* ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä käytetty käsite "liike- ja ammattisalaisuus" muutettaisiin termiksi "liikesalaisuus". Muutoksen tarkoituksena olisi yhdenmukaistaa liikesalaisuuden käsite vastaamaan liikesalaisuusdirektiivin 2 artiklaa ja ehdotetun liikesalaisuuslain kansallista liikesalaisuuden määritelmää.

2 Voimaantulo

Direktiivin täytäntöönpanon määräaika päättyy 9 päivänä kesäkuuta 2018. Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan viimeistään kyseisenä päivänä.

3 Suhde perustuslakiin ja sääntämisyjärjestys

3.1 Omaisuudensuoja

Varallisuusarvoiset immateriaalioikeudet, kuten tekijänoikeus, patenttioikeus ja tavaramerkkioikeus luetaan vakiintuneesti perustuslain 15 §:ssä turvattun omaisuudensuojan piiriin (HE 309/1993 vp, s. 62/II, PeVL 1/1995 vp, s. 1/II, PeVL 38/2000 vp, s. 2/I, PeVL 7/2005 vp, s. 2/I, sekä PeVL 27/2008 vp). Kuten edellä mainitut teollis- ja tekijänoikeudet, myös liikesalaisuudet eroavat esineisiin ja muuhun fyysiseen omaisuuteen liittyvästä omaisuuden suojasta siten, että liikesalaisuudet koskevat aineettonta oikeutta. Vaikka liikesalaisuuksien suoja eroaa joissain suhteissa teollis- ja tekijänoikeuden suojasta, voidaan liikesalaisuuksienkin katsoa kuuluvan perustuslain 15 §:ssä turvattun omaisuudensuojan piiriin.

Omaisuuden suoja koskevan perustuslain 15 §:n 1 momentin nojalla jokaisen omaisuus on turvattu ja 2 momentin nojalla omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttä korvausta vastaan säädetään lailla. Koska ehdotettavassa laissa ei ehdoteta pakkolunastusta tai siihen verrattavaa toimenpidettä, on ehdotusta arvioitava perustuslain 15 §:n osalta ainoastaan omaisuuden käytön rajoittamisen kannalta. Omaisuuden käyttörajoitusta koskeva asia ratkaistaan perusoikeuksien yleisten rajoitusperiaatteiden mukaisesti. Omaisuuden suojan rajoitusperusteiden hyväksyttävyyssarvioinnin tulee perustua perusoikeusjärjestelmään kokonaisuutena, minkä lisäksi keskeisiä ovat erityisesti sääntelyn täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimus, suhteellisuusvaatimus ja oikeusturvavaatimus.

Omaisuuden suoja koskevan perustuslain 15 §:ää koskien tulee arvioida ehdotettavan liikesalaisuuslain 5, 6 ja 10 §:ää, koska niiden voidaan katsoa rajoittavan liike-

salaisuuden haltijan oikeutta itse määrätä siitä, miten liikesalaisuutta käytetään tai se ilmaistaan.

Ehdotettavassa liikesalaisuuslain 5 §:ssä on kyse liikesalaisuussuojan rajoituksesta toisen perusoikeuden, nimittäin perustuslain 12 §:ssä turvatun sananvapauden, turvaamiseksi. Rajoitukselle on näin ollen hyväksyttävä syy. Perustuslain 12 §:ään liittyviä näkökohtia on käsitelty lisää jäljempänä jaksossa 3.2.

Ehdotettavan liikesalaisuuslain 6 §:n mukaan liikesalaisuuden ilmaiseminen ei ole oikeudetonta, jos työntekijä ilmaisee liikesalaisuuden luottamusmiehelle, luottamusvaltuutetulle tai muulle lain tai työehtosopimuksen mukaiselle edustajalleen, jos liikesalaisuuden ilmaiseminen on välttämätöntä edustajan lain tai työehtosopimuksen mukaisten tehtävien hoitamiseksi. Kyseessä on liikesalaisuusdirektiivin 5 artiklan c alakohdan mukaisesta poikkeuksesta, joka on tarpeellinen työntekijöiden oikeutettujen etujen suojaamiseksi. Kyseessä olisi rajoitettu poikkeus tahoille, joita sitoo lakisääteinen salassapitovelvollisuus.

Ehdotettavan liikesalaisuuslain 10 §:ssä säädetään käyttökorvauksesta, jonka tuomioistuimien voi vastaajan vaatimuksesta määrätä maksettavaksi liikesalaisuuden haltijalle ehdotettavan lain 8 §:ssä tarkoitetun kiellon asettamisen tai korjaavien toimenpiteiden määräämisen sijaan. Käyttökorvaussääntelyn tavoitteena on estää kohtuuttomien tilanteiden syntyminen silloin, kun vastaaja ei alkaessaan käytä liikesalaisuutta tiennyt eikä hänen pitänytkään tietää, että liikesalaisuus oli alun perin saatu taholta, joka oli oikeudettomasti käyttänyt liikesalaisuutta tai ilmaissut sen. Näin ollen käyttökorvaussääntelyllä on hyväksyttävä syy. Lisäksi käyttökorvaus tulee määrättäväksi vain poikkeuksellisesti. Korvaus tulee arvioida liikesalaisuuden haltijan kannalta kohtuulliseksi. Käyttökorvauksen määrääminen ei myöskään estä liikesalaisuuden haltijan mahdollisuutta itse jatkaa liikesalaisuuden hyödyntämistä. Näin ollen käyttökorvaussääntelyn mukainen liikesalaisuuden rajoitus on myös suhteellisuusvaatimuksen mukainen. Käyttökorvauksen määräämisen edellytykset on määritelty laissa, ja korvauksen määrää tuomioistuin, jonka päätökseen liikesalaisuuden haltija voi normaalisti hakea muutosta. Näin ollen ehdotettu sääntely täyttää myös rajoitusperusteiden hyväksyttävyyssarvioinnin täsmällisyys-, tarkkaraajaisuus- sekä oikeusturvavaatimukset. Ehdotus on perustuslain 15 §:n mukainen.

3.2 Sananvapaus

Ehdotetussa liikesalaisuuksien suojaa koskevan lain 5 §:ssä säädettäisiin liikesalaisuuksien suojan suhteesta väärinkäytöksen ja laittoman toiminnan paljastamiseen yleisen edun suojaamiseksi sekä sananvapauden käyttämiseen. Sääntely koskisi soveltuvin osin teknistä ohjetta lain 7 §:n 4 momentissa ehdotetulla tavalla.

Ehdotetuilla säännöksillä on merkitystä perustuslain säännösten sekä Euroopan ihmisoikeussopimukseen sisältyvien sananvapauden käyttämistä koskevien määräysten kannalta.

Perustuslain 12 §:n mukaan jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla.

Säännös sisältää siis muun muassa sananvapautta koskevan yleislausekkeen, säännöksen sananvapauteen luettavista oikeuksista ja näiden oikeuksien käyttämistä koskevan ennakoesteiden kiellon. Lisäksi se sisältää vaatimuksen, että sananvapauden käytön sääntely toteutetaan lailla.

Sananvapauden keskeisenä tarkoituksena on taata demokraattisen yhteiskunnan edellytyksenä oleva vapaa mielipiteenmuodostus, avoin julkinen keskustelu, joukkotiedotuksen vapaa kehitys ja moniarvoisuus sekä mahdollisuus vallankäytön julkiseen kritiikkiin (HE 309/1993 vp, PeVL 16/2013 vp, s. 2 PeVL 26/2002 vp, s. 2). Ydinajatuksestaan sananvapautta on perinteisesti pidetty ennen muuta poliittisena perusoikeutena (HE 309/1993 vp, PeVL 16/2013 vp s. 2, PeVL 26/2002 vp, s. 2, PeVL 19/1998 vp, s. 5). Sananvapaus ei sen ydinajatukseltaan rajoitu vain poliittisiin ilmaisuihin, vaan sen piiriin luetaan muunkin tyyppiset ilmaisut. Sananvapauden perustuslainsuojan piiriin kuuluvat tiedot, mielipiteet ja muut viestit niiden sisällöstä riippumatta (HE 309/1993 vp).

Sananvapautta ei ole sidottu mihinkään viestinnän muotoon, esimerkiksi painettuun sanaan, vaan sananvapaus turvaa viestintää riippumatta viestin ilmaisemiseen tai julkistamiseen käytettävästä menetelmästä (HE 309/1993 vp). Sananvapaus ymmärretään perustuslaissa laajasti ja välineneutraalina (PeVL 9/2004 vp, s. 3, PeVL

60/2001 vp, s. 2). Sananvapaus antaa yleisesti turvaa erilaisille luovan toiminnan ja itseilmaisun muodoille (HE 309/1993 vp).

Sananvapaus on perustuslaissa käsitetty alaltaan huomattavan laajaksi samaan tapaan kuin kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa on tehty. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Julkistamisella tarkoitetaan kaikenlaista viestien julkaisemista, levittämistä ja välittämistä. Säännöksestä ilmeneviä sananvapauden ulottuvuuksia ei yleensäkään tule tulkita liian kapeasti. Siten sananvapaussäännös antaa esimerkiksi suojaa julkisen vallan puuttumista vastaan lehdistön toimitukselliselle työskentelylle jo ennen viestin varsinaista ilmaisemista ja julkaisemista (HE 309/1993 vp).

Perustuslaissa turvataan sananvapaus ”kenenkään ennakolta estämättä”. Säännös kieltää sekä perinteisen viestien ennakkotarkastuksen että muut ennakkollista estettä merkitsevät puuttumiset sananvapauteen. Tällaisena voidaan pitää esimerkiksi luvan asettamista painotuotteiden julkaisemisen ehdoksi (HE 309/1993 vp) tai sananvapauden käytön säättämistä ilmoituksenvaraiseksi (PeVL 14/2000 vp, s. 3).

Perustuslaissa on säilytetty mahdollisuus sananvapauden käytön jälkikäteiseen valvontaan rikos- ja vahingonkorvauslainsäädännön keinoin. Sananvapauden asema perusoikeutena rajoittaa kuitenkin mahdollisuuksia puuttua jälkikäteenkään sen käyttöön. Näihin rajoituksiin sisältyvät yleiset vaatimukset sääntelyn hyväksyttävyydestä, täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta sekä julkisen vallan toimenpiteiden oikeasuhtaisuudesta sananvapauden käyttöön puututtaessa (PeVL 19/2008 vp, s. 4, PeVM 14/2002 vp, s. 4, PeVL 60/2001 vp, s. 2—3). Esimerkiksi pitkälle menevät tai väljät sananvapauden käytön kriminalisoinnit voivat olla sananvapaussäännöksen kannalta ongelmallisia (HE 309/1993 vp, PeVL 16/2013 vp s. 2, PeVL 13/2004 vp, s. 2, PeVL 26/2002 vp, s. 2–4, PeVL 37/1998 vp, s. 3, PeVL 23/1997).

Euroopan ihmisoikeussopimuksessa sananvapaudesta määrätään sopimuksen 10 artiklassa. Sen 1 kohdan mukaan jokaisella on sananvapaus. Tämä oikeus sisältää vapauden pitää mielipiteitä sekä vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia alueellisista rajoista riippumatta ja viranomaisten siihen puuttumatta. Sopimuksen 10 artiklan 2 kohdan mukaan, koska näiden vapauksien käyttöön liittyy velvollisuuksia ja vastuuta, se voidaan asettaa sellaisten muodollisuuksien, ehtojen, rajoitusten ja rangaistusten alaiseksi, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämät-

tömiä demokraattisessa yhteiskunnassa muun muassa henkilöiden maineen tai oikeuksien turvaamiseksi, tai luottamuksellisten tietojen paljastumisen estämiseksi.

Liikesalaisuuden ilmaiseminen on kiellettyä ehdotetussa laissa säännellyissä tilanteissa. Näin ollen ehdotetun lain mukainen liikesalaisuuksien suoja merkitsee sinänsä sananvapauden rajoittamista. Kyseessä on kuitenkin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan mukainen rajoitus; rajoituksesta säädetään lailla luottamuksellisten tietojen paljastumisen estämiseksi. Ehdotettu laki ei kyseisen rajoituksen osalta merkitse myöskään muutosta nykyiseen oikeustilaan Suomessa. Ehdotettuun liikesalaisuuksien suojaa koskevaan lakiin on siirretty liikesalaisuuksien suojaa koskevat säännökset nykyisestä sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetusta laista.

Esityksessä on myös pyritty turvaamaan se, että sillä ei muuteta nykyisin voimassa olevaa tasapainoa liikesalaisuussuojan ja sananvapauden sekä ilmiantajan suojan välillä. EIT:n ratkaisukäytännössä ilmiantajan suoja ja henkilön toimintaa on arvioitu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan sananvapauden käytön näkökulmasta. Ehdotetussa laissa ilmiantajan suoja ja sananvapaus suhteessa liikesalaisuuksien ja teknisten ohjeiden suojaan pyritään toteuttamaan siten, että liikesalaisuuden hankkiminen, käyttäminen ja ilmaiseminen ei olisi oikeudetonta ehdotetun lain 5 §:n säännösten toteutuessa. Näin ehdotuksessa on otettu huomioon EIS 10 artiklan edellytykset sekä EIT:n ilmiantajan suoja koskeva ratkaisukäytäntö. Säännöksiä sovellettaessa olisi tehtävä intressipunnintaa toisaalta liikesalaisuuden haltijan liikesalaisuuden säilyttämisen intressin sekä toisaalta väärinkäytöksen tai laittoman toiminnan ilmi tulemisen ja yleisen edun välillä. Ehdotus on perustuslain 12 §:n mukainen.

3.3 Oikeusturva

Perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin taakeet, kuten käsittelyn julkisuus, oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta, turvataan lailla. Perusoikeusuudistuksen esitöiden mukaan tämä säännös ei estä säätämästä lailla vähäisiä poikkeuksia esimerkiksi oikeudenkäynnin julkisuudesta, kunhan kyseiset poikkeukset eivät muuta julkisuuden asemaa

pääsääntönä eivätkä yksittäisessä tapauksessa vaarana yksilön oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin (HE 309/1993 vp, s. 74/II). Esimerkiksi suullisen käsittelyn toimittaminen suljetuin ovin tulee liittyä johonkin laissa säädettyyn syyhyn (ks. PeVL 35/2001 vp). Perustuslain 12 §:n 2 momentissa puolestaan säädetään, että viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta. Lainsäätäjän toimivaltaan kuuluu pelkästään sellaisten julkisuuden rajoitusten asettaminen, joita voidaan pitää perustuslaissa tarkoitetulla tavalla välttämättöminä (ks. PeVL 43/1998 vp). Oikeudenkäynnin julkisuutta voidaan kuitenkin rajoittaa, jos tämä on välttämätöntä muun perustuslain turvaaman oikeuden, esimerkiksi omaisuuden suojan turvaamisen, perusteella.

Oikeus julkiseen oikeudenkäyntiin sisältyy myös Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleeseen, YK:n kansalaisyhteiskunta- ja poliittisia oikeuksia koskevaan kansainvälisen yleissopimuksen 14 artiklan 1 kappaleeseen sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan 2 kohtaan. Lain tasolla oikeudenkäynnin julkisuudesta säädetään muun muassa oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa sekä laissa oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa. Oikeudenkäynnin julkisuutta voidaan voimassa olevan lain mukaan rajoittaa liikesalaisuuksien suojaamiseksi.

Uuteen liikesalaisuuslakiin ehdotetaan 14 §:ää, jonka nojalla tuomioistuin voisi asianosaisen pyynnöstä rajoittaa niiden luonnollisten henkilöiden määrää, joilla olisi asianosaisena olevassa oikeushenkilössä oikeus saada oikeudenkäynnissä tietoa sellaisesta liikesalaisuudesta koskevasta seikasta, joka on määrätty yleisöltä salassa pidettäväksi. Säännös koskisi myös suullista käsittelyä ja ratkaisun julkisuutta.

Koska tuomioistuimen tiedonsaanti- ja osallistumisoikeutta koskevassa päätöksessä tarkoitetuilla luonnollisilla henkilöillä olisi rajoittamaton tiedonsaanti- ja osallistumisoikeus oikeudenkäynnissä siten kuin oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 12 §:n 1 momentissa ja 17 §:n 1 momentissa säädetään, ei lakiehdotuksen mahdollistamalla tiedonsaanti- ja osallistumisoikeutta rajoittavalla päätöksellä lähtökohtaisesti heikennettäisi kyseisen päätöksen kohteena olevan oikeushenkilön oikeusturvaa. Ehdotetun lain 14 §:n mukaan tuomioistuin ei myöskään saisi hyväksyä tiedonsaanti- ja osallistumisoikeutta koskevaa pyyntöä,

jos se voisi vaarantaa asianosaisen oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Ehdotettu 14 § olisi poikkeussäännös, jota olisi tulkittava suppeasti. Ehdotus on perustuslain 21 §:n mukainen.

3.4 Oikeus työhön ja elinkeinonvapaus

Ehdotus on merkityksellinen myös perustuslain 18 §:n 1 momentin kannalta. Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on lain mukaan oikeus hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Tosiasiallisten rajoitusten lisäksi työn, ammatin ja elinkeinon harjoittamiseen kohdistuu runsaasti oikeudellisia rajoituksia, joista voidaan lailla säätää.

Perustuslakivaliokunta on todennut lausunnossaan (PeVL 41/2000 vp) työsopimuslain mukaisesta kilpailukieltosopimuksesta, että toimeentulon hankkimisen vapauden rajoitukselle oli esitettävissä perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä peruste, liike- ja ammattisalaisuuksien turvaaminen. Perustuslakivaliokunta on ottanut kantaa myös kilpailukieltota vastaavaan virkamiesten karensisopimukseen (PeVL 35/2016 vp) ja katsonut, että ehdotus ei ollut ongelmallinen perustuslain 18 §:n 1 momentin kannalta.

Kilpailevaan toimintaan ja sen valmisteluun liittyy läheisesti myös ehdotettu työsopimuslain 3 luvun 4 §:n mukainen työnantajan liikesalaisuuden hyödyntämisen ja ilmaisemisen kieltö. Liikesalaisuuden hyödyntämis- ja ilmaisemiskieltö on työsopimuslain 3 luvun 4 §:ssä sidottu palvelussuhteen kestoan, ellei työntekijä ole hankkinut tietoja oikeudettomasti, jolloin kieltö jatkuu myös työsuhteen päättymisen jälkeen. Työsopimuslain 3 luvun 4 § ehdotetussa muodossaan vastaisi voimassaolevaa säännöstä, mutta saisi sisältönsä myös ehdotetusta liikesalaisuuslaista.

Ehdotetun liikesalaisuuslain 4 §:n 3 momentissa on myös palvelussuhteita koskeva säännös, joka perustuu nykyiseen sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettuun lakiin. Lisäksi ehdotetun liikesalaisuuslain 2 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisen liikesalaisuuden määritelmän ulkopuolelle jäisi vähäpätöiset tiedot sekä kokemus ja taidot, jotka työntekijät ovat hankkineet osana tavanomaista työskentelyään. Vastaavasti määritelmän ulkopuolelle jäisivät myös tiedot, jotka

ovat tällaisia tietoja tavanomaisesti käsitteleville henkilöille yleisesti tunnettua tai helposti selville saatavissa.

Jokaisella on oikeus tehdä työtä ja harjoittaa ammattiaan. Ehdotetulla lailla ei puututa tähän oikeuteen ja esitys vastaa tältä osin pitkälti nykytilaa. Toimeentulon hankkimisen vapautta ei rajoiteta, vaan ehdotuksella suojataan liikesalaisuuksia lain tasolla. Ehdotus on perustuslain 18 §:n 1 momentin mukainen.

3.5 Yksityiselämän suoja

Ehdotettavaan liikesalaisuuslakiin sisältyvä tuomion julkistamista koskeva 12 §, koskee yksinomaan mahdollisuutta julkistaa tuomio loukkaajan kustannuksella. Sen sijaan ehdotettava säännös ei laajenna muun lainsäädännön mukaisesti määräytyvää tuomion julkistamismahdollisuuden laajuutta. Näin ollen ehdotettu 12 § on sopu-soinnussa perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän suojan kanssa.

3.6 Säättämisyjärjestys

Edellä mainituilla perusteilla katsotaan, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1. Liikesalaisuuslaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §. Soveltamisala

Tässä laissa säädetään elinkeinotoimintaan liittyvien liikesalaisuuksien sekä teknisten ohjeiden suojasta.

2 §. Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *liikesalaisuudella* tietoa, joka täyttää seuraavat vaatimukset:

- a) tieto on salaista, koska se ei ole kokonaisuutena tai osiansa täsmällisenä kokoonpanona ja yhdistelmänä tällaisia tietoja tavanomaisesti käsitteleville henkilöille yleisesti tunnettua tai helposti selville saatavissa;
- b) tiedolla on taloudellista arvoa elinkeinotoiminnassa, koska se on salaista; ja
- c) tiedon laillinen haltija on ryhtynyt kohtuullisiin toimenpiteisiin tiedon pitämiseksi salassa.

2) *liikesalaisuuden haltijalla* luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, jolla on laillinen määräysvalta liikesalaisuuteen.

3) *liikesalaisuutta loukkaavalla tavarella* tavaraa, jonka suunnittelussa, ominaisuuksissa, toiminnassa, tuotantoprosessissa tai markkinoinnissa saadaan merkittävää hyötyä oikeudettomasti hankitusta, käytetystä tai ilmaistusta liikesalaisuudesta.

4) *teknisellä ohjeella* teknistä toimintaohjetta tai toimintamallia, joka on luottamuksellisesti uskottu toiselle elinkeinotoiminnassa hyödyntämistä varten.

3 §. Liikesalaisuuden oikeudeton hankkiminen

Kukaan ei saa oikeudettomasti hankkia tai yrittää hankkia liikesalaisuutta.

Liikesalaisuuden hankkiminen on oikeudetonta, jos se tapahtuu:

- 1) anastamalla;
- 2) luvottomasti kopioimalla, jäljentämällä, havainnoimalla tai muutoin käsittelemällä sellaisia liikesalaisuuden haltijan asiakirjoja, esineitä, materiaaleja, aineita tai sähköisiä tiedostoja, jotka sisältävät liikesalaisuuden, tai joista liikesalaisuus voidaan johtaa; tai
- 3) muulla hyvän liiketavan vastaisella menettelyllä.

Liikesalaisuuden hankkiminen on myös oikeudetonta, jos henkilö liikesalaisuuden hankkiessaan on tiennyt tai hänen olisi pitänyt tietää, että liikesalaisuus on saatu suoraan tai välillisesti henkilöltä, joka on oikeudettomasti käyttänyt liikesalaisuutta tai ilmaissut sen 4 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Oikeudetonta ei kuitenkaan ole liikesalaisuuden hankkiminen:

- 1) itsenäisesti keksimällä tai luomalla;
- 2) havainnoimalla, tutkimalla, purkamalla tai testaamalla sellaista tuotetta tai esinettä, joka on asetettu yleisön saataville tai joka on laillisesti sellaisen tahon hallussa, jolla ei ole velvollisuutta rajoittaa liikesalaisuuden hankkimista;
- 3) käyttämällä työntekijöiden tai työntekijöiden edustajien tiedonsaantia ja heidän kuulemistaan koskevaa oikeutta; sekä
- 4) sellaisella muulla tavalla, joka on hyvän liiketavan mukaista.

4 §. Liikesalaisuuden oikeudeton käyttäminen ja ilmaiseminen

Liikesalaisuutta ei saa käyttää tai ilmaista henkilö, joka on hankkinut liikesalaisuuden oikeudettomasti 3 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Liikesalaisuutta ei saa oikeudettomasti käyttää tai ilmaista henkilö, joka on saanut tiedon liikesalaisuudesta:

- 1) toimiessaan yhteisön tai säätiön hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenenä, toimitusjohtajana, tilintarkastajana tai selvitysmiehenä taikka niihin rinnastettavassa tehtävässä;
- 2) yrityksen saneerausmenettelyn yhteydessä;
- 3) suorittaessaan tehtävää toisen puolesta tai muuten luottamuksellisessa liikesuhteessa;

4) muulla tavalla, jos häntä sitoo liikesalaisuuden käyttämistä tai ilmaisemista rajoittava sopimus tai velvoite.

Joka on saanut tiedon liikesalaisuudesta toisen palveluksessa ollessaan, ei saa sitä palvelusaikanaan oikeudettomasti käyttää tai ilmaista.

Liikesalaisuutta ei saa käyttää tai ilmaista henkilö, joka tietää tai jonka pitäisi tietää, että liikesalaisuus on saatu suoraan tai välillisesti henkilöltä, joka on oikeudettomasti käyttänyt liikesalaisuutta tai ilmaissut sen.

Liikesalaisuuden oikeudettomaksi käyttämiseksi katsotaan myös liikesalaisuutta loukkaavien tavaroiden tuotanto, tarjoaminen tai saattaminen markkinoille taikka liikesalaisuutta loukkaavien tavaroiden tuonti, vienti tai varastointi tällaisia tarkoituksia varten, jos henkilö tietää tai hänen pitäisi tietää, että kysymys on liikesalaisuutta loukkaavasta tavarasta.

5 §. Väärinkäytöksen paljastaminen ja sananvapauden käyttäminen

Liikesalaisuuden hankkiminen, käyttäminen tai ilmaiseminen ei ole oikeudetonta, jos liikesalaisuus on hankittu, sitä on käytetty tai se on ilmaistu yleisen edun suojaamista varten väärinkäytöksen tai laittoman toiminnan paljastamiseksi. Liikesalaisuuden hankkiminen, käyttäminen tai ilmaiseminen yleisen edun suojaamista varten ei myöskään ole oikeudetonta, jos se ei ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä sananvapauden käyttämisenä.

6 §. Liikesalaisuuden ilmaiseminen työntekijän edustajalle

Liikesalaisuuden ilmaiseminen ei ole oikeudetonta, jos työntekijä ilmaisee liikesalaisuuden luottamusmiehelle, luottamusvaltuutetulle tai muulle lain tai työehtosopimuksen mukaiselle edustajalleen, jos liikesalaisuuden ilmaiseminen on välttämättömyyttä edustajan lain tai työehtosopimuksen mukaisten tehtävien hoitamiseksi.

7 §. Teknisen ohjeen oikeudeton käyttäminen ja ilmaiseminen

Jolle työn tai tehtävän suorittamista varten taikka muuten liiketarkoituksessa on uskottu tekninen ohje, ei saa sitä oikeudettomasti käyttää tai ilmaista.

Joka tietää tai jonka pitäisi tietää, että tekninen ohje on saatu suoraan tai välillisesti henkilöltä, joka on ilmaissut ohjeen oikeudettomasti, ei saa käyttää tai ilmaista sitä.

Teknisen ohjeen oikeudettomaksi käyttämiseksi katsotaan myös teknistä ohjetta loukkaavien tavaroiden tuotanto, tarjoaminen tai saattaminen markkinoille taikka teknistä ohjetta loukkaavien tavaroiden tuonti, vienti tai varastointi tällaisia tarkoituksia varten, jos henkilö tietää tai hänen pitäisi tietää, että kysymys on teknistä ohjetta loukkaavasta tavarasta.

Teknisen ohjeen oikeudettomasta käyttämisestä ja ilmaisemisesta arvioitaessa sovelletaan soveltuvin osin 5 ja 6 §:ää.

Jos teknistä ohjetta on käytetty tai ilmaistu 1–4 momentin vastaisesti, sovelletaan teknisen ohjeen käyttämisen ja ilmaisemisen kieltämiseen, väliaikaiseen kieltämiseen, korjaavien toimenpiteiden ja käyttökorvauksen määräämiseen sekä vahingon korvaamiseen mitä 8–11 §:ssä säädetään liikesalaisuuden käyttämisen ja ilmaisemisen kieltämisestä, väliaikaisesta kieltämisestä, korjaavien toimenpiteiden tai käyttökorvauksen määräämisestä sekä vahingon korvaamisesta.

8 §. Kielto ja korjaavat toimenpiteet

Sitä, joka vastoin 3 tai 4 §:n säännöksiä on hankkinut tai ilmaissut liikesalaisuuden tai käyttänyt sitä, voidaan liikesalaisuuden haltijan vaatimuksesta:

- 1) kieltää jatkamasta tai toistamasta liikesalaisuutta loukkaavaa tekoa taikka ryhtymästä tällaiseen tekoon;
- 2) määrätä vetämään liikesalaisuutta loukkaava tavara pois markkinoilta tai määrätä se muutettavaksi tai hävitettäväksi;
- 3) määrätä tuhoamaan kokonaan tai osittain taikka tarvittaessa luovuttamaan kokonaan tai osittain liikesalaisuuden sisältävät tai sen käsittävät asiakirjat, esineet, materiaalit, aineet tai sähköiset tiedostot liikesalaisuuden haltijalle.

Kielto ilmaista tai käyttää liikesalaisuutta voidaan kohdistaa myös henkilöön, joka on saanut tiedon liikesalaisuudesta 4 §:n 2–4 momentissa tarkoitetuissa olosuhteissa, jos on ilmeistä, että tämä on ryhtynyt toimenpiteisiin liikesalaisuuden oikeudettomaksi ilmaisemiseksi tai käyttämiseksi.

Päätöksessään kiellon antamisesta tai korjaavan toimenpiteen määräämisestä tuomioistuimen tulee kiinnittää huomiota siihen, ettei siitä aiheudu turvattavaan etuuteen nähden kohtuutonta haittaa vastaajalle, muiden oikeuksille tai yleiselle edulle. Kieltoa tai määräystä on tehostettava uhkasakolla, jollei se erityisestä syystä ole tarpeetonta.

9 § Väliaikainen kieltö

Edellä 8 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu kieltö voidaan määrätä väliaikaisena, jolloin kieltö on voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu. Jos kieltö koskee loukkaavaksi väitettyjen tavaroiden tuotantoa, tarjoamista tai saattamista markkinoille taikka niiden tuontia, vientiä tai varastointia tällaisia tarkoituksia varten, voidaan kiellon määräämisen yhteydessä määrätä tavaroiden takavarikoinnista tai luovutuksesta.

Väliaikainen kieltö voidaan määrätä, jos kantaja saattaa todennäköiseksi, että:

- 1) liikesalaisuus on olemassa;
- 2) kantaja on liikesalaisuuden haltija; ja
- 3) hänen oikeuttaan loukataan tai loukkaus on välittömästi toteutumassa.

Määrätessään väliaikaisen kiellon tuomioistuimen tulee kiinnittää huomiota siihen, ettei kiellosta aiheudu turvattavaan etuuteen nähden kohtuutonta haittaa vastaajalle, muiden oikeuksille tai yleiselle edulle. Väliaikaisen kiellon hakemiseen, määräämiseen ja täytäntöönpanoon sovelletaan muutoin mitä oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa säädetään turvaamistoimien hakemisesta, määräämisestä ja täytäntöönpanosta.

10 §. Käyttökörvaus

Tuomioistuin voi vastaajan vaatimuksesta määrätä korvauksen maksamisesta liikesalaisuuden haltijalle 8 §:ssä tarkoitettun kiellon asettamisen tai korjaavien toimenpiteiden määräämisen sijaan, jos:

- 1) vastaaja ei alkaessaan käyttää liikesalaisuutta tiennyt eikä tämän olisi pitänyt tietää, että liikesalaisuus oli saatu taholta, joka oli oikeudettomasti käyttänyt liikesalaisuutta tai ilmaissut sen;

- 2) kiellon tai korjaavan toimenpiteen toteuttaminen aiheuttaisi vastaajalle kohtuutonta haittaa; ja
- 3) korvaus liikesalaisuuden haltijalle arvioidaan kohtuulliseksi.

Kun 1 momentissa tarkoitettu korvaus määrätään suoritettavaksi 8 §:ssä tarkoitetun kiellon tai korjaavien toimenpiteiden sijaan, se ei saa ylittää niiden lisenssimaksujen tai maksujen määrää, jotka jouduttaisiin suorittamaan, jos kyseinen taho saisi luvan liikesalaisuuden käyttöön sille ajanjaksolle, jolta liikesalaisuuden käyttö voitaisiin kieltää.

11 §. Vahingonkorvaus

Joka tämän lain 3 tai 4 §:n vastaisesti tahallaan tai tuottamuksesta hankkii tai ilmaisee liikesalaisuuden tai käyttää sitä, on velvollinen korvaamaan liikesalaisuuden haltijalle kaiken vahingon, jonka loukkaus aiheuttaa. Jos tuottamus on lievää, korvausta voidaan sovittaa.

Tuomioistuin voi määrittää vahingonkorvauksen vaihtoehtoisesti vastaamaan niiden lisenssimaksujen tai maksujen määrää, jonka oikeudenloukkaaja olisi joutunut suorittamaan, jos hän olisi pyytänyt lupaa käyttää liikesalaisuutta.

Arvioidessaan vahingonkorvauksen määrää tuomioistuimen on otettava huomioon kaikki tapauksessa esiin tulevat seikat.

Työntekijän työnantajalle aiheutuvan vahingon korvaamisesta säädetään työsopimuslain (55/2001) 12 luvun 1 §:ssä. Lisäksi työntekijän ja virkamiehen korvausvastuuseen sovelletaan vahingonkorvauslain (412/1974) 4 luvun säännöksiä ja työnantajan korvausvastuusta ulkopuoliselle aiheutuneesta vahingosta säädetään vahingonkorvauslain 3 luvussa.

12 §. Tuomion julkistaminen

Tuomioistuin voi tämän lain vastaista menettelyä koskevassa riita-asiassa kantajan vaatimuksesta määrätä, että vastaajan on korvattava kustannukset, jotka kantajalle aiheutuvat siitä, että hän soveltuvin toimin julkistaa tietoja lainvoimaisesta tuomiosta, jossa vastaajan on todettu menetelleen tämän lain vastaisesti. Määräystä ei

saa antaa, jos tietojen levittämistä on muussa laissa rajoitettu. Harkitessaan määräyksen antamista ja sisältöä tuomioistuimen tulee ottaa huomioon julkistamisen yleinen merkitys, loukkauksen laatu ja laajuus, julkistamisesta aiheutuvat kustannukset ja muut asiaan vaikuttavat seikat. Tuomioistuimen on myös otettava huomioon, voidaanko luonnollinen henkilö tunnistaa häntä koskevien tietojen avulla ja, jos voidaan, onko näiden tietojen julkaiseminen perusteltua ottaen erityisesti huomioon tällaisesta toimenpiteestä henkilön yksityisyydelle ja maineelle mahdollisesti aiheutuva vahinko.

Tuomioistuin määrää vastaajan korvattavien kohtuullisten julkistamiskustannusten enimmäismäärän. Kantajalla ei ole oikeutta korvaukseen, jos tietoja tuomiosta ei ole julkistettu tuomioistuimen määräämässä ajassa tuomion lainvoimaiseksi tulosta.

13 §. Kanneaika eräissä tapauksissa

Lain 8 §:n mukaisen kiellon tai korjaavien toimenpiteiden määräämistä koskeva kanne on pantava vireille viiden vuoden kuluessa siitä, kun liikesalaisuuden haltija on saanut tiedon liikesalaisuuden oikeudettomasta hankkimisesta, käyttämisestä tai ilmaisemisesta sekä oikeudenloukkaajasta, ei kuitenkaan myöhemmin kuin kymmenen vuoden kuluessa loukkauksen tapahtumisesta.

14 §. Asianosaisjulkisuuden rajoittaminen oikeushenkilössä

Jos oikeudenkäynti koskee liikesalaisuuden oikeudetonta hankkimista, käyttämistä tai ilmaisemista ja asianosainen on oikeushenkilö, tuomioistuin voi toisen asianosaisen pyynnöstä määrätä, että sovellettaessa oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annettua lakia (370/2007) oikeushenkilössä oikeus saada asianosaisena tieto liikesalaisuuden sisältävästä oikeudenkäyntiasiakirjasta, tai osallistua suulliseen käsittelyyn, jossa esitetään liikesalaisuus, on rajoitetulla määrällä luonnollisia henkilöitä. Määräyksen antaminen edellyttää, että tuomioistuin on liikesalaisuuden suojaamiseksi määrännyt oikeudenkäyntiasiakirjan tai sen osan salassa pidettäväksi, päättänyt suullisen käsittelyn toimittamisesta kokonaan tai tarpeellisilta osin yleisön läsnä olematta ja että salassa pidettäväksi määrätyn tiedon tuleminen sanotussa oikeushenkilössä usean luonnollisen henkilön tietoon aiheuttaisi merkittävästi haittaa tai vahinkoa niille eduille, joiden suojaamiseksi tieto on määrätty salassa pidettäväksi.

Jos tuomioistuimen ratkaisu määrätään salassa pidettäväksi siltä osin kuin se sisältää liikesalaisuutta koskevan tiedon ja jos niiden luonnollisten henkilöiden määrää, joilla on oikeushenkilössä oikeus saada asianosaisena tieto liikesalaisuuden sisältävästä oikeudenkäyntiasiakirjasta tai osallistua suulliseen käsittelyyn, on rajoitettu 1 momentissa tarkoitetulla tavalla, oikeutta saada asianosaisena salassa pidettäväksi määrätyn tiedon sisältävä ratkaisu voidaan samoin edellytyksin toisen asianosaisten pyynnöstä rajoittaa koskemaan vain rajoitettua määrää luonnollisia henkilöitä.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua pyyntöä ei saa hyväksyä, jos se voisi vaarantaa asianosaisten oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

Jos tuomioistuin rajoittaa määrältään niitä luonnollisia henkilöitä, joilla on oikeushenkilössä asianosaisena oikeus saada tieto liikesalaisuuden sisältävästä oikeudenkäyntiasiakirjasta tai ratkaisusta, tai osallistua suulliseen käsittelyyn, jossa esitetään liikesalaisuus, tuomioistuimen on asianosaisia kuultuaan nimettävä ne luonnolliset henkilöt, joilla on sanottu oikeus.

Tämän pykälän nojalla tehtävään ratkaisuun sovelletaan soveltuvin osin mitä oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 6 luvussa säädetään.

15 §. Rangaistusseuraamus

Joka tahallaan 7 §:n 1–4 momentin vastaisesti käyttää teknistä ohjetta taikka ilmaisee sen, on tuomittava, jollei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta, teknisen ohjeen väärinkäytöstä sakkoon. Syyttäjä ei saa nostaa syytettä tästä rikkomuksesta, ellei asianomistaja ole ilmoittanut rikkomusta syytteeseen pantavaksi.

Yritysvakoilusta, yrityssalaisuuden rikkomisesta ja yrityssalaisuuden väärinkäytöstä säädetään rikoslain (39/1889) 30 luvun 4–6 §:ssä ja salassapitorikoksesta ja -rikkomuksesta säädetään rikoslain 38 luvun 1 ja 2 §:ssä.

16 §. Toimivaltainen tuomioistuin

Tässä laissa tarkoitetut vaatimukset sekä syyte 15 §:ssä tarkoitetuista rikoksista ja rikkomuksista tutkitaan käräjäoikeudessa.

Oikeushenkilöä tai elinkeinotoimintaa harjoittavaa luonnollista henkilöä vastaan esitetty vaatimus riita-asiaissa voidaan tutkia myös markkinaoikeudessa noudattaen mitä niiden käsittelystä säädetään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettussa laissa (100/2013).

17 §. Asiantuntijat

Käräjäoikeudella voi olla asiassa, joka koskee liikesalaisuuden oikeudetonta hankkimista, käyttämistä tai ilmaisemista, apunaan asiantuntijoina enintään kaksi tuomioistuinlain (673/2016) 17 luvun 10 §:n 2 momentissa tarkoitettua asiantuntijajäsentä.

Asiantuntijan on annettava kirjallinen lausunto käräjäoikeuden hänelle tekemistä kysymyksistä. Asiantuntijalla on oikeus tehdä kysymyksiä asianosaisille ja todistajille. Ennen asian ratkaisemista käräjäoikeuden on varattava asianosaisille tilaisuus lausua asiantuntijan lausunnosta.

Asiantuntijan oikeudesta palkkioon säädetään tuomioistuinlain 17 luvun 22 §:ssä.

18 §. Voimaantulo ja siirtymäsäännös

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan lain voimaantulon jälkeen tehtyihin tekoihin. Ennen lain voimaantuloa tehtyihin tekoihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleiden asioiden käsittelyyn tuomioistuimessa sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

2. Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain (1061/1978) 4 §, 6 §:n 3 momentti ja 10 §, sellaisina kuin niistä ovat 6 §:n 3 momentti laissa 405/1986 ja 10 § laissa 810/1990, sekä
muutetaan 11 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 117/2013, seuraavasti:

11 §

Syyte 9 §:ssä tarkoitetusta rikoksesta ja rikkomuksesta käsitellään käräjäoikeudessa. Syyttäjä ei saa nostaa syytettä tässä laissa tarkoitetusta rikkomuksesta, ellei asianomistaja ole ilmoittanut rikkomusta syytteesen pantavaksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3. Laki työsopimuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työsopimuslain (55/2001) 3 luvun 4 § ja 5 §:n 2 momentti seuraavasti:

3 luku Työntekijän velvollisuudet

4 § Liikesalaisuudet

Työntekijä ei saa työsuhteen kestäessä oikeudettomasti käyttää hyödykseen tai ilmaista muille työnantajan liikesalaisuuksia. Jos työntekijä on hankkinut tiedot oikeudettomasti, kielto jatkuu myös työsuhteen päättymisen jälkeen.

Liikesalaisuuksien suojasta säädetään lisäksi liikesalaisuuslaissa (/).

Liikesalaisuuden ilmaiseen työntekijän ohella työnantajalle syntyneen vahingon korvaamisesta on vastuussa myös se, jolle työntekijä ilmaisi tiedot, jos viimeksi mainittu tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää työntekijän menetelleen oikeudettomasti.

5 § Kilpailukieltosopimus

Kilpailukieltosopimuksen perusteen erityistä painavuutta arvioitaessa on otettava muun ohella huomioon työnantajan toiminnan laatu ja sellainen suojan tarve, joka johtuu liikesalaisuuden säilyttämisestä tai työnantajan työntekijälle järjestämästä erityiskoulutuksesta, samoin kuin työntekijän asema ja tehtävät.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

LIITEET

Rinnakkaistekstit

[täydennetään lausuntokierroksen jälkeen]

Eriävä mielipide liikesalaisuuslain 6 §:n osalta

Liikesalaisuusdirektiivin täytäntöönpanoa valmisteleva työryhmä esittää uuteen liikesalaisuuslakiin säännöstä (6 §), joka oikeuttaisi työntekijän tietyissä tilanteissa ilmaisemaan työnantajan liikesalaisuuden lain tai työehtosopimuksen mukaiselle edustajalleen. Työryhmä on esittänyt, että kyseisellä säännöksellä pantaisiin täytäntöön direktiivin 5 artiklan c-alakohta.

Direktiivin täytäntöönpano ei mielestämme edellytä, että liikesalaisuuslakiin sisällytetään nyt esitetty säännös. Direktiivillä tavoiteltu oikeustila saavutetaan jo nykyisin voimassa olevilla säännöksillä ja niiden tulkinnalla.

Lainsäädäntöön sisältyy lukuisia säännöksiä, joissa työnantaja veloitetaan antamaan työntekijöiden edustajalle liikesalaisuudeksi usein luonnehdittavaa tietoa. Erityisesti tällaisia säännöksiä sisältyy yhteistoimintalainsäädäntöön. Mietinnössä esitetty 6 § soveltuisikin sen perustelujen mukaan vain siltä osin, kuin työntekijöiden edustajan tiedonsaantioikeutta ei säännellä yhteistoimintalainsäädännössä.

Mielestämme yhteistoimintalainsäädäntö kattaa valtaosan tilanteista, joissa työntekijöiden edustajan on saatava tietoonsa työnantajan liikesalaisuuksia tehtäviensä hoitamiseksi. Yksittäisiä säännöksiä työntekijöiden edustajien tiedonsaantioikeudesta sisältyy myös muuhun työlainsäädäntöön. Tällaisia määräyksiä on lisäksi useissa työehtosopimuksissa.

Työntekijöiden edustajien tehtävät on määritelty laissa ja työehtosopimuksissa. Näihin tehtäviin liittyvät tiedonsaantioikeudet on kattavasti säännelty niitä koskevissa säännöksissä. Tästä syystä esitetty säännös on mielestämme tarpeeton. Pääministeri Sipilän hallituksen kärkihankkeista yksi on säädösten sujuvoittaminen. Tähän sisältyy se, että tarpeettomia normeja poistetaan. Valmistelun aikana esitetylle säännökselle ei ole kyetty esittämään todennäköisiä soveltamistilanteita, vaan työntekijöiden edustajan tiedonsaanti toteutuisi direktiivissä edellytetyllä tavalla jo voimassa olevan lainsäädännön sekä ehdotetun lain muiden säännösten nojalla. Säännöstä ei siten tulisi ottaa lakiin mukaan vain direktiivin muodollisen täytäntöönpanon varmistamiseksi.

Direktiivin yleisenä tavoitteena on liikesalaisuuksien suojan tehostaminen. Liikesalaisuuksilla on yleensä huomattava taloudellinen merkitys yrityksille. Direktiivin täytäntöönpanossa tulisi ensisija antaa liikesalaisuuksien turvaamiselle. Liikesalaisuuksien suojaa heikentävän poikkeuksen säätäminen nimenomaisella säännöksellä ei mielestämme palvele direktiivin yleisiä päämääriä. Kansallista oikeutta on joka tapauksessa tulkittava direktiivin mukaisesti, mikä mahdollistaa voimassa olevan kansallisen oikeuden hyödyntämisen direktiivin voimaansaattamisessa.

Helsingissä 17.10.2017

Albert Mäkelä
lainopillinen asiamies
Suomen Yrittäjät

Hannu Rautiainen
johtaja
Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Palkansaajakeskusjärjestöt

PALKANSAAJAKESKUSJÄRJESTÖJEN (PSKJ) ERIÄVÄ MIELIPIDE EHDOTUKSEEN LIIKESALAIUUSDIREKTIIVIN TOIMEENPANOSTA: ESITYSTÄ ON MUUTETTAVA JA TÄSMENNETTÄVÄ

- Liitettäväksi työryhmän mietintöön

Palkansaajakeskusjärjestöjen mukaan työryhmän mietintö on epäselvä ja tulkinnanvarainen etenkin siltä osin, kun on kyse työntekijöiden ja työnantajien väliseen salassapitoon liittyvistä kysymyksistä. Työryhmän esitys kaventaa työntekijöiden perusoikeuksia myös niiltä osin kuin direktiivin implementointi ei sitä edellytä.

Palkansaajakeskusjärjestöjen mukaan työryhmän esityksen perusteluissa on huonosti kuvattu työntekijöiden ja työnantajien välisen salassapidon nykytila. Erityisen heikosti, jos lainkaan, on perusteltu liikesalaisuusdirektiiviin liittymättömät lakiehdotukset.

Työelämässä on hyvin tavallista, että työntekijöiden ja työnantajien välisillä salassapitosopimuksilla pidennetään työsuhteen aikaista lakisääteistä salassapitovelvollisuutta työsuhteen päättymisen jälkeiseen aikaan. Akavan tekemän selvityksen mukaan yrityksissä työtä tekevästä työntekijöistä 74 prosentilla työsopimukseen on kirjattu liikesalaisuuksia koskeva salassapitoehto. Salassapitoehdot näyttävät selvityksen mukaan myös yleistyvän. Vuoden 2015 jälkeen solmituista työsopimuksista 84 prosentissa on salassapitoehto, tai työntekijä on solminut erillisen salassapitosopimuksen.

Nyt ehdotetut lainsäädäntömuutokset eivät selkeytä työntekijän salassapitovelvollisuuden oikeudellista perustaa, vaan tekevät siitä epäselvemmän ja näin ollen kasvattavat työntekijöiden ja työnantajien riskejä työntekijöiden rekrytointitilanteissa. Tämä vähentää työvoiman liikkuvuutta, jäykistää työmarkkinoita ja heikentää tuottavuutta. Lisäksi ehdotukset rajoittavat perustuslaissa turvattuja perusoikeuksia ilman riittäviä perusteita. Erityisesti ammatillisen järjestäytymisen ja edunvalvonnan vapautteen liittyvät ehdotukset lisäävät toteutuessaan tarpeettomasti jännitteitä työmarkkinoilla.

Sääntelyn selkeyttämiseksi ja oikeusvarmuuden lisäämiseksi on ehdotettuja säädöksiä muutettava ennen hallituksen esityksen antamista.

Hallituksen esitystä laadittaessa palkansaajakeskusjärjestöt pitävät tärkeänä, että työntekijöiden asemaan liittyviä ehdotettuja lainmuutoksia muutetaan ja täsmennetään. Tämän toteuttamiseksi PSKJ esittää, että;

1. Työsopimuslain ja ehdotetun liikesalaisuuksien suojasta annetun lain soveltamis- ja etusijajärjestyksen selkeytettävä niin, että työsopimuslain etusija soveltamistilanteessa on selvä.
2. Työsopimuslain 3 lukuun on lisättävä säännös työntekijän työsopimuksen salassapitoehdosta.
3. Perusoikeuspoikkeuksia tarkoittavien ehdotetun uuden lain säännöksiä on muutettava.
4. Työsopimuslain 3 luvun 4 §:ään tehdään viittaussäännös uuden liikesalaisuuslain liikesalaisuutta koskevaan määritelmään. Työsopimuslakiin voidaan ottaa viittaukset myös muihin liikesalaisuuslain yksilöityihin pykäliin, jotka perustuvat direktiivin pakottaviin säännöksiin.
5. Työntekijälle ei yritetä luoda lakisääteistä vastuuta työnantajan liikekumppaneiden liikesalaisuuksista työsopimuksen perusteella.
6. Ei rajoiteta työntekijän oikeutta ilmaista, tai tehdä ilmaisemista rangaistavaksi, silloin kun työntekijä ilmaisee ammattiliiton edustajalle liikesalaisuuksia tai teknisiä ohjeita näiden hoitaessa tehtäviään ja kun ilmaiseminen on tarpeen tehtävien hoitamiseksi.
7. Vanhentumisaikaa koskevan direktiivin 8 artiklan määräys implementoidaan työntekijän ja työnantajan välisessä suhteessa työsopimuslain 13 luvun vanhentumista koskevalla säännöksellä.
8. Jatkovalmistelussa pitäisi huomioida työelämän epätyypillistyminen toimeksiantosuhteiden lisääntyessä. Esityksessä toimeksiantojen tekijöiden suoja jää käsittelemättä.

1. Ehdotettu työ sopimuslain 3 luvun 4 §: Liikesalaisuuksien suoja

Työsopimuslain etusija

Ehdotetussa muodossa työ sopimuslain liikesalaisuuksien suojaa koskevassa 3 luvun 4 § säännöksessä viitattaisiin koko liikesalaisuuslakiin ja todettaisiin, että uusi liikesalaisuuslaki sääntelee myös liikesalaisuuksien suojaa työntekijän ja työnantajan välisessä suhteessa.

Tämä on ongelmallista ensinnäkin sen vuoksi, että työ sopimuslaki on pakottavaa oikeutta. Työ sopimuslain salassapitoa koskevat säännökset sääntelevät ja rajoittavat työntekijän ja työnantajan välistä sopimussuhdetta myös liikesalaisuuksien osalta. Suoja ja sen ulottuminen myös työsuhteen päättymisen jälkeiseen aikaan erikseen sopimalla ilmenee nykyään 3 luvun 4 § säännöksen lainsäädännön esitöistä ja 3 luvun 5 § säännöksen antaman suojan ulottuvuudesta.

Mikäli ehdotetun yleisen viittauksen (ehdotettu työ sopimuslain 3 luvun 4 § 2 momentti) avulla toteutettaisiin liikesalaisuuslain ja työ sopimuslain välisen suhteen sääntely, saattaisi syntyä sellainen kuva, että työntekijän ja työnantajan välisessä suhteessa liikesalaisuuksien suojan sääntelyä ei rajoita työ sopimuslain säännökset. Tämä lisäisi merkittävästi työntekijöiden riskiä virheelliselle tulkinnalle ja vaikuttaisi työmarkkinoiden toimintaan haitallisesti.

Palkansaajakeskusjärjestöjen mukaan työ sopimuslain 3 luvun 4 §:n säännökseen voidaan ottaa viittaussäännös uuden liikesalaisuuslain liikesalaisuutta koskevaan määritelmäpykälään ja voidaan todeta, että työ sopimuslaissa tarkoitetuilla liikesalaisuuksilla tarkoitetaan liikesalaisuuslaissa tarkoitettuja liikesalaisuuksia. Lisäksi työ sopimuslakiin voidaan ottaa viittaukset myös muihin liikesalaisuuslain yksilöityihin pykäliin, jotka perustuvat direktiivin pakottaviin säännöksiin.

Työntekijän ja työnantajan välisestä salassapitosopimuksesta säännös työ sopimuslakiin

Palkansaajakeskusjärjestöt esittävät, että nykyisen oikeustilan säädösperustan vahvistamiseksi on työ sopimuslain 3 luvun 4 §:ään lisättävä säännös työntekijän työ sopimukseen mahdollisesti kirjattavasta salassapitoehdosta. Tämä on toteutettava lisäämällä työntekijän ja työnantajan välisen sopimisen mahdollisuus 4 § 1 momentin säännökseen seuraavasti: "Työntekijä ei saa työsuhteen kestäessä oikeudettomasti käyttää hyödykseen tai ilmaista muille työnantajan liikesalaisuuksia. Jos työntekijä on saanut tiedot oikeudettomasti *tai siitä on erikseen työnantajan ja työntekijän välillä sovittu*, kiello jatkuu myös työsuhteen päättymisen jälkeen."

Sopimusten tulkinnan selventämiseksi voidaan työ sopimuslain 3 luvun 4 §:ään lisätä uusi momentti, jossa todetaan, että: "*Työntekijän ja työnantajan välisen salassapitosopimuksen pätevyyydestä ja sovittelusta on voimassa, mitä varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetussa laissa (228/1929, oikeustoimilaki) säädetään.*"

Lisäksi työ sopimuslain 3 luvun 4 § yksityiskohtaisissa perusteluissa on selvennettävä, miten säännöstä on tulkittava. Yksityiskohtaisiin perusteluihin on kirjattava oikeustilan kuvaus seuraavasti:

Työ sopimuslaki on työsuhteita koskeva yleislaki. Lain 3 luvussa olevat liikesalaisuuksia koskevat säännökset ovat erityissäännöksiä suhteessa ehdotettuun lakiin liikesalaisuuksien suojasta. Ehdotetun liikesalaisuuksien suojasta annettavan lain liikesalaisuuksien suojan soveltamisala on yleinen ja sitä sovellettaisiin soveltuvin osin myös, kun on kyse työ sopimukseen tai siihen sisältyviin ehtoihin perustuvista velvoitteista. Ehdotetusta laista liikesalaisuuksien suojasta tulee aineellinen sisältö liikesalaisuus käsitteelle ja sille, mikä on oikeudetonta hankkimista, käyttämistä ja ilmaisemista ja sille, mikä ei ole oikeudetonta.

4 § ensimmäisen momentin säännöksellä sen sanamuodon mukaisesti suojataan vain työnantajan liikesalaisuuksia, eikä kolmannen osapuolen liikesalaisuuksia. Liikesalaisuuksien suojasta annettavalla lailla ei laajenneta tätä suojaa työntekijöiden osalta. Säännöksessä kiellettäisiin työntekijää käyttämästä liikesalaisuuksia hyödykseen tai ilmaisemasta niitä toiselle. Kielto on rajattu voimassa olevan lain tavoin työsuhteen kestoajkaan, koska työntekijällä tulee yleensä olla oikeus työsuhteen päättymisen jälkeen käyttää toimeentulonsa hankkimiseksi hyväkseen niitä taitoja ja kokemuksia, jotka hän on saanut työsuhteen aikana (komiteamietintö 1969:A25, s. 32).

Jos kuitenkin liikesalaisuudet on hankittu oikeudettomasti, kielto jatkuu 1 momentin toiseen virkkeen mukaan myös työsuhteen päättymisen jälkeen. Kielto voi jatkua työsuhteen päättymisen jälkeen myös silloin kun työntekijän työ sopimukseen on otettu työnantajan liikesalaisuuksien suojaamista varten salassapitoehto. Vaihtoehtoisesti suojasta on voitu sopia erillisessä salassapitosopimuksessa. Tällaisella salassapitoehdolla tai -sopimuksella voidaan sopia paitsi työsuhteen jälkeen noudatettavasta salassapidosta, myös täsmentää ja tarkentaa lakisääteistä salassapitovelvollisuutta. Työsuhteen jälkeiselle ajalle sovittu liikesalaisuuksien suoja ei voi olla laajempi kuin säännöksessä säädetty liikesalaisuuksien hyödyntämis- ja ilmaisemiskielto. Salassapitoehdolla ja -sopimuksella ei saa tarpeettomasti estää työntekijää käyttämästä ammattiosaamistaan.

2. Ehdotetun uuden liikesalaisuuksien suojasta annetun lain 1 §:

Soveltamisala

Mietinnössä ehdotettuun uuden liikesalaisuuslain soveltamisalaa koskevan 1 § yksityiskohtaisiin perusteluihin on lisättävä maininta lain suhteesta työ sopimuslakiin.

Työsopimuslaki on työsuhteita koskeva yleislaki. Lain 3 luvussa olevat liikesalaisuuksia koskevat säännökset ovat erityissäännöksiä suhteessa ehdotettavaan lakiin liikesalaisuuksien suojasta. **Laintulkinnassa työ sopimuslaki on etusijajärjestyksessä edellä suhteessa ehdotettuun uuteen liikesalaisuuslakiin. Lisäksi edullisemmuussäännön mukaan ristiriitaisten säännösten osalta sovelletaan aina työntekijälle edullisempaa säännöstä.** Liikesalaisuuksien suojasta annetun lain säännöksiä ei näin ollen voida soveltaa työntekijän ja työnantajan välisissä suhteissa laajemmin kuin työ sopimuslain salassapitoa koskevista 3 luvun 4 ja 5 § säännöksistä ilmenee. Työntekijän salassapitovelvollisuuden perusta syntyy työ sopimuksella, sekä siihen mahdollisesti sisältyvällä salassapitoehdolla tai -sopimuksella. Näin ollen työ sopimuslaki rajoittaa työntekijän salassapitoon liittyvien velvoitteiden laajuutta.

Soveltamisalojen välistä suhdetta ja etusijajärjestystä koskeva selvennys on lisättävä säädettävän liikesalaisuuksien suojasta annetun lain soveltamisalaa koskevan 1 § yksityiskohtaisiin perusteluihin.

Palkansaajakeskusjärjestöt edellyttävät, että soveltamisalaa koskevan 1 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että "Työsopimuslain säännökset ovat pakottavaa oikeutta ja rajoittavat liikesalaisuuksien suojasta annetun lain soveltamista työnantajan ja työntekijän välisessä suhteessa."

3. Ehdotetun uuden liikesalaisuuksien suojasta annetun lain 4 §:

Liikesalaisuuden oikeudeton käyttäminen ja ilmaiseminen

Mietinnössä ehdotetaan sisällytettäväksi uuteen lakiin laista sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa 4 § 2 momentin säännös, joka sääntelee työnantajan ja tämän liikekumppaneiden liikesalaisuuksien suojaa. Säännös on perustuslain 12 §:ssä turvattuun sananvapautteen kohdistuva perusoikeuspoikkeus.

Perustuslain 12 §:n säännöksen mukaan sananvapaus on turvattu perusoikeutena. Siitä poikkeamiseksi voidaan säätää poikkeuksia sananvapauden rajoittamisen yleisten edellytysten täytyessä. Ehdotettu 4 §:n

säännös on perusoikeuspoikkeus. Säännöksen osalta ei ole kuitenkaan selvitetty perusoikeuspoikkeukselta edellytettäviä yleisten edellytysten täyttymistä.

Ehdotetussa uudessa muodossaan (ehdotetun lain 4 § 3 momentti) säännöksen soveltamisen edellytyksenä ei olisi enää hyötymis- tai vahingoittamistarkoitusta ja säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa sen katsottaisiin soveltuvan myös työntekijän ja työnantajan väliseen suhteeseen.

Mikäli säännös säädettäisiin ehdotetussa muodossaan, säännöksen käytännön soveltamisessa olisi kuitenkin huomioitava se, että työsopimuslain liikesalaisuuksien suoja koskeva 3 luvun 4 § säännös rajaa työntekijän vastuun vain työnantajan liikesalaisuuksiin, ja selvä lähtökohta on, että työntekijän salassapitosopimuksella sovittu suoja ei voi olla muutoin kuin ajallisesti 3 luvun 4 § säännöksessä kuvattua suojaa laajempi. Salassapitosopimuksella voidaan vain täsmentää ja tarkentaa salassapidon sisältöä. Kyseisen työsopimuslain säännöksen rajaus on laadittu sen vuoksi, että työntekijää ei voida työsopimuksen perusteella velvoittaa suhteessa kolmanteen osapuoleen, vaan työsopimuksella voi sopia vain työntekijän ja työnantajan välisestä suhteesta. Mikäli ehdotetun säännöksen katsottaisiin koskevan ehdotetussa muodossaan myös työntekijöitä, **pyrkisi se laajentamaan merkittävästi työntekijän vastuuta työnantajan liikekumppaneiden liikesalaisuuksista.**

Ehdotetussa muodossaan säännös olisi selvässä ristiriidassa mainitun työsopimuslain työntekijän salassapitovelvollisuutta koskevan suojan ulottuvuuden kanssa ja pyrki tekemään tämän työsopimuslain säännöksen tyhjäksi tältä osin. Ehdotettu säännösmuutos lisäisi merkittävästi työntekijän riskiä liikesalaisuuksien suojan tahattomaan rikkomiseen.

Liikesalaisuusdirektiivi edellyttää suojan myöntämistä vain sellaisissa tilanteissa, joissa rikotaan luottamuksellisuutta koskevaa sopimusta tai muuta velvollisuutta olla ilmaisematta liikesalaisuutta. Ehdotettu säännös menee tätä direktiivin 4 artiklan säännöstä huomattavasti pidemmälle. Työntekijähän ei ole vielä työsopimuksen perusteella sopimussuhteessa työnantajan liikekumppaneihin nähden.

Ehdotetussa muodossaan säännös jättää epäselväksi myös sen, voisiko kolmansien osapuoliin ulottuva liikesalaisuuksien suoja toteutuessaan laajentua myös yhteistoimintalainsäädännön puolelle. Erityisesti kysymys koskee kolmansien osapuolten suoja laissa yhteistoiminnasta yrityksissä 57 § 1 mom. 1-kohdan salassapidon säännöksessä, jossa on käsitelty liike- ja ammattisalaisuuksia vain työnantajakontekstissa, sekä yritysryhmiä koskevan yhteistoimintalain 43 § 1 mom. 1-kohdassa yritysryhmä- ja yrityskontekstissa. Yhteistoiminta EU-kontekstissa, työntekijöille tiedottaminen ja kuuleminen, ovat EU:n perusoikeuskirjan artiklan 27 nojalla työntekijöiden perusoikeuksia.

Työelämässä on jo pitkään ollut hyvin tavallista, että työnantajan liikekumppanit pyytävät työnantajan työntekijöitä allekirjoittamaan salassapitosopimuksen toteutettaessa erilaisia yhteistyöhankkeita ja -projekteja. On selvää, että ehdotetun säännösmuutoksen toteutuessa näiden kolmansien osapuolten kanssa laadittavien salassapitosopimusten määrä tulee kasvamaan. Epäselvä ja ristiriitainen lainsäädäntö kun ei poista myöskään työnantajan liikekumppaneiden oikeudellista epävarmuutta vaan päinvastoin lisää sitä.

Palkansaajakeskusjärjestöjen mukaan säännös on epäselvä ja se laajentaa työntekijöiden velvollisuuksia työnantajan liikekumppaneihin, vaikka direktiivin implementointi ei tätä edellytä. Työsopimuslain 3 luvun 4 § säännöksen määrittämän työntekijän ilmaisukiellon laajentaminen ei ole kuitenkaan perusteltu, eikä ehdotettu ilmaisukiello ole riittävän täsmällinen ja tarkkarajainen.

Palkansaajakeskusjärjestöt ehdottavat 4 § 3 momentin säännöksen muuttamista seuraavaan muotoon: "Joka on saanut tiedon työnantajan liikesalaisuudesta toisen palveluksessa ollessaan, ei saa sitä palvelusaikanaan käyttää tai ilmaista oikeudettomasti."

Liikesalaisuuksien suojasta annetun lain 4 § 3 momentin yksityiskohtaisiin perusteluihin on lisättävä selvennys, että säännös ei suojaa kolmansien osapuolten liikesalaisuuksia työntekijän ja työnantajan välisessä suhteessa, ellei siitä ole erikseen työntekijän ja kolmansien osapuolten välillä sovittu.

4. Ehdotetun uuden liikesalaisuuksien suojasta annetun lain 6 §:

Liikesalaisuuden ilmaiseminen työntekijän edustajalle

Mietinnössä ehdotetulla säännöksellä pantaisiin täytäntöön liikesalaisuusdirektiivin 5 artiklan c-kohta, jossa oikeutetaan työntekijä ilmaisemaan liikesalaisuuksia edustajalleen näiden tarpeellisten tehtävien hoitoa varten. Kyseinen direktiivin artikla kuuluu direktiivin minimisäätelyn piiriin. Kansallisesti voidaan siis säätää laajemmastakin ilmaisunvapaudesta, mutta ei rajoitetummasta ilmaisunvapaudesta.

Perustuslaissa turvattujen perusoikeuksien rajoittamisen edellytykset on kuvattava asianomaisessa säännöksessä (ehdotetut edellä mainittu 4 § ja jäljempänä mainittava 7 §), mutta myös nämä poikkeuksen poikkeusta määrittävät säännökset (käsillä oleva 6 § ja 5 §) on perusteltava siten, että ne täyttävät perusoikeuksien rajoittamisen edellytykset.

Työntekijälle työsopimuslain 3 luvun 4 §:ssä asetettu liikesalaisuuksia koskevan ilmaisukiellon rikkominen voi olla työsopimuslain 7 luvun 1 §:ssä tarkoitettu työsopimuksen irtisanomisperuste tai 8 luvun 1 §:ssä tarkoitettu purkuperuste. Ryhtyessään irtisanomaan tai purkamaan liikesalaisuuden salassapitovelvollisuuden rikkomisen vuoksi työsopimusta, työnantajan on varattava työntekijälle tilaisuus tulla kuulluksi työsopimuksen päättämisen syistä. Tällöin työntekijällä on työsopimuslain 9 luvun 2 §:n mukaan oikeus käyttää avustajaa, joka voi työsopimuslain mukaan olla luottamusmies, yhdysmies, luottamusvaltuutettu, ammattiliiton asiamies, lakimies tai työtoveri. Säännös antaa oikeuden avustajan käyttöön vain työsuhteen päättämistä koskevassa kuulemismenettelyssä.

Lainsäädännön yhtenäisyyden vuoksi lain 6 §:ssä tarkoitettu edustaja voisi olla myös työsopimuslain 9 luvun 2 §:ssä tarkoitettu avustaja. Ehdotetussa säännöksessä näin ei ole tehty, vaan säännöksessä on erikseen määritelty edustajatyypit (luottamusmies, luottamusvaltuutettu tai muu lain tai työehtosopimuksen mukainen edustaja). Ongelmallista on, että selvästi ei ole todettu, että työsopimuslain 9 luvun 2 §:ssä tarkoitettu avustaja voi toimia työntekijän edustajana. Tähän johtopäätökseen voi päästä myös direktiivin artiklan sanamuodosta.

ILO:n yleissopimuksen nro 87 artiklan 3 kohdassa 1 on vahvistettu periaate, jonka mukaan työntekijöiden järjestöillä tulee olla oikeus valita vapaasti edustajansa. ILO:n yleissopimuksen nro 135 määräysten mukaan sopimusvaltioiden on pyrittävä varmistamaan, ettei luottamusvaltuutetun kaltaisten ammattiyhdistyksistä riippumattomien edustajien olemassaoloa käytetä heikentämään ammattiyhdistysten tai niiden edustajien asemaa. Suomen perustuslain 13 §:n mukaan työntekijöillä on järjestäytymisvapaus etujensa valvomiseksi. Työntekijällä on myös perustuslain 6 §:n mukaan yhdenvertainen oikeus turvautua omaan edustajaansa riippumattomasti. Työntekijöiden oikeus liittyä valitsemaansa ammattiyhdistykseen ja valita oma edustajansa on toisin sanoen keskeinen osa perus- ja ihmisoikeuksina turvattua yhdistymisvapautta ja ammatillista järjestäytymisoikeutta.

EU-oikeudessa ilmaisukiellon piiriin kuuluvan tiedon ilmaisemista on pidetty oikeutettuna ammattiliiton edustajalle silloin, kun se on tarpeellista tehtävän asianmukaiseksi hoitamiseksi. Tätä on pidetty unionin oikeudessa yleisesti tunnustettuna oikeutena salassapitovelvollisuutta koskevissa kysymyksissä (ks. esim. EU-tuomioistuimen ratkaisu Knud Grøngaard ja Allan Bang C-384/02).

Ehdotettua 6 §:n säännöstä voidaan edellä mainittu huomioon ottaen pitää erittäin ongelmallisena perustuslain 12 §:ssä turvatun sananvapauden rajoituksena sekä yhdistymisvapauden, että syrjintäkiellon näkökulmasta, mikäli sitä tulkitaan siten, että se estää työntekijää, joka ei ole työehtosopimukseen osallisen

työntekijäyhdistyksen jäsen, eikä hänellä ole valittuna luottamusvaltuutettua, turvautumasta ammattiliittonsa edustajan apuun etujensa valvomiseksi liikesalaisuuksien salassapitoa koskevassa riidassa työnantajan kanssa.

Työntekijällä on aina oltava oikeus turvautua salassapitoa koskevissa työsuhteriidoissa edustajaan, joka on sen ammattiliiton edustaja, jossa hän on jäsenenä. Erityisen ongelmallinen edustamisen tilanne muodostuu sellaisten työntekijöiden osalta, joilla ei ole työpaikallaan valittuna ehdotetun lain 6 § tarkoitettuja edustajia.

On selvää, että direktiivin 5 artiklan c-kohdassa tarkoitettu edustaja voi olla esimerkiksi ammattiliiton toimihenkilö, jolta työntekijä jäsenenä kysyy neuvoa työsuhteeseen liittyvässä salassapitovelvollisuuden rikkomista koskevassa riitatilanteessa myös silloin, kun työnantaja esittää vaatimuksen työsuhteen irtisanomisen tai purkamisen jo tapahtuttua ennen kuin kanneaika on umpeutunut tai saatava vanhentunut työsopimuslain mukaisesti. Ehdotettu 6 §:n säännös kuvaa perustuslain 12 §:n sananvapautta koskevaa ja perustuslain 13 §:n ammatillisen järjestäytymisen vapautteen liittyvää perusoikeuspoikkeusta. Säännöksen on oltava täsmällinen ja tarkkarajainen. Työntekijällä on oikeus tietää, onko hänellä oikeus ilmaista työsuhteeseen perustuvassa liikesalaisuuksia koskevassa riidassa asiaan liittyvät liikesalaisuudet ammattiliiton edustajalle vai onko oikeus evätty. Jos lainsäätäjällä haluaa oikeuden evätä, on säännöksessä erikseen selvitettävä millä perusteilla näin tehdään. Palkansaajakeskusjärjestöjen mielestä tällainen säännös ei kuitenkaan täytä perusoikeuspoikkeuksen säätämisen edellytyksiä.

Lisäksi ehdotetun 6 §:n säännöstä arvioitaessa on huomattava, että säännös on ainakin kahdessa muussakin suhteessa rajoitetumpi kuin direktiivin 5 artiklan c-kohdan säännös. Ensiksi artiklan säännöksen sanamuodon mukaan oikeutettua on tietojen ilmaiseminen silloin, kun se on ”tarpeen kyseisten tehtävien hoitamiseksi”. Lain 6 § säännöksessä tarpeellinen on muutettu muotoon ”välttämätöntä”, joka on selvästi suppeampi ilmaisu kuin ”tarpeen”.

Toiseksi artikla koskee sanamuodon mukaan ”työntekijöiden edustajien tehtävien perusteltua hoitoa”. Edustajien tehtäviä ei ole direktiivissä rajoitettu millään muulla tavalla. Toisin sanoen mikä tahansa perusteltu tehtävien hoitaminen kuuluu direktiivin mukaiseen toimintaan. Ehdotetun liikesalaisuuksien suojasta annetun lain 6 § säännöksessä pyritään kuitenkin rajaamaan tehtävien hoitamista, vastoin direktiivin minimisääntelyä siten, että ilmaisemisen ”tulisi olla välttämätöntä edustajan lain tai työehtosopimuksen mukaisten tehtävien hoitamiseksi.” Ongelmallista on yrittää rajata tehtävien hoitaminen lain tai työehtosopimuksen mukaisiin tehtäviin. Tällaista tehtäväluetteloa ei laista tai työehtosopimuksista löydy. Työehtosopimuksissa ei sovi työntekijöiden salassapitovelvollisuudesta ylipäänsäkään, joten työehtosopimusten mukaisilla tehtävillä ei ole tässä merkitystä. Lakiehdotuksen yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetty rajoitus lain tai työehtosopimuksen mukaisiin tehtäviin on suppeampi kuin direktiivin 5 artiklan c-kohdan mukainen perusteltu tehtävien hoitaminen.

Palkansaajakeskusjärjestöt pitävät ehdotettua muotoilua perusoikeutena turvattujen työntekijöiden sananvapauden perusteettomana rajauksena, ammatillisen järjestäytymisvapauden vastaisena ja syrjivänä, sekä esittävät, että liikesalaisuusdirektiivin 5 artiklan soveltamista ei rajoiteta ehdotetuilla tavoilla. Palkansaajakeskusjärjestöt ehdottavat, että 6 §:n säännös muutetaan seuraavaan muotoon: ”Liikesalaisuuden ilmaiseminen ei ole oikeudetonta, jos työntekijä ilmaisee liikesalaisuuden luottamusmiehelle, luottamusvaltuutetulle, työsopimuslain 9 luvun 2 §:ssä tarkoitettulle avustajalle, tai muulle lain tai työehtosopimuksen mukaiselle edustajalleen, jos liikesalaisuuden ilmaiseminen on tarpeellista edustajan tehtävien hoitamiseksi.”

Lisäksi säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettava, että työntekijällä on yleisten oikeusperiaatteiden mukaisesti myös oikeus valtuuttaa toinen käyttämään oikeuksia puolestaan. Työntekijällä on oikeus ilmaista liikesalaisuus tai tekninen ohje häntä avustavalle henkilölle.

Tavanomaisesti tämä liittyy työsuhdesaataavaa tai työsuhteen päättymistä koskevan erimielisyyden hoitamiseen.

5. Ehdotetun uuden liikesalaisuuksien suojasta annetun lain 7 §: Teknisen ohjeen oikeudeton käyttäminen ja ilmaiseminen

Ehdotetussa uudessa liikesalaisuuksien suojasta annetun lain 7 §:ssä ehdotetaan säännöstä ns. teknisen ohjeen (aiemmin teknisen esikuvan) suojasta, josta on aiemmin säädetty sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 4 §:n 3 ja 4 momenteissa. Teknisen ohjeen ilmaisukiellon, joka on sananvapautta rajoittava perusoikeuspoikkeus, perustuslainmukaisuutta ei ole ehdotuksessa selvitetty.

Ehdotuksen mukaan 7 § säännöksessä tarkoitettulla teknisellä ohjeella tarkoitetaan toimintaohjetta tai toimintamallia, joka on luottamuksellisesti uskottu toiselle elinkeinotoiminnassa hyödyntämistä varten. Tekninen ohje voi olla 2 § määritelmän mukaan sellainen tieto, joka ei ole salaista. Selvää on, että tekniset ohjeet tai toimintamallit voivat suoraan liittyä muun ohella myös esimerkiksi työntekijöiden työoloihin, työaikoihin tai muuten liittyä työsuhteen ehtojen toteutumiseen.

Ehdotuksen mukaan 7 §:n säännöstä voitaisiin soveltaa myös elinkeinonharjoittajan omiin työntekijöihin. Työsopimuslaissa ei ole teknisistä ohjeista sääntelyä, joten on epäselvää, voisiko säännös tästä perustelujen maininnasta huolimatta ylipäänsä koskea työntekijöitä, sillä työsopimuslaki rajaa liikesalaisuuksien suojan sääntelyä työntekijöiden osalta. Ehdotetussa laissa tekniset ohjeet on käsitteellisesti pyritty rinnastamaan liikesalaisuuksien kanssa ja on selvää, että rinnastuksen johdosta työsopimuslain rajoitteet ulottuvat jatkossa myös teknisten ohjeiden alueelle. Tämä on huomioitava lain perusteluissa.

Mikäli 7 § säännöksen (ja 2 § teknisen ohjeen määritelmän) tulkitaan koskevan myös työntekijöitä, ehdotetun lain 7 § säännöstä on tulkittava siten, että se kieltää teknisten ohjeiden ilmoittamisen vastaavalla tavalla kuin liikesalaisuuksien osalta tekniset ohjeet ehdotetaan kiellettäväksi. Tätä ei voida pitää hyväksyttävänä. Ilmaisukiellossa on yleisesti ottaen kysymys perustuslaissa turvatus sananvapauden käyttämisestä ja siihen kohdistuvasta rajoituksesta. Ilmoittamisen kieltäminen on ristiriidassa perustuslain 12 § kanssa erityisesti silloin, kun kyse on ei-salaisesta tiedosta. Säädetessä lailla poikkeuksia sananvapauteen on rajoitusten täytettävä perusoikeuksien rajoittamisen yleiset edellytykset. Täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden edellytys koskettaa myös 2 §:n teknisen ohjeen määritelmää. Liikesalaisuuksien osalta sananvapauden rajoittaminen ilmaisukiellolla on helpommin hyväksyttävissä. Sen sijaan ei-salaisten teknisten ohjeiden osalta rajoittamista tarkoittavien säännösten on vaikeampi täyttää em. perusoikeuksien rajoittamisen yleisiä edellytyksiä. Selvää on, että liikesalaisuuksia ja ei-salaisia teknisiä ohjeita koskevat sananvapauden perusoikeusrajoitukset eivät ainakaan voi olla samanlaisia.

Sinänsä oikea lähtökohta on, että ehdotetun 7 § 4 momentissa tehdään poikkeus sananvapautta rajoittavaan ilmaisukielloon. Näin tunnustetaan 7 § ilmaisukiellon olevan ristiriidassa perusoikeuksien, kuten sananvapauden ja ammatillisen järjestäytymisvapauden, kanssa. Ongelmallista kuitenkin on, että poikkeus esitetään tehtäväksi viittaamalla 5 § (sananvapaus) ja 6 § (työntekijöiden oikeus ilmaista edustajilleen) säännöksiin, jotka koskevat poikkeuksia liikesalaisuuksien ilmaisukiellosta, jossa sananvapauden rajoittamisen yleiset edellytykset ovat helpommin täytettävissä.

Palkansaajakeskusjärjestöt katsovat, että erityisen ongelmallista liikesalaisuuksiin rinnastaminen on em. ei-salaisina pidettyjen teknisten ohjeiden osalta, joiden osalta perusoikeuksien rajoittamisen edellytykset eivät täyty. Erityisen hankalaa työntekijälle on erottaa kahdesta ei-salaisesta ohjeesta se, joka on sananvapauden piirissä ja toinen, jonka osalta sen ilmaisemista on rajoitettu 7 § nojalla sen ollessa tekninen ohje. Työntekijä ei välttämättä kykene erottamaan näitä toisistaan ja siten riski kiellon rikkomiseen on

suuri. Sen sijaan työnantajan salaiseksi määrittelemien teknisten ohjeiden osalta riski sekoittamiseen on huomattavasti pienempi.

Asia korostuu entisestään sellaisten ei-salaisten teknisten ohjeiden osalta, joissa on sellaisia tietoja, jotka voivat liittyä työoloihin, työaikoihin tai muuten vaikuttaa työn tekemisen ehtoihin. Nämä voivat olla osana työntekijän ja työnantajan välisessä työsuhteriidassa, johon työntekijä tarvitsisi ammattiliittonsa edustajan asiantuntija-apua. Ilmaisukielto tarkoittaisi, että työntekijä ei voisi ilmaista ammattiliittonsa edustajalle edes sellaisia teknisiä ohjeita, jotka eivät ole salaisia. Tämä rajoittaisi perusteettomasti sananvapauden lisäksi perustuslain 13 § säädettyä työntekijän ammatillisen järjestäytymisen vapautta.

Palkansaajakeskusjärjestöt vaativat, että ehdotetun lain 7 §:n säännöksessä todetaan, että: ”säännöstä ei sovelleta työntekijän ja työnantajan välisessä suhteessa”. Vaihtoehtoisesti sellaisten teknisten ohjeiden osalta, jotka eivät ole salaisia, 7 § säännöksen soveltamisalaa on rajoitettava siten, että ilmaisukieltoa ei sovelleta työntekijöihin. Salaisena pidettävien teknisten ohjeiden osalta voidaan ilmaisukielto säilyttää ja luoda ilmaisukieltoon poikkeukset sananvapauden käyttämisen ja ammatillisen järjestäytymisvapauden osalta kuten edellä on esitetty.

6. Ehdotetun uuden liikesalaisuuksien suojasta annetun lain 13 §:

Vanhentuminen

Ehdotetussa 13 § säännöksessä esitetään implementoitavaksi liikesalaisuusdirektiivin vanhentumisaikaa koskeva 8 artikla. Artiklan säännöksen mukaan vanhentumisaika ei saa ylittää kuutta vuotta. Työntekijän ja työnantajan välisessä suhteessa nykyään sovelletaan työsuhtelakiin nojaavien saatavien vanhentumisen osalta työsuhtelakiin 13 luvun 9 § säännöstä, jonka mukaan saatavat vanhentuvat viiden vuoden kuluttua erääntymispäivästä, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu. Saatavat raukeavat työsuhteen päättyttyä, jos kannetta ei nosteta kahden vuoden kuluttua siitä, kun työsuhte on päättynyt. Tämä työsuhtelakiin mukainen vanhentumissääntely täyttää direktiivin vanhentumista koskevat vaatimukset.

Ehdotettu 13 § säännös laajentaa liikesalaisuuksien suojan vanhentumista työntekijän ja työnantajan välisessä suhteessa merkittävästi. Ehdotetun 13 § yksityiskohtaisten perustelujen mukaan ”Vahingonkorvaussaatava vanhentuisi jatkossakin vanhentumislain mukaisesti.”

Palkansaajakeskusjärjestöt esittävät, että ehdotetun liikesalaisuuksien suojasta annetun lain 13 § yksityiskohtaisiin perusteluihin lisätään työntekijän ja työnantajan välisessä suhteessa vahingonkorvaussaatavien kohtelusta seuraavasti: ”Työntekijän ja työnantajan välisessä suhteessa liikesalaisuuksien ja teknisten ohjeiden salassapitovelvollisuuden rikkomiseen liittyvien saatavien kanneaikaa ja vanhentumiseen sovelletaan mitä vanhentumisesta on säädetty työsuhtelakiin 13 luvun 9 §:ssä.”

7. Ehdotetun uuden liikesalaisuuksien suojasta annetun lain 15 §:

Rangaistusseuraamus

Ehdotetun lain 15 § mukaan ”joka tahallaan 7 §:n vastaisesti käyttää teknistä ohjetta taikka ilmaisee sen, on tuomittava, jollei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta, teknisen ohjeen väärinkäytöstä, sakkoon.”

Työntekijöiden sananvapauteen liittyvänä 15 §:n rangaistussäännös ei ole riittävän tarkka ja täsmällinen sen koskiessa sellaisia 7 §:ssä tarkoitettuja ei-salaisia teknisiä ohjeita, jotka ovat sekoitettavissa jopa täysin julkisiin tietoihin.

Sananvapautta rajoittavalta rangaistussäännökseltä edellytetään sellaista tarkkuutta ja täsmällisyyttä, että henkilö voi etukäteen saada riittävän varmuuden tekoonsa liittyvästä rangaistusseuraamuksen riskistä. Ehdotuksessa ei-salaisten teknisten ohjeiden osalta näin ei voi sanoa olevan. Tätä sananvapauden käyttämiseen liittyvää ongelmaa suurempi este rangaistussäännökselle ei-salaisten teknisten ohjeiden osalta on se, että rangaistussäännös saattaisi johtaa ammatillisen järjestäytymisen rangaistavuuteen sen estäessä tosiasiallisen ammatillisen edunvalvonnan.

Palkansaajakeskusjärjestöt katsovat, että teknisiä ohjeita koskeva 15 § rangaistusseuraamus on myös ammatillisen järjestäytymisen vapauden ja syrjintäkiellon kanssa selvässä ristiriidassa myös silloin, kun työntekijä ilmaisee ammattiliittonsa edustajalle työsuhteriitaan liittyvän työnantajan 7 §:ssä tarkoitetun liikesalaisuutena pidettävän teknisen ohjeen. Teon ollessa tahallinen työntekijä syyllistyisi rangaistavaan tekoon. Ammatillisesta edunvalvonnasta seuraisi siis rangaistusseuraamus työntekijälle.

Palkansaajakeskusjärjestöt vastustavat tällaista sananvapauden ja perusoikeutena turvattun ammatillisen järjestäytymisen ja edunvalvonnan rajoittamista. Palkansaajakeskusjärjestöt esittävät, että ehdotetun lain 15 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että: ”Rangaistusseuraamusta koskevaa 15 § säännöstä ei sovelleta työntekijän ja työnantajan välisessä suhteessa.”

8. Ehdotetun uuden liikesalaisuuksien suojasta annetun lain 16 §: Toimivaltainen tuomioistuin

Ehdotetun säännöksen muotoilussa on pyritty ottamaan huomioon se, että työntekijän ja työnantajan väliset riita-asiat käsitellään poikkeuksetta käräjäoikeudessa. Ehdotettu muotoilu jättää kuitenkin mahdollisuuden myös työsuhteeseen perustuvien riitojen osalta toisenlaiseen tulkintaan. Ehdotetun muotoilun perusteella on jossain määrin epäselvää, olisiko toimivaltainen tuomioistuin käräjäoikeus vai markkinaoikeus, mikäli asiassa olisi työsuhdekytkös.

Palkansaajakeskusjärjestöt pitävät selvänä, että työsuhteeseen perustuvien riita-asioiden käsittely tulee kyseeseen vain käräjäoikeudessa. Liikesalaisuusdirektiivi ei vaikuta kansalliseen ratkaisuun toimivaltaisesta tuomioistuimesta.

Palkansaajakeskusjärjestöt tulevat ottamaan muihin mahdollisiin kysymyksiin tarkemmin kantaa ja esittämään muutoksia lausuntomenettelyn yhteydessä.

Helsingissä, lokakuun 5. päivänä 2017

Kunnioittavasti
Palkansaajakeskusjärjestöjen puolesta

Vesa Vuorenkoski
vastaava lakimies
Akava ry
p. 040 7426 6082
vesa.vuorenkoski@akava.fi

Päivi Vanninen
lakimies
Ammattiliitto Pro ry
p. 040 551 0501
paivi.vanninen@proliitto.fi

Liikesalaisuusdirektiivin kansallista täytäntöönpanoa valmistelleen työryhmän mietintö

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 4.10.2016 työryhmän valmistelemaan liikesalaisuusdirektiivin (EU) 2016/943 kansallista täytäntöönpanoa. Samalla työ- ja elinkeinoministeriö asetti työryhmän alaisuuteen erillisen kolmikantaisen jaoston käsittelemään työoikeudelliseen sääntelyyn liittyviä kysymyksiä.

Työryhmä luovutti mietintönsä työ- ja elinkeinoministeriölle 18.10.2017. Mietintö sisälsi hallituksen esityksen muotoon laaditun ehdotuksen liikesalaisuuslaiksi sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Verkkajulkaisu
ISSN 1797-3562
ISBN 978-952-327-292-7

Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi
Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi

